

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ

**«Η πολιτισμική κληρονομιά της Φλώρινας και η απήχυσή της
στους νέους»**

Φοιτήτρια: Γιάντση Ελισάβετ

Α.Μ. 20803

Τριμελής επιτροπή:

Γεωργιτσογιάννη Ευαγγελία (επιβλέπουσα)

Αντωνοπούλου Αικατερίνη

Μητούλα Ρόιδω

Αθήνα

Ιούνιος 2012

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα πτυχιακή μελέτη, η οποία κρίθηκε απαραίτητη στο τέταρτο έτος των σπουδών μου, έρχεται να σφραγίσει την τετραετή φοίτησή μου στο τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου. Η εργασία αυτή διερευνά την πολιτισμική κληρονομιά της Φλώρινας και την απήχησή της στους νέους της περιοχής. Για την ολοκλήρωση της μελέτης συνεισέφεραν πολλοί άνθρωποι τους οποίους οφείλω να ευχαριστήσω.

Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την επιβλέπουσα καθηγήτρια της πτυχιακής μου κ. Ευαγγελία Γεωργιτσογιάννη, για την πολύτιμη καθοδήγηση που μου προσέφερε καθ' όλη τη διάρκεια της πτυχιακής μου εργασίας, καθώς και για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε. Ακόμα, δε θα μπορούσα να παραλείψω να μην ευχαριστήσω και τα άλλα δυο μέλη της επιτροπής των καθηγητών που είναι η κ. Αικατερίνη Αντωνοπούλου και η κ. Ρόιδω Μητούλα, αλλά και την κ. Αλεξάνδρα Λάππα.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τους υπευθύνους των φροντιστηρίων που μου έδωσαν την ευκαιρία να προσεγγίσω τους μαθητές προκειμένου να φέρω εις πέρας το ερευνητικό κομμάτι της πτυχιακής μου εργασίας. Θα ήθελα να ευχαριστήσω και τους καθηγητές που μου παραχώρησαν χρόνο, αλλά και τους συμμετέχοντες που συνεργάστηκαν μαζί μου και συμπλήρωσαν με μεγάλη προθυμία τις ερωτήσεις. Ακόμα, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους ανθρώπους που με βοήθησαν στη συλλογή στοιχείων.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου που στάθηκε δίπλα μου αυτά τα τέσσερα χρόνια και με στήριξε ηθικά και υλικά, καθώς και τους φίλους μου για τη συμπαράστασή τους σε αυτή μου την προσπάθεια.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	7
Abstract.....	8
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	9
Α' ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ.....	11

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

1. Συνοπτική Γεωγραφία & Ιστορία της Φλώρινας.....	11
1.1. Γεωφυσικά Στοιχεία.....	11
1.2. Ιστορικά Στοιχεία.....	14
1.2.1. Μυθολογία.....	14
1.2.2. Αρχαίοι Χρόνοι.....	15
1.2.3. Βυζαντινοί Χρόνοι.....	17
1.2.4. Τουρκοκρατία.....	19
1.2.5. Μακεδονικός Αγώνας.....	22
1.2.6. Νεότερο Ελληνικό Κράτος.....	24

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

2. Πολιτισμική Κληρονομιά.....	27
2.1. Έννοια και Διασάφηση.....	27
2.2. Υλική Κληρονομιά.....	28
2.2.1. Αρχαιολογικοί & Βυζαντινοί χώροι της Φλώρινας.....	28
2.2.1.1. Προϊστορικός Οικισμός Αρμενοχωρίου.....	28
2.2.1.2. Ελληνιστική Πόλη Πετρών.....	29
2.2.1.3. Ελληνιστική Πόλη Φλώρινας.....	29
2.2.1.4. Βασιλική Αγίου Αχιλλείου.....	30
2.2.2. Μουσεία της Φλώρινας.....	31
2.2.2.1. Αρχαιολογικό & Βυζαντινό Μουσείο.....	31
2.2.2.2. Δίκτυο Συλλογών Λαογραφίας – Παράδοσης (Λαογραφικά Μουσεία).....	33
2.2.2.3. Μουσείο Σύγχρονης (ή Μοντέρνας) Τέχνης.....	36
2.2.2.4. Μουσείο Αργυροχρυσοχοΐας.....	37
2.2.3. Αρχιτεκτονική της Φλώρινας.....	37
2.2.3.1. Αρχιτεκτονική της Πόλης της Φλώρινας - Τα Νεοκλασικά Κτίρια της Φλώρινας.....	37
2.2.3.2. Αρχιτεκτονική του Νυμφαίου.....	40
2.2.3.3. Αρχιτεκτονική των Πρεσπών.....	41
2.2.3.4. Παραδοσιακοί Οικισμοί.....	42
2.2.4. Εικαστικές Τέχνες.....	43

2.2.4.1.	Στέγη Φιλοτέχνων Φλώρινας.....	43
2.2.4.2.	Μουσείο Σύγχρονης (ή Μοντέρνας) Τέχνης.....	44
2.2.4.3.	Πινακοθήκη Φλωρινιωτών Ζωγράφων.....	46
2.2.4.4.	Εικαστική Βιβλιοθήκη & Αρχείο Αποδελτιωμένου Τύπου.....	47
2.3.	Αυλή Κληρονομιά.....	48
2.3.1.	Ήθη & Έθιμα.....	48
2.3.1.1.	Γενικά.....	48
2.3.1.2.	Έθιμα που σχετίζονται με τον κύκλο της ζωής.....	49
2.3.1.2.1.	Γέννηση.....	49
2.3.1.2.2.	Γάμος.....	50
2.3.1.2.3.	Θάνατος (δακρυρροούσες υδρίες).....	52
2.3.1.3.	Έθιμα που σχετίζονται με τις εποχές του χρόνου.....	53
2.3.1.3.1.	Χριστουγεννιάτικες Φωτιές.....	53
2.3.1.3.2.	Σούρβα – στόλβα.....	54
2.3.1.3.3.	Αρκούδα.....	54
2.3.1.4.	Άλλα Έθιμα.....	55
2.3.1.4.1.	Χτίσιμο Σπιτιού.....	55
2.3.1.4.2.	Μιμαλλόνες.....	55
2.3.1.4.3.	Ανομβρία.....	56
2.3.2.	Παραδοσιακές Ενδυμασίες.....	57
2.3.3.	Παραδοσιακός Χορός & Παραδοσιακή Μουσική.....	61
2.3.4.	Παραδοσιακή Διατροφή.....	66
2.3.5.	Παραδοσιακά Επαγγέλματα.....	69
2.3.5.1.	Χτιστάδες της Φλώρινας.....	69
2.3.5.2.	Η αργυροχρυσοχοΐα.....	71
2.3.5.3.	Η χορτοκοπτική – βεργοπλεκτική.....	74
2.3.5.4.	Η κηροπλαστική.....	77
2.3.5.5.	Η αγγειοπλαστική.....	80
2.3.6.	Πολιτιστικές Εκδηλώσεις.....	82
2.3.6.1.	Χριστουγεννιάτικες Φωτιές.....	82
2.3.6.2.	Μπαμπάρια.....	83
2.3.6.3.	Πολιτιστικές Εκδηλώσεις «Πρέσπεια».....	84
2.3.6.4.	Πολιτιστικά Δρώμενα Δήμου Φλώρινας.....	86
2.3.6.5.	Γιορτή Της Πιπεριάς.....	87
2.3.6.6.	Γιορτή Της Πατάτας.....	88
2.3.6.7.	Γιορτή Φασολιού & Τσιρονιού.....	89
2.3.6.8.	Γιορτή Ψαριού.....	90
2.3.6.9.	Καρναβάλι Ξινού Νερού.....	90
2.3.7.	Πολιτιστικοί Φορείς.....	91
2.3.7.1.	Νομαρχιακό Ωδείο.....	91
2.3.7.2.	Δημόσια Βιβλιοθήκη «Βασιλική Πιτόσκα».....	91
2.3.7.3.	Πολιτιστικό Τρίγωνο Πρεσπών.....	92

2.3.7.4.	Λέσχη Πολιτισμού.....	94
2.3.7.5.	Πολιτιστικοί Σύλλογοι.....	95
2.3.7.5.1.	Ενωτικός Σύλλογος Λεχοβιτών «Ο Προφήτης Ηλίας».....	95
2.3.7.5.2.	Σύλλογος Κιουταχειωτών και Μικρασιατών Φλώρινας «Ο Άγιος Μηνάς».....	96
2.3.7.5.3.	Φιλεκπαιδευτικός Σύλλογος Φλώρινας «Ο Αριστοτέλης».....	97
2.3.7.5.4.	Λύκειο Ελληνίδων Φλώρινας.....	98
2.3.7.5.5.	Εύξεινος Λέσχη Φλώρινας.....	99
2.3.7.5.6.	Εθνικομορφωτικός Σύλλογος Αμυνταίου «Ο Αμύντας».....	100
2.3.7.5.7.	Μορφωτικός Σύλλογος Παπαγιάννη «Μέγας Αλέξανδρος».....	102
2.3.7.5.8.	Πολιτιστικός Μορφωτικός Σύλλογος «Το Φλάμπουρο».....	103
2.3.8.	Η Λογοτεχνία στη Φλώρινα.....	105
B' ΠΡΑΚΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ.....		106
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο</u>		
3.	Στατιστική Ανάλυση Δεδομένων Ερωτηματολογίου.....	106
3.1.	Σκοπός Παρούσας Έρευνας.....	106
3.2.	Συμμετέχοντες.....	107
3.3.	Ερευνητικά Εργαλεία.....	107
3.4.	Διαδικασία.....	108
3.5.	Αποτελέσματα Έρευνας.....	109
3.5.1.	Δημογραφικά Χαρακτηριστικά Δείγματος.....	109
3.5.2.	Περιγραφικά Χαρακτηριστικά Δείγματος.....	114
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο</u>		
4.	Σχολιασμός Αποτελεσμάτων – Συμπεράσματα.....	134
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....		137

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	144
Α. Ερωτηματολόγιο.....	144
Β. Φωτογραφίες.....	151

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο στόχος της παρούσας πτυχιακής εργασίας είναι η διερεύνηση της πολιτισμικής κληρονομιάς της Φλώρινας και η απήχυσή της στους νέους.

Μεθοδολογία: η δειγματοληψία πραγματοποιήθηκε σε δείγμα 136 νέων ηλικίας 15-28 ετών από φροντιστήρια μέσης εκπαίδευσης και φροντιστήρια ξένων γλωσσών, αλλά και από άτομα του κοινωνικού περιγύρου της ερευνήτριας. Ως ερευνητικό εργαλείο της αξιολόγησης των αποτελεσμάτων χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο, το οποίο αποτελείται από δυο συστατικά μέρη.

- Στο πρώτο μέρος συλλέγονταν ορισμένες πληροφορίες όσον αφορά τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των νέων που απαρτίζουν το δείγμα, καθώς και των οικογενειών τους.
- Στο δεύτερο μέρος περιέχονταν ερωτήσεις σχετικά με τα πολιτισμικά στοιχεία της Φλώρινας.

Αποτελέσματα: σημαντικό στοιχείο αποτελεί το γεγονός ότι οι περισσότεροι νέοι γνωρίζουν πολλά από τα μνημεία και τα μουσεία της Φλώρινας και αρκετοί τα έχουν επισκεφτεί. Ακόμα, το μεγαλύτερο ποσοστό των νέων δηλώνει ότι η παραδοσιακή διατροφή είναι πολύ σημαντική για την υγεία και πρέπει να διατηρηθεί. Επίσης, πολύ σημαντικό στοιχείο αποτελεί η έντονη συμμετοχή των νέων τόσο σε πολιτιστικούς φορείς, όσο και στις πολιτιστικές εκδηλώσεις.

Abstract

The aim of the present study is to explore the cultural heritage of Florina's region and the impact this among young people of this region.

Sampling of 136 people aged 15-28 in preparatory school of medium education and foreign languages. Also, some of them are researcher's friends. The questionnaire used as a result evaluation tool consists of two parts. In first part, there is information about some demographic characteristics of young peoples and their families. In second part, contained questions about the cultural element of the region of Florina.

Results:

Important point is the fact that most young people appear to know many of the monuments – museums of Florina and many of them have visit these. Also, most of young people say that traditional food is very important for health. Very important is the participation of young people in civilizing activities and events.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η κληρονομιά αποτελεί τη δίοδο μέσα από την οποία τα στοιχεία του υλικού πολιτισμού και της παράδοσης μεταφέρονται στο παρόν και στο μέλλον. Μέσω της κληρονομιάς γίνεται εμφανής η ποιότητα της προφορικής παράδοσης, η οποία αποτελείται από ένα σύνολο στοιχείων, αξιών και αντιλήψεων που από τους παλαιότερους μεταλαμπαδεύονται στους νεότερους και εκφράζει τις διάφορες όψεις του πολιτισμού. Η πολιτισμική κληρονομιά είναι, αναμφίβολα, συνδεδεμένη με την εθνική και πολιτιστική ταυτότητα του λαού και αποτελεί στοιχείο αυτοπροσδιορισμού για κάθε χώρα.

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η παρουσίαση και η περιγραφή της πολιτισμικής κληρονομιάς της περιοχής της Φλώρινας. Συγκεκριμένα, γίνεται αναλυτική παρουσίαση των πολιτισμικών στοιχείων της Φλώρινας είτε αυτά είναι υλικά είτε άυλα, καθώς και η κατάσταση στην οποία βρίσκονται τα τελευταία χρόνια. Απώτερος σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η παρατήρηση της γνώσης του νεανικού πληθυσμού της Φλώρινας σχετικά με την πολιτισμική κληρονομιά της περιοχής. Από ένα δείγμα 136 νέων ατόμων συγκεντρώθηκαν με τη μεθοδολογία των ερωτηματολογίων όλες οι απαραίτητες πληροφορίες για τη γνώση στοιχείων που συνιστούν την πολιτισμική κληρονομιά από τους νέους.

Τα αποτελέσματα ήταν ιδιαίτερα ενθαρρυντικά και φάνηκε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των νέων γνωρίζει τα πολιτιστικά στοιχεία της περιοχής της Φλώρινας. Η εργασία χωρίζεται σε δυο μέρη: στο θεωρητικό, όπου γίνεται η παρουσίαση της υλικής και άυλης πολιτισμικής κληρονομιάς και στο πρακτικό, στο οποίο γίνεται η παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας.

Στο πρώτο κεφάλαιο της πτυχιακής μελέτης γίνεται μια συνοπτική παρουσίαση των γεωγραφικών και ιστορικών στοιχείων της περιοχής της Φλώρινας. Αναλυτικότερα, γίνεται αναφορά στη γεωγραφική θέση της περιοχής και σε άλλα γεωγραφικά χαρακτηριστικά της. Έπειτα, γίνεται μια σύντομη ιστορική αναδρομή από τα αρχαία χρόνια έως τη δημιουργία του νεότερου ελληνικού κράτους.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύονται τα πολιτισμικά στοιχεία του τόπου. Αρχικά, αναφέρεται η υλική πολιτισμική κληρονομιά, η οποία αποτελείται από τους χώρους ιδιαίτερου πολιτισμικού ενδιαφέροντος, τα μουσεία, την αρχιτεκτονική της περιοχής και τις εικαστικές τέχνες. Στη συνέχεια, παρουσιάζεται η άυλη πολιτισμική κληρονομιά, που αποτελείται από τα ήθη και έθιμα, την παραδοσιακή ενδυμασία, το χορό και τη μουσική, την παραδοσιακή διατροφή, τα παραδοσιακά επαγγέλματα, τις πολιτιστικές εκδηλώσεις, τους πολιτιστικούς φορείς και τη λογοτεχνία.

Στα κεφάλαια τρία και τέσσερα γίνεται η παρουσίαση της έρευνας. Συγκεκριμένα, στο τρίτο κεφάλαιο αναφέρεται ο σκοπός της έρευνας, οι συμμετέχοντες, τα ερευνητικά εργαλεία και η διαδικασία συλλογής των πληροφοριών για την έρευνα. Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας και αναλύονται τα διαγράμματα που έχουν προκύψει. Τέλος, συνοψίζονται όλα τα παραπάνω, εντοπίζονται οι αδυναμίες της έρευνας και προτείνονται νέες έρευνες σχετικά με την πολιτισμική κληρονομιά του τόπου.

Α' ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

1. Συνοπτική Γεωγραφία & Ιστορία της Φλώρινας

1.1. Γεωφυσικά Στοιχεία

Ο νομός Φλώρινας είναι ένας από τους 13 νομούς της Μακεδονίας, (συγκεκριμένα αποτελεί έναν από τους τέσσερις νομούς της Δυτικής Μακεδονίας και συνορεύει στο βόρειο τμήμα του με τα Σκόπια, στο δυτικό με την Αλβανία και τη Καστοριά, στο ανατολικό με το νομό Πέλλας, στο νότιο με το νομό Καστοριάς και νοτιοανατολικά συνορεύει με το νομό Κοζάνης (Φλώρινα, 2000). Ο νομός έχει έκταση 1.924 τ.χλμ. με έντονες εναλλαγές στο τοπίο, πρωτεύουσα είναι η ομώνυμη πόλη και η μοναδική κωμόπολη είναι το Αμύνταιο (Τοπική Ένωση Δήμων & Κοινοτήτων Ν. Φλώρινας, χ.χ.). Σύμφωνα με την Ελληνική Στατιστική Αρχή ο πληθυσμός ανέρχεται σε 51.080 κατοίκους όπως προκύπτει από την απογραφή του 2011

(http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/General/A1602_SAM01_DT_DC_00_2011_01_F_GR.pdf).

Ο νομός είναι κυρίως ορεινός (59,5%), κάτι που γίνεται εύκολα διακριτό από τους ορεινούς όγκους που υπάρχουν στην περιοχή. Ο νομός έχει και δυο μεγάλες πεδινές εκτάσεις που καταλαμβάνουν το 29% του συνολικού εδάφους, την κοιλάδα του Λαδοπόταμου και το λεκανοπέδιο της Φλώρινας, όπου καλλιεργούνται διάφορα αγροτικά προϊόντα. Το 11,5% του συνολικού εδάφους του νομού είναι ημιορεινό. Μορφολογικά, δηλαδή, παρουσιάζει πλούσιες εναλλαγές τοπίων, καθώς έχει ορεινό, ημιορεινό και πεδινό χαρακτήρα. Το μέσο υψόμετρο του νομού είναι τα 650μ. και το κλίμα είναι ηπειρωτικό με ψυχρό χειμώνα και δροσερό καλοκαίρι. Η θερμοκρασία παρουσιάζει έντονες διακυμάνσεις και οι χιονοπτώσεις σε συνδυασμό με τις πολύ χαμηλές θερμοκρασίες του χειμώνα δίνουν στη περιοχή ένα σπάνιο χρώμα (Τοπική Ένωση Δήμων & Κοινοτήτων Ν. Φλώρινας, χ.χ. & Γεωργιάδης Λ., 2002). Οι πολλές χιονοπτώσεις, δηλαδή, αλλά και οι βροχοπτώσεις είναι χαρακτηριστικό γνώρισμα του τόπου και η μέση ετήσια θερμοκρασία είναι οι 11,5 βαθμοί Κελσίου. Αξίζει να σημειωθεί ότι μεταξύ των τριών υψιπέδων (Αμυνταίου, Φλώρινας, Πρεσπών) η διαφορά στις καιρικές συνθήκες είναι πολλές φορές έντονη, ενώ καθοριστικό ρόλο

στη διαμόρφωση του μικροκλίματος της περιοχής διαδραματίζουν και οι λίμνες, οι οποίες δημιουργούν πιο ήπιες συνθήκες στην περιοχή κυρίως κατά τη διάρκεια του χειμώνα, ενώ σε περιόδους μεγάλου παγετού οι μικρότερες παγώνουν.

Όσον αφορά τα βουνά της Φλώρινας διακρίνονται τρεις ζώνες: η ζώνη του Αμυνταίου, της Φλώρινας και των Πρεσπών. Το λεκανοπέδιο της Φλώρινας που βρίσκεται στο κέντρο του νομού χωρίζεται από τις Πρέσπες από τα όρη Βαρνούντα και Βέρνο, ενώ από την περιοχή του Αμυνταίου από τους πρόποδες του Βόρα.

Αναλυτικότερα, το ψηλότερο βουνό του νομού, αλλά και ολόκληρης της Μακεδονίας είναι ο Βόρας ή Καϊμακτσαλάν, το οποίο έχει υψόμετρο 2.524μ. και είναι το τρίτο ψηλότερο βουνό της Ελλάδας μετά τον Όλυμπο και το Σμόλικα. Ο Βόρας υψώνεται στα σύνορα του νομού με το νομό Πέλλας και με το κράτος των Σκοπίων. Στο όρος αυτό συναντά κανείς πλήθος οικοτόπων και περισσότερα από 150 είδη χλωρίδας και πανίδας. Άλλο σημαντικό βουνό της περιοχής είναι ο Βαρνούντας ή Περιστέρι με ψηλότερη κορυφή την Όρυζα ή Περιστέρι (2.334μ) και δεύτερη ψηλότερη κορυφή το Καλό Νερό (2.177μ.). Το βουνό ξεκινά βόρεια από την πόλη της Φλώρινας και το μεγαλύτερο τμήμα του βρίσκεται στο έδαφος των Σκοπίων. Στο Βαρνούντα έχουν τις πηγές τους ο Σακουλέβας που διαρρέει την πόλη της Φλώρινας και ο Λαδοπόταμος, ο οποίος κατευθύνεται προς το νομό Καστοριάς συνενώνεται με άλλους παραποτάμους και σχηματίζει τον Αλιάκμονα ποταμό. Στο όρος αυτό φιλοξενούνται πολλά είδη χλωρίδας και πανίδας, η βλάστηση είναι πολύ πλούσια και η σημασία του βουνού αυτού είναι μεγάλη μιας και χρησιμεύει για την εκτροφή προβάτων. Η Βίγλα (1.932μ.) είναι μια από τις κορυφές του Βαρνούντα που έχει αξιοποιηθεί τουριστικά, καθώς στο σημείο λειτουργεί χιονοδρομικό κέντρο.

Το όρος Βέρνο ή Βίτσι αποτελεί συνέχεια του Βαρνούντα προς τα νοτιοανατολικά του νομού και έχει ψηλότερη κορυφή το Βίτσι (2.128μ.). Αποτελεί το φυσικό σύνορο μεταξύ των νομών Φλώρινας και Καστοριάς. Το βουνό καταλήγει σε δυο κλάδους, την Κλεισούρα και το Ραδόσι. Στο Βέρνο υπάρχουν πολλά εγκαταλελειμμένα χωριά και πολλοί βοσκότοποι, ενώ στους χειμάρρους του ζει η άγρια πέστροφα. Ακόμα, το βουνό έχει δυο κορυφές που ξεχωρίζουν, το Πλατύ (1.759μ.) και την Τσούκα (1.679μ.). Τέλος, το Τρικλάριο (1.776μ.) βρίσκεται νότια της Μικρής Πρέσπας, στα σύνορα με την Καστοριά. Λέγεται ότι το βουνό πήρε το

όνομά του από τους αρχαίους Τρικλάρες που κατοικούσαν στις πλαγιές του (Τοπική Ένωση Δήμων & Κοινοτήτων Ν. Φλώρινας, χ.χ.)

Εκτός από τους μεγάλους ορεινούς όγκους ο νομός Φλώρινας έχει έντονο και το υγρό στοιχείο. Δε βρέχεται από θάλασσα διαθέτει, όμως, πολλές λίμνες γλυκού νερού. Ο νομός είναι γνωστός ως ο νομός των έξι λιμνών. Οι λίμνες αυτές χωρίζονται σε τρία ζευγάρια και σε κάθε περίπτωση η μικρότερη και ψηλότερη σε υψόμετρο διοχετεύει τα νερά της στη διπλανή. Πιο συγκεκριμένα, η Μικρή Πρέσπα διοχετεύει μέσω διώρυγας το πλεονάζον νερό στη Μεγάλη Πρέσπα, η λίμνη των Πετρών στη Βεγορίτιδα και η Ζάζαρη στη Χειμαδίτιδα. Η Μικρή Πρέσπα έχει έκταση 53 τ.χλμ. εκ των οποίων τα 48 τ.χλμ. βρίσκονται σε ελληνικό έδαφος και το μέγιστο βάθος της είναι 7,7 μ., ενώ η Μεγάλη Πρέσπα έχει έκταση 266 τ.χλμ. (μόλις τα 35 τ.χλμ. βρίσκονται σε ελληνικό έδαφος) και το μέγιστο βάθος της είναι 55μ. (Σφήκας Γ., Σφήκας Κ., 2005 & Τοπική Ένωση Δήμων & Κοινοτήτων Ν. Φλώρινας χ.χ.).

Η λίμνη των Πετρών έχει έκταση 8 τ.χλμ. και βρίσκεται 572μ. πάνω από την επιφάνεια τη θάλασσας. Είναι αβαθής λίμνη γλυκού νερού με μέγιστο βάθος 3μ. και μέσω τάφρου επικοινωνεί με τη Βεγορίτιδα στην οποία διοχετεύει τα νερά της. Η λίμνη Βεγορίτιδα (ή Οστρόβου ή Άρνισσας ή Αγίου Παντελεήμονα) έχει επιφάνεια 59 τ.χλμ., βρίσκεται 513μ. πάνω από τη θάλασσα, ενώ αποτελεί μια από τις βαθύτερες λίμνες της Ελλάδας με μέγιστο βάθος 70μ. Η λίμνη Ζάζαρη έχει εμβαδόν μόλις 2 τ.χλμ., μέγιστο βάθος 3μ. και βρίσκεται σε υψόμετρο 602μ. πάνω από την επιφάνεια τη θάλασσας. Τα νερά της μικρής αυτής λίμνης διοχετεύονται στη γειτονική Χειμαδίτιδα, η οποία έχει έκταση 10,8 τ.χλμ., βρίσκεται σε υψόμετρο 593μ. και το μέγιστο βάθος της είναι 2,5μ. Η λίμνη αυτή μέσω τάφρου διοχετεύει τα νερά της στη λίμνη των Πετρών (Γεωργιάδης Λ., 2002).

Η περιοχή της Φλώρινας δεν έχει σημαντικούς ποταμούς. Ο πιο γνωστός ποταμός είναι ο Σακουλέβας, ο οποίος πηγάζει από τον Βαρνούντα και διασχίζει την πόλη της Φλώρινας και ο Λαδοπόταμος, ο οποίος αποτελεί παραπόταμο του Αλιάκμονα. Άλλος ποταμός είναι ο Εριγών.

Το υπέδαφος του νομού είναι πλούσιο σε ορυκτούς πόρους, κάτι που προσφέρει στην περιοχή ανάπτυξη. Διαθέτει μεγάλα κοιτάσματα λιγνίτη και

μικρότερες ποσότητες σιδήρου, χρωμίτη, μολύβου, χαλκού, βωξίτη, τύρφη, γρανίτη, ενώ διαθέτει φυσικό αέριο και μεταλλικά νερά. Τα απολιθώματα που έχουν ανακαλυφθεί δείχνουν ότι η περιοχή ήταν ο πυθμένας της αρχαίας θάλασσας Τηθύος και μια σειρά από γεωλογικές αλλαγές έδωσαν στην περιοχή τη σημερινή μορφή. Έτσι, εξηγείται και η ύπαρξη των ασβεστολιθικών πετρωμάτων, τα οποία προέρχονται από τα κελύφη των θαλάσσιων μικροοργανισμών. Σήμερα στα εργοστάσια της περιοχής Φλώρινας-Πτολεμαΐδας-Κοζάνης παράγεται το 80% περίπου της συνολικής ηλεκτρικής ενέργειας, γεγονός που μαρτυρεί το πλούσιο υπέδαφος της περιοχής (Τοπική Ένωση Δήμων & Κοινοτήτων Ν. Φλώρινας χ.χ.).

1.2. Ιστορικά Στοιχεία

1.2.1. Μυθολογία

Κατά τη μυθολογία η ιστορία της περιοχής της Φλώρινας ξεκινά τουλάχιστον από το 10.000 π.Χ. στο βουνό Βόρας, όπου ζούσε ο θεός του Ανέμου, ο Βορέας, ενώ η κοιλάδα στην περιοχή Σκλήθρου-Λεχόβου λέγεται ότι σχηματίστηκε από την πτώση αίματος κατά την περίοδο της διαμάχης μεταξύ τιτάνων και θεών (http://www.cityoflorina.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=50&Itemid=250).

Οι μυθολογικές εκδοχές για τη Φλώρινα είναι δυο: σύμφωνα με την πρώτη εκδοχή όταν ο Κάστορας έχτισε την Καστοριά είχε επεκτατικές βλέψεις και η θυσία που έκανε προς τιμήν των θεών έδειξε ότι στην εκστρατεία που θα έκανε θα έχτιζε δυο πόλεις, την Λύγκος (Φλώρινα) και την Ηράκλεια (Μοναστήρι). Όταν έφτασαν στην περιοχή οι κάτοικοι τρομοκρατήθηκαν γρήγορα, όμως, κατάλαβαν τις καλές προθέσεις του Κάστορα και των στρατιωτών του και έτσι έχτισαν όλοι μαζί μια νέα πόλη. Η πόλη πήρε το όνομά της από τον Φλώρη, φίλο του Κάστορα. Ο βασιλιάς αυτός είχε την εύνοια του Ποσειδώνα και της Άρτεμης. Έτσι, ο πρώτος γέμισε την περιοχή με πολλά νερά, λίμνες, ποτάμια και ψάρια και η δεύτερη προίκισε τον τόπο με άφθονο κυνήγι. Ωστόσο, η περιοχή αντιμετώπιζε προβλήματα από τα άγρια θηρία που υπήρχαν στην περιοχή, αλλά και από τις επιδρομές των βάρβαρων λαών. Για καλή τους τύχη εκείνο τον καιρό επισκέφτηκε τον Κάστορα ο Ηρακλής, ο οποίος αφού θαύμασε την περιοχή, εξέφρασε την επιθυμία του να χτίσει και αυτός μια πόλη στα μέρη εκείνα. Έτσι, κατευθύνθηκε προς τα βόρεια και συνάντησε τη Φλώρινα

όπου ο βασιλιάς Φλώρης και ο λαός του τον υποδέχτηκαν με μεγάλη χαρά. Επίσης, του είπαν τα προβλήματα που τους απασχολούσαν και, έτσι, ο Ηρακλής, ο Φλώρης και ο λαός της Φλώρινας ξεκαθάρισαν το χώρο και από τα άγρια θηρία και από τους βαρβάρους. Με αυτό τον τρόπο ήρθε στον τόπο αυτό η ησυχία και η ειρήνη και οι κάτοικοι έχτισαν ένα ναό προς τιμήν του Ηρακλή, ενώ αργότερα ονόμασαν την πόλη τους Ηράκλεια Λυγκηστίδος. Στη συνέχεια, ο Ηρακλής συνέχισε προς το βορρά για να χτίσει την πόλη του, την Ηράκλεια Πελαγονίας (σημερινό Μοναστήρι).

Κατά τη δεύτερη εκδοχή κάποτε υπήρχε ένας αργοναύτης που ονομαζόταν Λυγκεύς ή Λυγκέας, οι απόγονοι του οποίου συμμετείχαν μαζί με τους Βρύγες ή Φρύγες, οι οποίοι κατοικούσαν στις Πρέσπες, στον Τρωικό Πόλεμο. Ο Λυγκέας νικώντας όλους όσους του αντιστέκονταν προχώρησε στη Δασσαρητία, την Ιλλυρία, την Πίνδο και σε άλλα μέρη και έτσι έφτασε στην περιοχή της Φλώρινας. Εκεί στο λόφο του Αγίου Παντελεήμονα έχτισε μια πόλη-φρούριο και κάστρο εφτάγυρο με ακρόπολη. Την πόλη αυτή την ονόμασε Λύγκος. Όσον αφορά την καταγωγή του Λυγκέα υπάρχουν οι εκδοχές ότι ήταν γιος του Ηρακλή ή γιος κάποιου βασιλιά ή ότι ο ίδιος ήταν βασιλιάς σε άλλη χώρα. Οι ντόπιοι κάτοικοι θεωρούσαν ότι ο Λυγκέας έβλεπε πίσω από τους τοίχους και τα δέντρα και μέσα στη γη. Ακόμα και σήμερα για κάποιον που έχει δυνατή όραση χρησιμοποιείται η φράση «οξύτερον Λυγκέως οράν» (Μέλλιος Λ., 2002α).

1.2.2. Αρχαίοι Χρόνοι

Σύμφωνα με τις αρχαιολογικές ανασκαφές η πιο πρώιμη ανθρώπινη δραστηριότητα στην περιοχή τοποθετείται τη Μέση Νεολιθική Περίοδο, δηλαδή περί τα 5800-5300 π.Χ., αφού έχουν βρεθεί αρκετοί οικισμοί, όπως αυτοί του Αρμενοχωρίου, της Μελίτης, του Αγίου Παντελεήμονα, των Αγίων Αναργύρων και του Βαρυκού. Περί τα 3100-1050 π.Χ., δηλαδή κατά τις εποχές του Χαλκού και του Σιδήρου, η ανθρώπινη κίνηση αυξάνεται στη λεκάνη της Φλώρινας, αλλά και του Αμυνταίου(http://www.cityoflorina.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=50&Itemid=250). Ακόμα, η ανασκαφή που πραγματοποιήθηκε στο λόφο του Αγίου Παντελεήμονα δίπλα στην πόλη της Φλώρινας, εκτός από την ελληνιστική πόλη που έφερε στο φως, είχε ως αποτέλεσμα και τον εντοπισμό στοιχείων που δείχνουν την ύπαρξη προϊστορικού οικισμού. Ο οικισμός αυτός τοποθετείται

χρονολογικά στην Ύστερη εποχή του Χαλκού και στην Πρώιμη εποχή του Σιδήρου (1600-600π.Χ.).

Μια άλλη περιοχή στην οποία υπήρχε κατοίκηση κατά τη Νεολιθική Εποχή (6000-3500 π.Χ.) ήταν ο οικισμός του Αγίου Παντελεήμονα. Ο οικισμός αυτός βρίσκεται σήμερα δίπλα στο ομώνυμο χωριό στη λίμνη Βεγορίτιδα. Στην ίδια περιοχή εντοπίστηκε και νεκροταφείο η δημιουργία του οποίου τοποθετείται στην Ύστερη εποχή του Χαλκού και την Πρώιμη εποχή του Σιδήρου. Τα ευρήματα του νεκροταφείου (αγγεία, αγαλματίδια, κοσμήματα) έχουν μεταφερθεί σήμερα στο Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης, στο Μουσείο Μπενάκη και στο Αρχαιολογικό Μουσείο Κωνσταντινούπολης.

Αν και για τα χρόνια που προαναφέρθηκαν υπάρχουν αρκετές πληροφορίες και διαπιστευτήρια, για την κλασική εποχή τα στοιχεία είναι περιορισμένα. Ωστόσο, ιστορικές πηγές (Ηρόδοτος Θ'137, Θουκυδίδης 4, 124-128, Στράβων 7.326, Διόδωρος Σικελιώτης 16.4) μαρτυρούν ότι στο Β' μισό του 5^{ου} αιώνα π.Χ. η περιοχή είχε τεθεί υπό την κυριαρχία του βασιλικού οίκου των Λυγκηστών, οι μυθικές ρίζες των οποίων προέρχονταν από την Κόρινθο. Λέγεται, ακόμα, ότι η περιοχή ονομάστηκε Λυγκηστίδα από το μυθικό ήρωα Λυγκέα ή από το αιμοβόρο θηλαστικό Λυγξ – Λύγκος – Λύγκας.

Ο βασιλικός οίκος των Λυγκηστών είχε βασιλιά τον Αρραβαίο, ο οποίος ήταν πατέρας της πριγκίπισσας Ευρυδίκης, μητέρας του Βασιλιά της Μακεδονίας Φίλιππου Β'. Με το βασιλιά αυτόν πολέμησε ο μακεδόνας βασιλιάς Περδίκκας και ο σπαρτιάτης Βρασίδα το 423 π.Χ. (Αλιμπάκη-Ακαμάτη Μ. & Αδάμ-Βελένη Π., 2002). Μερικά χρόνια αργότερα, το 391 π.Χ. ο βασιλιάς Αργαίος εκθρόνισε το βασιλιά Αμύντα Γ' και έγινε βασιλιάς της Μακεδονίας για λίγα χρόνια (<http://www.florinacity.gr/Florina/istorika-stoixeia>).

Ο Φίλιππος Β' έχτισε το 352 π.Χ. στην περιοχή της Λυγκηστίδας την Ηράκλεια (κοντά στη σημερινή πόλη της Φλώρινας), η οποία αποτέλεσε το φρούριο κατά των εχθρών του κράτους της Μακεδονίας που βρίσκονταν βόρεια και δυτικά από αυτή. Η πόλη αυτή χτίστηκε στο λόφο του Αγίου Παντελεήμονα σε μια έκταση περίπου οχτώ στρεμμάτων, όπως φανερώνουν τα οικιστικά λείψανα των τεσσάρων οικοδομικών τετραγώνων. Τα ευρήματα έδωσαν, επίσης, στοιχεία για την οικονομική, κοινωνική και λατρευτική δραστηριότητα των κατοίκων της πόλης. Πιο συγκεκριμένα, οι κάτοικοι φαίνεται να είχαν εμπορικές συναλλαγές με πολλές

περιοχές της αρχαίας Ελλάδας, όπως η Αθήνα, η Πέλλα, η Αμφίπολη, η Κως, η Θάσος, η ιταλική χερσόνησος. Αυτό έγινε πιο φανερό από την εύρεση στην περιοχή νομισμάτων από τις προαναφερθείσες περιοχές, αμφορέων, αλλά και διαφόρων άλλων αγγείων και αντικειμένων.

Οι κάτοικοι της Ηράκλειας πίστευαν στο ελληνικό πάνθεον, καθώς βρέθηκαν ειδώλια με απεικονίσεις θεών του Ολύμπου, αλλά και προσώπων της μυθολογίας. Παρά την έντονη άνθηση που φαίνεται ότι υπήρχε στην πόλη, οι αρχαιολόγοι υποστηρίζουν ότι η κατοίκησή της διακόπηκε βίαια (Τοπική Ένωση Δήμων & Κοινοτήτων Ν. Φλώρινας, χ.χ). Ο Φίλιππος ίδρυσε και άλλες πόλεις στην περιοχή, όπως την Κέλλα και τη Μελιτώνα (σημερινή Μελίτη) με κατοίκους δωρικής καταγωγής. Πριν από την κάθοδο των Δωριέων ζούσαν στην ευρύτερη περιοχή, και κυρίως στις Πρέσπες, οι Βρύγες ή Φρύγες. Ο λαός αυτός ήταν πάντα ένα αυτόνομο κράτος που συγγένευε κατά κάποιους με τους Βακχιάδες της Κορίνθου και κατά κάποιους άλλους με τους Θράκες. Σημειώνεται ότι η δημιουργία της Εγνατίας οδού στην περιοχή γύρω στο 130 με 120 π.Χ. από το Γναίο Ιγνάτιο διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην περαιτέρω πολιτιστική και οικονομική ανάπτυξη της περιοχής.

Αυτή την πολιτική συνέχισε και ο Μέγας Αλέξανδρος, ο γιος του Φίλιππου Β', ο οποίος δημιούργησε τη Λυγκηστίδα τάξη, τη στρατιωτική ομάδα των Λυγκηστών, στην οποία πολλοί Φλωρινιώτες υπήρξαν στρατιώτες και ηγέτες. Το 148 π.Χ. η Μακεδονία καταλήφθηκε από τους Ρωμαίους και η Φλώρινα υπάχθηκε στην 4^η Τοπαρχία. Οι Ρωμαίοι, όμως, δε σταμάτησαν εκεί, καθώς το 48 π.Χ. κατά τη διάρκεια των ρωμαϊκών πολέμων η Ηράκλεια κήκε από το ρωμαίο στρατηγό Δομήτιο, φίλο του Καίσαρα. (Αλιμπάκη-Ακαμάτη Μ. & Αδάμ-Βελένη Π., 2002)

1.2.3. Βυζαντινοί Χρόνοι

Κατά τη βυζαντινή εποχή η περιοχή της Λυγκηστίδας υπαγόταν, όπως όλη η Ελλάδα και η Νότια Βαλκανική Χερσόνησος, στο Ανατολικό Κράτος του Βυζαντίου, ενώ εκκλησιαστικά ανήκε στον Πάπα της Ρώμης μέχρι το 731 μ.Χ. όταν ο Λέων Γ' Ίσαυρος την συμπεριέλαβε στο θρόνο της Κωνσταντινούπολης (http://www.cityoflorina.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=50&Itemid=250).

Τον 10^ο αι. στην περιοχή έγιναν πολλές και σφοδρές μάχες μεταξύ του Σαμουήλ, του Τσάρου των Βουλγάρων και του αυτοκράτορα Βασιλείου Β' του Μακεδόνα ή, αλλιώς, Βουλγαροκτόνου. Ο Τσάρος Σαμουήλ ίδρυσε κράτος στην περιοχή άλλαξε, όμως, πολλές πρωτεύουσες. Πρώτη πρωτεύουσα ήταν η Σόφια, έπειτα τα Μογλενά (σημερινή επαρχία Αλμωπίας), τα Βοδενά (σημερινή Έδεσσα), στη συνέχεια, η Πρέσπα και, τέλος, η Αχρίδα (Σφήκας Γ. & Σφήκας Κ., 2005). Από τις Πρέσπες ο Σαμουήλ διενήργησε επιδρομές στη Νότια Ελλάδα και το 980 μετέφερε το ιερό σκήνωμα του Αγίου Αχιλλείου από τη Λάρισα στο ομώνυμο νησάκι στη Μικρή Πρέσπα, όπου έχτισε και τη Βασιλική του Αγίου Αχιλλείου, τα ερείπια της οποίας σώζονται έως σήμερα. Μαζί με το σκήνωμα, όμως, μετέφερε στην περιοχή των Πρεσπών δέκα χιλιάδες Θεσσαλούς για να καλλιεργήσουν τη γη μετά την ήττα του κοντά στο Σπερχειό ποταμό από το στρατηγό του Βασιλείου του Βουλγαροκτόνου, Νικηφόρο Ουρανό. Το 1017 ο Βασίλειος Β' κατέλαβε την Πρέσπα και έχτισε δυο φρούρια στην περιοχή: τη Βασιλίδα (πιθανότατα στο νησάκι του Αγίου Παύλου στη Μεγάλη Πρέσπα), η ονομασία της οποίας προήλθε από το όνομα του Βασιλείου, και το Κωνστάντιον «εν τη λίμνη τη βραχυτέρα» (πιθανότατα στο ύψωμα Καλέ ή στο νοτιοανατολικό άκρο της νησίδας του Αγίου Αχιλλείου), το οποίο πήρε το όνομά του από τον συμβασιλέα του Βασιλείου Κωνσταντίνο.

Ακόμα, το 1017 έγινε η μάχη μεταξύ του Βασιλείου του Βουλγαροκτόνου και του Τσάρου των βουλγάρων Σαμουήλ στην περιοχή της σημερινής κοινότητας του Σκοπού (πρώην Σέταινα), ενώ το 1096 οι Νορμανδοί του Βοημούνδου κυριεύσαν τη Φλώρινα και τις Πρέσπες. Δυστυχώς, η ειρήνη που έφερε ο Βασίλειος Β' δεν κράτησε για πολύ, αφού το 1040-1041 πραγματοποίησε εξέγερση στην περιοχή ο Πέτρος Δελεάνος, ο οποίος εμφανίστηκε ως εγγονός του βουλγάρου Σαμουήλ, αυτοανακηρύχτηκε βασιλιάς και προσεταιρίστηκε τον Αλουσιάνο, ανιψιό του Σαμουήλ και βυζαντινό πατρίκιο και στρατηγό της Θεοδοσιούπολης. Οι δυο άντρες έχοντας ως ορμητήριο τον Οστροβό (σημερινή Άρνισσα) κατέλαβαν την περιοχή των Πρεσπών και κατέστρεψαν το φρούριο της Βασιλίδας. Πολύ γρήγορα, όμως, οι δυο επαναστάτες ήρθαν σε ρήξη, ο Αλουσιάνος τύφλωσε τον Δελεάνο και ανέλαβε την εξέγερση, η οποία απέτυχε αφού υποτάχθηκε πολύ σύντομα στο βυζαντινό αυτοκράτορα, δεχόμενος τα αξιώμα του μαγίστρου. Το 1081-1082 καταστράφηκε και το Κωνστάντιο, αυτή τη φορά από Νορμανδούς, οι οποίοι κατέλαβαν μεγάλο τμήμα της δυτικής Μακεδονίας. Οι Νορμανδοί προκάλεσαν πολλές και μεγάλες

ζημιές στην περιοχή των Πρεσπών, ενώ λεηλάτησαν και το ναό του Αγίου Αχιλλείου. Η νορμανδική κατάληψη της ευρύτερης περιοχής της Μακεδονίας έληξε το 1085 με το θάνατο του ηγεμόνα τους Ροβέρτου Γυισκάρδου (Κυριακούδης Ε., 2002).

Τον 12^ο αι. δημιουργήθηκε το τάγμα των Μογλενιτών στο στρατό του αυτοκράτορα Αλέξιου Κομνηνού. Στο σημείο αυτό σημειώνεται ότι κατά τη βυζαντινή περίοδο ο Καντακουζηνός (14^{ος} αι. μ.Χ.) αναφέρθηκε στο «Φλερηνόν» ή «Χλερηνόν» που προφανώς σχετίζεται με την ονομασία της σημερινής Φλώρινας. Ακόμα, τον ίδιο αιώνα στον «Κώδικα του Παρισιού» έγινε αναφορά στο Κάστρο της Φλώρινας, ενώ σε παρισινή γκραβούρα του 1684 συναντιέται η «Florina».

Τον 13^ο αι. η Φλώρινα υπάχθηκε στο Δεσποτάτο της Άρτας. Πιο συγκεκριμένα, αυτό συνέβη γύρω στο 1204, το 1259 η περιοχή ενσωματώθηκε στην αυτοκρατορία της Νίκαιας και το 1331-1353 κυριεύτηκε από τους Σέρβους του Κράλη Στέφανου Δουσάν. Ο Κράλης Στέφανος το 1346 είχε καταφέρει να δημιουργήσει στην περιοχή των Βαλκανίων ένα τεράστιο κράτος και έτσι ανακηρύχθηκε Τσάρος των Σέρβων και των Γραικών, ενώ πολύ συχνά έκανε χρήση της ελληνικής γλώσσας. Μετά το θάνατο του Δουσάν το 1351 το απέραντο αυτό κράτος σταδιακά διαλύθηκε, ενώ το 1371 ο Κράλης Μάρκος, γιος του Δουσάν, κυριεύσε την περιοχή, χωρίς να καταφέρει κάτι αξιόλογο. Ακολούθησαν πολλοί αγώνες μεταξύ Βυζαντινών, Σέρβων και Τούρκων για την κατάκτηση των Βαλκανίων. Δυστυχώς, το 1385 έπειτα από τη νίκη των Τούρκων εναντίον των Σέρβων κατακτήθηκε ολόκληρη η Μακεδονία και έτσι άρχισε η περίοδος της τουρκοκρατίας στην Φλώρινα που διήρκησε μέχρι το Νοέμβριο του 1912 (Κυριακούδης Ε., 2002, Σφήκας Γ. & Σφήκας Κ., 2005).

1.2.4. Τουρκοκρατία

Κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας η Φλώρινα ήταν μια περιοχή που συμμετείχε στις εξελίξεις, καθώς το όνομά της συναντάται πολλές φορές (περισσότερες από 40 φορές) σε έγγραφα σουλτάνων και βεζιρηδών με το όνομα «Φιλορίνα» ή «Φλώρινα» με ελληνική, αλλά και με τούρκικη γραφή (http://www.cityoflorina.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=50&Itemid=250). Όσον αφορά την προέλευση του ονόματος σημειώνεται ότι σε τούρκικα

έγγραφα που έχουν εκδοθεί από το Ίδρυμα Μελετών της Χερσονήσου του Αίμου η ονομασία «Φλώρινα» αναφέρεται συχνά. Ο τούρκος περιηγητής Εβλιγιά Τσεμπελί κατέγραψε τον 14^ο αι. την «Φιλορίνα», την πόλη των Φλουριών. Ωστόσο, ο ιστορικός Σωκράτης Λιάκος θεώρησε ότι η σημερινή ονομασία προέκυψε από τη βυζαντινή «Χλερηνός», καθώς και ότι η ονομασία συγγενεύει νοηματικά με τη λέξη «Χλωρίδα», μιας και η περιοχή πριν τις γεωλογικές ανακατατάξεις είχε οργιώδη βλάστηση (Γκοσιόπουλος Τ., 1980).

Κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας η περιοχή της Φλώρινας ανήκε στο βιλαέτι του Μοναστηρίου. Σημειώνεται ότι τα στοιχεία για τον πρώτο αιώνα της τουρκοκρατίας, αλλά και για τους μετέπειτα μέχρι τον 18^ο αιώνα είναι ελάχιστα. Το 1621 πραγματοποιήθηκε στην περιοχή μια τοπική επανάσταση μεταξύ χριστιανών και μουσουλμάνων της περιοχής, η οποία δεν απέφερε κάποιο ουσιαστικό αποτέλεσμα (Σφήκας Γ. & Σφήκας Κ., 2005). Το 1600 ξεκίνησε και η οικονομική ανάπτυξη της Μακεδονίας, η οποία είχε ως αποτέλεσμα να γίνει η Θεσσαλονίκη σπουδαία εμπορική πύλη της Ευρώπης. Το διάστημα αυτό παρατηρήθηκαν μετακινήσεις πληθυσμών από την ευρύτερη περιοχή της Μακεδονίας προς την Κεντρική Ευρώπη, τη Μολδοβλαχία και τα Βαλκάνια για αναζήτηση εργασίας. Οι ξενιτεμένοι δεν ξεχνούσαν τον τόπο και φρόντιζαν να ενισχύουν με κάθε τρόπο τις οικογένειές τους, αλλά και τους Έλληνες της Μακεδονίας γενικότερα (Ρουκαλής Α. Γ., χχ).

Το 1720 σχηματίστηκε η Επισκοπή Μογλενών και Κατρανίτσης στην οποία συμπεριλήφθηκε και η περιοχή της Φλώρινας. Σημειώνεται ότι το χαρακτηριστικό γνώρισμα της περιόδου της Τουρκοκρατίας είναι ότι ιδιαίτερα στην περιοχή των Πρεσπών χτίστηκαν πολλές μεταβυζαντινές εκκλησίες, μοναστήρια, εξωκκλήσια και ασκηταριά (Σφήκας Γ. & Σφήκας Κ., 2005). Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι οι διάφοροι ναοί στην περιοχή των Πρεσπών και οι τοιχογραφίες που υπάρχουν στα βράχια της λίμνης της Μεγάλης Πρέσπας. Το γεγονός ότι τα περισσότερα βυζαντινά και μεταβυζαντινά μνημεία βρίσκονται στην περιοχή της Πρέσπας δε σημαίνει ότι η υπόλοιπη περιοχή της Φλώρινας δεν είχαν τέτοιου είδους μνημεία. Η εξήγηση που δίνεται είναι ότι τα μνημεία αυτά χάθηκαν γιατί από την περιοχή πέρασαν πολλοί κατακτητές (Μαυροπούλου – Τσιούμη Χρ., 2002).

Το 1700 παρατηρήθηκε μια άνοδος του ελληνικού στοιχείου σε διάφορους τομείς, στον οικονομικό, τον κοινωνικό, αλλά και στον τομέα της εκπαίδευσης. Η

άνθηση αυτή είχε ως αποτέλεσμα την πλήρη επικράτηση της πνευματικής και πολιτιστικής επιρροής της Ελλάδας στην περιοχή. Πολύ σημαντικός ήταν και ο ρόλος που διαδραμάτισε ο ελληνικός κλήρος, αφού συνέβαλε στην ενδυνάμωση της ελληνικής συνείδησης και ταυτότητας των κατοίκων της περιοχής (Ρουκαλής Α. Γ., χ.χ). Περί τα τέλη του 17^{ου} αι. κινήθηκε στην περιοχή ο Εθναπόστολος Κοσμάς ο Αιτωλός. Πληροφοριακά, στο χωριό Φλάμπουρο υπάρχει εξωκκλήσι στη μνήμη του Αγίου, καθώς λέγεται ότι στο λόφο που έχει χτιστεί η εκκλησία ο Κοσμάς ο Αιτωλός στάθηκε να ξεκουραστεί (Σφήκας Γ. & Σφήκας Κ., 2005).

Οι δυσμενείς συνθήκες που επικρατούσαν στην Μακεδονία επιδεινώθηκαν μετά την επανάσταση του Ορλώφ το 1770, όπου δόθηκε διαταγή στους σατράπες της Ρούμελης να εκβιάζουν τους χριστιανούς για να τουρκέψουν. Η κατάσταση αυτή διήρκεσε από το 1770 έως το 1820. Παρά το γεγονός ότι το κέντρο της επανάστασης ήταν το νότιο τμήμα της Ελλάδας, υπήρξαν και πολλές περιοχές στην Μακεδονία οι οποίες υπέφεραν εξαιτίας της αβάσταχτης φορολογίας που έβαζαν οι Τούρκοι προκειμένου να καλύψουν τις δαπάνες πολέμου (Ρουκαλής Α. Γ., χχ). Ακόμα, γύρω στο 1700 στην περιοχή έδρασε και ο αρματωλός Τσολάκης ή Μεϊντάνης και, γενικότερα, η περιοχή είχε πάντα αρματολίκια σε διάφορα σημεία ως το 1821. Το 1822 έδρασαν στη Φλώρινα σώματα ανταρτών, κυρίως στα στενά της Άρνισσας και του Βόρα. Στην περιοχή, όμως, υπήρξαν και Φιλικοί, ενώ το 1821 οι Τούρκοι δε δίστασαν να κρεμάσουν στην κεντρική πλατεία της πόλης εννέα πρόκριτους (http://www.cityoflorina.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=50&Itemid=250).

Το σχέδιο της επανάστασης είχε ως στόχο τον ταυτόχρονο ξεσηκωμό των Ελλήνων σε Μακεδονία, Ήπειρο και Αιγαίο. Ο Αλέξανδρος Υψηλάντης είχε αναλάβει να προετοιμάσει το έδαφος για τον ξεσηκωμό των Μακεδόνων σε συνεργασία με τον Νικόλαο Κασομούλη. Τελικά, το Πρωτόκολλο του Λονδίνου της 3^{ης} Φεβρουαρίου 1930 δεν αναγνώρισε ως τμήματα του ανεξάρτητου κράτους την Μακεδονία, τη Θράκη, τη Θεσσαλία, την Ήπειρο, την Κρήτη και τα νησιά Αιγαίου (εκτός από τις Κυκλάδες) και Ιονίου. Ωστόσο, οι Μακεδόνες δεν έπαψαν ούτε λεπτό να ζητούν την ένωση με την υπόλοιπη Ελλάδα.

Επιπροσθέτως, το 1867 ιδρύθηκε στην πόλη η Νέα Φιλική Εταιρεία, πρόεδρος της οποίας ήταν ο διευθυντής των σχολείων, ο οποίος προετοίμασε την Επανάσταση του 1878 που είχε διάρκεια δέκα μήνες. Το 1881 τον Καϊμακάμη της

Φλώρινας απήγαγε ο Καπετάν Ναούμης και το γεγονός υμνήθηκε με τραγούδια. Μερικά χρόνια αργότερα, το 1897 για την ακρίβεια, ο Καπετάν Κώττας που υπήρξε ο πρώτος Μακεδονομάχος συγκρότησε σώμα ανταρτών εναντίον των τούρκων και των βούλγαρων κομιτατζήδων (Ρουκαλής Α. Γ., χχ).

1.2.5. Μακεδονικός Αγώνας

Γύρω στο 1870 και ενώ η Μακεδονία παρέμενε κάτω από τον τουρκικό ζυγό, είχε αναπτυχθεί ταυτόχρονα και ένας ανταγωνισμός μεταξύ Ελλάδας και Βουλγαρίας σχετικά με την επικράτηση στην Μακεδονία (Ρουκαλής Α. Γ., χχ). Το 1972 το Οικουμενικό Πατριαρχείο κατηγόρησε τη Βουλγαρία για «εθνοφυλετισμό» και κήρυξε τη βουλγαρική Εκκλησία σχισματική. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα το διαχωρισμό των χριστιανών της περιοχής της Μακεδονίας σε «πατριαρχικούς» και σε «εξαρχικούς». Πατριαρχικοί χαρακτηρίζονταν οι Έλληνες και εξαρχικοί οι Βούλγαροι. Η βουλγαρική πλευρά αντέδρασε δημιουργώντας εθνικιστική κίνηση γύρω στο 1890. Τρία χρόνια αργότερα ιδρύθηκε το επαναστατικό βουλγαρικό κομιτάτο I.M.R.O. (Internal Macedonian Revolutionary Organization = Εσωτερική Μακεδονική Επαναστατική Οργάνωση). Το κομιτάτο στόχευε αρχικά στην αυτονομία της Μακεδονίας και έπειτα στην ενσωμάτωσή της στο βουλγαρικό κράτος (Σφυρόερας Β., χ.χ.).

Το βουλγαρικό κομιτάτο οργάνωσε το 1904 μια επαναστατική εξέγερση στο βορειοδυτικό, κυρίως, μακεδονικό χώρο. Οι Βούλγαροι υποστήριζαν ότι η επανάσταση αυτή έγινε για την αντιμετώπιση των Τούρκων, αλλά και για τη δημιουργία μακεδονικού κράτους. Σε αυτή την επανάσταση συμμετείχαν εκτός από τους Βούλγαρους και οι Έλληνες της Μακεδονίας. Τελικά η εξέγερση αυτή απέτυχε και το αποτέλεσμα της ήταν να χυθεί κι άλλο αίμα στη Δυτική Μακεδονία. Μετά την εξέγερση αυτή, τη γνωστή και ως εξέγερση του «Ιλιντεν», διαφάνηκε ακόμα περισσότερο ο κίνδυνος να χαθεί η Μακεδονία. Η διαπίστωση αυτή οδήγησε, όπως ήταν φυσικό, τον ελληνισμό σε γενική κινητοποίηση. Έτσι, η Βουλγαρία και η Ελλάδα έστειλαν οπλαρχηγούς για να συμβάλλουν σε αυτό τον ψυχρό πόλεμο. Οι οπλαρχηγοί της Βουλγαρίας, οι οποίοι ήταν ξενόφερτοι στη Δυτική Μακεδονία ενισχύονταν οικονομικά από το βουλγαρικό κράτος, ενώ οι Έλληνες μακεδονομάχοι

ήταν κάτοικοι της περιοχής και λάμβαναν βοήθεια, οικονομική και όχι μόνο, από τους κατοίκους των χωριών.

Το 1903 το Μακεδονικό Ζήτημα κυριαρχούσε στα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων, η βοήθεια, όμως, από τους πατριαρχικούς κύκλους της Αθήνας, τους Κρήτες αντάρτες και τους Μακεδόνες οπλαρχηγούς έφτασε τον Φεβρουάριο του επόμενου έτους. Πολύ σημαντική αποδείχτηκε η δράση του Ίωνα Δραγούμη που ήταν πρόξενος στο Μοναστήρι, ο οποίος μαζί με τον διπλωμάτη από τη Θεσσαλονίκη Λάμπρο Κορομηλά οργάνωσε ένοπλες ομάδες. Μαζί με αυτούς πολλοί ακόμα αξιωματικοί κατέφτασαν στη Δυτική Μακεδονία από την Κρήτη, την Αθήνα και, γενικότερα, από την ελεύθερη Ελλάδα. Οι άνθρωποι αυτοί παραιτήθηκαν από το στρατιωτικό αξίωμα που είχαν στον ελληνικό στρατό και ήρθαν στη Μακεδονία για να πολεμήσουν μαζί με τους αντάρτες.

Το 1904 ο Καπετάν Κώττας ταξίδεψε στην Αθήνα, όπου γνώρισε τον Παύλο Μελά και έβγαλαν μαζί σε πέρας την πρώτη τους αποστολή. (Ρουκαλής Α. Γ., χχ.). Την ίδια χρονιά ο Παύλος Μελάς φτάνει μυστικά στη Φλώρινα μαζί με τρεις ακόμα αξιωματικούς και κάπως έτσι ξεκινά η τελική φάση του Μακεδονικού Αγώνα

(http://www.cityoflorina.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=50&Itemid=250). Ο Παύλος Μελάς υπήρξε σύνδεσμος της «Άμυνας», μιας οργάνωσης που αποτελούσε τη βάση των ομάδων του μακεδονικού αγώνα και είχε έδρα την Αθήνα. Στις 10 Ιουλίου του 1904 ήρθε και πάλι στη Μακεδονία ώστε να συγκεντρώσει περισσότερα στοιχεία. Αυτή τη φορά εμφανίστηκε ως ζωέμπορος και είχε το ψευδώνυμο Πέτρος Δέδες και ανέλαβε να οργανώσει το πρώτο ένοπλο σώμα. Στις 18 Αυγούστου του ίδιου έτους ο Μελάς ανέβηκε για τρίτη και ύστερη φορά στη Μακεδονία με το ψευδώνυμο Μίκης Ζέζας, το οποίο προήλθε από τη σύνθεση των ονομάτων των παιδιών του. Ο Παύλος Μελάς υπήρξε αρχηγός όλων των αντάρτικων σωμάτων που πολεμούσαν στην περιοχή Μοναστηρίου – Φλώρινας – Καστοριάς.

Τον Αύγουστο του 1904 τα αντάρτικα σώματα άρχισαν επιθέσεις κατά των Βουλγάρων Κομιτατζήδων ώστε να ξεκαθαρίσουν την περιοχή, αλλά και να οργανώσουν την τοπική άμυνα. Δυστυχώς, ο Αγώνας τελείωσε την Τετάρτη 13 Οκτωβρίου 1904 στο χωριό Στάτιστα (σήμερα το χωριό ονομάζεται Μελάς προς τιμήν του), όταν η συμμορία των κομιτατζήδων του Μήτρου Βλάχου κατέδωσε και τμήμα του τουρκικού στρατού περικύκλωσε το σπίτι στο οποίο βρισκόταν ο Παύλος Μελάς και τον εκτέλεσε.

Τελικά το 1908 πραγματοποιήθηκε η επανάσταση των Νεότουρκων, με την οποία δόθηκε γενική αμνηστία στους Έλληνες, στους Βουλγάρους και σε άλλους λαούς, ενώ το 1909 έγινε στρατιωτική επανάσταση στην Αθήνα και ο Ελευθέριος Βενιζέλος μετακλήθηκε από την Κρήτη (Ρουκαλής Α. Γ., χχ). Ωστόσο, και μετά τη λήξη του Μακεδονικού Αγώνα ο ελληνικός στρατός συνάντησε διάφορα στρατηγικά προβλήματα το 1912, κατά τη διάρκεια του Α' Βαλκανικού Πολέμου. Είναι χαρακτηριστικό ότι η ατυχής μάχη του Αμυνταίου είχε ως αποτέλεσμα την κατάληψη του Μοναστηρίου από τον σέρβικο στρατό. Στη συνέχεια, ο στρατός της Ελλάδας και της Σερβίας κατέβαλε κάθε δυνατή προσπάθεια, ώστε να ανακτήσει και άλλες περιοχές της Φλώρινας. Σε αυτή τη φάση του αγώνα καθοριστική ήταν η βοήθεια των ντόπιων οπλαρχηγών (Μαυροπούλου – Τσιούμη Χρ., 2002).

Τελικά, έπειτα από 827 χρόνια σκλαβιάς η Φλώρινα απελευθερώνεται στις 7 Νοεμβρίου 1912 από τον Ελληνικό Στρατό. Λίγο πριν την απελευθέρωση της Φλώρινας, όμως, είχαν κάνει ήδη την εμφάνισή τους κάποιες μαζικές δραστηριοποιήσεις των κατοίκων της περιοχής, οι οποίοι ίδρυσαν φορείς, όπως η Ελληνική Λέσχη Φλώρινας, η Αδελφότης Κυριών, ο μουσικός σύλλογος Ορφεύς, ενώ λειτούργησαν κανονικά στην περιοχή ελληνικά σχολεία. Τέλος, το ίδιο έτος σχηματίστηκε η Επισκοπή Μογλενών και Φλωρίνης. (http://www.cityoflorina.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=50&Itemid=250).

1.2.6. Νεότερο Ελληνικό Κράτος

Τα χρόνια της ελευθερίας δεν διήρκησαν πολύ για τη Φλώρινα, αφού την κατέλαβαν οι Βούλγαροι το 1914. Κατά τη διάρκεια του Α' Παγκόσμιου Πολέμου χιλιάδες στρατιώτες των Συμμαχικών Δυνάμεων πραγματοποίησαν επίθεση κατά των Βουλγάρων που είχαν καταλάβει τη Φλώρινα και την απελευθέρωσαν στις 18 Σεπτεμβρίου 1916, ένα μήνα μετά την κατάληψή της από τους εχθρούς (http://www.cityoflorina.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=50&Itemid=250). Την ίδια εποχή έγιναν και κάποια έργα στην περιοχή, όπως η δημιουργία δρόμων, η κατασκευή αποχετευτικών έργων, σιδηροδρομικής γραμμής και τελεφερίκ. Την εποχή εκείνη πραγματοποιήθηκαν και κάποιες μετακινήσεις πληθυσμών στην περιοχή. Πιο συγκεκριμένα, το 1912 ήρθαν στην ελεύθερη πια

Φλώρινα πολλοί Μοναστηριώτες και το 1919 βάσει της Συνθήκης του Νεϊγύ που αφορούσε Ελλάδα και Βουλγαρία μπορούσαν όσοι θεωρούσαν τους εαυτούς τους Βουλγάρους και ζούσαν στον ελληνικό χώρο να αποχωρήσουν από την Ελλάδα και το αντίστροφο.

Ακόμα, κύμα προσφύγων από τη Μικρά Ασία έφτασε στην περιοχή και το 1922-1923, κάτι που συνέβη σε όλη τη Μακεδονία. Κατά την περίοδο 1922-1930 ιδρύθηκαν διάφοροι σύλλογοι, όπως ο Σύλλογος Φιλελευθέρων, ο Σύλλογος Μοναστηριωτών και πέριξ «Η Ελπίς», ο Μικρασιατικός Σύλλογος Φλωρίνης και πέριξ, ο Θρακικός Σύλλογος, η Ένωσις Βορειοηπειρωτών και άλλοι (Γούναρης Β. & Μιχαηλίδης Ι., 2002).

Όσον αφορά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο η πρώτη νίκη των Συμμάχων πραγματοποιήθηκε στην περιοχή της Φλώρινας, των Πρεσπών και των Κορεστίων μιας και εκεί το 1940 όχι μόνο επιτεύχθηκε η συγκράτηση των Ιταλών στα σύνορα, αλλά και το ηρωικό 33^ο Σύνταγμα Πεζικού της Φλώρινας με την αντεπίθεσή του κατέλαβε πάνω από 10 χιλιόμετρα και απελευθέρωσε πολλά χωριά της Μακεδονίας που βρίσκονταν κάτω από την αλβανική κατοχή.

Δυστυχώς, στις 6 Απριλίου 1941 εισέβαλαν στην περιοχή και την κατέλαβαν γερμανοί, οι οποίοι συμπεριφέρθηκαν βάνανυσα, έκαψαν χωριά και εκτέλεσαν Φλωρινιώτες. Τελικά, το Νοέμβριο του 1944 ο Ελληνικός Στρατός απελευθέρωσε τη Φλώρινα. Τα βάσανα του λαού της Φλώρινας δε τελείωσαν, όμως, εδώ, καθώς το 1947 ξέσπασε ο Εμφύλιος Πόλεμος και το Φεβρουάριο του 1949 έγινε η «μάχη της Φλώρινας», η οποία αποτέλεσε την αρχή του τέλους του Εμφυλίου. Την περίοδο 1951-1954 ο νομός Φλώρινας απέκτησε τα σημερινά του όρια (http://www.cityoflorina.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=50&Itemid=250). Πρωτεύουσα του νομού ορίστηκε η πόλη της Φλώρινας, όπου εκεί επανιδρύθηκε ο Μουσικός Σύλλογος Ορφεύς, ιδρύθηκε Αρρεναγωγείο, Παρθεναγωγείο και Νηπιαγωγείο, ενώ κυκλοφόρησε και η πρώτη φλωρινιώτικη εφημερίδα «Νέα Φλώρινα» με εκδότη τον Δ. Τσώγκο.

Αξίζει να σημειωθεί ότι το 1940 που άρχισε η γερμανική κατοχή ήταν το έτος που αποσχίστηκε η Καστοριά από το νομό Φλώρινας και δημιούργησε ξεχωριστό νομό. Τον Ιούνιο της ίδιας χρονιάς ιδρύθηκε ο Φιλεκπαιδευτικός Σύλλογος Φλώρινας «Αριστοτέλης» και το Νοέμβριο η Παιδαγωγική Ακαδημία (<http://www.florinacity.gr/Florina/istorika-stoixeia>).

Ωστόσο, το γεγονός ότι ο νομός αντιμετώπιζε οικονομικά προβλήματα και τα εισοδήματα ήταν πολύ χαμηλά (το 86% του πληθυσμού ήταν αγροτικός), αλλά και το ότι τα «τραύματα» από την Κατοχή και τον Εμφύλιο ήταν ακόμη νωπά είχαν ως αποτέλεσμα την μετανάστευση σημαντικού μέρους του πληθυσμού σε χώρες του εξωτερικού, όπως ο Καναδάς, η Αυστραλία, η Αμερική, η Γερμανία. Πολλά χωριά συρρικνώθηκαν ή εγκαταλείφθηκαν και ο πληθυσμός μειώθηκε σημαντικά. Ενδεικτικά, στις αρχές της δεκαετίας του 1940 ο πληθυσμός του νομού Φλώρινας ανερχόταν σε 88.895 κατοίκους, ενώ το 1961 έφτασε στους 67.356 κατοίκους. Η μείωση του πληθυσμού άγγιζε το 22%. Κατά τη δεκαετία του '60 και περισσότερο του '70 πραγματοποιήθηκαν στην περιοχή διάφορα εγχειρίσματα και άλλα έργα, όπως η λειτουργία μεγάλων βιομηχανικών μονάδων, οι μεταβολές στις καλλιέργειες, η ασφαλτόστρωση του επαρχιακού δικτύου. Γενικότερα, από τη δεκαετία του 1970 και έπειτα η περιοχή σημείωσε ανάπτυξη, ενώ είναι χαρακτηριστικό ότι αναδείχτηκε και διατηρήθηκε η τοπική ταυτότητα και οι ντόπιες λαϊκές παραδόσεις σε αντίθεση με άλλες περιοχές της Ελλάδας (Γούναρης Β. & Μιχαηλίδης Ι., 2002)

Την περίοδο 1960-1962 κατόπιν Αβέρωφ – Πόποβιτς επιτράπηκε η επικοινωνία Φλωρινιωτών – Μοναστηριωτών με συνοριακά δελτία, ενώ το 1974 έγιναν τα αποκαλυπτήρια του ανδριάντα του Μακεδονομάχου Καπετάν Κώττα. Το ίδιο έτος οι Πρέσπες ανακηρύχθηκαν Εθνικός Δρυμός με προεδρικό Διάταγμα (<http://www.florina.gr/el/%CE%A0%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82/%CE%97-%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BF%CF%87%CE%AE%CF%82>).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

2. Πολιτισμική Κληρονομιά

2.1. Έννοια και Διασάφηση

Η έννοια της πολιτισμικής κληρονομιάς περιλαμβάνει τομείς, όπως η μνήμη, η ιστορία, τα μνημεία που αποτελούν συνδετικό κρίκο μεταξύ παρελθόντος, παρόντος και μέλλοντος και μαρτυρεί τη σπουδαιότητα των ανθρώπων στους οποίους ανήκει. Στην πολιτισμική κληρονομιά ανήκουν και δημιουργήματα που είναι συνδυασμός της τέχνης του ανθρώπου και της φύσης (Λάββας, 1993, Κόνσολα, 1995, Howard, 2003).

Το περιεχόμενο του όρου «πολιτισμική κληρονομιά» ορίστηκε το 1972 από την Unesco και αποτελείται από στοιχεία της υλικής και άυλης πολιτισμικής κληρονομιάς. Πιο συγκεκριμένα, η πολιτισμική κληρονομιά αποτελεί ένα σύνολο από καλλιτεχνικά συμβολικά υλικά σημάδια του παρελθόντος μιας χώρας και, γενικότερα, της ανθρωπότητας (Jokilehto, 1999).

Στην υλική πολιτισμική κληρονομιά περιλαμβάνονται η ακίνητη πολιτισμική κληρονομιά, όπως τα μνημεία, οι αρχαιολογικοί χώροι και η κινητή πολιτισμική κληρονομιά, όπως τα έργα γλυπτικής και ζωγραφικής, τα χειρόγραφα, τα μουσικά όργανα και άλλα, καθώς και οι συνδυασμοί στοιχείων ιστορικής, αισθητικής και εθνολογικής αξίας. Τμήμα της υλικής κληρονομιάς είναι και η υποθαλάσσια πολιτισμική κληρονομιά, όπως ερείπια και πόλεις στο βυθό της θάλασσας, ναυάγια και άλλα.

Στην άυλη πολιτισμική κληρονομιά ανήκουν οι προφορικές παραδόσεις και εκφράσεις, οι τέχνες του θεάματος, όπως ο χορός, η μουσική, το παραδοσιακό θέατρο, οι εορταστικές εκδηλώσεις, αλλά και η τεχνογνωσία που συνδέεται με τις παραδοσιακές τέχνες.

Η πολιτισμική αφθονία κάθε τόπου πρέπει να μεταβιβάζεται από γενιά σε γενιά έτσι ώστε να μην χαθεί. Ο πολιτισμικός αυτός πλούτος βοηθά, αναμφίβολα, τους λαούς να συνδέσουν το παρόν τους με το παρελθόν τους (<http://www.alfavita.gr/artro.php?id=26011>). Σύμφωνα με τον Παπαχρήστου (1994) είναι πολύ σημαντικό το θέμα της διατήρησης της πολιτισμικής κληρονομιάς του

τόπου και είναι καθοριστικής σημασίας ο ρόλος που διαδραματίζουν οι πολιτιστικοί φορείς.

2.2. Υλική Κληρονομιά

2.2.1. Αρχαιολογικοί & Βυζαντινοί χώροι της Φλώρινας

2.2.1.1. Προϊστορικός Οικισμός Αρμενοχωρίου

Η πιο πρώιμη ανθρώπινη δραστηριότητα στην περιοχή τοποθετείται στη Μέση Νεολιθική Περίοδο, δηλαδή περί τα 5800-5300 π.Χ. στον οικισμό του Αρμενοχωρίου, της Μελίτης, του Αγίου Παντελεήμονα και αλλού. Η περισσότερο μελετημένη περιοχή της εποχής του Χαλκού είναι η τούμπα του Αρμενοχωρίου, η οποία βρίσκεται μόλις 5 χιλιόμετρα βορειοδυτικά της πόλης της Φλώρινας.

Από τα στοιχεία της έρευνας του άγγλου αρχαιολόγου W. Heurtley (1931), αλλά και της ΙΖ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων (1996-1998) προκύπτει το συμπέρασμα ότι η πρωιμότερη εγκατάσταση της Μέσης Νεολιθικής (5800-5300 π.Χ.) και της Νεότερης Νεολιθικής Περιόδου (5300-3100 π.Χ.) δεν έχει άμεση σχέση με την τούμπα του Αρμενοχωρίου, αλλά απλώνεται βορειοδυτικά του σημερινού οικισμού.

Η τούμπα φαίνεται να κατοικήθηκε πρώτη φορά κατά την πρώιμη εποχή του Χαλκού. Η καταστροφή του οικισμού εξαιτίας μιας πυρκαγιάς στο τέλος της πρώιμης εποχής του Χαλκού έδωσε στους ερευνητές πολλά στοιχεία για τα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν για την κατασκευή των κατοικιών. Η οικοτεχνία φαίνεται πως ήταν ανεπτυγμένη, κάτι που μαρτυρείται από το μεγάλο αριθμό εργαλείων. Ανεπτυγμένη ήταν και η τεχνική της κατασκευής αγγείων. Οι κάτοικοι του οικισμού είχαν αναπτύξει τη γεωργία, την κτηνοτροφία, το κυνήγι και την αλιεία, δραστηριότητες που τους εξασφάλιζαν το καθημερινό τους φαγητό. Ο οικισμός καταστράφηκε από πυρκαγιά στο τέλος της πρώιμης εποχής του Χαλκού (Ακαμάτη-Αλιμπάκη Μ., Αδάμ-Βελένη Π., 2002).

2.2.1.2. Αρχαιολογικός Οικισμός Πετρών

Στην περιοχή του Αμυνταίου δημιουργήθηκε ο πρώτος οικιστικός πυρήνας στο δεύτερο μισό του 4^{ου} αιώνα π.Χ. κατά πάσα πιθανότητα στα πλαίσια της επεκτατικής πολιτικής του βασιλιά Φιλίππου Β'. Η περιοχή είχε κατοικηθεί και πιο πριν.

Ο οικισμός βρισκόταν ανάμεσα σε ημιορεινούς όγκους μεταξύ δυο χειμάρρων. Η πιο εντατική οργάνωση του οικισμού άρχισε πιθανότατα στα μέσα του 3^{ου} αιώνα π.Χ. Η πόλη ολοκληρώθηκε τον 2^ο αι. π.Χ., κάλυπτε έκταση διακοσίων στρεμμάτων και είχε πληθυσμό περίπου 5000 κατοίκους. Όλα τα σπίτια του οικισμού είχαν θέα στη λίμνη των Πετρών. Τα σπίτια του οικισμού ήταν συνήθως από τη μια πλευρά διώροφα και από την άλλη ισόγεια, λόγω της απότομης κλίσης του εδάφους. Χαρακτηριστικό του οικισμού ήταν η απουσία αυλών στα σπίτια που βρίσκονταν στη νότια πλευρά του οικισμού, ενώ στα υπόλοιπα υπήρχε ένα σκεπαστό μπαλκόνι, δηλαδή ένα χαγιάτι, ή μια πλακόστρωτη αυλή. Σε κάποια σπίτια κάποιοι χώροι χρησιμοποιούνταν για τον σταυλισμό των ζώων και για τη δημιουργία μύλων και φούρνων. Ακόμα, έχει εντοπιστεί και το νεκροταφείο του οικισμού στο λόφο απέναντι από τον οικισμό (Αδάμ-Βελένη Π., 2000).

Στον οικισμό βρέθηκαν και εργαλεία που μαρτυρούν την ενασχόληση των κατοίκων με τους αμπελώνες και την παραγωγή κρασιού. Η πόλη φαίνεται να καταστράφηκε στα μέσα του 1^{ου} αιώνα π.Χ. από άγνωστα αίτια. Οι κάτοικοι της πόλης πιθανότατα μετακινήθηκαν σε πιο πεδινά μέρη, εκεί όπου βρίσκεται το σημερινό χωριό Πέτρες.

Το γεγονός ότι ο λόφος βρίσκεται σε καίρια γεωγραφική θέση είχε ως αποτέλεσμα τη συνεχή χρήση του σε πολλές χρονικές περιόδους, αφού βρίσκεται στα όρια της Εορδαίας και της Λυγκηστίδας. Η πόλη των Πετρών αναπτύχθηκε και στα μέσα του 2^{ου} αι. π.Χ. εξαιτίας της ύπαρξης της Εγνατίας Οδού στην περιοχή. (Ακαμάτη-Αλιμπάκη Μ., Αδάμ-Βελένη Π., 2002).

2.2.1.3. Ελληνιστική Πόλη Φλώρινας

Η ελληνιστική πόλη της Φλώρινας βρίσκεται στο λόφο του Αγίου Παντελεήμονα, δίπλα ακριβώς στη σημερινή πρωτεύουσα του νομού. Η περιοχή

κατοικήθηκε οργανωμένα στην εποχή του Φιλίππου Β', ωστόσο η ανεύρεση κεραμικής της δεύτερης χιλιετίας σε μεταγενέστερα στρώματα μάλλον σημαίνει ότι η περιοχή είχε κατοικηθεί από τα προϊστορικά χρόνια (Ακαμάτη-Αλιμπάκη Μ., Αδάμ-Βελένη Π., 2002).

Οι ανασκαφές που έγιναν τη δεκαετία του '80 έφεραν στο φως την πόλη αυτή, η οποία τοποθετείται στην ελληνιστική εποχή. Ο οικισμός καταλαμβάνει έκταση 8 περίπου στρεμμάτων και έχουν ανακαλυφθεί οχτώ οικοδομικά τετράγωνα που χωρίζονται από τρεις κάθετους δρόμους πλάτους τριών μέτρων. Μέσα στον οικισμό υπάρχουν και μικρότεροι δρόμοι, αλλά και αποχετευτικοί αγωγοί. Αξίζει να σημειωθεί ότι στην πόλη βρέθηκαν μεγάλα πιθάρια με υπολείμματα καμένων σιτηρών. Τα σπίτια του οικισμού ήταν στο κάτω μέρος λίθινα και στο επάνω πλίνθινα και οι τοίχοι επιχρισμένοι με λευκά κονιάματα. Τα κεραμίδια είχαν σε πολλές περιπτώσεις εγχάρακτη διακόσμηση και επιγραφές, όπως ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ. Στον οικισμό φαίνεται πως υπήρχε εργαστήριο κατασκευής ανάγλυφων αγγείων, αφού βρέθηκαν πλήθος όμοιων πήλινων αγγείων με ανάγλυφη διακόσμηση και χρώματα. Τα θέματα των αγγείων προέρχονταν από την καθημερινή ζωή των ανθρώπων, αλλά και από τη μυθολογία. Στον οικισμό βρέθηκε, επίσης, μεγάλος αριθμός εργαλείων, αλλά και στοιχεία που αποδεικνύουν ότι οι κάτοικοι είχαν αναπτύξει ιδιαίτερα την τέχνη της υφαντουργίας.

Στον οικισμό βρέθηκε και νεκροταφείο στο οποίο υπάρχουν λαξευτοί θαλαμωτοί τάφοι Ελληνιστικής εποχής. Το νεκροταφείο βρέθηκε στην ανατολική πλευρά του λόφου. Ο οικισμός εγκαταλείφθηκε στις αρχές του 1^{ου} αιώνα π.Χ. εξαιτίας μιας πυρκαγιάς. Ανασκαφικά ευρήματα της ελληνιστικής πόλης εκτίθενται στο Αρχαιολογικό και Βυζαντινό Μουσείο της Φλώρινας (Ακαμάτης Ι., Αλιμπάκη – Ακαμάτη Μ., 1996)

2.2.1.4. Βασιλική Αγίου Αχιλλείου

Η Βασιλική του Αγίου Αχιλλείου είναι ένα βυζαντινό μνημείο των Πρεσπών που διατηρήθηκε παρά τις καταστροφές που γνώρισε η περιοχή. Πρόκειται για μια

τρίκλιτη ξυλόστεγη βασιλική με νάρθηκα και υπερώα, η οποία δημιουργήθηκε στα τέλη του 10^{ου} αιώνα.

Είναι χαρακτηριστικό ότι στην ανατολική πλευρά του ναού υπάρχουν τρεις ημικυλινδρικές ανίδες από τις οποίες η μεσαία είναι και η μεγαλύτερη. Εντός του ναού υπήρχαν πολλοί τάφοι, στον έναν από τους οποίους φυλασσόταν το ιερό λείψανο του Αγίου Αχιλλείου. Στο εσωτερικό του ναού υπήρχαν τοιχογραφίες και όσες από αυτές διασώθηκαν φυλάσσονται στο Αρχαιολογικό και Βυζαντινό Μουσείο της Φλώρινας (Ευγενίδου Δ. κ.α., 1991).

Η Βασιλική το 1071-1072 υπέστη σοβαρές καταστροφές από τους Αλαμάνους, σύντομα, όμως, επισκευάστηκε και λειτούργησε μέχρι τον 15^ο αιώνα ως λατρευτικό κέντρο των Πρεσπών. Η ύπαρξη νεκροταφείου νότια του ναού επιβεβαιώνει ότι στο νησί του Αγίου Αχιλλείου υπήρχε ο οικισμός της Πρέσπας. Η κατάκτηση του τόπου από τους Οθωμανούς στα τέλη του 14^{ου} αιώνα είχε ως αποτέλεσμα την ερήμωση του οικισμού, και του νησιού γενικότερα, και τη μετακίνηση των κατοίκων περιμετρικά των λιμνών. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι στο νησί του Αγίου Αχιλλείου υπάρχουν ακόμα δυο βυζαντινοί ναοί, ο ναός των Δώδεκα Αποστόλων και ο ναός του Αγίου Δημητρίου, γεγονός που ενισχύει ακόμα περισσότερο την άποψη ότι στη νησίδα άκμασε η βυζαντινή πολιτεία (Ακαμάτη-Αλιμπάκη Μ., Αδάμ-Βελένη Π., 2002).

2.2.2. Μουσεία της Φλώρινας

2.2.2.1. Αρχαιολογικό & Βυζαντινό Μουσείο

Η κατασκευή του Αρχαιολογικού και Βυζαντινού Μουσείου ξεκίνησε το 1963 και τελείωσε το 1969. Βρίσκεται στην περιοχή του Σιδηροδρομικού Σταθμού στην πόλη της Φλώρινας. Το Μουσείο διαθέτει πλούσιο εποπτικό υλικό, όπως τοπογραφικά και αρχιτεκτονικά σχέδια, φωτογραφίες από τους τόπους ανασκαφής, μακέτα της ελληνιστικής πόλης των Πετρών, καθώς και αναπαράσταση των αποθηκευτικών και εργαστηριακών χώρων της πόλης (<http://www.e-city.gr/lorina/home/view/1101.php>).

Στο ισόγειο του Μουσείου υπάρχουν γλυπτά, ανάγλυφα και επιγραφές και, γενικότερα, αντικείμενα και θέματα που αφορούν την ανθρώπινη παρουσία στην περιοχή κατά τα προϊστορικά χρόνια, αντιπροσωπευτικά δείγματα γλυπτικής και άλλα εκθέματα της ρωμαϊκής εποχής. Αναλυτικότερα, στην πρώτη ενότητα του ισογείου παρατίθενται εκθέματα και πληροφορίες που σχετίζονται με τη γεωμορφολογία της περιοχής, τους οικισμούς της Νεολιθικής και Πρώιμης Εποχής του Χαλκού στο νομό, όπως ευρήματα (αγγεία, εργαλεία, αντικείμενα οικοτεχνίας) κυρίως από τις ανασκαφές στην Τούμπα του Αρμενοχωρίου, πίνακες με στοιχεία, ζωγραφικές και ψηφιακές αναπαραστάσεις που έχουν ως στόχο να δώσουν στον επισκέπτη μια σαφή εικόνα για την περίοδο αυτή. Στη δεύτερη και τρίτη ενότητα εκτίθενται διάφορα έργα γλυπτικής από την περιοχή. Χαρακτηριστικότερα έργα είναι οι ανάγλυφες ταφικές στήλες ρωμαϊκών χρόνων (1^{ος} αι. π.Χ. - 4^{ος} αι. μ.Χ.), που απεικονίζουν μορφές νεκρών και σε ορισμένες περιπτώσεις υπάρχουν επιγραφές με τα ονόματα των θεών. Στην τέταρτη και τελευταία ενότητα του ισογείου εκτίθεται ένα ψηφιδωτό με επιγραφές και γεωμετρικά σχέδια, το οποίο βρέθηκε σε δάπεδο κτηρίου ρωμαϊκής εποχής που ανασκάφηκε στο χωριό Κάτω Κλεινές (Τοπική Ένωση Δήμων & Κοινοτήτων Ν. Φλώρινας, χ.χ.).

Στον πρώτο όροφο είναι συγκεντρωμένα τα ανασκαφικά ευρήματα των ελληνιστικών πόλεων των Πετρών και της Ηράκλειας (λόφος Αγίου Παντελεήμονα), ενώ υπάρχει και έκθεση βυζαντινών αρχαιοτήτων. Τα σημαντικότερα εκθέματα είναι διάφορα αγγεία, ειδώλια, μεταλλικά εργαλεία, νομίσματα, απανθρακωμένοι σπόροι δημητριακών, ποσότητες ρητίνης που αποκαλύφθηκαν κατά τις ανασκαφικές έρευνες στις Πέτρες και το λόφο του Αγίου Παντελεήμονα, επιτύμβιες και αναθηματικές στήλες και επιγραφές ελληνιστικής και ρωμαϊκής εποχής από το χωριό Άγιος Παντελεήμονας και το Αρμενοχώρι. Ακόμα, στο Μουσείο εκτίθεται το μαρμάρινο άγαλμα της Αρτέμιδος, ρωμαϊκών χρόνων από τις Πέτρες, αλλά και ο κορμός μαρμάρινου ανδρικού αγάλματος, επίσης ρωμαϊκής εποχής, από την περιοχή της Φλώρινας (<http://www.e-city.gr/florina/home/view/1101.php>). Ένας ιδιαίτερος εντυπωσιακός χώρος του Μουσείου είναι αυτός όπου υπάρχει η αναπαράσταση του δωματίου ενός σπιτιού από την ελληνιστική πόλη των Πετρών με το σύνολο των αντικειμένων που υπάρχουν σ' αυτό (Τοπική Ένωση Δήμων & Κοινοτήτων Ν. Φλώρινας, χ.χ.).

Όσον αφορά το Βυζαντινό τμήμα του Μουσείου εκτίθενται έξι τεμάχια τοιχογραφιών που προέρχονται από ναούς του νησιού του Αγίου Αχιλλείου στη Μικρή Πρέσπα και δυο μικρά τμήματα ξυλόγλυπτου τέμπλου που προέρχονται από το ασκηταριό της Μεταμόρφωσης. Γενικότερα, τα βυζαντινά και μεταβυζαντινά εκθέματα του Μουσείου έχουν βρεθεί στην περιοχή των Πρεσπών, όπως το βημόθυρο του 16^{ου} αιώνα του ναού του Αγίου Αθανασίου από την κοινότητα του Αγίου Γερμανού. Τέλος, από τη Βασιλική του Αγίου Αχιλλείου έχουν βρεθεί και εκτεθεί στο Μουσείο θωράκιο τέμπλου και άλλα ευρήματα, όπως χάλκινα δαχτυλίδια, σκουλαρίκια, βραχιόλια και άλλα κοσμήματα (<http://www.e-city.gr/florina/home/view/1101.php>).

2.2.2.2. Δίκτυο Συλλογών Λαογραφίας – Παράδοσης (Λαογραφικά Μουσεία)

Το Δίκτυο Συλλογών Λαογραφίας – Παράδοσης είναι μια μη κερδοσκοπική εταιρία που έχει ως σκοπό τη διάσωση, τη διατήρηση και την ανάδειξη των πολυπολιτισμικών χαρακτηριστικών που συνθέτουν το λαϊκό πολιτισμό του τόπου και συνδέουν τους σημερινούς κατοίκους με την πλούσια πολιτισμική κληρονομιά του παρελθόντος. Η μη κερδοσκοπική αυτή εταιρεία ιδρύθηκε μέσα από τη συνεργασία των φορέων-ιδιοκτητών των Λαογραφικών Συλλογών και της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης. Αναλυτικότερα, σήμερα υπάρχουν 15 συλλογές:

- Η λαογραφική συλλογή του Φ.Σ.Φ. «Ο Αριστοτέλης»: είναι η μεγαλύτερη του νομού Φλώρινας. Αριθμεί περίπου 4000-4500 αντικείμενα, όπως γεωργικά και υφαντικά εργαλεία, ιστορικά αντικείμενα, μουσικά όργανα και άλλα, και παρουσιάζει αυτονομία μουσειακής μονάδας. Σε αυτή τη λαογραφική συλλογή το υλικό αντιπροσωπεύει σε πολύ μεγάλο βαθμό τη λαϊκή τέχνη της περιοχής.

- Η λαογραφική συλλογή της Λέσχης Πολιτισμού Φλώρινας, η οποία στεγάζεται στο διατηρητέο νεοκλασικό κτίριο του πρώην ξενοδοχείου «Διεθνές» στη συμβολή των οδών Μεγάλου Αλεξάνδρου και Ι. Καραβίτη και διακρίνεται για τη μουσειολογική αντίληψη ως προς την συγκέντρωση του υλικού. Η συλλογή αυτή είναι πολύ καλά οργανωμένη και διαθέτει περί τα 2500-3000 αντικείμενα, εκ των οποίων ένας μεγάλος αριθμός είναι αντικείμενα μελισσοκομίας και κηροπλαστικής. Ακόμα, το λαογραφικό μουσείο της Λέσχης Πολιτισμού διαθέτει και μια αξιόλογη συλλογή

φωτογραφίας από την περίοδο του Μεσοπολέμου, όπου απεικονίζονται οι κάτοικοι του τόπου φορώντας τις τοπικές φορεσιές (Τοπική Ένωση Δήμων & Κοινοτήτων Ν. Φλώρινας, χ.χ.). Τα πλούσια εκθέματα επιτρέπουν στους πολλούς επισκέπτες να προσεγγίσουν μια πραγματικότητα που χάθηκε. Οι επισκέπτες ακολουθούν ένα ταξίδι στο παρελθόν, μέσα από τα εκθέματα του μουσείου, γνωρίζοντας την παράδοση, τον τρόπο ζωής, τις συνήθειες των κατοίκων και την ιστορία της περιοχής. Όπως προαναφέρθηκε, το Μουσείο εξειδικεύεται σε εκθέματα Μελισσοκομίας με συλλογή, που είναι μία από τις σημαντικότερες που υπάρχουν στην Ελλάδα, ενταγμένη παράλληλα στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Μελίνα». Συμμετέχει επίσης στο Δίκτυο Λαογραφικών Συλλογών του νομού (Λέσχη Πολιτισμού Φλώρινας)

- Η λαογραφική συλλογή του Δήμου Αμυνταίου στεγάζεται στο Πνευματικό Κέντρο Αμυνταίου και είναι δωρεά της Δόμνας Ούντση-Λυπίτκα. Η συλλογή αυτή περιλαμβάνει πλήθος αντικειμένων που σχετίζονται με τον παραδοσιακό πολιτισμό της περιοχής, ενώ οι πλήρεις παραδοσιακές φορεσιές που εκτίθενται αποτελούν το πιο ενδιαφέρον τμήμα του μουσείου.

- Η λαογραφική συλλογή του Πολιτιστικού Συλλόγου Αρμενοχωρίου στεγάζεται στο παλιό δημοτικό σχολείο του χωριού. Διαθέτει περίπου 500 αντικείμενα λαϊκής τέχνης. Ξεχωρίζουν τα εκθέματα που σχετίζονται με την κεραμουργία, καθώς στην περιοχή λειτουργούσαν κάποτε παραδοσιακά κεραμικά εργαστήρια, και οι παραδοσιακές φορεσιές του χωριού.

- Η λαογραφική συλλογή του Μορφωτικού Συλλόγου Δροσοπηγής «Η Πρόοδος», στην οποία εκτός από τα συνήθη αντικείμενα περιλαμβάνονται και πολλά εκκλησιαστικά αντικείμενα και ιστορικά – αρχαιακά έγγραφα. Το μουσείο του χωριού διαθέτει δυο μικρές εκθεσιακές αίθουσες που φιλοξενούν τα αντικείμενα.

- Η λαογραφική συλλογή της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Λαιμού Πρεσπών διαθέτει περίπου 500 αντικείμενα που σχετίζονται με την κεραμική τέχνη, τα γεωργικά εργαλεία, τις τοπικές ενδυμασίες. Τα αντικείμενα αυτά προέρχονται από όλα τα χωριά της περιοχής των Πρεσπών.

- Η λαογραφική Συλλογή της Κοινότητας Ακρίτα, η οποία αποτελείται από 200 αντικείμενα λαϊκής τέχνης και μια συλλογή 2000-3000 ελληνικών νομισμάτων που χρονολογούνται από την ίδρυση του ελληνικού κράτους.

- Η λαογραφική συλλογή του πολιτιστικού συλλόγου Βατοχωρίου, η οποία αποτελείται από 1000 περίπου αντικείμενα, όπως γεωργικά, κτηνοτροφικά και υλοτομικά εργαλεία. Τέλος, η έκθεση ασπρόμαυρης φωτογραφίας δίνει στον επισκέπτη περαιτέρω πληροφορίες για την καθημερινότητα των κατοίκων του χωριού

- Η λαογραφική συλλογή της κοινότητας Νυμφαίου, η οποία στεγάζεται στο Κοινοτικό Μουσείο ή, αλλιώς, Μουσείο Αργυροχρυσοχοΐας και Λαογραφίας, γνωστό και ως Σπίτι των Χρυσικών. Πρόκειται για μια πλήρως οργανωμένη μουσειακή έκθεση με αντικείμενα που φτάνουν τα 2.000 και είναι σε άριστη κατάσταση. Στην έκθεση αυτή βρίσκει κανείς κοσμήματα, εκκλησιαστικά σκεύη, παραδοσιακές ενδυμασίες, παλιές φωτογραφίες, πορτρέτα, παλιά έπιπλα, εργαλεία αργυροχρυσοχοΐας και μεταλλοτεχνίας, αλλά και πολλά οθωμανικά έγγραφα (Τοπική Ένωση Δήμων & Κοινοτήτων Ν. Φλώρινας, σχ.).

Ακόμα, στο Μουσείο του Νυμφαίου μπορεί να δει κανείς την άνθηση που γνώρισε η αργυροχρυσοχοΐα από τον 17^ο αιώνα μέχρι τον 19^ο αιώνα, την ιστορία της περιοχής και την αναπαράσταση του εσωτερικού ενός παραδοσιακού νυμφαιώτικου σπιτιού. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχουν τα σύνεργα των Νεβεσκιωτών αργυροχρυσόχων: τραμπουλέδες, μασγαλάδες, μπορσονιέρες, παντέφια και τα εκπληκτικά τους κασελάκια, με τις κρύπτες και τα συρταράκια. Στο ισόγειο θα δείτε και το περίφημο σαλονάκι του μεγάλου Νεβεσκιώτη ευεργέτη Τσίρλη.

- Η λαογραφική συλλογή του Λεχόβου, στην οποία υπάρχουν περίπου 2.500 αντικείμενα που σχετίζονται με την παραδοσιακή ζωή των ανθρώπων του τόπου και με την κύρια επαγγελματική ενασχόληση των Λεχοβιτών, την οικοδομική. Ακόμα, στο μουσείο εκτίθενται και αντικείμενα εκκλησιαστικής τέχνης. Το Εθνολογικό-Λαογραφικό Μουσείο Λεχόβου ιδρύθηκε το 1976 συγκεντρώνοντας ότι διασώθηκε από την πυρπόληση του χωριού, την πολυκαιρία, τη φθορά και τους γυρολόγους (<http://www.eovitsiou.gr/navigate.php?keyid=64>

- Η λαογραφική συλλογή της κοινότητας Ροδώνα. Τα περίπου 200-300 αντικείμενα προέρχονται από τις καθημερινές δραστηριότητες των κατοίκων του χωριού και δεν παρουσιάζουν κάποια ιδιαιτερότητα. Οι δραστηριότητες αυτές τεκμηριώνονται ήδη από τα επιφανειακά ευρήματα στη γειτονική περιοχή Τούμπα Λιβιάδια, όπως λίθινα και οστέινα εργαλεία, όστρακα λεπτών στιλβωμένων αγγείων και πόδια από «τράπεζες» και χρονολογούνται στην Ύστερη Νεολιθική και στην Πρώιμη Εποχή του Χαλκού. Η Λαογραφική Συλλογή Ροδώνα είναι έκφραση ερασιτεχνικής προσπάθειας των κατοίκων του χωριού και στεγάζεται σε διαμορφωμένο χώρο στον κεντρικό δρόμο του χωριού (<http://www.eovitsiou.gr/navigate.php?keyid=65>).

Ο λόγος για τον οποίο το μουσείο αυτό ξεχωρίζει είναι ότι σ' αυτό υπάρχει η μεγαλύτερη συλλογή ξύστρων στον κόσμο, που συγκέντρωσε μια τυφλή μαθήτρια, η Δήμητρα Κουτσουρίδου, η οποία κατέκτησε το ρεκόρ Γκίνες (Τοπική Ένωση Δήμων & Κοινοτήτων Ν. Φλώρινας, χ.χ.).

- Η λαογραφική συλλογή του Πολιτιστικού Μορφωτικού Συλλόγου Φλάμπουρου δημιουργήθηκε πρόσφατα, τον Αύγουστο του 2010 χάρη στην ευαισθητοποίηση των κατοίκων του χωριού, οι οποίοι προσφέρθηκαν να παραχωρήσουν διάφορα παραδοσιακά αντικείμενα για την έκθεση. Στη συλλογή υπάρχει και έκθεση φωτογραφίας, καθώς και αρχειακών εγγράφων ιστορικής σημασίας. Το λαογραφικό μουσείο Φλάμπουρου αριθμεί γύρω στα 400 αντικείμενα (Προφορική μαρτυρία Κακαράντζα Ολυμπίας).

- Άλλες μικρότερες συλλογές είναι η λαογραφική συλλογή του Πισοδερίου, του πολιτιστικού συλλόγου Παπαγιάννη και της Ευξείνου Λέσχης Φιλώτα (Τοπική Ένωση Δήμων & Κοινοτήτων Ν. Φλώρινας, χ.χ.)

2.2.2.3. Μουσείο Σύγχρονης (ή Μοντέρνας) Τέχνης

Πληροφορίες που αναφέρονται στο Μουσείο Σύγχρονης (ή Μοντέρνας) Τέχνης υπάρχουν στο υποκεφάλαιο 2.2.4.2. «Μουσείο Σύγχρονης (ή Μοντέρνας) Τέχνης» των Εικαστικών Τεχνών.

2.2.2.4. Μουσείο Αργυροχρυσοχοΐας

Πληροφορίες που αναφέρονται στο Μουσείο Αργυροχρυσοχοΐας του Νυμφαίου υπάρχουν στο υποκεφάλαιο 2.3.5.2 «Η Αργυροχρυσοχοΐα» των Παραδοσιακών Επαγγελμάτων.

2.2.3. Αρχιτεκτονική της Φλώρινας

2.2.3.1. Αρχιτεκτονική της Πόλης της Φλώρινας - Τα Νεοκλασικά Κτίρια της Φλώρινας

Αρχιτεκτονική της Φλώρινας

Ο πρώτος οικιστικός πυρήνας άρχισε να διαμορφώνεται λίγο έξω από την ακρόπολη της Ηράκλειας, του αρχαίου οικισμού. Πρόκειται για την περιοχή που σήμερα ονομάζεται Βαρόσι και αναπτύσσεται κατά μήκος του Σακουλέβα ποταμού. Η περιοχή αυτή μέχρι τα μέσα του 19^{ου} αιώνα αποτελεί τον άξονα της βασικής πολεοδομικής οργάνωσης της Φλώρινας. Όπως και σε πολλές άλλες πόλεις έτσι και εδώ υπάρχει το μοντέλο της Βαλκανικής πόλης κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας. Χαρακτηριστικό γνώρισμα του μοντέλου αυτού είναι η πολυκεντρική οργάνωση και το γεγονός ότι η αγορά αποτελεί τον χώρο συναντήσεων και συναλλαγών. Άλλο χαρακτηριστικό είναι οι εθνοκεντρικές συνοικίες, καθώς στην πόλη υπήρχαν πέντε μεγάλες οθωμανικές και εννέα ελληνικές, πολύ μικρότερες σε μέγεθος, συνοικίες.

Όπως προαναφέρθηκε, η πόλη είχε υιοθετήσει το βαλκανικό μοντέλο όσον αφορά την πολεοδομική χάραξη. Πιο συγκεκριμένα, οι στενοί δρόμοι που δεν ακολουθούν ευθεία γραμμή, έχουν ακανόνιστο πλάτος και καταλήγουν σε αδιέξοδα κυριαρχούν στην πόλη. Ακόμα, οι βασικές λειτουργίες πραγματοποιούνται στους παραποτάμιους δρόμους, ενώ από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα αποκτά ιδιαίτερη εμπορική σημασία και η οδός Μεγάλου Αλεξάνδρου. Η μεταφορά της εμπορικής δραστηριότητας κάνει εμφανή τη διάθεση για εκσυγχρονισμό από την τουρκική πλευρά.

Το βαλκανικό μοντέλο, εκτός από τα γνωρίσματα που παρουσιάζει στη διαρρύθμιση των κοινόχρηστων χώρων, παρουσιάζει και κάποια γνωρίσματα στην αρχιτεκτονική των σπιτιών. Στα σπίτια αυτά κυριαρχεί το ξύλο και τα περισσότερα από αυτά είναι αραιοχτισμένα μέσα σε κήπους (Ζαρκάδα – Πιστιόλη Χρ., 2002). Στα σπίτια αυτά, κατά την Χριστίνα Ζαρκάδα-Πιστιόλη (2002:168-175), ο ανοιχτός τύπος κατοικίας με την παράθεση δωματίων και την επικοινωνία μέσα από το χαγιάτι συνυπάρχει με την κλειστή τριμερή συμμετρική διάταξη που παρατηρείται κατά το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα. Ακόμα, στα σπίτια αυτά γίνεται φανερό και η επίδραση από τον πρώιμο αθηναϊκό κλασικισμό. Αυτό είναι εμφανές στα ξύλινα διακοσμητικά στοιχεία που υπάρχουν στους εξωτερικούς χώρους των κτηρίων, όπως στις κορνίζες, τα γείσα, τα τριγωνικά αετώματα των απολήξεων και άλλα.

Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα παρατηρείται στην πόλη μια τάση για ανανέωση του περιεχομένου του νεοκλασικισμού. Αυτό γίνεται φανερό από την τάση για υιοθέτηση του αυθεντικού προτύπου του εκλεκτικισμού, των αναγεννησιακών και των μανιεριστών. Γενικότερα, το μορφολογικό σύνολο παρουσιάζει πειθαρχία στην αυστηρή γεωμετρία του κλασικισμού, υιοθετεί, όμως, και διακριτικές απολήξεις του εκλεκτικισμού. Τα δημόσια κτίρια της πόλης μοιάζουν μορφολογικά με τα ιδιωτικά. Ωστόσο, παρατηρείται ότι τα κτίρια της οθωμανικής διοίκησης, όπως το Διοικητήριο (1881), παρουσιάζουν τις τάσεις του 18^{ου} αιώνα και διαθέτουν και εκφράσεις κλασικισμού, ενώ τα κτίρια της ελληνικής κοινότητας, όπως το Παρθεναγωγείο (1908), κινούνται περισσότερο στο πνεύμα της νεοαναγέννησης.

Μετά την απελευθέρωση της πόλης το 1912 μεταβάλλεται η κοινωνικο-οικονομική της δομή και γίνεται προσπάθεια για καλύτερη οργάνωση του χώρου. Ο διοικητικός της ρόλος στην ευρύτερη περιφέρεια, η έλευση των προσφύγων από την Κορυτσά, το Μοναστήρι και την Μικρά Ασία, αλλά και η ιδιόμορφη θέση της στην Εγνατία Οδό και στο σιδηροδρομικό δίκτυο Θεσσαλονίκης – Μοναστηρίου υπήρξαν καθοριστικοί παράγοντες για τον εκσυγχρονισμό της πόλης.

Πρώτη ενέργεια για τον εκσυγχρονισμό της Φλώρινας υπήρξαν οι διαπλατύνσεις και ευθυγραμμίσεις των δρόμων, καθώς και η μεταποίηση των εμπορικών δραστηριοτήτων στην οδό Μεγάλου Αλεξάνδρου και η ανάδειξη των παραποτάμιων δρόμων (περιοχή Βαρόσι), ως χώρων αναψυχής. Γενικά, μέχρι το 1920 είναι εμφανής η αμηχανία που επικρατεί όσον αφορά το αρχιτεκτονικό στυλ

της πόλης. τη δεκαετία του '20 εμφανίζονται τα πρώτα δείγματα βιεννέζικου secession (σχηματοποιημένη έκφραση art-nouveau). Η συνύπαρξη στοιχείων του παρελθόντος και στοιχείων του νεωτεριστικού κινήματος είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία μιας μορφής νεοεκλεκτικισμού. Έτσι, και στη δεκαετία του '30 διατηρείται η κλασική συμμετρική οργάνωση στην πρόσοψη των κτιρίων με την ελαφρά προεξοχή των άκρων και την κεντρική είσοδο, η οποία διαθέτει πρόπυλο και παράλληλη διαμόρφωση εξώστη στον όροφο. Η οργάνωση αυτή στα κτήρια υπάρχει από τον 19^ο αιώνα, ωστόσο κάποια κτίρια διαφοροποιούνται ως προς την καλλιτεχνική τους έκφραση. Τέτοιου είδους κτίρια είναι το 3^ο Δημοτικό Σχολείο (1929), η Οικοκυρική Σχολή (1932-1933), η Γεωργική Σχολή (1929-1932).

Εξαίρεση στην αρχιτεκτονική μορφολογία αποτελεί το κτίριο της Εθνικής Τράπεζας (1930-1931), το οποίο είναι εκφρασμένο σε νεοβυζαντινό ρυθμό έχοντας επιδράσεις από το βιεννέζικο secession. Μάλιστα, πολλοί επισκέπτες όταν βλέπουν το κτίριο αυτό νομίζουν ότι πρόκειται για εκκλησία.

Άμεσα επηρεασμένη από την αρχιτεκτονική της Φλώρινας φαίνεται να είναι και η αρχιτεκτονική του Αμυνταίου με κτίρια που αποτελούν κλασικιστικές συνθέσεις με εκλεκτιστική διάθεση. Επιδράσεις νεοκλασικισμού εντοπίζονται και στη «Μοδέστειο Ελληνική Θηλέων Σχολή» που ιδρύθηκε στο Πισοδέρι Φλώρινας το 1908. Από την άλλη πλευρά, η Αστική Σχολή Λεχόβου Φλώρινας (1900) παρουσιάζει στοιχεία τοπικής παραδοσιακής αρχιτεκτονικής. Τέλος, έκφραση του εκλεκτικισμού αποτελούν κάποια σχολεία που χτίζονται την περίοδο αυτή, όπως στο Αμύνταιο (1828) και στο χωριό Φλάμπουρο (1899 και 1930) (Ζαρκάδα – Πιστιόλη Χρ., 2002).

Τα Νεοκλασικά Κτίρια της Φλώρινα

Δείγματα αρχιτεκτονικής των προηγούμενων αιώνων και «δυνατά» στοιχεία του τοπικού πολιτισμού αποτελούν τα νεοκλασικά κτίρια-αρχοντικά της Φλώρινας που βρίσκονται στις όχθες του ποταμού Σακουλέβα. Η περιοχή αυτή έχει αποτελέσει κατά καιρούς έμπνευση για φωτογράφους, ζωγράφους, σκηνοθέτες. Επίσης, υπήρξε ιστορικό και εμπορικό κέντρο.

Τα περισσότερα νεοκλασικά κτίρια οικοδομήθηκαν τη δεκαετία 1920-1930 από Έλληνες αρχιτέκτονες και συνυπήρχαν με τα μακεδονίτικα, φτιάχνοντας ένα σύνολο πολύ αρμονικό. Ακόμα, τα αρχιτεκτονικά τους πρότυπα είναι ευρωπαϊκά ή βαλκανικά. Δυστυχώς, πολλά από τα κτήρια αυτά καταστράφηκαν ολοσχερώς από το Βομβαρδισμό της 28^{ης} Ιουλίου του 1944.

Όσον αφορά τη διαμόρφωση των χώρων στα σπίτια αυτά είχαν επικρατήσει τρεις τύποι:

α) σπίτια με υπόγειο χώρο και δωμάτια στο ισόγειο. Στα σπίτια αυτά υπάρχει εσωτερική σκάλα και βεράντα με πεσσούς.

β) σπίτια με υπόγειο, δυο ορόφους με δωμάτια και εξώστη.

γ) σπίτια με κατάστημα στο ισόγειο και κατοικία στον όροφο. Σε αυτό τον τύπο σπιτιών συνήθως υπάρχει σκάλα εκλεκτιστικού ρυθμού για τον όροφο.

Γενικότερα, στα νεοκλασικά κτίρια κυριάρχησαν τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό συνδυασμοί χρωμάτων (ώχρα με κεραμιδί, κίτρινο με σκούρο γκρι κτλ.), ενώ παρατηρείται μια αποστροφή στο λευκό. Τέλος, η διακόσμηση των ταβανιών των σπιτιών γινόταν με γύψινους ρόδακες, ανθέμια και γιρλάντες (Ζαρκάδα – Πιστιόλη Χρ., 2005).

2.2.3.2. Αρχιτεκτονική του Νυμφαίου

Η οικονομική άνθηση του Νυμφαίου πραγματοποιείται γύρω στον 19^ο αιώνα και φτάνει μέχρι τον Μεσοπόλεμο και οφείλεται, κατά κύριο λόγο, στους εμπόρους καπνού και βαμβακιού που διατηρούσαν συναλλαγές με την Κεντρική Ευρώπη και την Αίγυπτο. Έτσι, ο τρόπος με τον οποίο επέλεξαν να χρησιμοποιήσουν το αρκετά μεγάλο για την εποχή εκείνη εισόδημα ήταν η ανοικοδόμηση του χωριού με τη δημιουργία αρχοντικών ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής αξίας.

Όσον αφορά την πολεοδομική χάραξη του Νυμφαίου φαίνεται να ακολουθεί τα βαλκανικά πρότυπα της περιόδου της Τουρκοκρατίας. Διακρίνονται τρεις φάσεις στην εξέλιξη του οικισμού:

- στην πρώτη φάση (τέλη 18^{ου} αι. – αρχές 19^{ου} αι.). Εδώ συναντώνται σπίτια σε σχήμα «γάμα» και «πι», τάση που συναντάται κατά κόρον στα ορεινά αστικά κέντρα της Δυτικής Μακεδονίας.

- στη δεύτερη φάση (1867 – 1900). Στα κτίρια της περιόδου αυτής χαρακτηριστικό γνώρισμα αποτελεί η ελαφρά προεξοχή του κεντρικού τμήματος της πρόσοψης και το τριγωνικό αέτωμα. Είναι φανερό ότι ο τύπος αυτός έχει έντονες επιδράσεις από τον πρώιμο κλασικισμό της Αθήνας, ο οποίος εκφράζεται με μια ιδιαιτερότητα, η οποία οφείλεται στη χρήση της ντόπιας πέτρας και στον τρόπο που χρησιμοποιείται από τους τεχνίτες από τα Αρβανιτοχώρια της περιοχής (Φλάμπουρο, Δροσοπηγή, Λέχοβο).

- στην τρίτη φάση (δεκαετία 1920). Στη χρονική αυτή φάση στα αρχοντικά του Νυμφαίου η πρόσοψη συνεχίζει να συγκεντρώνει και πάλι όλο το ενδιαφέρον, όντας οργανωμένη γύρω από έναν κεντρικό κατακόρυφο άξονα, ο οποίος τονίζεται από τον εξώστη που υπάρχει στον όροφο και από αετωματική μπαρόκ απόληξη του κτιρίου. Όσον αφορά το εσωτερικό των αρχοντικών φαίνεται να έχει επιδράσεις από τον τύπο αστικής κατοικίας της Κεντρικής Ευρώπης του 17^{ου} και του 18^{ου} αι., ενώ και η εσωτερική διακόσμηση των κτιρίων είναι ιδιαίτερα αξιόλογη.

Τέλος, θα ήταν παράλειψη αν δε γινόταν αναφορά στη Νικεΐο Σχολή (1927 – 1928), που είναι χτισμένη σε εκλεκτικιστικό ρυθμό με νεοβυζαντινά στοιχεία, ενώ η ιδιαιτερότητα του κτιρίου εντοπίζεται στη μπαρόκ απόληξη του ωρολογίου (http://www.inflorina.gr/index.php?MODULE=bce/application/inside&Branch=N_N0000000002_N0000000044_N0000000062_N0000000069_N0000000113_S0000000188).

2.2.3.3. Αρχιτεκτονική των Πρεσπών

Τα παλιότερα σπίτια στους οικισμούς των Πρεσπών ήταν ως επί το πλείστον ορθογώνια, μονόχωρα και πλινθόκτιστα με στέγη φτιαγμένη από καλάμια και άχυρα. Τα χώριζαν σε δυο χώρους (συνήθως με καλάμια) που από τη μια πλευρά ζούσαν οι άνθρωποι και από την άλλη τα ζώα τους. στον κατοικήσιμο χώρο άλλοτε είχαν τζάκι για να ζεσταίνονται και άλλοτε δεν είχαν, οπότε άναβαν φωτιά στη μέση και ο καπνός έβγαινε από μια τρύπα που άνοιγαν στην σκεπή.

Αργότερα, κατά τον 18^ο-19^ο αι. άρχισαν να χτίζονται διώροφα σπίτια με πλίθες ή πέτρα. Στο ισόγειο, συνήθως, υπήρχε ο αχυρώνας με τα ζώα και στον όροφο διέμενε η οικογένεια. Σημειώνεται ότι στο ισόγειο δεν υπήρχαν καθόλου παράθυρα, παρά μόνο μια πόρτα, ενώ στον όροφο υπήρχαν μερικά παράθυρα και στη μπροστινή πλευρά του σπιτιού ένα ξύλινο χαγιάτι. Ακόμα, το δάπεδο στο ισόγειο ήταν πατημένο χώμα και η στέγη των σπιτιών ήταν σκεπασμένη με κεραμίδια.

Κατά τον 19^ο αι. και τις αρχές του 20^{ου} αι. επικράτησαν τα τρίχωρα πλατυμέτωπα σπίτια με εξώστη (σαχνισί), τα οποία ήταν επηρεασμένα από τα αστικά σπίτια των πόλεων της περιοχής. Η είσοδος των σπιτιών αυτών βρίσκεται κάτω από τον εξώστη. Κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου παρατηρείται ότι χτίζονται επιβλητικά πέτρινα σπίτια με πολλούς χώρους και στο ισόγειο και στον όροφο (Τοπική Ένωση Δήμων & Κοινοτήτων Ν. Φλώρινας, χ.χ). Σε πολλά από αυτά υπάρχει τριγωνική αετωματική απόληξη στη στέγη. Γενικά, στην περιοχή είναι έντονη η παρουσία της μακεδονίτικης αρχιτεκτονικής.

Τέλος, σημειώνεται ότι το σχήμα των οικισμών των Πρεσπών δεν είναι τυχαίο. Οι παραλίμνιοι οικισμοί (Ψαράδες, Άγιος Αχίλλειος) αναπτύσσονται κατά μήκος της όχθης της λίμνης και το μέτωπο των σπιτιών έχει θέα προς αυτή. Οι υπόλοιποι οικισμοί έχουν τυχαίο σχήμα που πάντα, όμως, σχετίζεται με παράγοντες όπως, η μορφολογία του εδάφους, η θέα προς τις λίμνες, αλλά και ο χώρος εργασίας (Ζαρκάδα – Πιστιόλη Χριστίνα, 2002).

2.2.3.4. Παραδοσιακοί Οικισμοί

Στην περιοχή της Φλώρινας πολλοί είναι οι οικισμοί που έχουν χαρακτηριστεί διατηρητέοι εξαιτίας των ιδιαίτερων στοιχείων τοπικής παραδοσιακής κληρονομιάς που διαθέτουν. Τέτοιοι είναι πολλοί οικισμοί των Πρεσπών, αλλά και οικισμοί ανατολικά του Βαρνούντα (Ακρίτας, Άλωνα, Κρατερό και άλλοι).

Σε άλλους οικισμούς παρατηρείται έντονη η χρήση της πελεκητής πέτρας. Αυτοί οι οικισμοί είναι το Φλάμπουρο, η Δροσοπηγή και το Λέχοβο, τα γνωστά αρβανιτοχώρια της Φλώρινας, όπου υπήρχαν συνεργεία μαστόρων και χτιστών που

ήταν ξακουστά σε όλη τη βαλκανική χερσόνησο. Τέλος, τα υλικά που χρησιμοποιούνταν για το χτίσιμο ήταν διαφορετικά από περιοχή σε περιοχή. Ενδεικτικά, στο Ανταρτικό, στα Κορέστια και στον Κώττα τα σπίτια χτίζονταν από ωμές πλίνθους, οι οποίες στέγνωναν στον ήλιο και δεν ψήνονταν σε κεραμικό κλίβανο, καλάμια και ξύλα. Από την άλλη πλευρά στα αρβανιτοχώρια η πέτρα είναι το υλικό που επικρατεί στο χτίσιμο των σπιτιών (http://www.inflorina.gr/index.php?MODULE=bce/application/inside&Branch=N_N0000000002_N0000000044_N0000000062_N0000000069_N0000000113_S0000000216) .

2.2.4. Εικαστικές Τέχνες

2.2.4.1. Στέγη Φιλοτέχνων Φλώρινας

Κατά τον Δ. Μπέσσα (1993), ο σκοπός ίδρυσης της «Στέγης Φιλοτέχνων Φλώρινας» ήταν «η τάση ανεξαρτητοποίησης του καλλιτεχνικού δυναμικού από τις κεντρομόλες δυνάμεις που επεδίωκε ο μοναδικός πολιτιστικός σύλλογος του τόπου, ο Φιλεκπαιδευτικός Σύλλογος Φλώρινας «Αριστοτέλης». Αυτό συνέβη γιατί οι καλλιτέχνες, σαν ομάδα, είχαν όλο εκείνο το ύφος και τον εγωισμό ώστε να παρουσιάζονται ως παράμετροι από τους οποίους εξαρτιόταν, σε μεγάλο βαθμό, η σωστή και χρήσιμη αισθητική παιδεία των κατοίκων της περιοχής». Οι εικαστικοί δημιουργοί της Φλώρινας είχαν ανάγκη να συσπειρωθούν σε έναν πολιτιστικό συλλογικό φορέα με αποκλειστικό αντικείμενο τον εικαστικό λόγο. Στο σημείο αυτό σημειώνεται ότι η ίδρυση της Στέγης οφείλεται, κατά κύριο λόγο, στις επανειλημμένες προσπάθειες του Στερίκα Κούλη, ο οποίος από το 1960 περίπου έκανε ενέργειες για τη δημιουργία ενός τέτοιου φορέα. Επιπροσθέτως, η ίδρυση της Στέγης συνέβη με την πτώση της δικτατορίας, κάτι που δεν είναι τυχαίο, καθώς παρατηρείται μια γενικότερη τάση του κόσμου να απαλλαγεί από στοιχεία εξάρτησης και κρατικού ελέγχου και να δράσει με ελεύθερη βούληση. Έτσι, παρατηρείται και μια απομάκρυνση των περισσότερων εικαστικών καλλιτεχνών από τους κόλπους του Φ.Σ.Φ. «Αριστοτέλης» για ποικίλους λόγους και η θέλησή τους να δημιουργήσουν έναν νέο φορέα, πιο ειδικό για τις εικαστικές τέχνες. Στις 1-5-1975 συντάχτηκε το οριστικό καταστατικό και στις 17-6-1975 με την απόφαση 6/75 του Πρωτοδικείου Φλώρινας ιδρύθηκε και επίσημα η «Στέγη Φιλοτέχνων Φλώρινας». Ιδρυτικά μέλη

του συλλόγου αποτελούν οι: Στ. Κούλης, Σπ. Αλεξίδης, Γ. Λαβασίδης, Δ. Τσούκας, Τ. Μπέσσας, Ηλ. Βυζάντης και Τ. Βασιλείου.

Η ίδρυση της «Στέγης Φιλοτέχνων Φλώρινας» σίγουρα είχε και συνεχίζει να έχει ιδιαίτερη σημασία για την περιοχή. Η καλλιτεχνική συγκατοίκηση των εικαστικών καλλιτεχνών της Φλώρινας δίνει στον επισκέπτη τη δυνατότητα να ανακαλύψει εύκολα την αισθητική παιδεία του τόπου, καθώς τα καλλιτεχνικά εργαστήρια αποτελούν ένα θέαμα άξιο επίσκεψης. Ακόμα, μέσα στη Στέγη αναγνωρίζεται η αξία των έργων και, γενικότερα, με αυτό τον τρόπο προστατεύεται το αισθητικό περιβάλλον της ευρύτερης περιοχής (Μπέσσας Δ., 1993).

Η «Στέγη» διαθέτει σήμερα μόνιμη συλλογή έργων, η οποία χρονολογείται από το 1977, ενώ σταδιακά ενισχύθηκε από προσωπικές προσφορές καλλιτεχνών. Σήμερα, η συλλογή της «Στέγης» αριθμεί συνολικά 512 έργα ζωγραφικής, χαρακτικής, γλυπτικής, κατασκευών, καλλιτεχνικής φωτογραφίας και άλλων ειδών τέχνης. Τα έργα αυτά ανήκουν σε 264 καλλιτέχνες (228 Έλληνες και 36 Ευρωπαίοι). Η συλλογή αυτή καλύπτει την περίοδο της σύγχρονης τέχνης (από το 1960 έως σήμερα) και συγκαταλέγεται στις πιο αξιόλογες της χώρας, ενώ από το 1998 έχει ξεκινήσει η συλλογή και η παρουσίασή της σε διάφορες πόλεις της Ελλάδας (Μπέσσας Δ., 2002).

Αναμφίβολα, η Στέγη έχει συνδράμει σε μεγάλο βαθμό στη βελτίωση της αισθητικής παιδείας του τόπου κάτι που φαίνεται να συνεχίζεται έως σήμερα, μέσα από διάφορες δραστηριότητες που πραγματοποιεί, όπως εκθέσεις, ομιλίες, «Συμπόσια Τέχνης» με ποικίλα θέματα όπως: «Η Εποχή του Ιμπρεσιονισμού», «Η Τέχνη του Μπαρόκ», «Ο Ρομαντισμός», «Η Χαρακτική μέχρι Σήμερα» και άλλα (Μπέσσας Δ., 1993).

2.2.4.2. Μουσείο Σύγχρονης (ή Μοντέρνας) Τέχνης

Το Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης ιδρύθηκε το 1977 ως καρπός του ενδιαφέροντος ορισμένων Φλωρινιωτών για τις εικαστικές τέχνες, οι οποίοι δυο χρόνια νωρίτερα είχαν προβεί στην ίδρυση του συλλόγου της Στέγης Φιλοτέχνων Φλώρινας. Το Μουσείο στεγάζεται από το 1992 στο διατηρητέο κτήριο Γούναρη,

που χτίστηκε το 1904 στην περιοχή του ποταμού Σακουλέβα και διαθέτει μια αξιόλογη συλλογή που αγγίζει τα 450 έργα ζωγραφικής, γλυπτικής και χαρακτικής, ελλήνων και ξένων καλλιτεχνών που χρονολογείται από το 1930 έως σήμερα. Στο Μουσείο φιλοξενούνται, επίσης, και πολλά έργα Φλωρινιωτών καλλιτεχνών, αφού η περιοχή φημίζεται για το μεγάλο αριθμό καλλιτεχνών και, κυρίως, ζωγράφων. Η πλειοψηφία των έργων προέρχεται από τις τρεις τελευταίες δεκαετίες και αντιπροσωπεύουν τις καλλιτεχνικές τάσεις και αναζητήσεις που υπάρχουν κατά τον 20^ο αι. στον ελληνικό χώρο. Στο Μουσείο φιλοξενούνται έργα πολλών Ελλήνων καλλιτεχνών, όπως ο Γ. Ζογγολόπουλος, ο Γ. Μόραλης, ο Δ. Μυταράς, ο Αλ. Φασσιανός, ο Ν. Χατζηκυριάκος-Γκίκας και άλλοι (Τοπική Ένωση Δήμων & Κοινοτήτων Ν. Φλώρινας, χ.χ.).

Ο βασικός λόγος της δημιουργίας του Μουσείου είναι ο παιδαγωγικός ρόλος που πρέπει να διαδραματίσει, κάτι που τονίζει ο πρόεδρος της Στέγης Φιλοτέχνων Φλώρινας, ο Στ. Κούλης, παροτρύνοντας τους μαθητές να επισκεφτούν το Μουσείο: «Η παιδεία ετοιμάζει τον άνθρωπο. Η τέχνη τον υψώνει, τον δικαιολογεί, τον ενώνει με τη ζωή. Εδώ (στο Μουσείο) ανταμώνει η παιδεία με την τέχνη...». Επιπροσθέτως, η ποιότητα του υλικού ήταν κάτι πολύ σημαντικό για τους ιδρυτές του, οι οποίοι ήθελαν να προσφέρουν στο κοινό ένα υψηλής ποιότητας καλλιτεχνικό αποτέλεσμα. Για το λόγο αυτό δημιουργήθηκε μια επιτροπή, η οποία θα ήταν υπεύθυνη για την επιλογή των έργων που θα προστίθενται στη συλλογή του Μουσείου. Η επιτροπή αυτή αποτελούνταν από τους Κ. Γραμματόπουλο, Δ. Καλαμάρα, Μ. Λαμπράκη-Πλάκα και Γ. Μόραλη, καθηγητές της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών και από τον Δ. Παπαστάμο, διευθυντή της Εθνικής Πινακοθήκης. Αν και η επιτροπή αυτή τελικά δε λειτούργησε, ωστόσο η επιλογή των έργων γινόταν με μεγάλη αυστηρότητα, γεγονός που είχε και θετικά και αρνητικά αποτελέσματα. Το μεγαλύτερο θετικό ήταν ότι δεν υπήρχε η δυνατότητα αμφισβήτησης της ποιότητας των έργων του Μουσείου και το βασικό αρνητικό ήταν ότι αυτή η αυστηρότητα επιλογής «στέρησε» το Μουσείο από τον εμπλουτισμό του με έργα που θα μπορούσαν να αποτελέσουν αξιόλογο εικαστικό υλικό.

Τα πρώτα έργα που τοποθετήθηκαν στο Μουσείο ανήκαν σε σπουδαίους Έλληνες και ξένους καλλιτέχνες, οι οποίοι ανταποκρίθηκαν είτε με δωρεά είτε με δανεισμό. Σε αυτό διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο οι διασυνδέσεις του Δ.

Καλαμάρα με την Εθνική Πινακοθήκη, αλλά και με επώνυμους Αθηναίους καλλιτέχνες. Ορισμένοι από αυτούς είναι οι: Αγ. Αστεριάδης, Σπ. Βασιλείου, Σπ. Βικάτος, Εμμ. Ζέππος, Γ. Μόραλης, Δ. Μυταράς, Κ. Ξενάκης, Π. Τέτσης, Γ. Χαλεπάς και άλλοι (Μπέσσας Δ., 1993).

Το Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης παρουσιάζει κατά καιρούς τα νέα του αποκτήματα και βρίσκεται σε συνεχή συνεργασία με έγκυρα εικαστικά κέντρα, όπως η Εθνική Πινακοθήκη, το Ινστιτούτο Γκαίτε και το Γαλλικό Ινστιτούτο (Τοπική Ένωση Δήμων & Κοινοτήτων Ν. Φλώρινας, χ.χ.). Ακόμα, οι εκδηλώσεις που πραγματοποιεί είναι από τις σημαντικότερες που γίνονται στην ευρύτερη περιοχή. Μερικές από αυτές είναι: η έκθεση «Τεσσάρων δασκάλων της Ελληνικής Τέχνης», έκθεση «Βορειοελλαδικών ζωγράφων», έκθεση-αφιέρωμα στην «Φλώρινα – 30 χρόνια ζωγραφική και γλυπτική» (Μπέσσας Δ., 1993). Τέλος, στο Μουσείο εφαρμόζονται προγράμματα καλλιτεχνικής αγωγής για όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, ενώ διεξάγονται και μαθήματα μουσειακής αγωγής των φοιτητών του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης Φλώρινας του ΑΠΘ, καθώς και προγράμματα για «την τέχνη και το παιδί» του Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών Φλώρινας (Μπέσσας Δ., 2002).

2.2.4.3. Πινακοθήκη Φλωρινιωτών Ζωγράφων (ή Πινακοθήκη Καλλιτεχνών Φλώρινας)

Η Πινακοθήκη Φλωρινιωτών Ζωγράφων ιδρύθηκε το 1985 από τη Στέγη Φιλοτέχνων Φλώρινας λόγω του ενδιαφέροντος που παρατηρείται στην πόλη για τις εικαστικές τέχνες. Ο σκοπός της ίδρυσης της Πινακοθήκης ήταν η ανάδειξη του έργου του καλλιτεχνικού δυναμικού της Φλώρινας, καθώς και η προβολή της ιδιαιτερότητας της καλλιτεχνικής δημιουργίας. Η Πινακοθήκη στεγάζεται από το 1992 σε ένα διατηρητέο κτίριο του ΟΣΕ, το οποίο χτίστηκε το 1931 και βρίσκεται στο τέρμα της σιδηροδρομικής γραμμής. Οι εκθεσιακοί χώροι που διαθέτει έχουν συνολική επιφάνεια 160 τ.μ, όπου συγκεντρώνεται και προβάλλεται το έργο του καλλιτεχνικού δυναμικού της Φλώρινας. Στη συλλογή που διατίθεται περιλαμβάνονται τουλάχιστον 100 έργα περίπου 40 φλωρινιωτών καλλιτεχνών. Τα

έργα αυτά χρονολογούνται περίπου από το 1920 έως σήμερα (Τοπική Ένωση Δήμων & Κοινοτήτων Ν. Φλώρινας, χ.χ.).

Η Πινακοθήκη κατά καιρούς πραγματοποιεί εκθέσεις με σκοπό να αναδείξει το καλλιτεχνικό παρελθόν της περιοχής και να προβάλλει το σύγχρονο αισθητικό πρόσωπο και την καλλιτεχνική ιδιαιτερότητα, ενώ ταυτόχρονα προδιαθέτει τους νέους της περιοχής να στραφούν προς τις εικαστικές τέχνες και να συνεχίσουν την παράδοση. Τέλος, η Πινακοθήκη Φλωρινιωτών Καλλιτεχνών αποτελεί όλα αυτά τα χρόνια πηγή μελέτης και έρευνας της καλλιτεχνικής παράδοσης και ιστορίας του πολιτισμού του τόπου (Μπέσσας Δ., 2002).

2.2.4.4. *Εικαστική Βιβλιοθήκη & Αρχείο Αποδελτιωμένου Τύπου*

Η Εικαστική Βιβλιοθήκη και το Αρχείο Αποδελτιωμένου Τύπου έχουν ως στόχο να παρέχουν την αναγκαία θεωρητική καλλιτεχνική παιδεία σε νέους όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης και αποτελούν μοναδική πηγή άντλησης της αντίστοιχης πληροφόρησης. Η Εικαστική Βιβλιοθήκη αριθμεί σήμερα περίπου 2.800 τίτλους αποκλειστικά καλλιτεχνικού περιεχομένου, ενώ διαθέτει και οπτικοακουστικό υλικό για την υποστήριξη προγραμμάτων καλλιτεχνικής αγωγής.

Το Αρχείο Αποδελτιωμένου Τύπου αριθμεί περισσότερους από χίλιους φακέλους με στοιχεία για καλλιτέχνες και θέματα τέχνης και πολιτισμού, τα οποία προέρχονται από τον αποδελτιωμένο Τύπο των τελευταίων εικοσιπέντε χρόνων. Στην Εικαστική Βιβλιοθήκη και το Αρχείο Αποδελτιωμένου Τύπου έχει πρόσβαση οποιοσδήποτε πολίτης επιθυμεί να γνωρίσει την καλλιτεχνική κληρονομιά του τόπου. Τέλος, από το 1998 λειτουργεί η Εικαστική Βιβλιοθήκη «Άρτεμις Τσαγκαρίδη-Μιχαήλ» (Μπέσσας Δ., 2002).

2.3. Άυλη Κληρονομιά

2.3.1. Ήθη & Έθιμα

2.3.1.1. Γενικά

Τα ήθη και τα έθιμα μιας χώρας είναι στοιχεία που δίνουν πολλές πληροφορίες για τον πολιτισμό της και την κάνουν ιδιαίτερη. Τα ήθη και έθιμα αντικατοπτρίζουν ως επί το πλείστον τον τρόπο ζωής των ανθρώπων ενός τόπου και την αντίληψή τους. Οι δυο αυτές λέξεις συναντώνται πάντοτε μαζί και συμπληρώνουν η μια την άλλη. Αναλυτικότερα, τα ήθη σχετίζονται με τα αισθήματα, τις αντιλήψεις και την νοοτροπία που επικρατεί μια δεδομένη χρονική στιγμή σ' ένα χώρο. Τα ήθη γίνονται έθιμα όταν παίρνουν μορφή, όταν πραγματοποιούνται. Τα έθιμα, δηλαδή η στερέωση και η συνεχής υλοποίηση των ηθών έχουν ως αποτέλεσμα να γίνονται παράδοση μέσα από την επανάληψη.

Επομένως, τα ήθη πάντα θα υπάρχουν και πάντα θα δημιουργούνται νέα. Αυτό που δε συμβαίνει πια είναι η δημιουργία εθίμων μέσα από τα ήθη. Ωστόσο, η διάβρωση των εθίμων δεν είναι ένα φαινόμενο που παρατηρείται μόνο τα τελευταία χρόνια (Μερακλής Μ., 2004). Σύμφωνα με τον Μερακλή (2004), τα έθιμα χάνονταν στο χρόνο ακόμα και στο παρελθόν. Η απουσία εθίμων δεν είναι μόνο ένα σύγχρονο φαινόμενο. Πιθανότατα, ορισμένα έθιμα χάθηκαν με τον καιρό επειδή οι άνθρωποι τα έβρισκαν παράδοξα. Από την άλλη, σε πολλές περιπτώσεις παρατηρείται έως σήμερα αντίσταση στην εξαφάνιση των παραδοσιακών εθίμων και προσπάθεια διατήρησής τους.

Όπως προαναφέρθηκε, ένας τόπος έχει πάντα ήθη και έθιμα. Η διαφορά με το παρελθόν είναι ότι σήμερα από τα ήθη που δημιουργούνται δεν προκύπτουν έθιμα. Αυτό ασφαλώς σχετίζεται με την εκβιομηχάνιση της σύγχρονης ζωής, καθώς και με την έλλειψη διαθέσιμου χρόνου από το σύγχρονο άνθρωπο, ώστε να ασχοληθεί με τη διατήρηση εθίμων. Δυστυχώς, σήμερα όχι μόνο δε δημιουργούνται νέα έθιμα, αλλά παρατηρείται ότι φθίνουν ακόμα και τα παλιά λόγω της αλλαγής των ηθών. Όσον αφορά τη Φλώρινα η τύχη των ηθών και των εθίμων έχει, σε γενικές γραμμές, ανάλογη εξέλιξη. Πολλά έθιμα φθίνουν με τη διαφορά ότι αυτό γίνεται πιο αργά επειδή ο εκσυγχρονισμός είναι πιο αργός και όχι τόσο έντονος στην επαρχία.

Ωστόσο, είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι παρά τις δυσκολίες που βίωσε ο τόπος αυτός λόγω της μακραίωνης παρουσίας κατακτητών πολλά έθιμα δε χάθηκαν, αλλά διατηρήθηκαν και τα συναντά κανείς κυρίως στο πλαίσιο πολιτιστικών εκδηλώσεων. Τα έθιμα αυτά, λοιπόν, κατάφεραν να διατηρηθούν πολλούς αιώνες ζωντανά κάτω από πολύ δύσκολες συνθήκες. Το δυσάρεστο είναι, όμως, ότι ο σύγχρονος τρόπος ζωής των ανθρώπων τα τελευταία χρόνια συνετέλεσε στην απομάκρυνσή τους από αυτά.

Σε μια προσπάθεια να διατηρηθούν όσο το δυνατόν περισσότερο τα έθιμα αυτά ζωντανά, παρακάτω παρατίθενται τα έθιμα της Φλώρινας που έχουν καταφέρει να επιβιώσουν, καθώς και αυτά που δεν πραγματοποιούνται πια, αλλά υπάρχουν γι' αυτά κάποιες πληροφορίες. Για την καλύτερη κατανόηση τα έθιμα αυτά κατηγοριοποιούνται στην παρούσα μελέτη σε τρεις ομάδες: τα έθιμα που σχετίζονται με τον κύκλο της ζωής, τα έθιμα που σχετίζονται με τις εποχές του χρόνου και θρησκευτικές γιορτές και, τέλος, η ομάδα που περιλαμβάνει διάφορα ήθη και έθιμα (Μερακλής Μ., 2004).

2.3.1.2. Έθιμα που σχετίζονται με τον κύκλο της ζωής

2.3.1.2.1. Γέννηση

Η γέννηση ενός νέου ανθρώπου αποτελεί ένα χαρμόσυνο γεγονός για τους οικείους του. Στα μέρη της Φλώρινας όταν γεννιόταν ένα παιδί οι συγγενείς του το «κερνούσαν», του χάριζαν, δηλαδή, είτε κάποιο δώρο είτε ένα χρηματικό ποσό. Όταν συμπληρώνονταν σαράντα μέρες από τη γέννηση του νέου μέλους της οικογένειας η μητέρα, το βρέφος και οι γιαγιάδες του παιδιού πήγαιναν στην εκκλησία για να πάρουν ευχή από τον ιερέα για υγεία. Το έθιμο αυτό πραγματοποιείται έως σήμερα και ο λόγος που δεν έχει εκλείψει είναι ότι συνδέεται άμεσα με τη θρησκεία.

Ένα άλλο έθιμο που πραγματοποιείται σε αρκετά χωριά της περιοχής είναι το εξής: λίγες μέρες μετά τη γέννηση του παιδιού οι γιαγιάδες και οι θείες του μωρού φτιάχνουν τις λαγγίτες (είδος τηγανίτας) και τις μοιράζουν σε συγγενείς και φίλους, ώστε να αναγγείλουν με τον τρόπο αυτό το χαρμόσυνο γεγονός στο χωριό και να πάρουν ευχές για υγεία και καλή τύχη για το βρέφος (Προφορική μαρτυρία Γεωργιάδου Ελισάβετ).

2.3.1.2.2. Γάμος

Ο γάμος αποτελεί έως τις μέρες μας ένα ευχάριστο γεγονός που απαιτεί πολλές προετοιμασίες. Τα έθιμα που σχετίζονται με αυτόν είναι πολλά και σε πολλές περιπτώσεις παρουσιάζουν διαφορές από χωριό σε χωριό. Κάποια έθιμα έχουν χαθεί, κάποια άλλα, όμως, διατηρούνται μέχρι σήμερα.

Παλαιότερα, τα γλέντια του γάμου διαρκούσαν μια εβδομάδα και σε πολλές περιπτώσεις διατηρούνται μέχρι σήμερα. Αναλυτικότερα, την τελευταία Κυριακή πριν το γάμο ο γαμπρός και οι φίλοι του πηγαίνουν στο βουνό και κόβουν ξύλα, ώστε οι νεόνυμφοι να ζεσταίνονται το χειμώνα που έρχεται και που σίγουρα θα είναι βαρύς. Την επόμενη μέρα οι γυναίκες από το σόι του γαμπρού πηγαίνουν στο σπίτι του παρακούμπαρου και τον προσκαλούν με δώρα. Το έθιμο αυτό πραγματοποιείται μέχρι σήμερα στο Λέχοβο, τη Δροσοπηγή και το Φλάμπουρο. Την Τρίτη και την Τετάρτη οι συγγενείς συναντώνται στο σπίτι της νύφης και του γαμπρού τρώνε, χορεύουν και γλεντούν. Το απόγευμα της Πέμπτης ή της Παρασκευής οι συγγενείς του γαμπρού επισκέπτονται τη νύφη για να πάρουν την προίκα της. Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης μάλιστα, οι συγγενείς και οι φίλοι του γαμπρού «κλέβουν» 2-3 αντικείμενα μέσα από το πατρικό της νύφης και τα αφήνουν στο νέο σπιτικό της. Οι γεροντότεροι ισχυρίζονται ότι τα αντικείμενα αυτά δεν πρέπει ποτέ να επιστρέψουν στο πατρικό σπίτι της νύφης γιατί έτσι θα χαλάσει η καλή τύχη του ζευγαριού. Ακόμα, την ίδια μέρα οι φίλοι του γαμπρού κλέβουν και έναν κόκορα από το σπίτι της νύφης, τον «χορεύουν» και, στη συνέχεια, τον σφάζουν (Προφορική μαρτυρία Γεωργιάδου Ελισάβετ). Το Σάββατο στο χωριό Άλωνα, όπως και στα περισσότερα «ντόπια» χωριά γίνεται γλέντι με φαγοπότι στο σπίτι της νύφης (Πολιτιστικός Σύλλογος Αλώνων «Η Ειρήνη», 2000).

Στο Φλάμπουρο, τη Δροσοπηγή και το Λέχοβο το βράδυ της Παρασκευής στο σπίτι του γαμπρού γίνεται ένα γλέντι, το Φλάμπουρι. Πιο συγκεκριμένα, οι συγγενείς του γαμπρού πηγαίνουν στο σπίτι του και γλεντούν. Η εκδήλωση αυτή ονομάστηκε Φλάμπουρι επειδή το βράδυ αυτό στο σπίτι του γαμπρού βγάζουν στο μπαλκόνι ή σε κάποιο άλλο ψηλό σημείο του σπιτιού την ελληνική σημαία με το κοντάρι της, ενώ στην κορυφή τοποθετούν τρία μήλα στο σχήμα του σταυρού και μερικά λουλούδια.

Αφού συγκεντρωθούν οι καλεσμένοι και φάνε, κάποια στιγμή η μουσική σταματά, ο γαμπρός ανεβαίνει σε ένα ψηλό σημείο του σπιτιού και ρίχνει τρεις πιστολιές. Στη συνέχεια, ο παρακούμπαρος με ένα ακόμα μέλος της οικογένειάς του κατεβάζουν τη σημαία και την κρατούν οριζοντίως από τις τέσσερις άκρες. Τότε, οι μεγαλύτερες γυναίκες τραγουδούν το παραδοσιακό τραγούδι «Κέρνα μας, κέρνα μας» και οι συγγενείς του γαμπρού «κερνούν» τη σημαία, δηλαδή ρίχνουν χρήματα μέσα στη σημαία για να βοηθήσουν οικονομικά το ζευγάρι στην αρχή της νέας τους ζωής.

Οι γάμοι στη Φλώρινα, όπως προαναφέρθηκε, διαρκούν αρκετές ημέρες. Έτσι, το πρωί της Τρίτης ή της Τετάρτης οι γυναίκες και τα παιδιά που είναι κοντινοί συγγενείς των μελλόνυμφων βγαίνουν βόλτα στα σοκάκια του χωριού και προσκαλούν όλους τους συγχωριανούς δίνοντάς τους αντί για πρόσκληση ψωμάκια ή τηγανίτες. Το κάλεσμα στο Φλάμπουρο γίνεται, όμως, με διαφορετικό τρόπο: μερικές μέρες πριν το γάμο τα παιδιά που έχουν κοντινή συγγένεια με τους μελλόνυμφους αναλαμβάνουν το κάλεσμα. Πιο συγκεκριμένα, τα παιδιά φορούν άσπρο μαντήλι στο λαιμό και άσπρη ποδιά και προσκαλούν προφορικά τους καλεσμένους. Το πιο μεγάλο αγόρι κρατά την «πλόσκα», ένα ξύλινο σκαλιστό σκεύος στολισμένο εξωτερικά με λουλούδια. Η πλόσκα περιέχει κόκκινο κρασί και σε κάθε σπίτι ο νοικοκύρης που προσκαλείται πίνει λίγο κρασί για να ευχηθεί στο νέο ζευγάρι.

Την Κυριακή, δηλαδή την ημέρα του γάμου, τα έθιμα είναι τα ίδια σε όλο το νομό. Η νύφη και ο γαμπρός στολίζονται και πριν φύγουν για την εκκλησία πραγματοποιούνται μερικά ακόμη έθιμα. Οι φίλοι του γαμπρού τον ξυρίζουν και τον χαιρετούν, ενώ την ίδια ώρα οι γυναίκες στα αρβανιτοχώρια τραγουδούν το τραγούδι «Παντρεύεται ο Αυγερινός». Στη συνέχεια, την ώρα που ο γαμπρός βγαίνει από το πατρικό του σπίτι η μητέρα του τοποθετεί στην είσοδο ένα πιάτο και ένα ποτήρι για να τα σπρώξει ο μελλόνυμφος με το πόδι του και να σπάσουν. Το ίδιο έθιμο πραγματοποιείται και στο σπίτι της νύφης. Δυστυχώς, η προέλευση και ο λόγος που πραγματοποιείται το έθιμο αυτό δεν είναι πια γνωστά. Ωστόσο, κάποιοι μεγαλύτεροι σε ηλικία άνθρωποι υποστήριζαν πως αν το ποτήρι και το πιάτο σπάσουν το ζευγάρι πάντα θα ζει με ευημερία και θα αντιμετωπίζει τις δυσκολίες (Προφορική μαρτυρία Γεωργιάδου Ελισάβετ). Ένα άλλο έθιμο που πραγματοποιείται στη συνέχεια είναι το εξής: ο γαμπρός και οι συγγενείς του πηγαίνουν στο σπίτι των συμπεθέρων για «να πάρουν τη νύφη» (Πολιτιστικός Σύλλογος Αλώνων «Η Ειρήνη», 2000). Για να

δεχτεί, όμως, ο γαμπρός τη νύφη για σύζυγό του πρέπει πρώτα να δοκιμάσει τη μαγειρική της πεθεράς του, η οποία τον κερνά κοτόπουλο. Το τελευταίο έθιμο είναι αυτό που πραγματοποιείται μετά την τελετή του γάμου. Σύμφωνα με το έθιμο αυτό, η νύφη μετά την εκκλησία πηγαίνει στο νέο της σπιτικό και πριν μπει μέσα σταυρώνει με τον καπνό ενός κεριού τρεις φορές το επάνω μέρος της εισόδου (Προφορική μαρτυρία Γεωργιάδου Ελισάβετ). Μετά τη στέψη ακολουθεί φαγοπότι και γλέντι σε κάποιο κέντρο δεξιώσεων, ενώ παλαιότερα το γλέντι του γάμου γινόταν στην πλατεία του χωριού. Παλαιότερα, την επομένη το πρωί οι γονείς του γαμπρού κοιτούσαν τα στρωσίδια που κοιμήθηκε το νέο αντρόγυνο. Αν «ήταν εντάξει», δηλαδή αν η νύφη τους ήταν παρθένα, τότε με ζωντανή μουσική και χαρά επισκέπτονταν το πατρικό της νύφης για να πουν τα καλά μαντάτα, καθώς η εντιμότητα της νύφης έβγαζε ασπροπρόσωπους τους γονείς της. Εκεί οι συμπαέθεροι έτρωγαν γλυκίσματα και πίτες και έπιναν τσίπουρο. Κάπως έτσι τελείωνε ένας γάμος.

Από τα παραπάνω είναι εμφανές ότι ο γάμος αποτελούσε από παλιά ένα πολύ σημαντικό γεγονός στο οποίο συμμετείχαν όχι μόνο συγγενείς, αλλά όλο το χωριό. Ακόμα, τα έθιμα που πραγματοποιούνται στα πλαίσια ενός γάμου δείχνουν τη σημασία που οι άνθρωποι του τόπου δίνουν στο γεγονός αυτό, ενώ είναι πολύ ευχάριστο το ότι ακόμα και σήμερα πολλά έθιμα παραμένουν ζωντανά και τηρούνται από τους ανθρώπους του τόπου (Πολιτιστικός Σύλλογος Αλώνων «Η Ειρήνη», 2000).

2.3.1.2.3. Θάνατος (Δακρυρροούσες Υδρίες)

Στην Ελλάδα μετά το θάνατο κάποιου ανθρώπου συνηθίζεται να πραγματοποιούνται για τη μνήμη του μνημόσυνα σε συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα. Μέχρι πριν λίγα χρόνια στην περιοχή της Φλώρινας στα μνημόσυνα του νεκρού, αλλά και το τρίτο Ψυχοσάββατο (παραμονή Πεντηκοστής) οι συγγενείς του εκλιπόντος έδιναν σε κάποιο παιδικό ή επιστήθιο φίλο του μια στάμνα με λίγο νερό «για να πιεί και να τον θυμάται», όπως έλεγαν. Το νερό συμβόλιζε τα δάκρυα του πεθαμένου. Το έθιμο αυτό συναντάται λίγο διαφορετικό, αλλά με ίδιο νόημα και στην αρχαιότητα, όπου οι αρχαίοι έβαζαν «δακρυρροούσες υδρίες» για να

συγκεντρώνουν τα δάκρυά τους. Ακόμα, η στάμνα που έδιναν οι συγγενείς του νεκρού ήταν στολισμένη με άνθη και φρούτα εποχής.

Ένα άλλο έθιμο που συνηθίζεται στη Φλώρινα, αλλά και σε πολλές ακόμα περιοχές της Ελλάδας είναι το χαιρώνειο νόμισμα. Σύμφωνα με το έθιμο αυτό κάποιος συγγενής τοποθετεί στο στόμα, στο χέρι ή στην τσέπη του νεκρού ένα νόμισμα για να πληρώσει τον Χάρο, ώστε να μεταφέρει την ψυχή του στον Άδη. Το παραπάνω έθιμο συναντάται στην Ελλάδα από την αρχαιότητα, όπως και το έθιμο με το οποίο οι γυναίκες-συγγενείς του εκλιπόντος φορούν μαύρα ρούχα για τρία χρόνια και οι άντρες δεν ξυρίζονται για περισσότερες από σαράντα μέρες. (Μέλλιος Λ., 2002)

2.3.1.3. Έθιμα που σχετίζονται με τις εποχές του χρόνου

2.3.1.3.1. Χριστουγεννιάτικες Φωτιές

Οι Χριστουγεννιάτικες Φωτιές της Φλώρινας είναι ένα έθιμο της περιοχής που έχει τις ρίζες του στην αρχαιότητα και πραγματοποιείται έως σήμερα. Η αντίληψη που έχει επικρατήσει για την ύπαρξη του εθίμου είναι ότι οι Φωτιές της 23^{ης} Δεκεμβρίου συμβολίζουν τη γέννηση του ηλίου στην αρχή του χειμερινού ηλιοστασίου. Μεταγενέστερα, οι Φωτιές συνδέθηκαν με τη γέννηση του Χριστού και, πιο συγκεκριμένα, συμβολίζουν τη φωτιά που άναψαν οι βοσκοί στο Χριστό. Σήμερα οι Φωτιές της Φλώρινας έχουν λάβει τη μορφή πολιτιστικών εκδηλώσεων και είναι γνωστές πανελλαδικά και πολύς κόσμος κάθε χρόνο στις 23 Δεκεμβρίου επισκέπτεται τη Φλώρινα για να δει από κοντά την αναβίωση του εθίμου αυτού (http://www.cityoflorina.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=50&Itemid=250).

Το έθιμο των Φωτιών αναβιώνει, όμως, και σε άλλα μέρη, άλλες μέρες του χρόνου. Στο Αμύνταιο ανάβουν Φωτιά στις 3 Δεκεμβρίου, την παραμονή της γιορτής της Αγίας Βαρβάρας. Το έθιμο που πραγματοποιείται την ημέρα αυτή ονομάζεται Τσίρι Βάρβαρα και έχει ρωμαϊκές καταβολές. Ωστόσο, επικράτησε η χριστιανική εκδοχή σύμφωνα με την οποία τη μέρα αυτή γιορτάζεται η μνήμη της Αγίας Βαρβάρας, η οποία σώθηκε όταν αποπειράθηκαν να την κάψουν. Άλλο έθιμο κατά το οποίο οι ντόπιοι ανάβουν φωτιές είναι τα Μπαμπάρια, έθιμο που

πραγματοποιείται στο χωριό Παπαγιάννης, στα Άλωνα και σε μερικά χωριά ακόμη. Την παραμονή της Πρωτοχρονιάς, λίγο πριν την αλλαγή του χρόνου, οι κάτοικοι των χωριών αυτών ανάβουν μια μεγάλη φωτιά σε κάποιο σημείο του χωριού και γλεντούν. Όταν ξημερώσει κάποιοι μεταμφιέζονται φορώντας παραδοσιακές φορεσιές, δέρματα ζώων και άλλα, ενώ κάποιος άντρας ντύνεται νύφη και οι υπόλοιποι άντρες προσπαθούν να κλέψουν τη νύφη από το γαμπρό. Το έθιμο δεν ονομάστηκε τυχαία «Μπαμπάρια», αλλά προέρχεται από την τουρκική λέξη bar-bar που σημαίνει «φωνάζω στεντόρεια». Το έθιμο παρουσιάζεται αναλυτικά στο κεφάλαιο Πολιτιστικές Εκδηλώσεις (Μέλλιος Λ., 2002β).

2.3.1.3.2. Σούρβα – στόλβα

Το έθιμο της Σούρβας συναντιόταν παλαιότερα σε πολλά χωριά της Φλώρινας. Δυστυχώς, το έθιμο αυτό σήμερα έχει χαθεί. Σύμφωνα, λοιπόν, με το έθιμο αυτό την παραμονή της Πρωτοχρονιάς οι νέοι κάθε οικογένειας σήκωναν τη γιαγιά του σπιτιού με το σκαμνί της στον αέρα τρεις φορές φωνάζοντας «Σούρβα Μπάμπω, και του χρόνου». Κάτι ανάλογο συνέβαινε και την ημέρα των Θεοφανίων με τη διαφορά ότι στο σκαμνί οι νέοι σηκώνουν ένα μικρό παιδί και φωνάζουν «Στόλβη μπάμπω, και του χρόνου» (Μέλλιος Λ., 2002β). Στο έθιμο της παραμονής της Πρωτοχρονιάς η γιαγιά συμβολίζει το γέρο χρόνο που έφυγε, ενώ στο έθιμο των Θεοφανίων τα μικρά παιδιά συμβολίζουν το νέο χρόνο. Ακόμα, ανήμερα των Θεοφανίων οι πιστοί παίρνουν εικόνες από την εκκλησία και τις κρατούν στα σπίτια τους για σαράντα μέρες για να φέρουν υγεία (Προφορική μαρτυρία Γεωργιάδου Σοφίας).

2.3.1.3.3. Αρκούδα

Η Πρωτοχρονιά εκτός από τη θρησκευτική της πλευρά έχει συσχετιστεί και με έθιμα που πραγματοποιούνται τη μέρα αυτή. Ένα τέτοιο έθιμο είναι αυτό της Αρκούδας. Σύμφωνα με αυτό την ημέρα της Πρωτοχρονιάς γεννά η αρκούδα και, στη συνέχεια, πλένεται. Το ίδιο έκαναν και οι κάτοικοι της Φλώρινας παλαιότερα, ώστε να αποκτήσουν την ίδια δύναμη με αυτή. Ακόμα, σε κάποια χωριά οι νοικοκυρές έφτιαχναν τηγανίτες για να καλοπιάσουν τις αρκούδες και να μην

καταστρέψουν τα κτήματα και να φάνε τα ζώα. Για παράδειγμα, στο Πισοδέρι Πρεσπών οι κάτοικοι μέχρι σήμερα προσφέρουν το πρώτο κομμάτι της βασιλόπιτας στην αρκούδα (Μέλλιος Λ., 2002β).

2.3.1.4. Άλλα Έθιμα

2.3.1.4.1. Χτίσιμο Σπιτιού

Όταν χτίζεται ένα νέο σπίτι στα χωριά, αλλά και στην πόλη της Φλώρινας γίνεται η αναβίωση ενός εθίμου. Σύμφωνα με το έθιμο αυτό, αφού οι μάστορες σκάψουν και βάλουν τα θεμέλια του σπιτιού, ο νοικοκύρης καλεί συγγενείς και φίλους να παραστούν στην τελετή των εγκαινίων. Ο παπάς διαβάζει μια σειρά από ευχές της Εκκλησίας για το νέο σπιτικό και πραγματοποιεί αγιασμό για να είναι γερό και οι ιδιοκτήτες να έχουν υγεία και ευημερία (Μέλλιος Λ., 1977). Έπειτα, στα θεμέλια του σπιτιού ο νοικοκύρης ή ο πρωτομάστορας σφάζει ένα ζώο, συνήθως αρνί. Οι παλιοί μάστορες έλεγαν στο νοικοκύρη του σπιτιού να σφάζει το ζώο για να είναι το σπιτικό γερό, στην πραγματικότητα, όμως, οι μάστορες εκμεταλλεύονταν την ευκαιρία αυτή για να φάνε κρέας αφού συνήθως δούλευαν μακριά από το χωριό τους και τους έλειπε το καλό φαγητό. Επίσης, η φτώχεια της εποχής δεν τους επέτρεπε να καταναλώνουν συχνά κρέας και το χτίσιμο των θεμελίων αποτελούσε μια καλή ευκαιρία να γευτούν κρέας (Προφορική μαρτυρία Θωμάς Γιάντσης). Μαζί με το σφαγμένο ζώο θάβονται και τα νομίσματα που ρίχνουν οι καλεσμένοι και συμβολίζουν τη μακροβιότητα του σπιτιού. Επιπλέον πληροφορίες σχετικές με το έθιμο του χτισίματος των σπιτιών υπάρχουν στο υποκεφάλαιο «Χτιστάδες της Φλώρινας» (Μέλλιος Λ., 2002β).

2.3.1.4.2. Μιμαλλόνες

Το Μιμαλλόνες θα μπορούσε έως ένα βαθμό να χαρακτηριστεί έθιμο, καθώς έχει και ιστορικό και λαογραφικό χαρακτήρα. Σύμφωνα με την προφορική παράδοση το 652 π.Χ. που βασιλιάς της Φλώρινας ήταν ο Αργαίος Α' έκαναν επίθεση στο βασίλειο οι Ιλλυριοί. Επειδή ο Αργαίος δεν είχε πολύ μεγάλη στρατιωτική δύναμη στη διάθεσή του, ζήτησε τη βοήθεια των γυναικών της Πρέσπας, οι οποίες έβαλαν

μπροστά στα πρόσωπά τους κλαδιά και έβγαζαν κραυγές. Με αυτό τον τρόπο τρομοκράτησαν τους Ιλλυριούς, οι οποίοι τράπηκαν σε φυγή. Στη συνέχεια, ο Αργαίος έφτιαξε ναό προς τιμήν του Διονύσου του Ψευδανδρού και ονόμασε τις γυναίκες αυτές πιστές του Μιμαλλόνες, επειδή μιμήθηκαν σε ανδρεία τους άνδρες. Επιπροσθέτως, έδωσε στις γυναίκες αυτές το δικαίωμα να φορούν περικεφαλαίες και αργότερα οι μαντίλες είχαν σχήμα περικεφαλαίας, το οποίο συναντάται έως σήμερα στις τοπικές κεφαλομαντίλες στα χωριά των Πρεσπών (Μέλλιος Λ., 2002β).

2.3.1.4.3. Ανομβρία

Όταν στην περιοχή της Φλώρινας και κυρίως στα χωριά περνούσε πολύς καιρός χωρίς βροχή, οι χωρικοί υλοποιούσαν ένα έθιμο για να παρακαλέσουν το Θεό ώστε να βρέξει. Το έθιμο ονομαζόταν Βάιδο-δούλε. Σύμφωνα με το έθιμο αυτό οι κάτοικοι του χωριού έντυναν ένα κορίτσι που ήταν ορφανό από πατέρα με κλαδιά καρυδιάς σε όλο του το σώμα. Έπειτα, το κορίτσι αυτό μαζί με τους υπόλοιπους νέους του χωριού περνούσε από όλους τους δρόμους του χωριού και οι χωρικοί της έριχναν κουβάδες με νερό φωνάζοντας στην τοπική διάλεκτο: «Βάιδο-δούλε μίλε μπόζε» που σημαίνει «βρέξε Παντοδύναμε». (Πολιτιστικός Σύλλογος Αλώνων «Η Ειρήνη», 2000). Έτσι, οι κάτοικοι έβγαιναν στους δρόμους των χωριών με τη Ντουντούλκα (το κορίτσι με τα κλαδιά στο σώμα) και τραγουδούσαν:

«Βάι, βάι Ντούντουλε

πεπερούγκα περπατεί

το Θεό παρακαλεί

για να βρέξει μια βροχή

μια βροχή καλή, καλή

για να γίνη το ψωμί

και το αραμποσίτερο»

Ακόμα και σήμερα στη Φλώρινα όταν κάποιος γίνει μούσκεμα από τη βροχή λέει: «Έγινα ντούντουλε», δηλαδή έγινα μούσκεμα (Διδασκάλου Ιφ., 1958).

2.3.2. Παραδοσιακές Ενδυμασίες

Στην περιοχή της Φλώρινας ζουν ντόπιοι κάτοικοι, αλλά και προσφυγικοί πληθυσμοί, οι οποίοι ερχόμενοι στον τόπο αυτό έφεραν μαζί τους τις παραδόσεις και την κουλτούρα τους. Τμήμα της κουλτούρας ενός πληθυσμού αποτελεί και η παραδοσιακή του φορεσιά. Στη Φλώρινα συναντά κανείς μεγάλη ποικιλία από φορεσιές, συναντά τις φορεσιές των γηγενών κατοίκων, φορεσιές Βλάχων, Αρβανιτών, Ποντίων, Μικρασιατών, Θρακιωτών, αλλά και Μοναστηριωτών. Σύμφωνα με τη Μηλιατζήδου - Ιωάννου (2002α) «η Φλώρινα αποτελεί ένα ενδυματολογικό χοροστάσι, που ίσως είναι το πλουσιότερο απ' όλη την Ελλάδα σε ποικιλίες ενδυμασιών».

Οι φορεσιές των γηγενών διακρίνονται σε οχτώ-εννιά ομάδες οι οποίες βασίζονται σε έναν αρχικό τύπο που είναι κοινός σε όλες τις ομάδες ενδυμασιών. Η κάθε ομάδα περιλαμβάνει χωριά συγγενικά μεταξύ τους που βρίσκονται σε κοντινές αποστάσεις. Οι φορεσιές θα μπορούσαν, επίσης, να διακριθούν σε ορεινές και πεδινές, αλλά και σε χειμερινές και καλοκαιρινές (Μηλιατζήδου – Ιωάννου Ε., 2002β).

Οι γηγενείς φορεσιές πέρα από τις ομάδες στις οποίες θα μπορούσαν να καταταχθούν ανάλογα με ορισμένα χαρακτηριστικά τους έχουν ορισμένα κοινά στοιχεία. Έτσι, όλες οι φορεσιές, γυναικείες και ανδρικές, έχουν το πουκάμισο, το οποίο ντύνει το σώμα κατάσαρκα και μπορεί να θεωρηθεί και εσώρουχο. Στις γυναικείες τοπικές ενδυμασίες το πουκάμισο επειδή είναι αρκετά μακρύ παίρνει και τη θέση εσωτερικού φορέματος, καθώς είναι κεντημένο στα μανίκια, στο στήθος και στον ποδόγυρο. Πάνω από το πουκάμισο οι γυναίκες φορούσαν το σιγκούνι ή σαγιάς το οποίο αρχικά ήταν εκρού, ενώ γύρω στο 1930-1935 αντικαταστάθηκε με μαύρο. Το σιγκούνι έχει συνήθως διάφορα σχέδια στο ύψος του στήθους, είναι φτιαγμένο από μαλλί και είναι αμάνικο προκειμένου να διευκολύνει τις κινήσεις των χεριών. Επομένως, το πουκάμισο και το σιγκούνι είναι τα δυο βασικά κομμάτια όλων των τοπικών φορεσιών της Φλώρινας. Τα υπόλοιπα κομμάτια των φορεσιών διέφεραν από μια ομάδα χωριών σε μια άλλη. Σε κάποια χωριά το πουκάμισο (ή αλλιώς γκιουρδία) είναι πιο κοντό, σε άλλα, όπως στο Ανταρτικό η ποδιά (ή φούτα) είναι

φανταχτερή και χρωματιστή και οι γυναίκες φορούν ζωνάρι (ή πόγιας) (Παπαχρήστου Β., 1994). Η φορεσιά του Ανταρτικού είναι ίσως η μοναδική φορεσιά της περιοχής που ερευνήθηκε και φωτογραφήθηκε τόσο πολύ. Η Μηλιατζήδου – Ιωάννου (2002α) αναφέρει ότι «στα Άνω Κορέστια με κεφαλοχώρι το Ανταρτικό και μικρότερο το Πράσινο, βρίσκεται το ποίημα της φλωρινιώτικης ενδυμασίας που δημοσιεύτηκε, σχεδιάστηκε και φωτογραφήθηκε περισσότερο απ’ όλες και προβάλλεται ως μνημείο κεντητικής τέχνης».

Πολύ ιδιαίτερη είναι, όμως, και η ενδυμασία της Σκοπιάς, ενός χωριού δίπλα στην πόλη της Φλώρινας. Η φορεσιά της Σκοπιάς ξεχωρίζει για το «καπιτονέ» φόρεμα, που λέγεται αντερία και τις φανταχτερές μαντίλες. Η συγκεκριμένη φορεσιά μάλιστα είχε χρησιμοποιηθεί παλαιότερα και στο παλιό χαρτονόμισμα των χιλίων δραχμών. Σε όλα σχεδόν τα χωριά του κάμπου συναντώνται διάφορες παραλλαγές της φορεσιάς της Σκοπιάς. Το γεγονός ότι οι φορεσιές του κάμπου έχουν τόσες ομοιότητες ίσως οφείλεται στην ύπαρξη του ποταμού Σακουλέβα, ο οποίος ενδέχεται να αποτέλεσε δρόμο ενδυματολογικής και άλλης επαφής των χωριών που βρίσκονται κατά μήκος του. Οι φλωρινιώτισσες αγαπούσαν πολύ και τις πούλιες τις οποίες κεντούσαν σε μαντίλια, σε τραχηλιές και αλλού, ενώ οι κεφαλομαντίλες (ή σαμίες ή σκέπες) ήταν συνήθως άσπρες και οι γυναίκες κεντούσαν σε αυτές χρωματιστές ή μονόχρωμες φούντες σε μια ή περισσότερες άκρες.

Τα χωριά που βρίσκονται κοντά στο Αμύνταιο φαίνεται ότι έχουν επαφή με την περιοχή της Πέλλας και της Κοζάνης, ενώ είναι φανερός και ο επηρεασμός που δέχτηκε η τοπική φορεσιά από την ύπαρξη του σιδηροδρομικού σταθμού, ο οποίος μέχρι το τέλος του 19^{ου} αι. τερμάτιζε στο Αμύνταιο. Η περιοχή του Αμυνταίου φαίνεται ότι επηρεάστηκε από τις δυο αυτές παραμέτρους κάτι που είναι ορατό και στη φορεσιά, η οποία αποτελεί έναν τύπο ημιαστικής ενδυμασίας με τοπικά χαρακτηριστικά. Από την άλλη, τα χωριά κοντά στις λίμνες Ζάζαρη και Χειμαδίτιδα δέχτηκαν επιδράσεις από τα γύρω χωριά, τα οποία ήταν βλαχοχώρια, αρβανιτοχώρια, χωριά της Κοζάνης και της Καστοριάς. Επομένως, και οι φορεσιές τους ήταν επηρεασμένες σε μεγάλο βαθμό από τους γύρω πληθυσμούς.

Θα ήταν παράλειψη αν δε γινόταν αναφορά στην ιδιαίτερη περίπτωση των χωριών Πολυπόταμος, Τριανταφυλλιά και Ατραπός. Στα χωριά αυτά οι φορεσιές έχουν έντονους χρωματισμούς, είναι ως επί το πλείστον βελούδινες και συνδυάζουν

τοπικά και βλάχικα ενδυματολογικά στοιχεία. Οι φορεσιές αυτές είναι οι μοναδικές που φοριούνται έως σήμερα από τις μεγαλύτερες γυναίκες. Κλείνοντας με τις τοπικές φορεσιές στις Πρέσπες συναντά κανείς έναν ιδιαίτερο τύπο τοπικής φορεσιάς, η οποία έχει ως κυρίαρχο χρώμα το μαύρο και η κεφαλομαντήλα είναι άσπρη με λουλούδια.

Οι ανδρικές τοπικές φορεσιές δε χρήζουν ιδιαίτερης ανάλυσης, καθώς στην ευρύτερη περιοχή της Φλώρινας είναι η ίδια με πολύ μικρές διαφοροποιήσεις. Η ανδρική ενδυμασία αποτελούνταν από το άσπρο ή σκούρο πουκάμισο, το οποίο είχε φαρδιά και πτυχωτά μανίκια, το άσπρο σώβρακο που έφτανε μέχρι τον αστράγαλο, τσουράπια ως το γόνατο ή μακριά σκέλη από σαγιάκι από τον αστράγαλο ως το μηρό που έμοιαζαν με παντελόνι. Τα σκέλη τα στερέωναν με μαύρα κορδόνια που έδεναν κάτω από το γόνατο. Επίσης, οι άνδρες φορούσαν το μαύρο ντουλαμά (φορούσαν και άσπρο), ένα μακρύ αμάνικο κυρίως γιλέκο μεσάτο και μακρύ που έφτανε περίπου ως το γόνατο. Το ντουλαμά τον φορούσαν και κατά τη διάρκεια του Μακεδονικού Αγώνα και αποτελεί σύμβολο του Αγώνα. Πολλές φορές πάνω από το ντουλαμά έδεναν ένα μαύρο, άσπρο ή βυσσινί ζωνάρι. Η ανδρική τοπική ενδυμασία αποτέλεσε το χαρακτηριστικό ένδυμα του Μακεδονικού Αγώνα αφού την περίοδο εκείνη οι κάτοικοι της περιοχής φορούσαν ακόμα τις παραδοσιακές ενδυμασίες στην καθημερινή τους ζωή.

Στην περιοχή του Αμυνταίου, λόγω της ύπαρξης πολλών Τούρκων, όπως η γυναικεία, έτσι και η ανδρική φορεσιά διαφοροποιήθηκε από την φορεσιά της υπόλοιπης περιοχής. Οι άνδρες φορούσαν φουσκωτές βράκες ή σαλβάρια, τα οποία στη συνέχεια αντικαταστάθηκαν από κυλότες, οι οποίες ήταν φουσκωτές ως το γόνατο, ενώ την ίδια περίοδο φορούσαν και βλάχικα άσπρα και μαύρα παντελόνια.

Στην περιοχή ζούσαν και άλλοι πληθυσμοί εκτός από τους γηγενείς οι φορεσιές των οποίων, όπως είναι φυσικό, διέφεραν από τις τοπικές. Αρχικά, τα βλάχικα χωριά της περιοχής είναι το Νυμφαίο και το Πισοδέρι, αλλά και ορισμένα χωριά των Πρεσπών. Εκεί η ενδυμασία ήταν αστική. Η ενδυμασία αυτή έχει επιρροές από την αρβανιτοβλάχικη, αλλά και τη μόδα της Κεντρικής Ευρώπης. Κυρίαρχα χρώματα των βλάχικων ενδυμασιών είναι το άσπρο και το μαύρο, δηλαδή το φυσικό χρώμα του μαλλιού των προβάτων από τα οποία έφτιαχναν τις φορεσιές τους πριν την εμφάνιση των εμπορών στην περιοχή από τους οποίους αγόραζαν υφάσματα και

άρχισαν πια να φορούν αστικές ενδυμασίες. Χαρακτηριστικό των γυναικών, ιδιαίτερα στο Νυμφαίο και στο Πισοδέρι, ήταν το γεγονός ότι τους άρεσε να δείχνουν τον πλούτο του άνδρα τους και την επαφή τους με το εξωτερικό και γι' αυτόν το λόγο στολίζονταν πολύ.

Αρβανίτικες ενδυμασίες συναντώνται στα χωριά Λέχοβο, Δροσοπηγή και Φλάμπουρο, όπου οι γυναίκες φορούσαν ημιαστική ενδυμασία ηπειρωτικού τύπου, μακριές σκούρες και βαριές που αποτελούνταν από βελούδο και μεταξωτό μαντήλι με ένα ιδιαίτερο δέσιμο στο πλάι. Τέλος, η σατέν ποδιά, η οποία στο Φλάμπουρο και τη Δροσοπηγή συναντάται σε διάφορα χρώματα, αποτελεί ιδιαίτερο στοιχείο της φορεσιάς αυτής. Οι άνδρες στα βλαχοχώρια και τα αρβανιτοχώρια φορούσαν είτε φουστανέλα είτε μπουραζάνα. Οι πρόσφυγες από τη Μικρά Ασία φορούσαν βελούδινα σαλβάρια, για τα οποία δεν υπάρχουν πολλές πληροφορίες, ενώ οι πρόσφυγες του Πόντου φορούν την κλασσική ποντιακή ενδυμασία. Τέλος, οι πρόσφυγες από την Ανατολική Θράκη που εγκαταστάθηκαν στις Άνω Κλεινές, στο Σκλήθρο και Φιλώτα φορούν θρακιώτικες ενδυμασίες από την περιοχή που κατάγονται, δηλαδή από τη Μακρά Γέφυρα και από το Κερμένι της Συλήβριας κοντά στην Κωνσταντινούπολη.

Από τα παραπάνω εύκολα διαπιστώνει κανείς ότι η Φλώρινα είναι μια περιοχή με ποικίλες ενδυματολογικές εκφράσεις, το οποίο οφείλεται τόσο στις διάφορες πληθυσμιακές ομάδες που ζουν στην περιοχή όσο και στις γεωμορφολογικές συνθήκες και το κλίμα του τόπου (Μηλιατζήδου – Ιωάννου Ε., 2002α).

Τέλος, σημαντικό έργο στην αναπαραγωγή φορεσιών επιτελεί ο Γυναικείος Αγροτουριστικός Συνεταιρισμός Άνω Καλλινίκης «Η Πελαγονία» που ιδρύθηκε το 1997 στη Φλώρινα. Στόχος του συνεταιρισμού είναι η δημιουργία νέων παραδοσιακών φορεσιών που να ομοιάζουν όσο το δυνατόν περισσότερο στις γνήσιες. Οι τεχνίτριες-μέλη της «Πελαγονίας» χρησιμοποιούν παλιές τεχνικές, ενώ κάνουν και χρήση παραδοσιακού αργαλειού. Η γνώση, η λαογραφική έρευνα και μελέτη της εθνικής ενδυματολογίας σε συνδυασμό με το μεράκι των γυναικών έχουν ως αποτέλεσμα την κατασκευή πιστών αντιγράφων των παραδοσιακών φορεσιών του τόπου, αλλά και της υπόλοιπης Ελλάδας. Στην περιοχή υπάρχουν και μεμονωμένα εργαστήρια παραδοσιακής φορεσιάς (Προφορική μαρτυρία Κακαράντζα Ολυμπίας).

2.3.3. Παραδοσιακός Χορός & Παραδοσιακή Μουσική

Ο χορός και το τραγούδι είναι άμεσα συνδεδεμένα μεταξύ τους και, οπωσδήποτε αποτελούν πολύ βασικά πολιτιστικά στοιχεία για κάθε τόπο. Έτσι, και στην περιοχή της Φλώρινας η παράδοση υπάρχει σε μεγάλο βαθμό, κάτι που εύκολα διαπιστώνει κανείς αν γνωρίσει την πολιτισμική της κληρονομιά.

Στη Φλώρινα πριν αλλά και μετά το 1900 ζούσαν Μακεδόνες ντόπιοι, αλλά και Αρβανίτες, Θρακιώτες, Βλάχοι πρόσφυγες της Μικράς Ασίας και του Πόντου και άλλοι. Το γεγονός αυτό είχε ως αποτέλεσμα να συνυπάρξουν ταυτόχρονα σε αυτό το γεωγραφικό χώρο διαφορετικές κουλτούρες. Έτσι, ο χορός και το τραγούδι δε θα μπορούσαν να μην επηρεαστούν (Μάνος Ι., 2002). Η συνύπαρξη ενδεχομένως είχε και θετικές και αρνητικές επιδράσεις για τους κατοίκους της περιοχής. Το πρώτο πρόβλημα που μάλλον προέκυψε ήταν ότι οι διάφοροι πληθυσμοί με την εγκατάστασή τους στη Φλώρινα αφομοιώθηκαν με το ντόπιο πληθυσμό, αλλά έχασαν σε ένα βαθμό την ταυτότητά τους. Πρόβλημα, όπως φαίνεται, δημιουργήθηκε και στην τοπική παράδοση, αφού χάθηκαν πολλοί χοροί και τραγούδια. Σημειώνεται ότι αυτή η εξαφάνιση χορών και τραγουδιών ενδεχομένως να οφείλεται και στο χρόνο, δηλαδή στο γεγονός ότι με την πάροδο των χρόνων ξεχάστηκαν, καθώς το τραγούδι και ο χορός αποτελούν μέρος της προφορικής παράδοσης (Προφορική μαρτυρία Κακαράντζα Ολυμπίας). Σύμφωνα με τον Παπαχρήστου (1994:15), «στο χώρο της Φλωρινιώτικης γης ο χορευτικός απόηχος του μακρινού παρελθόντος χάθηκε μέσα στο χρόνο. Δεν υπάρχει καμιά πληροφορία που να φανερώνει το δεσμό των χορών που χορεύονται σήμερα με τους χορούς παλαιότερων εποχών. Δεν είναι επακριβώς εξακριβωμένη η αρχή της ζωής των χορών της περιοχής αυτής. Κάθε προσπάθεια σύνδεσής των με τα γεγονότα που συνέβησαν πριν από 200 τουλάχιστον χρόνια θα απέβαινε άκαρπη. Προφορικές μόνο μαρτυρίες αναφέρουν ότι οι χοροί που χορεύονται σήμερα χορεύονταν και από τους παππούδες μας».

Οι διάφοροι χοροί και τραγούδια οφείλουν την ύπαρξή τους σε εμπειρίες, σε καταστάσεις της καθημερινότητας, σε χαρμόσινα γεγονότα, σε ιστορικά γεγονότα, τοποθεσίες και άλλα (Μάνος Ι., 2002). Οι χοροί της περιοχής και η μορφή που έχουν πιθανόν να οφείλεται στη μορφολογία του εδάφους και στον τρόπο ζωής των

κατοίκων (Παπαχρήστου Β., 1994). Οι ντόπιοι κάτοικοι της περιοχής χρησιμοποιούσαν για το χορό διάφορους όρους, οι οποίοι σχετίζονται κυρίως με τον τρόπο που εκτελούνται οι κινήσεις του χορού, με το ρυθμό της μουσικής, το θέμα του τραγουδιού και άλλα. Όσον αφορά το τραγούδι στην περιοχή δεν υπάρχει κάποια επιστημονική καταγραφή. Κάποιες αναφορές τραγουδιών σε δημοσιεύματα τοπικών συγγραφέων αποτελούν τις μοναδικές νύξεις στα τραγούδια της περιοχής, τα οποία σχετίζονται με τα βιώματα και τις εμπειρίες της τοπικής κοινωνίας. Κάποια τραγούδια σχετίζονται με θρησκευτικές περιστάσεις, άλλα με συναισθηματικές καταστάσεις του ανθρώπου (γάμος, θάνατος, ξενιτιά) και άλλα με ιστορικά γεγονότα. (Μάνος Ι., 2002).

Αναλυτικότερα, οι χοροί της περιοχής είναι αρκετοί και παλαιότερα ακόμα περισσότεροι, καθώς πολλοί από αυτούς έχουν πια χαθεί. Ο πιο διαδεδομένος χορός που χορεύεται έως σήμερα είναι ο λυτός (ή αμολυτός ή λεβέντικος ή πουστσένο). Πρόκειται για ένα χορό με ελεύθερες και λυμένες κινήσεις όλου του σώματος, ο οποίος σε κάθε χωριό χορευόταν με διαφορετική μελωδία (Παπαχρήστου Β., 1994). Επιπροσθέτως, αρκετοί ερευνητές του χορού, αλλά και πολλοί χορευτές υποστηρίζουν ότι ο λυτός στα χωριά του κάμπου χορευόταν «πιο άγρια» και πηδηχτά, ενώ στα ορεινά πιο στρωτά και με καλύτερο ύφος. Σε κάθε χωριό συναντούσε κανείς μια μικρή διαφοροποίηση σε κάποιο βήμα. Ωστόσο, με τελείως διαφορετικό τρόπο χορευόταν και χορεύεται έως σήμερα ο λυτός Πρεσπών. Άλλος ιδιαίτερα δημοφιλής χορός στην περιοχή είναι ο συρτός, για τον οποίο παλαιότερα χρησιμοποιούταν και η ονομασία Ζάρακα, που σημαίνει «από το χέρι». Η ονομασία αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι στους γάμους οι καλεσμένοι πιάνονταν από τα χέρια και χόρευαν (Μάνος Ι., 2002). Τα τραγούδια των συρτών χορών είχαν ως επί το πλείστον θέματα ερωτικά και σε ορισμένες περιπτώσεις θέματα από τον Μακεδονικό Αγώνα. Δυστυχώς σήμερα τα τραγούδια αυτά δε τραγουδιούνται, καθώς δεν έχουν μεταφραστεί από τη μακεδονική τοπική διάλεκτο στα νέα ελληνικά και υπάρχει φόβος για αντιδράσεις λόγω του Μακεδονικού Ζητήματος (Προφορική μαρτυρία Κακαράντζα Ολυμπίας).

Άλλοι χοροί της περιοχής είναι το ζάραμο και η γκάντα, χοροί με λαβή από τους ώμους. Οι χοροί αυτοί χορεύονταν κυρίως από τους άνδρες, ιδιαίτερα η γκάντα, όπου ο πρωτοχορευτής έκανε διάφορες εντυπωσιακές φιγούρες ξεδιπλώνοντας το

ταλέντο του. Οι χοροί αυτοί συνήθως ξεκινούσαν με αργό ρυθμό και κατέληγαν σε πολύ γρήγορο (Προφορική μαρτυρία Κωνσταντίνου Γιάννη).

Στην περιοχή υπήρχαν και άλλοι χοροί, ορισμένοι από τους οποίους προήλθαν από το λυτό. Τέτοιος χορός είναι η Συμπεθέρα από το χωριό Άλωνα που χορεύεται από γυναίκες και τα βήματά του αποτελούν παραλλαγή του λυτού. Άλλος χορός είναι ο Γερόντικός που χορευόταν και χορεύεται ακόμα μόνο από άνδρες και στην ουσία είναι τα βήματα του λυτού σε αργή εκτέλεση (Παπαχρήστου Β., 1994). Παρόμοια είναι και η περίπτωση του Αλωνιώτικου, ενός χορού που προέρχεται από το χωριό Άλωνα. Και αυτός ο χορός προέρχεται από το λυτό με τη διαφορά ότι έχει πιο στρωτό βηματισμό. Από τα Άλωνα προέρχεται, επίσης, και ο χορός Ομορφούλα, με την πολύ χαρακτηριστική μελωδία. Και η Ομορφούλα προέρχεται από το λυτό, χορός με πολύ ελεύθερη και ανάλαφρη κίνηση, κάτι που προμηνύει και το όνομα του χορού, αφού αναφέρεται σε κάποια όμορφη κοπέλα. Επίσης, η Ανθούλα είναι ένας χορός που χορευόταν από τα ανύπαντρα κορίτσια (Προφορική μαρτυρία Κωνσταντίνου Γιάννη). Ένας άλλος ιδιαίτερος χορός είναι το Πουλάκι ή Καρναβαλίστικος από το χωριό Ξινό Νερό της περιοχής του Αμυνταίου. Ο χορός αυτός χορευόταν την Πρωτοχρονιά στο Ξινό Νερό κατά τη διάρκεια του εορτασμού του Δωδεκαημέρου. Ο χορός αυτός χορευόταν όπως ο χορός Μακεδονία Ξακουστή, ο οποίος χορευόταν και αυτός πολύ στην περιοχή. Τέλος, υπάρχουν και ορισμένοι χοροί που δεν χορεύονται πια, όπως ο Καμπάς, ο Μπουγατσιάς ή Αρραβωνιάσματα, ο Ζερβός και ο Πηδηχτός Πρεσπών (Παπαχρήστου Β., 1994).

Οι παραπάνω χοροί χορεύονται ως επί το πλείστον σε χωριά με ντόπιους κατοίκους. Όπως προαναφέρθηκε, υπάρχουν και χωριά με Πόντιους, Βλάχους, Αρβανίτες και Θρακιώτες. Έτσι, στα ποντιακά χωριά χορεύονται το Τικ, το Κότσαρι, η Σερανίτσα και άλλοι ποντιακοί χοροί. Βλάχικοι χοροί συναντώνται στο Νυμφαίο, στο Πισοδέρι και σε ορισμένα χωριά των Πρεσπών, ενώ ηπειρωτικοί και βορειοηπειρωτικοί χοροί, όπως το μπεράτσε ή μπεράτικός, συναντώνται στα αρβανιτοχώρια της περιοχής (Λέχοβο, Δροσοπηγή και Φλάμπουρο). Θρακιώτες ζουν στα χωριά Άνω Κλεινές, Φιλώτας και Σκλήθρο όπου χορεύονται οι χοροί Ελένη, Μήλο μήλο κόκκινο, η Πέρδικα και άλλοι (Παπαχρήστου Β., 1994).

Θα ήταν παράλειψη αν δε γινόταν αναφορά στα χάλκινα πνευστά της Μακεδονίας. Τα χάλκινα είναι ιδιαίτερος δημοφιλής στην Κεντρική και Δυτική

Μακεδονία. Οι εκδοχές σχετικά με την προέλευσή τους είναι τρεις: κάποιοι υποστηρίζουν ότι η διάδοσή τους έγινε γύρω στο 1920 όταν οι Έλληνες μετανάστες της Βιέννης καλούσαν μουσικούς από την Ελλάδα για τα γλέντια τους και εκεί έγινε η γνωριμία τους με τα χάλκινα πνευστά. Άλλοι υποστηρίζουν ότι γύρω στο 1870 οι τούρκικες μπάντες που πέρασαν από την περιοχή της Μακεδονίας επηρέασαν την τοπική μουσική και σε αυτές οφείλεται η εισαγωγή των χάλκινων πνευστών. Η τρίτη εκδοχή είναι ότι οι μουσικοί της Δυτικής Μακεδονίας «έκλεψαν» τα χάλκινα πνευστά από το σερβικό κράτος με το οποίο βρίσκονταν σε συνεχή επαφή.

Πριν από την παρουσία των χάλκινων οι μουσικοί της Φλώρινας χρησιμοποιούσαν ζουρνάδες, γκάιντες, νταούλια, φλογέρες, κορνέτα, κλαρίνο. Μετά το 1850 που εμφανίζονται τα χάλκινα αντικαθιστούν κάποια παλιά όργανα. Έτσι, το βιολί αντικαθίσταται από κορνέτα, τα έγχορδα από το τρομπόνι, ενώ τα κρουστά συνεχίζουν να υπάρχουν, όπως και το κλαρίνο που εξακολουθεί να έχει πρωταγωνιστικό ρόλο στην τοπική μουσική (Τσιπλακούλης Δ., χ.χ.).

Η Φλώρινα αποτελεί μια από τις λιγοστές περιοχές της Ελλάδας που καταφέρνει και διατηρεί ακόμα τη χορευτική και μουσική της παράδοση σε ικανοποιητικό βαθμό και τη κρατά όσο γίνεται μακριά από ξενικές επιδράσεις και επηρεασμούς. Το δυσάρεστο είναι ότι όλο και λιγότεροι άνθρωποι ασχολούνται πια με το χορό και τη μουσική της περιοχής, ωστόσο αυτοί που ασχολούνται με την παράδοση πασχίζουν να την κρατήσουν αψεγάδιαστη καταβάλλοντας μεγάλη προσπάθεια (Παπαχρήστου Β., 1994).

Παρακάτω παρατίθενται μερικά τραγούδια της περιοχής:

Ναούμης πάει στη Φλώρινα

Ναούμης πάει στη Φλώρινα, μωρέ στη Φλώρινα

Αιντε με εξήντα παλληκάρια

Γεια σου Ναούμη καπετάνιε

Ναούμης πάει στη Φλώρινα, μωρέ στη Φλώρινα

Αιντε πιάνει τον καϊμακάμη

Γεια σου Ναούμη καπετάνιε

Ήταν μέρα Κυριακή, μωρέ Κυριακή
Αιντε ημέρα ραμαζάνι
Γεια σου Ναούμη καπετάνιε

Παιδιά γιατ' είστε λέροβα, μωρέ λέροβα
Αιντε γιατ' είστε λερωμένα
Μεσ' στ' ασήμι φορτωμένα

Είμαστε απ' την κλεφτουριά
Αιντε κι είμαστε λερωμένα
Μεσ' στο αίμα βουτηγμένα

Παύλος Μελάς

Λεβέντης εξεκίνησι που μες απ' την Αθήνα
Που δεν ψήφιζ' ου Παύλος τη ζωή
Που δεν ψηφίζει τη ζωή, να φέρ' τη λευθερία
Στην Καστοριά βαρέθηκε,
Στη Σιάτιστα στ' αυλάκι
«Μάνα μ' δε θέλω κλιάματα,
Δεν θέλω μοιργιολόια,
Μένα μου κλαίγουν τα πουλιά
Μου κλαιν τα χελιδόνια
Κλαίει και η γυναίκα μου και όλη η πατρίδα.»
Πικρά μαντάτα ήρθαν απ' τη Μακεδονία
Τον Παύλο τον εβάρεσαν στις Καστοριάς τα μέρη.
Δεν τον βαρέσαν μ' αντρεία, δεν τον βαρέσαν φόρα.
Μόν' τον βαρέσαν μ' απιστιά, νύχτα με το φεγγάρι.
Κι άφησε διάτα στα παιδιά, διάτα στα παλληκάρια:
«Παιδιά να μη σκορπίσετε, παιδιά μη φοβηθείτε,
Τους Τούρκους τα παλιόσκυλα να τους εκδικηθείτε» (Ρουκαλής Α. Γ., χ.χ.),

Εψές με το φεγγάρι

Εψές με το φεγγάρι σήμερα μες στο πηγάδι

Ηύρα μια μαυρομάτα και θέλω να την πάρω

Και θέλω να την πάρω δε μπορώ να την μερέψω

Γιε μ' παρ' της σκουλαρίκια ίσως και τη μερέψεις

Σκουλαρίκια της επήρα δε μπορώ να τη μερέψω

Γιε μ' παρ' της δαχτυλίδι ίσως και τη μερέψεις

Δαχτυλίδι της επήρα δε μπορώ να τη μερέψω

Γιε μ' παρ' της και βραχιόλια ίσως και τη μερέψεις

Βραχιόλια της επήρα δε μπορώ να τη μερέψω

(Προφορική μαρτυρία Πέικου Κυριακή)

2.3.4. Παραδοσιακή Διατροφή

Όλες οι περιοχές της Ελλάδας είναι προικισμένες με αγαθά και ευδοκιμούν σ' αυτές διάφορα είδη διατροφής. Η Φλώρινα είναι μια περιοχή με πεδινά, ημιορεινά και ορεινά εδάφη, γεγονός που της επιτρέπει την καλλιέργεια διάφορων φυτικών ειδών διατροφής. Επίσης, η κτηνοτροφία και αλιεία στις έξι φυσικές λίμνες του νομού συμβάλλει σημαντικά στη δημιουργία του διατροφικού χάρτη του τόπου, ενώ οι πηγές στο Ξινό Νερό, στην Ιτιά και στον Παπαγιάννη δίνουν ανθρακούχο νερό που πηγάζει από τη γη.

Αναλυτικότερα, όσον αφορά τη φυτική παραγωγή σε όλη σχεδόν την περιοχή καλλιεργούνται σιτηρά, στις Πρέσπες και στο Βαρικό τα γνωστά φασόλια γίγαντες, πλακέ και άλλες ποικιλίες, στον Αετό η ξακουστή πιπεριά Φλωρίνης (η οποία μαγειρεύεται με διάφορους τρόπους). Στο Πέρασμα, τον Τροπαιούχο και τον Πολυπόταμο οι κάτοικοι καλλιεργούν φράουλες, στο Αμμοχώρι και στο Σκλήθρο ευδοκimeί η πολύ νόστιμη πατάτα. Παλιότερα, στο Φλάμπουρο ήταν έντονη η καλλιέργεια μηλιών (Κρομυάδου Χ. & Πετρίδου Β. – Αρκτούρος, χ.χ.).

Η κτηνοτροφία του τόπου είναι αρκετά δυναμική και οι απασχολούμενοι στον κλάδο εκτρέφουν ως επί το πλείστον πρόβατα, χοίρους, αγελάδες με σκοπό να πάρουν από αυτά το γάλα και το κρέας τους. Στις περιοχές περιμετρικά των λιμνών οι κάτοικοι ασχολούνται με την αλιεία και τα ψάρια που εμπορεύονται είναι τα γριβάδια, τα τσιρόνια, οι πεταλούδες, οι πλατίκες και άλλα. Στο Λέχοβο αρκετοί κάτοικοι ασχολούνται με τη μελισσοκομία.

Στο σημείο αυτό θα ήταν παράλειψη αν δε γινόταν αναφορά και σε τοπικά προϊόντα της Φλώρινας τα οποία έχουν ως πρώτη ύλη άλλα τοπικά φυτικά ή ζωικά προϊόντα. Σε αυτή την κατηγορία ανήκουν τα γλυκά του κουταλιού Φλώρινας με τα οποία ενασχολούνται ορισμένες οικογένειες της Φλώρινας με παράδοση πολλών ετών στην παραγωγή αυτού του είδους τροφίμου. Έτσι, μπορεί κανείς να βρει σε γλυκό του κουταλιού σχεδόν όλα τα είδη φρούτων που ευδοκιμούν στην περιοχή (Προφορική μαρτυρία Ντίτουρα Ελευθερία).

Άλλο παράδειγμα της κατηγορίας αυτής είναι η χειροποίητη αρβανίτικη πίτα που φτιάχνεται στο Λέχοβο, τη Δροσοπηγή και το Φλάμπουρο. Η πίτα αυτή αποτελείται από δυο φύλλα: το κάτω φύλλο είναι πιο χοντρό για να «κρατήσει» τη γέμιση και το πάνω φύλλο είναι όσο το δυνατόν λεπτότερο και τοποθετείται έτσι ώστε να κάνει «κύματα». Η νοικοκυρά ετοιμάζει τη ζύμη, τη συνταγή της οποίας δε μπορεί να μάθει κάποιος που δεν έχει σχέση με το χωριό, αφού οι γιαγιάδες τη κρατούν μυστικό, κάτι που συμβαίνει και με τις νεότερες νοικοκυρές. Οι νοικοκυρές ανοίγουν το φύλλο στο παλιαρέ (μια στρογγυλή ξύλινη βάση) χρησιμοποιώντας το πέτσι (πλάστης) και το λεπταίνουν όσο περισσότερο μπορούν. Η γέμιση της πίτας ποικίλλει και ειδικά τα παλιότερα χρόνια εξαρτιόταν και από την εποχή. Οι Αρβανίτισσες της Φλώρινας φτιάχνουν πίτες με φέτα, μυζήθρα, αυγό, κολοκύθι, πράσο, τσουκνίδα, πιπεριά, ντομάτα, σπανάκι, διάφορα άλλα χόρτα, κιμά και άλλα υλικά, αλλά και με συνδυασμό υλικών. Άλλα είδη πίτας είναι η στριφτή τυρόπιτα (ρεθανίκ) και η πισπιλίτα, η διαφορά της οποίας έγκειται στο γεγονός ότι το αλεύρι που χρησιμοποιείται για το φύλλο είναι καλαμποκίσιο, ενώ η γέμιση είναι η ίδια με της συνηθισμένης πίτας, δηλαδή η χρήση κάποιου από τα παραπάνω υλικά (Προφορική μαρτυρία Γεωργιάδου Ελισάβετ).

Στην κατηγορία των ποτών η Φλώρινα είναι γνωστή για το μεταλλικό ξινό νερό, το οποίο συναντά κανείς σε πηγές στα χωριά Ξινό Νερό, Ιτιά και Παπαγιάννης,

ενώ σήμερα υπάρχουν επιχειρήσεις στα χωριά αυτά που το κατασκευάζουν και το πωλούν (Μηλιατζήδου – Ιωάννου Ε., 1994).

Η οινοποιία είναι ένας κλάδος που παρουσιάζει μεγάλη ανάπτυξη στην περιοχή, στην οποία υπάρχουν αρκετά οινοποιία τα περισσότερα από τα οποία βρίσκονται στην περιοχή του Αμυνταίου. Οι επιχειρήσεις της περιοχής παράγουν πολλές ποικιλίες κρασιού, όπως λευκό, ροζέ, κόκκινο, ξηρό, ημίγλυκο, γλυκό. Ιδιαίτερη αναφορά αξίζει να γίνει στις ντόπιες ποικιλίες σταφυλιού της Φλώρινας Μοσχόμαυρο – Ξινόμαυρο. Το κρασί αυτό διατηρείται σε βαρέλια για 12 μήνες και, έπειτα, ακολουθεί η κλασική ερυθρά οινοποίηση. Το ξινόμαυρο έχει σάκχαρα <2 gr/lit και αλκοολικό βαθμό 12,5% vol. Η ποικιλία αυτή έχει άρωμα φρούτων του δάσους και ντομάτας, το χρώμα του είναι βαθύ κόκκινο, η γεύση του είναι απαλή και είναι Οίνος Ανωτέρας Ποιότητας ΟΠΑΠ. Άλλωστε δεν είναι τυχαίο ότι στους «δρόμους του κρασιού» ανήκει και η γεωγραφική περιοχή Πετρών – Αγίου Παντελεήμονα – Αμυνταίου – Ξινού Νερού, στις οποίες παρατηρείται έντονη οινοποιητική δραστηριότητα (Λ. Γεωργιάδης κ.α., χ.χ.).

Αξίζει να αναφερθεί ότι στην ευρύτερη περιοχή του Αμυνταίου καλλιεργούνται περισσότερα από 6.000 στρέμματα αμπελώνων και η ποικιλία που επικρατεί είναι το Ξινόμαυρο ή, αλλιώς, Ποπόλκα. Το Ξινόμαυρο είναι μια πανάρχαια μακεδονική ποικιλία που καλλιεργείται από την αρχαιότητα. Επίσης, η παραγωγή τσίπουρου είναι αρκετά συνηθισμένη στην περιοχή έως τις μέρες μας. Η παραγωγή λαμβάνει χώρα σε καζάνια που υπάρχουν τόσο στην πόλη της Φλώρινας, όσο και σε πολλά χωριά. Παλαιότερα, το τσίπουρο χρησιμοποιούταν όχι μόνο για κατανάλωση, αλλά και για θεραπευτικούς λόγους, όπως η εντριβή. Επιπροσθέτως, οι κάτοικοι της περιοχής παρασκεύαζαν καφέ από ρεβίθι, το οποίο το άλεθαν.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η Φλώρινα είναι μια περιοχή με ποικιλία και αυτάρκεια σε ικανοποιητικό βαθμό στην παραγωγή των προϊόντων διατροφής. Τέλος, η προώθηση της ιδιαιτερότητας προϊόντων, όπως η πιπεριά Φλωρίνης, η ποικιλία κρασιού Ξινόμαυρο και λοιπά, μπορούν να συμβάλλουν δυναμικά στην περαιτέρω ανάδειξη του τόπου (Προφορική μαρτυρία Ηλία Κυρατσού).

2.3.5. Παραδοσιακά Επαγγέλματα

2.3.5.1. Χτιστάδες της Φλώρινας

Σκαλωμένα στις υπόγειες του Βέρνου βρίσκονται τα περίφημα μαστοροχώρια της Φλώρινας. Οι κάτοικοι των χωριών αυτών, των αρβανιτοχωριών όπως αποκαλούνται, ήταν κυνηγημένοι Ηπειρώτες αρβανιτόβλαχοι από την περιοχή της Κόνιτσας, κοιτίδας των επαγγελμάτων της πέτρας. Η συμβολή τους στην τοπική αρχιτεκτονική της Φλώρινας ήταν καθοριστική, καθώς έδωσαν άλλη όψη στην ανοικοδόμηση του τόπου. Οι χτιστάδες από τα αρβανιτοχώρια (Λέχοβο, Δροσοπηγή, Φλάμπουρο) δημιούργησαν έργα ιδιωτικά, αλλά και δημόσια, απλές κατασκευές, αλλά και δύσκολες και πολυσύνθετες, όπως πηγάδια, υδραγωγεία, γέφυρες, αρχοντικά. Ακόμα, έφτιαξαν εκκλησίες, επιβλητικά καμπαναριά και σχολεία.

Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας οι μάστορες αυτοί είχαν αποκτήσει ιδιαίτερη φήμη που είχε ξεπεράσει τα όρια της Μακεδονίας και είχε φτάσει ως τη Θράκη, τη Θεσσαλία, τη βαλκανική χερσόνησο, τη Μικρά Ασία, τη Συρία και την Αίγυπτο. Το επάγγελμα αυτό είχε κληρονομικό χαρακτήρα και ο αρχιμάστορας μαζί με τους μαστόρους και τους βοηθούς του, οι οποίοι συνήθως δεν ξεπερνούσαν τα έξι άτομα, δούλευαν οργανωμένοι σε ομάδες, τα μπουλούκια ή κομπανίες ή παρέες όπως τα αποκαλούσαν. Ο αρχιμάστορας ήταν πολύ καλός γνώστης της τέχνης της πέτρας και τον διέκρινε μια κοινωνική καταξίωση. Ήταν αυτός που «έκλεινε» τις συμφωνίες, αξιολογούσε το οικόπεδο και επέλεγε τα υλικά. Οι κομπανίες ήταν συνήθως σταθερές, κάτι που τις έκανε πιο οργανωμένες και ενωμένες. Ακόμα, υπήρχαν και τα τσιράκια που έμπαιναν στη δουλειά γύρω στα δώδεκά τους χρόνια και μετά από έξι χρόνια ήταν έτοιμοι να αναλάβουν μόνοι τους μια δουλειά. Τα τσιράκια ήταν συνήθως παιδιά, συγγενείς ή ψυχογιόι των μαστόρων (Μηλιατζήδου – Ιωάννου Ε., 2002β).

Οι χτιστάδες δεν έβρισκαν πάντοτε δουλειά κοντά στον τόπο τους. Έτσι, πολλές φορές ξενιτεύονταν σε διάφορα μέρη είτε κοντινά είτε μακρινά. Συνήθως έφευγαν την άνοιξη, λίγο μετά το Πάσχα, και επέστρεφαν το φθινόπωρο, κοντά στη γιορτή του Αγίου Δημητρίου ή του Αγίου Νικολάου αν το επέτρεπε ο καιρός (Πόγας Αν., 2003). Πριν φύγουν από το σπίτι τους γινόταν μια γιορτή με τραγούδια της ξενιτιάς και κλάματα από αυτούς που έμεναν πίσω. Η μετακίνηση των μπουλουκιών γινόταν αρχικά με τα πόδια ή με τα ζώα, ενώ μεταπολεμικά χρησιμοποιούσαν το

τρένο και το λεωφορείο. Από τη δεκαετία του 1960 έκαναν την εμφάνισή τους τα πρώτα γεωργικά αυτοκίνητα, τα οποία διευκόλυναν τη μετακίνηση των χτιστάδων. Οι αποσκευές που έπαιρναν μαζί τους τα μπουλούκια ήταν ελάχιστες. Έπαιρναν τα βασικά εργαλεία, μερικά ρούχα, κουβέρτες και μερικά φαγητά. Όσον αφορά τη σίτιση και τη διαμονή των κομπανιών, συνήθως ήταν μέλημα των νοικοκυραίων, άλλοτε, όμως, όχι.

Τα εργαλεία που χρησιμοποιούσαν οι χτιστάδες διακρίνονταν σε τρεις κατηγορίες: τα μεγάλα, τα μικρά και τα βαριά εργαλεία. Τα μεγάλα εργαλεία χρησίμευαν για το άνοιγμα των θεμελίων, το ανακάτεμα της λάσπης. Επρόκειτο, δηλαδή, για αξίνες, φτυάρια, βαριοπούλες και καροτσάκια. Τα μικρά εργαλεία ήταν το μυστρί, το σφυρί, το αλφάδι και άλλα. Για το πελέκημα και το σκάλισμα της πέτρας χρησιμοποιούσαν το κοπίδι, το χτένι, το καλέμι, το κομπάσο. Για τις ξυλοδεσιές, τον σκελετό, το πέτσωμα της στέγης, τα κουφώματα και τα πατώματα χρησιμοποιούνταν τα καρφιά, το σκεπάρνι, το ροκάνι. Στα βαριά εργαλεία κατατάσσονται διάφορα εργαλεία που χρησιμοποιούνταν για την εξόρυξη της πέτρας και για άλλες τεχνικές του βασικού χτισίματος.

Η εύρεση των πρώτων υλών (πλίνθοι, πέτρες, ξύλα, άχυρο, νερό) ήταν μια χρονοβόρα διαδικασία που συνήθως αναλάμβανε ο σπιτονοικοκύρης. Το φυσικό περιβάλλον της περιοχής ευνόησε τους κατοίκους και υπήρχαν πολλά λατομεία απ' όπου οι ενδιαφερόμενοι μπορούσαν να προμηθευτούν το είδος της πέτρας που επιθυμούσαν. Έτσι, σε διάφορα μέρη της περιοχής μπορούσε κανείς να βρει μαρμαρόπλακες, πυριτικές, ασβεστολιθικές ή σχιστολιθικές πλάκες. Στις πεδινές περιοχές υπήρχαν τα «Αρχοντόσπιτα της λάσπης», τα οποία κατασκευάζονταν από άψητες πλίνθους. Τα σπίτια αυτά δεν υστερούσαν σε σχέση με τα υπόλοιπα ούτε σε τέχνη ούτε σε στερεότητα (Μηλιατζήδου – Ιωάννου Ε., 2002β).

Η πληρωμή των μαστόρων ήταν είτε χρηματική είτε προμήθειες για τον χειμώνα είτε συνδυασμός και των δυο. Όταν τα μπουλούκια εργάζονταν στον κάμπο το μεροκάματό τους ήταν μεγαλύτερο και οι οικογένειες των μαστόρων μπορούσαν με αυτό τον τρόπο να προμηθευτούν λάδι, αλεύρι και άλλα εφόδια για το χειμώνα. Τέλος, όσον αφορά το φαγητό κάθε μέρα αναλάμβανε την παρασκευή του κάποιος από τους εργάτες. Συνήθως, το φαγητό των μαστόρων ήταν φασολάδα με λάδι ή μακαρονάδα, τα οποία φτιάχνονταν εύκολα και γρήγορα. (Πόγας Αν., 2003).

Η τέχνη αυτή υπάρχει έως τις μέρες μας και ασκείται και από κάποιους νέους ανθρώπους, όχι όμως από αρκετούς. Δυστυχώς, η τάση των νέων τα προηγούμενα χρόνια να επιθυμούν εργασία με λιγότερο κόπο είχε ως αποτέλεσμα να απομακρυνθεί από το επάγγελμα αυτό ένα μεγάλο ποσοστό του δυναμικότερου τμήματος του εργατικού δυναμικού της περιοχής, δηλαδή των νέων. Αποτέλεσμα της κατάστασης αυτής ήταν να ασχοληθούν με τον κλάδο οι αλλοδαποί που ήρθαν στη χώρα μας τα τελευταία 15-20 χρόνια, κυρίως οι οικονομικοί μετανάστες από τη γειτονική Αλβανία. Τέλος, η οικονομική δυσχέρεια της εποχής έχει συμβάλλει ακόμα περισσότερο στην απομάκρυνση των νέων από το επάγγελμα, αφού ο κλάδος αυτός έχει πληγεί από την κρίση (Προφορική μαρτυρία Γιάντση Θωμά).

2.3.5.2. Η αργυροχρυσοχοΐα

Είναι γνωστό ότι σε πολλές περιοχές της χώρας υπάρχουν «κέντρα» αργυροχρυσοχοΐας. Έτσι στη Μακεδονία η περιοχή που έβγαλε αργυροχρυσοχόους είναι το χωριό Νυμφαίο στη Φλώρινα. Το γεγονός αυτό οφείλεται στο ότι το χωριό κατά κύριο λόγο είναι ορεινό, συνεπώς δεν διαθέτει εκτάσεις για καλλιέργεια. Επίσης στα μέσα του 17^{ου} και 18^{ου} αιώνα στο Νυμφαίο ή Νέβεσκα ήρθαν πρόσφυγες από τη Νικολίτσα και τη Μοσχόπολη της Β. Ηπείρου, οι οποίοι δίδαξαν την τέχνη της αργυροχρυσοχοΐας στους ντόπιους βλάχους του Νυμφαίου. Οι κάτοικοι του χωριού ήταν γνωστοί ως χρυσοκοί σε όλη τη χερσόνησο του Αίμου. Συγκεκριμένα, οι τεχνίτες αυτοί κατεργάζονταν κυρίως το ασήμι, τα κράματά του, δηλαδή τα γνήσια «φαρμακερά». Ωστόσο, συνήθιζαν να τους αποκαλούν χρυσοκοί, διότι ο χρυσός ήταν αρκετά περιορισμένος την περίοδο της τουρκοκρατίας. Όσον αφορά τον άργυρο οι κάτοικοι του Νυμφαίου τον προμηθεύονταν από την Αγγλία, τη Ρωσία αλλά και από τα Μαντεμοχώρια της Χαλκιδικής και το Παγγαίο. Ως επί το πλείστον η πρώτη ύλη που έφτανε στα χέρια τους, ήταν ήδη χρησιμοποιημένη από κοσμήματα και νομίσματα κυρίως που δεν μπορούσαν να γίνουν περαιτέρω διορθώσεις.

Αναλυτικότερα, οι χρυσοκοί του Νυμφαίου ήταν πλανόδιοι που έφευγαν από το χωριό τους την άνοιξη και επέστρεφαν το φθινόπωρο, σε παρέες 2-3 ατόμων, είτε πεζοί είτε με τα ζώα τους σε διάφορες κοντινές περιοχές, αλλά και μακρινές, ώστε να κατασκευάσουν ή να επισκευάσουν αντικείμενα επί τόπου. Τα μεγαλύτερα εργαλεία που χρησιμοποιούσαν τα μετέφεραν σε ένα δισάκι και τα μικρότερα σ' ένα κασελάκι.

Το κασελάκι που ουσιαστικά αποτελούσε το κινητό εργαστήριο του τεχνίτη, παρά το μικρό του μέγεθος ήταν πολύ σοφά κατασκευασμένο και ωραία διακοσμημένο. Στις μέρες μας το κασελάκι είναι ένα σπάνιο μουσειακό είδος και αποτελεί πια κειμήλιο.

Τα έργα των χρυσικών κατασκευάζονταν για κοσμική και εκκλησιαστική χρήση και οι τεχνικές κατασκευής ήταν σε όλες τις περιπτώσεις σχεδόν ίδιες. Αυτά που διαφοροποιούσαν τα έργα ήταν τα υλικά που χρησιμοποιούσαν κάθε φορά, η εποχή, η φαντασία και η ικανότητα του τεχνίτη, αλλά και η οικονομική ευχέρεια του πελάτη. Οι πιο απλές τεχνικές που χρησιμοποιούσαν ήταν η χυτή, όπου το αντικείμενο έμπαινε σε φόρμα με τη βοήθεια της χυτής μήτρας, και η σφυρήλατη τεχνική, όπου το φύλλο τρυπιόταν με σφυρί για να πάρει τη φόρμα του αντικειμένου.

Οι τεχνικές αυτές με περαιτέρω επεξεργασία και πιο ειδικά εργαλεία μπορούσαν να γίνουν τεχνικές διακόσμησης, συνήθως, με την χρήση και άλλων υλικών διακόσμησης, όπως χημικά μείγματα. Οι τεχνικές αυτές είναι δέκα και είναι οι εξής:

- Η χαρακτή: απλή και επίπεδη που γίνεται με σκληρή γραφίδα, και η εγχάρακτη, που γίνεται με την αφαίρεση του ρινίσματος με το χειροκάλαμο.

- Η χτυπητή: γίνεται με πίσσα, μαλακό ξύλο ή μολύβι και με πίεση πάνω στη μαλακή πλευρά υποχωρεί το φύλλο χρυσού και ασημιού και δημιουργεί ανάγλυφο.

- Η φουσκωτή: τεχνική όπου ο τεχνίτης με πλάγιο καλέμι και με ειδικά εργαλεία κάνει το φύλλο να φουσκώσει.

- Η τρυπητή ή διάτρητη: είναι η πιο δύσκολη, πολυτελής και ακριβή τεχνική και απαιτεί μεγάλη πείρα.

- Η συρματερή ή φιλιγκράνα: είναι η τεχνική που έκανε ξακουστούς τους Νυμφαιώτες. Ο σύρτης είναι μια στενή πλάκα (0,15-0,17 * 0,05-0,06εκ.) με τρύπες διαφόρων μεγεθών που τοποθετούνταν στη συρματένια. Οι τεχνίτες περνούσαν από τις τρύπες το ασήμι και με το τράβηγμα έκαναν το σύρμα όσο λεπτό ήθελαν. Έπειτα, προσάρμοζαν το σύρμα κατάλληλα και έδιναν την τελική φόρμα στο αντικείμενο και με αυτό τον τρόπο δημιουργούσαν έργα τέχνης. Τα συρματερά επιχρυσώνονταν, επαργυρώνονταν ή και τα δυο στο σκεύος ή στο κόσμημα.

- Η προσθετική: στην τεχνική αυτή οι τεχνίτες κάρφωναν και, γενικότερα, πρόσθεταν επιθήματα από μικρά ασημένια ελάσματα.

- Η καρφωτή ή περίκλειστη: στην εντυπωσιακή αυτή τεχνική χρησιμοποιούνται πολύχρωμες πέτρες, κοράλια και μαργαριτάρια.

- Το σαβάτι: είναι χημική μέθοδος που δουλεύτηκε πολύ από τους Νυμφαιώτες. Στην τεχνική αυτή το γέμισμα του σχεδίου είναι μαύρο και δεν προεξέχει καθόλου από την επιφάνεια του κοσμήματος.

- Η χημική περίκλειστη μέθοδος με σμάλτο, «τα σμαλτάτα» που, όμως, δε χρησιμοποιήθηκε ιδιαίτερος από τους Χρυσικούς του Νυμφαίου.

- Η τεχνική της αλυσίδας αποτελεί ένα εξαιρετικό δείγμα της τέχνης των Χρυσικών. Η αλυσίδα αυτή είναι φτιαγμένη από συνδεδεμένους κρίκους ή λεπτό πλεκτό σύρμα. Από αυτή κρέμονταν νομίσματα χρυσά ή ασημένια. Το είδος αυτό στολισμού ήταν πολύ αγαπητό ιδίως σε σουγιάδες και ρολόγια.

Γενικότερα, η τέχνη της αργυροχρυσοχοΐας επηρεάστηκε από το μπαρόκ, το ροκοκό, τα νέα ρεύματα, αλλά και την τοπική παράδοση. Τα έργα των Χρυσικών έχουν άμεση σχέση με την βυζαντινή παράδοση και εμφανίζουν στοιχεία της ανατολικής, αλλά και της δυτικής τεχνοτροπίας και αποδίδονται με λαϊκό τρόπο.

Η τέχνη αυτή είτε περνούσε από γενιά σε γενιά κληρονομικά είτε από έναν παλιό τεχνίτη σε έναν νεότερο. Απαραίτητο προσόν για έναν νέο ώστε να είναι επιθυμητός για γάμο ήταν να γνωρίζει έστω και σε μικρό βαθμό την τέχνη του χρυσικού. Επιπροσθέτως, αν κάποιος τεχνίτης ήταν έντιμος και καταξιωνόταν στην τέχνη αυτή και τολμούσε να πάει για δουλειές στην Κωνσταντινούπολη, η οποία αποτελούσε το κέντρο των συντεχνιών, ή στο εξωτερικό αυτομάτως ανέβαινε από το δεύτερο κοινωνικό στρώμα και στο οποίο ανήκαν όλοι οι χρυσοί στο πρώτο στρώμα.

Οι χρυσοί του Νυμφαίου προσέφεραν πολύτιμη αρωγή και στους αγώνες της πατρίδας κατά τον 19^ο και 20^ο αιώνα, καθώς είχαν τη δυνατότητα να μεταφέρουν μηνύματα μέσα στο κασελάκι τους. Είναι χαρακτηριστικό ότι τον 19^ο αι., όταν οι χρυσοί αποτελούσαν το 70% ή το 90% των κατοίκων, ίδρυσαν την «Αδελφότητα χρυσικών Νεβέσκας», όπως προκύπτει από τα κατάστιχα των δωρεών προς την εκκλησία του Νυμφαίου. Ακόμα, ο προστάτης της τέχνης τους ήταν ο Άγιος Σπυρίδωνας .

Δυστυχώς, από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα η μαζική βιομηχανική παραγωγή και η εισαγωγή κοσμημάτων και σκευών είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση της δουλειάς των χρυσικών, οι οποίοι έπαψαν πια να ταξιδεύουν και εγκαταστάθηκαν μόνιμα σε περιοχή όπου είχαν περισσότερη δουλειά. Ειδικότερα, μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο το επάγγελμα αυτό χάθηκε. Οι χρυσικοί του Νυμφαίου κατά τον 19^ο αιώνα εγκαταστάθηκαν μόνιμα πια σε πόλεις της Βόρειας Ελλάδας και αρκετοί στη Θήβα.

Παρά το γεγονός ότι η τέχνη αυτή σήμερα δεν ασκείται στο Νυμφαίο, στη Φλώρινα υπάρχει ένα κατάστημα πώλησης κοσμημάτων από το νυμφαιώτικη οικογένεια χρυσικών. Στη Θεσσαλονίκη υπάρχουν σήμερα περίπου επτά νυμφαιώτες χρυσικοί που εργάζονται ως έμποροι και αντικέρ κοσμημάτων. Τέλος, παρόλο που ορισμένοι αναγκάζονται λόγω οικονομικών δυσχερειών να πωλούν τα έργα των πατεράδων και των παππούδων τους, τα εργαλεία αυτοί χρησιμοποιούσαν τα κρατούν ή τα δωρίζουν στο «Μουσείο – Σπίτι του Χρυσικού», που λειτουργεί στο Νυμφαίο από το 2000, αλλά και στο Λαογραφικό και Εθνογραφικό Μουσείο Μακεδονίας – Θράκης (Μηλιατζήδου – Ιωάννου Ε., 2002β).

2.3.5.3. Η χορτοκοπτική – βεργοπλεκτική

Χαρακτηριστικό της περιοχής της Φλώρινας όσον αφορά τη βλάστηση είναι τα δασωμένα βουνά και οι πολλές λίμνες. Το πλούσιο αυτό φυσικό περιβάλλον δίνει από πολύ παλιά στους κατοίκους τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν μέρος των θάμνων και των δέντρων για την κατασκευή οικιακών ειδών, αλλά και για οικοδομικές κατασκευές. Πιο ευνοημένοι υπήρξαν οι άνθρωποι που ζούσαν γύρω από τις λίμνες, οι οποίοι χρησιμοποιούσαν καλάμια, βέργες, ψαθιά, τα οποία φυτρώνουν και αναπτύσσονται μόνα τους δίπλα στις λίμνες. Μέχρι το 1950 περίπου οι περισσότεροι άνθρωποι που ζούσαν περιμετρικά των λιμνών ασχολούνταν τον ελεύθερο χρόνο τους με το πλέξιμο καλαθιών είτε για να καλύψουν τις ανάγκες του σπιτιού τους είτε για να καλύψουν τις ανάγκες του σπιτιού τους είτε για να ενισχύσουν το εισόδημά τους.

Οι δυο βασικές κατηγορίες φυτών ιδανικές για πλέξιμο είναι οι καλαμιώνες και οι θάμνοι. Πιο συγκεκριμένα, στην ομάδα των καλαμιώνων ανήκουν η κίτρινη καλαμιά, η οποία έχει ξυλώδες στέλεχος ύψους τριών μέτρων και άνω, και το ραγόζι

ή ραγάζι, με ρίζα στο έδαφος, ύψος 2-4 μέτρα και 2-3 επάλληλα φύλλα σε όλο το ύψος του βλαστού που το κάνουν να μοιάζει με σκούρο λεπτό καλάμι και έχει και ένα κυλινδρικό λουλούδι. Ποικιλία του ραγοζιού είναι και το σάζι ή ψαθί που συναντάται περισσότερο σε πιο νότιες περιοχές. Στους καλαμιώνες ανήκει και η κάντρα ή καρεκλόχορτο που υπάρχει στη Χειμαδίτιδα και το βούρλο ή σχοίνο που έχει τη ρίζα του στο νερό. Ποικιλία της κάντρας είναι το πολύ γνωστό ποώδες καλαμόχαρτο πρώτης ποιότητας, το παπύρι, δηλαδή ο γνωστός πάπυρος της αρχαίας Αιγύπτου, το οποίο βρίσκεται σε μικρή ποσότητα στην περιοχή. Σημειώνεται ότι όλα τα καλαμόσχημα οι πλέκτες σήμερα τα αποκαλούν με μια λέξη ψάθες ή χόρτα. Στην κατηγορία των θάμνων με ξυλώσεις βέργες ανήκουν η ιτιά και η λυγαριά που γίνονται δέντρα και διαθέτουν γερό και ευλύγιστο ξύλο και ευδοκιμούν και στις υγρές περιοχές των λιμνών, αλλά και σε μεγάλο υψόμετρο. Ακόμα, η καλαμποκιά ή αραβόσιτος που καλλιεργείται σε πιο πεδινά, αλλά και αρδευόμενα μέρη, είναι σημαντική για τη διακοσμητική χορτοπλεκτική γιατί προσφέρει τα υπόλευκα φύλλα που περιβάλλουν το κοτσάνι, με τον καρπό. Εκτός από τους υδροβιότοπους, φυσικά υλικά κατάλληλα για την χορτοπλεκτική βρίσκει κανείς και στα πιο ορεινά και ξερικά εδάφη. Αναλυτικότερα, στις άγονες περιοχές υλικά για χορτοπλεκτική αποτελούν η βρίζα και η σίκαλη επειδή έχουν μακρύ, γερό και ευλύγιστο καλάμι. Στα δάση ευδοκιμούν η λεπτοκαρυά, η φουντουκιά, η κρανιά και η οξιδιά, τα κλαδιά των οποίων χρησιμοποιούνται στην βεργοπλεκτική. Τα πιο κατάλληλα κλαδιά για πλέξιμο είναι τα γερά, ευλύγιστα και όμορφα κλαδιά του κέδρου, είδος που συναντάται περισσότερο στις Πρέσπες.

Γενικότερα, τα υλικά της χορτοπλεκτικής και της βεργοπλεκτικής είναι τα καλάμια, τα στελέχη των σιτηρών, τα ευλύγιστα και λεπτά κλαδιά, οι φλούδες και τα φύλλα. Σημειώνεται ότι μέχρι τη μερική αποξήρανση του βάλτου της Ζάζαρης και Χειμαδίτιδας (1960-1964) υπήρχε επάρκεια πρώτης ύλης στην περιοχή. Από εκεί και έπειτα άρχισε να υπάρχει έλλειψη και οι καλαθοπλέκτες άρχισαν να ταξιδεύουν σε κοντινές ή μακρινές λίμνες για να βρουν υλικό.

Η συλλογή του υλικού πραγματοποιείται την εποχή που τα φυτά έχουν τους περισσότερους χυμούς. Για τις καλαμιές η εποχή αυτή είναι ο Οκτώβριος και το θέρισμά τους και το κάψιμο των ριζών αναζωογονεί τη λίμνη, γιατί φυτρώνουν νέα καλάμια. Την ίδια εποχή κόβονται και τα κλαδιά της φουντουκιάς, της κρανιάς και

του κέδρου. Ο πάπυρος, η ιτιά, το σάζι και η κάντρα μαζεύονταν το καλοκαίρι. Οι χορτοπλέκτες έμπαιναν μέσα στη λίμνη, έκοβαν την ποσότητα που χρειαζόνταν και, στη συνέχεια, τα άφηναν να στεγνώσουν και τα ξεφλούδιζαν. Τα εργαλεία που χρησιμοποιούσαν ήταν λίγα και απλά και η περισσότερη δουλειά γινόταν με τα χέρια. Γενικότερα, η τέχνη αυτή απαιτεί χρόνο, υπομονή, επιδεξιότητα και πείρα. Παρακάτω γίνεται αναφορά στα υλικά της χορτοπλεκτικής και στα αντικείμενα που φτιάχνονται από αυτά:

-το καλάμι χρησίμευε για τις καλαμωτές, που χρησιμοποιούνταν για το πέτσωμα στεγών και για πλεκτά καλάθια

- το ραγόζι στις παραλίμνιες και η σίκαλη στις ορεινές ξηρικές περιοχές χρησίμευαν για την κατασκευή «ραγουζίνων», δηλαδή χοντρών στρωσιδίων για ψάθινες πλεκτές καρέκλες, για αρμαθιές από κρεμμύδια και σκόρδα. Τέλος, το ραγόζι χρησίμευε και για να κατασκευαστούν δίχτυα

- τα σάζι ή ψάθι ή χορτοκάντρα. Με αυτά ύφαιναν ψάθες σε αργαλειούς, τις οποίες οι κάτοικοι της περιοχής τις χρησιμοποιούσαν ως στρωσίδια. Ακόμα, με το υλικό αυτό κατασκεύαζαν ψάθινες καρέκλες, ενώ στην περιοχή της Χειμαδίτιδας με κάντρα έπλεκαν τις νταμιτζάνες του τσίπουρου και τα παγούρια για νερό.

- οι λεπτές άγριες βέργες ιτιάς χρησιμοποιούνταν για την παραγωγή καλαθιών, αλλά και παγίδων για τα ψάρια, κλουβιών και φίμωτρων για τα ζώα και κοφινιών. Με τις πιο χοντρές βέργες έφτιαχναν σβάρνες για τα χωράφι. Κοφίνια έφτιαχναν και από κλαδιά φουντουκιάς, κρυνιάς και λυγαριάς. Στις Πρέσπες οι κτηνοτρόφοι χρησιμοποιούσαν κλαδιά κέδρου για τις κατασκευές καλυβιών και μαντριών, αλλά και διαφόρων αντικειμένων. Το πιο περίεργο πλεκτό σκεύος είναι το πρεσπιώτικο καλάθι από κέδρο σε οβάλ σχήμα, ρηχό με χερούλι. Ακόμα, υπάρχει το ψαροπάνερο για να ψαρεύονται τα τσιρόνια και να πωλούνται αμέσως. Στα ψαροπάνερα συλλέγουν, επίσης, λαχανικά, φρούτα και ξηρούς καρπούς. Παρόλο που πολλοί γνώριζαν την τέχνη αυτή, εξαιτίας του γεγονότος ότι επρόκειτο για χρονοβόρα διαδικασία, συνήθως έκαναν παραγγελία καλαθιών από τους καλαθοπλέκτες των Ψαράδων που ασχολούνταν με τη λαϊκή αυτή τέχνη επαγγελματικά.

Σήμερα, οι καλαθοπλέκτες στην περιοχή της Φλώρινας, αλλά και γενικότερα έχουν μειωθεί δραματικά λόγω του ότι είναι ένα οικονομικά ασύμφορο επάγγελμα.

Ακόμα και στο Βαρικό Φλώρινας, το χωριό που έχει μεγάλη παράδοση στο είδος οι καλαθοπλέκτες είναι λιγότεροι από πέντε, ενώ η προμήθεια ειδών καλαθοπλεκτικής από άλλες περιοχές συνέβαλε ακόμα περισσότερο στη συρρίκνωση του επαγγέλματος στην περιοχή (Μηλιατζήδου – Ιωάννου Ε., 2002β).

2.3.5.4. Η κηροπλαστική

Η περιοχή της Φλώρινας είναι κέντρο της κηροπλαστικής στον ελληνικό χώρο, παρόλα αυτά όμως, τα παραδοσιακά πλεκτά κεριά είναι σχεδόν άγνωστα για τον περισσότερο κόσμο. Φημολογείται ότι η τέχνη αυτή προέρχεται από το Βυζάντιο και γνώρισε νέα ακμή μετά το 1914, όταν εγκαταστάθηκαν στην ελεύθερη πλέον Φλώρινα πρόσφυγες από το Μοναστήρι, όπου υπήρχε άνθηση της κηροπλαστικής επί πολλούς αιώνες. Τα κεριά αυτά δεν έχουν καμία σχέση με αυτά των καταστημάτων, ενώ οι γραπτές πληροφορίες που υπάρχουν για την ιστορία της κηροπλεκτικής είναι σχεδόν ανύπαρκτες (Προφορική μαρτυρία Τσούκα Δημητρίου).

Η αφθονία σε θυμάρι στην περιοχή ευνόησε την μελισσοκομία στην περιοχή, από την οποία προέρχεται το κεριό. Η τέχνη αυτή κληρονομείται από γενιά σε γενιά και έχει κλειστό οικογενειακό χαρακτήρα και ο λόγος που η κηροπλαστική διατηρήθηκε για πολλά χρόνια είναι η προσκόλληση των κατοίκων στα έθιμα, καθώς και η θρησκευτική τους ευλάβεια. Τα πλεκτά κεριά χρησιμοποιούνταν από τους Φλωρινιώτες περισσότερο κατά τα διάρκεια της Μεγάλης Εβδομάδας και της Διακαινησίμου, ως δώρα για το Πάσχα, και λιγότερο τα Χριστούγεννα. Επιπροσθέτως, τα κεριά αυτά είναι συνδεδεμένα και με τα νεκρικά έθιμα ως τις μέρες μας εξαιτίας του γεγονότος ότι στο παρελθόν δεν υπήρχε άλλου είδους κεριό στην περιοχή.

Η κατασκευή των πλεκτών κεριών διακρίνεται στη φάση του κέρινου κορδονιού, δηλαδή του σαμά, και στη φάση του πλεξίματος. Άλλη εργασία ήταν αυτή της ετοιμασίας του φυτιλιού από λευκό βαμβακονήμα καλής ποιότητας. Τη δουλειά αυτή αναλάμβαναν οι γυναίκες στο σπίτι, οι οποίες, στη συνέχεια, έκαναν το φυτίλι τσιλέ, δηλαδή κούκλα και το περνούσαν στην ανέμη. Κοντά στην ανέμη βρισκόταν και το τσέρκι ή τσάρκι, ένα σύνθετο ξύλινο και ογκώδες εργαλείο αναγκαίο για την κατασκευή του σαμά. Το τσέρκι είναι σήμερα μουσειακό

αντικείμενο και εκτίθεται στη Δημόσια Βιβλιοθήκη Φλώρινας «Βασιλική Πιτόσκα - Βαρνά» και τρία ακόμα ανήκουν στους τελευταίους κηροπλέκτες. Άλλα εργαλεία που χρειάζονται για την κατασκευή του κεριού είναι τα καλούπια, το μαγκάλι, το καζάνι, οι κουτάλες και άλλα.

Τα πλεκτά κεριά χρησιμοποιούνταν σε εκδηλώσεις χαράς και λύπης. Τα κεριά της χαράς ήταν άσπρα και τα χρησιμοποιούσαν κυρίως το Πάσχα. Ανάλογα με την ηλικία, το φύλο και την οικογενειακή κατάσταση του ατόμου, οι οικείοι τού χάριζαν την αντίστοιχη κατασκευή πλεκτού κεριού. Για παράδειγμα, στις κοπέλες «της παντρείας» τα πεθερικά χάριζαν ένα ανθοδοχείο, στα μικρά αγόρια οι νονοί και οι γονείς χάριζαν ρολογάκι ή καλαθάκι για να βάλουν μέσα το αυγό της Ανάστασης, ενώ στα μικρά κορίτσια δώριζαν βραχιολάκια και σαΐτες, όλα φτιαγμένα από πλεκτό κεριό. Ακόμα, οι νέοι προσέφεραν ένα πλεκτό σταυρό στους μεγαλύτερους τα Χριστούγεννα, αλλά και το Πάσχα «για υγεία».

Τα πλεκτά κεριά που χρησιμοποιούσαν σε εκδηλώσεις λύπης είχαν το φυσικό χρώμα του κεριού. Οι κάτοικοι της περιοχής συνήθιζαν να τα αποκαλούν «μαύρα κεριά του πένθους» ή «νεκρικά» ή «ψυχοκέρια,» και είχαν, συνήθως, το σχήμα κουβαριού. Σύμφωνα με την παράδοση τα κεριά αυτά έπρεπε οι συγγενείς του εκλιπόντος να τα καίνε κάθε Σάββατο και Κυριακή για σαράντα μέρες μετά το θάνατο. Ακόμα, τα χρησιμοποιούσαν στα μνημόσυνα τα Ψυχοσάββατα, την Πεντηκοστή και τη Μεγάλη Εβδομάδα. Αν ο άνθρωπος που έφευγε από τη ζωή ήταν νέος τα κεριά αυτά ήταν άσπρα (Μηλιατζήδου – Ιωάννου Ε., 2002β). Σύμφωνα με τον κ. Τσούκα, οι παλαιότεροι έλεγαν πως όταν κάποιος πεθαίνει πρέπει να καίει γύρω του φωτιά για να καίει τις ζωντανές αναπνοές για να μην υποφέρει (Προφορική μαρτυρία Τσούκα Δημητρίου).

Εκτός από τα πλεκτά κεριά που συνηθίζονταν, ένα πρωτότυπο είδος λαμπάδας είναι ο δικέφαλος αετός που προέρχεται από το Μεγάροβο και το Μοναστήρι. Πιο συγκεκριμένα, στην κορυφή βρίσκεται το σήμα του αετού με ανοιχτά φτερά και κάθετα υπάρχουν βυζαντινοί σταυροί και ατρακτοειδή μοτίβα. Στο κάτω μέρος υπάρχουν τα πόδια του αετού με γαμψά νύχια. Το δημιούργημα αυτό αποτελεί κειμήλιο της οικογένεια Δάφκου από το Μοναστήρι και μάλλον ήταν διακοσμητικό στην Ωραία Πύλη κάποιου ναού. Σήμερα, η λαμπάδα αυτή βγαίνει σε αντίγραφα τα οποία μπορούν να προμηθευτούν οι καταναλωτές. Τα τελευταία

χρόνια, όμως, οι κηροπλέκτες προκειμένου να προσελκύσουν πελάτες χρωματίζουν το σαμά των κεριών, ώστε να ανταποκρίνονται σε όλες τις προτιμήσεις και όλες τις ηλικίες. Σημειώνεται ότι ο προστάτης των κηροπλεκτών είναι ο Άγιος Δανιήλ και η μνήμη του τιμάται στις 17 Δεκεμβρίου.

Συνεχιστής της τέχνης αυτής είναι ο κ. Δημήτρης Τσούκας και έμαθε την τέχνη από τον παππού του Ιωσήφ Δάφκο, ο οποίος ήταν κηροπλάστης στην εκκλησία του Αγίου Δημητρίου στο Μοναστήρι.

Η τέχνη της κηροπλεκτικής άρχισε να παρακμάζει γύρω στο 1950 όταν έκανε είσοδο στην αγορά η παραφίνη. Με το νέο υλικό ήταν πλέον δυνατή η μαζική παραγωγή κεριών με μηχανικό τρόπο, ενώ και το κόστος ήταν σημαντικά χαμηλότερο. Ωστόσο, οι κηροπλέκτες της Φλώρινας προσπάθησαν και κράτησαν ζωντανή την τέχνη, δίνοντας στα κεριά ένα πιο τοπικό χρώμα, ώστε να τα κάνουν ελκυστικότερα. Σήμερα, τα καταστήματα των ελάχιστων πια κηροπλεκτών αναπροσαρμόστηκαν και μέσα σε αυτά συναντά κανείς καφεκοπτείο, ζαχαρώδη είδη, ξηρούς καρπούς. Κάποιοι άλλοι στα καταστήματά τους πωλούν και εκκλησιαστικά είδη. Σήμερα η κηροπλεκτική έχει πάψει να αποτελεί βιοποριστικό επάγγελμα, καθώς είναι οικονομικά ασύμφορο

Παρά τη συνεχή μείωση της ζήτησης των πλεκτών κεριών από το καταναλωτικό κοινό, κυρίως λόγω της εγκατάλειψης των εθίμων, οι κηροπλέκτες δεν έπαψαν ποτέ να διατηρούν την πολλή καλή ποιότητα στα κεριά τους. Προκειμένου να μη χαθεί αυτή η τόσο παλιά τέχνη τα προϊόντα της κηροπλαστικής διεκδικούν τώρα ευρύτερη αναγνώριση και προβολή όχι μόνο στον ελληνικό χώρο, αλλά και παγκοσμίως. Ο τελευταίος κηροπλάστης της Φλώρινας, ο Δημήτρης Τσούκας έχει διακριθεί πολλές φορές σε διεθνείς εκθέσεις διακοσμητικών κεριών τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό και δηλώνει χαρακτηριστικά: «Δεν ξέρουμε από πού ξεκίνησε η τέχνη, αλλά ξέρουμε ότι τελείωσε στη Φλώρινα και εγώ είμαι ο τελευταίος εραστής της». Ο κ. Τσούκας έχει διακριθεί σε διαγωνισμούς και εκθέσεις στο Γκέτεμποργκ, τη Λισσαβόνα, τη Νάπολι και αλλού. Το 1969 έλαβε το χρυσό βραβείο της Διεθνούς Έκθεσης Θεσσαλονίκης, ενώ έχει λάβει και το πρώτο βραβείο νέας τεχνικής στο Νέο Μεξικό (Μηλιατζήδου – Ιωάννου Ε., 2002β).

2.3.5.5. *Η Αγγειοπλαστική*

Πολύ κοντά στην πόλη της Φλώρινας, στην περιοχή μεταξύ Φλώρινας και Αρμενοχωρίου υπάρχει χώμα που ενδείκνυται για την κατασκευή πηλού. Κάποιοι φλωρινιώτες εκμεταλλεύτηκαν το γεγονός αυτό και ασχολήθηκαν επαγγελματικά με την τέχνη του αγγειοπλάστη. Τα εργαστήρια των αγγειοπλαστών βρίσκονταν σ' ένα συγκεκριμένο δρόμο μέσα στην πόλη της Φλώρινας, που ονομαζόταν «γειτονιά των τσουκαλάδων» ή «σταμνάδικα». Η γειτονιά αυτή διέφερε από τις υπόλοιπες επειδή οι αγγειοπλάστες έξω από τα «μαγαζιά» τους τοποθετούσαν τα τσουκάλια και τις στάμνες. Απ' όλα τα δημιουργήματά τους άλλα διακρίνονταν για τη λιτότητά τους, όπως τα οικιακά σκεύη, και άλλα για τη διακόσμησή τους. Οι αγγειοπλάστες δεν είχαν κανονικά μαγαζιά, αλλά χρησιμοποιούσαν τα ισόγεια των σπιτιών τους ως εργαστήρια και ως χώρους πώλησης των αγγείων. Τα έργα τους τα πουλούσαν, επίσης, στο παζάρι της Φλώρινας και στα πανηγύρια των χωριών. Επρόκειτο για ένα κλειστό και οικογενειακό επάγγελμα που ασκούσαν από 10-15 οικογένειες.

Τα πήλινα αγγεία χρησιμοποιούνταν για οικιακή χρήση. Παλαιότερα οι νοικοκυρές μετέφεραν νερό από τις βρύσες της γειτονιάς στο σπίτι με στάμνες. Οι στάμνες αυτές κατηγοριοποιούνταν σε μεγάλες, μεσαίες, μικρές και είχαν δυο χερούλια, εκτός από κάποιες μικρές στάμνες που είχαν ένα. Αναλυτικότερα, οι μεγάλες στάμνες είχαν το φυσικό χρώμα του ψημένου πηλού, ώστε να μένουν οι πόροι ανοιχτοί και να διατηρείται το νερό δροσερό. Η διακόσμησή τους ήταν λιτή, αποτελούσαν είτε από έναν ή δυο λεπτούς ομόκεντρους κύκλους κάτω από το λαιμό είτε από ανάγλυφο περιδέραιο. Οι μεσαίες στάμνες ήταν και αυτές απλές με φυσικό χρώμα και τα διακοσμητικά τους σχέδια φτιάχνονταν στο πάνω μέρος της κοιλιάς της στάμνας σαν φύλλα βελανιδιάς και μερικές οριζόντιες γραμμές στο λαιμό και στα χερούλια. Ακόμα, οι στάμνες αυτές, εκτός από λευκά σχέδια, είχαν στο επάνω μέρος του χερουλιού σχέδια με πράσινο χρώμα. Οι μικρές στάμνες βάφονταν από πάνω μέχρι λίγο κάτω από τη μέση με βαθύ μελανί χρώμα και, σπανιότερα, με βαθύ καφέ και από εκεί και κάτω είχαν το φυσικό χρώμα του πηλού. Πάνω στο χρώμα που ήταν λουστραρισμένο και γυαλιστερό οι αγγειοπλάστες έφτιαχναν διάφορα σχέδια με λευκό χρώμα. Ένα άλλο είδος στάμνας ήταν η στάμνα για ξύδι, η οποία ήταν μικρή, δεν είχε διακόσμηση και το στόμιό της κατέληγε σε ράμφος.

Άλλη κατηγορία σταμνών ήταν αυτές που είχαν εθιμικές χρήσεις. Υπήρχαν οι στάμνες για το «τάγιαννε», οι στάμνες του γάμου και οι στάμνες του θανάτου. «Τάγιαννε» ονομαζόταν η μέρα του Άη Γιάννη κατά την οποία αγόρια και κορίτσια στόλιζαν μικρές στάμνες με κεράσια και λουλούδια και πήγαιναν από πόρτα σε πόρτα τραγουδώντας, όπου οι νοικοκυραίοι έδιναν στα παιδιά κεράσματα και χρήματα. Η στάμνα του γάμου, ή αλλιώς η στάμνα της νύφης, ήταν χρωματιστή και απολύτως απαραίτητη ιδίως στους γάμους των χωριών. Σε κάποια χωριά το σταμνάκι χαρίζοταν στη νύφη, ενώ σε αλλού με αυτό καλούσαν τον κουμπάρο. Τα νεκρικά σταμνάκια χωρίζονταν στα καρτσάκια και στα χρωματιστά. Στα πρώτα επικρατούσε το μαύρο χρώμα και τα σχέδια συναντώνονταν σε αποχρώσεις του πράσινου και του κίτρινου. Τα καρτσάκια είχαν ένα χερούλι σε αντίθεση με τα χρωματιστά που είχαν δυο χερούλια και το φυσικό χρώμα του πηλού με άσπρα σχέδια. Τα σταμνάκια αυτά χαρίζονταν σε φίλους και συγγενείς του εκλιπόντος στην κηδεία και στα μνημόσυνα, ενώ χαρίζονταν, επίσης, τα Ψυχοσάββατα και την ημέρα της Πεντηκοστής στα νεκροταφεία. Αξίζει να σημειωθεί ότι στην Φλώρινα επικρατεί έως σήμερα η φράση «τον πήγανε για στάμνες» ή «αυτός κολλάει στάμνες», φράση που υποδηλώνει ότι κάποιος πέθανε.

Από τα παραπάνω διαπιστώνει κανείς ότι στη λεκάνη της Φλώρινας οι στάμνες συμβόλιζαν το νερό και το φαγοπότι. Αντιθέτως, στις Πρέσπες οι στάμνες χρησιμοποιούνταν από τους ανθρώπους όχι μόνο για τη μεταφορά και την αποθήκευση του νερού, αλλά και για να πνιγούν οι νεράιδες και τα ξωτικά που τους ενοχλούσαν την ώρα του ύπνου.

Οι στάμνες είχαν διάφορες χρήσεις. Πολλοί χασάπηδες κάθε Σάββατο αγόραζαν μια στάμνα για να αποθηκεύσουν τα κρέατα και τα λίπη που δεν κατάφεραν να πουλήσουν, καθώς τότε δεν υπήρχαν ψυγεία για να τα συντηρήσουν. Στη συνέχεια πρόσθεταν αλατοπίπερο, πήγαιναν σ' ένα φούρνο για να ψήσουν τη στάμνα και το περιεχόμενό της και το βράδυ όλοι οι χασάπηδες έσπαζαν τις στάμνες στο τραπέζι και γλεντούσαν με άφθονο κρέας και κρασί. Οι στάμνες χρησίμευαν, επίσης, για την παρασκευή και την αποθήκευση φαγητού. Υπήρχαν πηλίνα κιούπια χωρητικότητας έως 40 κιλά στα οποία αποθήκευαν συνήθως λάχανο τουρσί και πετμέζι που γίνονταν από μούστο. Ακόμα, υπήρχαν τα τσουκάλια, οι κατσαρόλες και

οι ταβάδες που φτιάχνονταν με ασπροκοκκινωπό πηλό και είχαν το πλεονέκτημα ότι διατηρούσαν το περιεχόμενο του αγγείου ζεστό.

Εκτός από τις στάμνες που χρησίμευαν για οικιακή χρήση, υπήρχαν και καλλωπιστικά σταμνάκια που ήταν τύπου «Τσανάκ – Καλέ». Τα σταμνάκια αυτά δεν εμφάνιζαν στοιχεία της τοπικής παραδοσιακής αγγειοπλαστικής, καθώς εμφανίστηκαν στην περιοχή την περίοδο της Τουρκοκρατίας και χρησιμοποιήθηκαν ως ανθοδοχεία και διακοσμητικά. Τα αγγεία αυτά ήταν, συνήθως, διακοσμημένα με ανάγλυφα σχέδια και ο λαιμός είχε σχήμα κεφαλιού αλόγου. Τα σταμνάκια αυτά είχαν σκούρο και γυαλιστερό καφέ χρώμα. Τέλος, πήλινα σκευάσματα υπήρχαν για τα παιδιά, όπως οι πήλινες μπίλινες και οι πήλινες σφυρίχτρες-σταμνάκια. Τα τελευταία ήταν μικρές στάμνες με δυο στόμια που στο μεγάλο στόμιο τα παιδιά έβαζαν λίγο νερό και από το μικρό φυσούσαν με αποτέλεσμα να ακούγονται μπουρμπουλήθρες και σφυρίγματα.

Ανακεφαλαιωτικά, από τα παραπάνω συμπεραίνει κανείς ότι οι αγγειοπλάστες της Φλώρινας συνέβαλαν σημαντικά στην ανάπτυξη της οικονομίας της περιοχής, αλλά και στη διατήρηση του τοπικού χαρακτήρα στην περιοχή. Ακόμα, η τέχνη του αγγειοπλάστη φαίνεται να υπήρχε από την προϊστορική εποχή στην περιοχή, καθώς σε ανασκαφές έχουν βρεθεί αγγεία που έχουν πολλές ομοιότητες ως προς την λιτότητα και τη μορφή με τα αγγεία που παρουσιάστηκαν στο κεφάλαιο αυτό. Δυστυχώς, λόγω της γενικότερης εκβιομηχάνισης της κοινωνίας η τέχνη της αγγειοπλαστικής εξαφανίστηκε στο τέλος της δεκαετίας του 1960 (Μηλιατζήδου – Ιωάννου Ε., 2002β).

2.3.6. Πολιτιστικές Εκδηλώσεις

2.3.6.1. Χριστουγεννιάτικες Φωτιές

Οι Χριστουγεννιάτικες Φωτιές της Φλώρινας είναι ένα έθιμο της περιοχής που προέρχεται από την αρχαιότητα και διατηρείται μέχρι σήμερα. Αποτελεί το πιο γνωστό έθιμο της Φλώρινας σε εθνικό επίπεδο. Οι Φωτιές είναι ετήσια εθιμική τοπική εκδήλωση, που πραγματοποιείται προπαραμονή των Χριστουγέννων, δηλαδή

στις 23 Δεκεμβρίου, στις γειτονιές της πόλης, αλλά και στα περισσότερα «ντόπια» χωριά του νομού.

Το έθιμο των φωτιών έχει τις ρίζες του στα προχριστιανικά χρόνια, όταν οι αρχαίοι Μακεδόνες γιόρταζαν τη γέννηση του ήλιου στην αρχή του χειμερινού ηλιοστασίου, όταν άρχιζε να μεγαλώνει ξανά η ημέρα. Αργότερα, το έθιμο συνδέθηκε με τις φωτιές που άναψαν οι βοσκοί τη νύχτα που γεννήθηκε ο Χριστός. Στην πόλη της Φλώρινας οι «Φωτιές» οργανώνονται από τον Δήμο και είναι ξεχωριστές εκδηλώσεις που προσελκύουν κάθε χρόνο πλήθος επισκεπτών (Μέλλιος Λ., 1973). Στους επισκέπτες που προσέρχονται από όλα τα μέρη της Ελλάδας, αλλά και στους ντόπιους προσφέρεται ζεστή φασολάδα, κρασί και τσίπουρο. Από κάθε γειτονιά, από κάθε φωτιά ακούγονται τοπικές παραδοσιακές μελωδίες. Η νύχτα αυτή είναι η πιο θορυβώδης του έτους, αφού οι χοροί και η διασκέδαση κρατούν μέχρι το πρωί. Αψηφώντας το τσουχτερό κρύο του Δεκέμβρη, λοιπόν, μικροί και μεγάλοι κάθονται γύρω από την Χριστουγεννιάτικη Φωτιά τρώνε, πίνουν, χορεύουν και διασκεδάζουν. Έτσι, οι επισκέπτες έχουν την ευκαιρία να δουν πως διασκεδάζουν οι Φλωρινιώτες (Ιωαννίδης Ηλ., 2011).

2.3.6.2. Μπαμπάρια

Τα «Μπαμπάρια» είναι πρωτοχρονιάτικες καρναβαλικές εκδηλώσεις με απόλυτο παραδοσιακό παγανιστικό χαρακτήρα στο χωριό Παπαγιάννης Φλώρινας, που πραγματοποιούνται κάθε 1η Ιανουαρίου.

Κάθε πρωτοχρονιά κάτοικοι και επισκέπτες έχουν την ευκαιρία να διασκεδάσουν και να απολαύσουν ένα έθιμο τόσο παλαιό όσο και οι διονυσιακές λατρείες που ήταν αναπόσπαστο κομμάτι του τρόπου ζωής των κατοίκων. Κάποιοι υποστηρίζουν ότι το έθιμο έχει Ρωμαϊκές ρίζες. Ωστόσο, αυτό που είναι σίγουρο είναι ότι τα Μπαμπάρια υμνούν το ξύπνημα της γης και την καρποφορία της. Αναλυτικότερα, ο κεντρικός ήρωας του δρώμενου είναι η γυναίκα-νύφη, σύμβολο γονιμότητας και η αρπαγή της από τους «κακούς», οι οποίοι είναι μεταμφιεσμένοι άνδρες, καθώς και από τους «φύλακες» της, που είναι, επίσης, μεταμφιεσμένοι. Οι στολές και οι προσωπίδες τους είναι φτιαγμένες από προβιές αρνιού, ενώ για να

γίνουν πιο τρομακτικοί και επιβλητικοί βάζουν διάφορα επιπρόσθετα στις στολές τους, όπως κουδούνια, ξερές κόκκινες πιπεριές και φασόλια γίγαντες για δόντια.

Η ομάδα των «φυλάκων» αποτελείται από 10-15 νέους που φορούν λινές πουκαμίσες, αμάνικα γιλέκα (τοπική παραδοσιακή φορεσιά) και μαύρες υφαντές περικνημίδες, την προβιά, ζώνονται στη μέση τους μεγάλα κουδούνια και κρατούν χοντρά ξύλα. Κάθε μέλος έχει ένα ρόλο, ενώ καθήκον όλων είναι η φύλαξη της νύφης από τους «κακούς» και τον Καμπούρη. Οι «φύλακες» πρέπει να την παραδώσουν σώα και ανέγγιχτη στο γαμπρό, ο οποίος διαφέρει από τα παλικάρια γιατί κρατάει ένα ξύλο που έχει πάνω του μικρά κουδουνάκια. Στο δρώμενο παρουσιάζονται, επίσης, ο παππούς, η γιαγιά, ο παπάς με το θυμιατό του, ο γιατρός με τα εργαλεία του και ο κουρελής που συνέχεια πειράζει τη νύφη, δηλαδή ο Καμπούρης. Η νύφη στη πραγματικότητα είναι κι αυτή άνδρας μεταμφιεσμένος με τοπική νυφιάτικη ενδυμασία και φοράει και αυτή κουδουνάκια όπως ο γαμπρός. Η ομάδα μπαίνει στα σπίτια και οι νοικοκυραίοι οφείλουν να δώσουν το ένα δέκατο της σοδειάς τους σε τσίπουρο, χοιρινό κρέας, λουκάνικα, κρεμμύδι, ψωμί και κρασί. Όλα αυτά συμβαίνουν καθώς τα παραδοσιακά όργανα παίζουν μουσικούς σκοπούς της περιοχής. Το αποκορύφωμα του εθίμου είναι το ξυλοφόρτωμα των «κακών μνηστήρων» της νύφης και του καμπούρη σε σημείο που πολλές φορές οι νέοι να είναι μαυρισμένοι από το «ξύλο».

Σήμερα, το έθιμο αυτό συναντάται μερικώς παραποιημένο. Υπάρχουν και πάλι τα πρόσωπα που προαναφέρθηκαν. Η διαφορά είναι ότι πλέον εκτός από τον καμπούρη, τη νύφη προσπαθεί να κλέψει και το πλήθος του κόσμου που παρακολουθεί το έθιμο. Από τη στιγμή που κάποιος παρατηρητής αποφασίσει να συμμετάσχει στο έθιμο ενδέχεται να ξυλοκοπηθεί και αυτός από τους φύλακες της νύφης. Όποιος καταφέρει να την «κλέψει» είναι ο άξιος και θα είναι ο άνθρωπος που θα την παντρευτεί (Αρχείο Πολιτιστικού Συλλόγου Παπαγιάννη).

2.3.6.3. Πολιτιστικές Εκδηλώσεις «Πρέσπεια»

Στην περιοχή της Φλώρινας πραγματοποιούνται εδώ και 20 χρόνια περίπου οι εκδηλώσεις «Πρέσπεια», στις οποίες λαμβάνουν μέρος γνωστοί καλλιτέχνες από την Ελλάδα και τα Βαλκάνια. Οι εκδηλώσεις αυτές πραγματοποιούνται σε διάφορες

περιοχές του νομού, ωστόσο η κορυφαία και σημαντικότερη εκδήλωση γίνεται στις Πρέσπες, απ' όπου πήραν και το όνομά τους οι εκδηλώσεις.

Πιο συγκεκριμένα, η κορυφαία εκδήλωση πραγματοποιείται στην Βασιλική του Αγίου Αχιλλείου, ενός μικρού νησιού στη Μικρή Πρέσπα. Πρόκειται για θεσμοθετημένες πολιτιστικές εκδηλώσεις υψηλών προδιαγραφών με πανευρωπαϊκή εμβέλεια, όπου συμμετέχουν επώνυμα καλλιτεχνικά – εικαστικά σχήματα, παράλληλες εκδόσεις, κ.ά. Τα «Πρέσπεια» είναι εκδηλώσεις που μέσα από διακρατικές επαφές καλλιεργείται η αδελφοσύνη μεταξύ των λαών. Οι εκδηλώσεις αυτές πραγματοποιούνται συνήθως το πρώτο Σαββατοκύριακο μετά τον δεκαπενταύγουστο. Πλήθος κόσμου από όλη την Ελλάδα καταφτάνουν στην ευρύτερη περιοχή της Φλώρινας για να απολαύσουν το υπέροχο θέαμα. Να σημειωθεί ότι η ιδέα αυτή αποτελεί έμπνευση και υλοποίηση του δημοσιογράφου και πολιτικού κ. Γιώργου Λιάνη, ο οποίος κατάγεται από το νομό (Τοπική Ένωση Δήμων & Κοινοτήτων Ν. Φλώρινας, χ.χ.). Καλλιτέχνες, δημοσιογράφοι, πολιτικοί, διανοούμενοι, επιχειρηματίες και πλήθος απλού κόσμου φτάνει κάθε χρόνο στην περιοχή για να παραστεί στη μεγάλη αυτή γιορτή και να απολαύσει τις εκδηλώσεις κάτω από το αυγουστιάτικο φεγγάρι. Πρόκειται ουσιαστικά για μια «μουσική απόβαση» των καλλιτεχνών στις Πρέσπες, εκεί όπου τα κύματα των λιμνών δε γνωρίζουν σύνορα και περνούν από τη μια χώρα στην άλλη. Μέσα από αυτή την εκδήλωση γίνεται προσπάθεια να καταπολεμηθεί ο ρατσισμός και να γίνει αντιληπτό ότι περισσότερα πράγματα μας ενώνουν με τους γείτονες μας παρά μας χωρίζουν και ότι αν υπάρχει θέληση μπορεί να υπάρχει και ειρηνική συνύπαρξη (Σκενδέρης Δ., 2002). Οι εκδηλώσεις «Πρέσπεια» ποτέ δεν υπήρξαν απλές καλλιτεχνικές εκδηλώσεις. Γεννημένες με το τέλος του ψυχρού πολέμου και την πτώση των ιδεολογιών σήμερα έχουν τη γενικότερη αποδοχή του πολιτικού κόσμου. Προάγουν την Ειρήνη, τη Συνεργασία, τη Συνύπαρξη στην περιοχή των Βαλκανίων και την Ανθρωπιστική προσφορά και καταδικάζουν κάθε είδους εθνικισμούς, φανατισμούς και επεκτατικές βλέψεις. Ο τόπος και οι εκδηλώσεις αυτές τίμησαν και τιμήθηκαν από τους κορυφαίους των Γραμμάτων και των Τεχνών, του Αθλητισμού, της Πολιτικής και της Θρησκείας. Ακόμα, σημειώνεται ότι το 2001 στο πλαίσιο των «Πρεσπειών» πραγματοποιήθηκε συμβολική εκδήλωση για την Εκεχειρία, στην οποία ήταν παρόντες τριάντα ολυμπιονίκες Έλληνες και ξένοι που έδωσαν το μήνυμα της Ειρήνης. Ακόμα, το 2002 οι εκδηλώσεις εντάχτηκαν στο πρόγραμμα «Νέα

Βαλκάνια» της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας. Επιπροσθέτως, όλα τα χρόνια ύπαρξης του θεσμού το μήνυμα είναι το εξής: «Η Ελλάδα δεν τελειώνει στις Πρέσπες. Η Ελλάδα αρχίζει από τις Πρέσπες». Στο πλαίσιο του θεσμού αυτού πραγματοποιούνται πολλές παράλληλες πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες σε διάφορες περιοχές του νομού Φλώρινας. Τέλος, η οργάνωση και ο συντονισμός των εκδηλώσεων γίνεται από τον «Πολιτιστικό Οργανισμό Πρέσπες», ενώ μέσα στα χρόνια πραγματοποίησης του θεσμού έχουν παραστεί στις εκδηλώσεις πρωθυπουργοί της Ελλάδας και των γειτονικών χωρών, αξιωματούχοι, διπλωμάτες και άλλοι.

Δυστυχώς, τα τελευταία χρόνια λόγω των οικονομικών δυσχερειών οι εκδηλώσεις έχουν συρρικνωθεί σε αρκετά μεγάλο βαθμό. Παρόλα αυτά, όμως, το αναμφίβολα άριστο ποιοτικό αποτέλεσμα των εκδηλώσεων αποζημιώνει τους θεατές (http://www.agro-tour.net/web/guest/8/~/topicarts/view/50275/273/174?_topicarts_redirect=%2Fweb%2Fguest%2F8%2F%257E%2Ftopic%2F273%2F174 & Αρχείο Δήμου Πρεσπών).

2.3.6.4. Πολιτιστικά Δρώμενα Δήμου Φλώρινας (πρώην Πολιτιστικός Αύγουστος Δήμου Φλώρινας ή Λυγκήστεια)

Τον Αύγουστο στην πόλη της Φλώρινας διοργανώνεται από τον Δήμο και πραγματοποιείται δεκαήμερο πολιτιστικών εκδηλώσεων, προς τιμή των αποδήμων Φλωρινιωτών. Στην διάρκεια αυτών προγραμματίζεται έκθεση Φλωρινιωτών καλλιτεχνών – ζωγράφων, θεατρικές παραστάσεις, χορευτικές παραστάσεις με παραδοσιακούς και σύγχρονους χορούς. Ακόμα, πραγματοποιούνται εκθέσεις βιβλίων, ζωγραφικής, καλλιτεχνικής φωτογραφίας και τοπικών παραδοσιακών προϊόντων, αλλά και συναυλίες με γνωστούς καλλιτέχνες και με μουσικά συγκροτήματα από την περιοχή. Επισημαίνεται ότι ο θεσμός αυτός ξεκίνησε με την επωνυμία «Λυγκήστεια» και ήταν αφιερωμένος στους απόδημους Φλωρινιώτες, αργότερα ονομάστηκε «Πολιτιστικός Αύγουστος», ενώ το καλοκαίρι του 2011 οι εκδηλώσεις μετονομάστηκαν σε «Πολιτιστικά Δρώμενα» και μεταφέρθηκαν στο τέλος του Αυγούστου.

Όπως προαναφέρθηκε, οι πολιτιστικές εκδηλώσεις «Λυγκήστεια» ήταν αφιερωμένες στους απανταχού αποδήμους Φλωρινιώτες. Το πρόγραμμα των

εκδηλώσεων ήταν και συνεχίζει να είναι ποικίλο, ώστε να ικανοποιήσει τα ενδιαφέροντα όλου του κόσμου που επισκέπτεται τις εκθέσεις και παρακολουθεί τις εκδηλώσεις(Αρχείο Δήμου Φλώρινας, 2012 & Σκενδέρης Δ., 2002),

2.3.6.5. Γιορτή Της Πιπεριάς

Λίγοι γνωρίζουν ότι η καλλιέργεια της ξακουστής "κόκκινης" πιπεριάς Φλωρίνης, ξεκίνησε από τον Αετό, λίγο μετά την Μικρασιατική καταστροφή. Η μοναδικότητα που διαθέτουν οι πιπεριές από τον Αετό και γενικότερα η κόκκινη πιπεριά Φλωρίνης, τους έδωσε το δικαίωμα και κέρδισαν την Προστατευόμενη Ονομασία Προελεύσεως από την ευρωπαϊκή επιτροπή. Η περιοχή είχε το προνόμιο να διαθέτει μια μεγάλη πηγή Ξινού νερού που διοχετεύονταν ακόμα και στα πιο απομακρυσμένα χωράφια με ειδικά αυλάκια, αφού η καλλιέργεια του κόκκινου φυτού απαιτεί άφθονο νερό. Πιθανότατα, το γεγονός ότι στην καλλιέργεια της πιπεριάς Φλωρίνης χρησιμοποιείται ξινό νερό από πηγές της περιοχής, είναι αυτό που την κάνει τόσο νόστιμη και ξεχωριστή. Η κόκκινη πιπεριά μαγειρεύεται και σερβίρεται με διάφορους τρόπους στα εστιατόρια της περιοχής και είναι πολύ ευεργετική για την υγεία, αφού έχει αποδειχθεί επιστημονικά ότι είναι πλούσια σε βιταμίνη C και, συγκεκριμένα, περιέχει υπερδιπλάσια ποσότητα βιταμίνης C απ' ότι το πορτοκάλι (<http://www.eovitsiou.gr/navigate.php?keyid=82>).

Οι πιπεριές αυτές διατίθενται σε διάφορα μεγέθη: υπάρχουν οι μικρές καυτερές ή, αλλιώς, τσούσκες, οι στρογγυλές για γέμισμα, οι μακρόστενες κόκκινες και πράσινες. Ακόμα, οι πιπεριές Φλωρίνης σερβίρονται με διάφορους τρόπους. Μπορεί να τις βρει κανείς τηγανιτές, ψητές, ως γέμιση σε πίτες, τουρσί, με σαλιγκάρια, με διάφορα τυριά, πικάντικη και απλή. Αξίζει να αναφερθεί ότι η μοναδικότητα που διαθέτει η πιπεριά από τον Αετό και, γενικότερα, η κόκκινη πιπεριά Φλωρίνης, της έδωσε την ευκαιρία να κερδίσει αρκετά βραβεία σε Διεθνείς Εκθέσεις για τη νοστιμιά της.

Κάθε χρόνο, περίπου στο τέλος του Αυγούστου με αρχές Σεπτεμβρίου διοργανώνεται η «Γιορτή πιπεριάς» ή «Πιπερολογίες» από το Δ.Δ. Αετού. Οι κάτοικοι και ο σύλλογος του χωριού φροντίζουν να διατηρήσουν την ιστορική μνήμη και την παράδοση, με διάφορες εκδηλώσεις. Έτσι, στην πλατεία του χωριού

προσφέρονται φαγητά, σε μεγάλη ποικιλία πιπεροσυνταγών, αλλά πάντα με βασικό τους προϊόν την "κόκκινη πιπεριά". Πραγματοποιείται, δηλαδή, μια γιορτή γευσιγνωσίας τοπικών εδεσμάτων που έχουν ως βασικό συστατικό την πιπεριά. Η εκδήλωση συνοδεύεται από παραδοσιακή μουσική, τραγούδια και χορευτικές εμφανίσεις παραδοσιακών συγκροτημάτων. Τα τελευταία χρόνια οι εκδηλώσεις έχουν γίνει περισσότερες και στόχος των διοργανωτών είναι να ικανοποιούν τις απαιτήσεις όλων των ηλικιών και όλων των γούστων. Έτσι, στις εκδηλώσεις έχουν προστεθεί πλέον διάφορες θεατρικές παραστάσεις και συναυλίες. Γενικότερα, είναι πολύ ευχάριστο το γεγονός ότι το τοπικό αυτό προϊόν προβάλλεται και γίνεται προσπάθεια για την περαιτέρω ανάδειξή του (<http://www.florinacity.gr/tourist-guide/topika-proionta>)

2.3.6.6. Γιορτή Της Πατάτας ή Πατατοεμπνεύσεις

Στην περιοχή του Σκλήθρου Φλώρινας ευδοκιμούν λόγω κλίματος οι περίφημες πατάτες του Σκλήθρου. Τη φήμη τους οφείλουν στη μοναδική τους γεύση, λόγω της καλής ποιότητας του εδάφους και του νερού, του υψομέτρου και των παραδοσιακών τρόπων καλλιέργειας. Η γιορτή της πατάτας είναι μια γιορτή γευσιγνωσίας και προβολής της πατάτας του Σκλήθρου που καλλιεργείται εδώ και 70 χρόνια και έχει ξεχωριστή γεύση. Η εκδήλωση πραγματοποιείται κάθε Αύγουστο από τον Πολιτιστικό Σύλλογο του χωριού με τη βοήθεια του δήμου και έχει διάρκεια τρεις ημέρες. Κατά την έναρξη της γιορτής γίνεται μια ομιλία με αναφορά στην ιστορία της πατάτας, στο πώς έφτασε στο Σκλήθρο, στο πώς καλλιεργείται, ενώ δίνονται και άλλες συμπληρωματικές πληροφορίες.

Πιο συγκεκριμένα, η εκδήλωση λαμβάνει χώρα συνήθως στο προαύλιο του σχολείου, όπου προσφέρονται διάφορα εδέσματα, πραγματοποιείται έκθεση φωτογραφίας, παραδοσιακών χειροτεχνημάτων και εργαλείων, ενώ παραδοσιακά μουσικά και χορευτικά συγκροτήματα δίνουν παραστάσεις. Τέλος, οι επισκέπτες διασκεδάζουν με τα παραδοσιακά χάλκινα και δοκιμάζουν τις δεκάδες εκδοχές συνταγών με πατάτα από τις μαγείρισσες του χωριού. Συνήθως, στη Γιορτή της Πατάτας πραγματοποιείται και έκθεση παλιάς φωτογραφίας από την αγροτική ζωή της περιοχής, η οποία κάθε χρόνο εμπλουτίζεται όλο και περισσότερο. Αξίζει να

σημειωθεί ότι στη Γιορτή της Πατάτας του 2006 πραγματοποιήθηκε έκθεση φωτογραφίας με τίτλο «Πέρα από τον σουρεαλισμό» της Λώρης Γιαννακοπούλου.

Γενικότερα, κάθε χρόνο στη γιορτή αυτή πραγματοποιούνται και άλλες εκδηλώσεις, όπως θεατρικές παραστάσεις, συναυλίες και μουσικοχορευτικές βραδιές. Η βασική εκδήλωση της Γιορτής είναι αυτή της γευστικής δοκιμής της πατάτας, όπου οι γυναίκες του χωριού παρουσιάζουν περισσότερες από 100 διαφορετικές συνταγές με βασικό συστατικό την πατάτα. Τέλος, μεγάλη επιτυχία σημείωσε και η αναπαράσταση της συγκομιδής της πατάτας και η επιστροφή των αγροτών στο σπίτι που πραγματοποιήθηκε από τον Πολιτιστικό Σύλλογο Σκλήθρου (<http://www.eovitsiou.gr/navigate.php?keyid=84>).

2.3.6.7. Γιορτή Φασολιού & Τσιρονιού

Με παραδοσιακό γλέντι και εδέσματα από τα τοπικά προϊόντα των Πρεσπών πραγματοποιείται τα τελευταία πέντε χρόνια η γιορτή Φασολιού στην περιοχή των Πρεσπών. Κατά τη διάρκεια των εκδηλώσεων αυτών πραγματοποιούνται πολιτιστικές εκδηλώσεις, τιμητική εκδήλωση για τους απόδημους, ενώ προβάλλονται εικόνες από τα αξιοθέατα της περιοχής. Ακόμα, οι γυναίκες της περιοχής προσφέρουν την περίφημη φασολάδα με την εκλεκτή ποικιλία Πρεσπών, μεζέδες με τσιρόνια της λίμνης και τοπικά τυριά, καθώς και πίτες.

Πληροφοριακά, τα φασόλια Πρεσπών - πλακέ και γίγαντες - καλλιεργούνται στις Πρέσπες σε έκταση περίπου 13.000 στρεμμάτων, ενώ παράγονται ετησίως περίπου 3.000 τόνοι. Το μικροκλίμα και η εδαφολογική σύσταση της περιοχής αποτελούν συνδυασμό που αναδεικνύει τη μοναδικότητά τους. Άλλωστε, τα φασόλια Πρεσπών κατέχουν από το 1994 την πιστοποίηση Προϊόντων Προστατευμένης Ονομασίας Προέλευσης από το ελληνικό κράτος, ενώ αρμόδια επιτροπή της ΕΕ τα έχει αναγνωρίσει ως Προϊόντα Προστατευμένης Γεωγραφικής Ένδειξης (http://www.prespes.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=28&Itemid=63).

2.3.6.8. Γιορτή Ψαριού

Ο εκπολιτιστικός - μορφωτικός σύλλογος του Λιμνοχωρίου διοργανώνει κάθε χρόνο τη γιορτή ψαριού περίπου την περίοδο που «ανοίγει» το ψάρεμα της λίμνης, περίπου στα μέσα Ιουνίου στην παραλία της Λίμνης Ζάζαρη κοντά στο Δημοτικό σχολείο Λιμνοχωρίου. Στη λίμνη Ζάζαρη έχουν συνολικά καταγραφεί επτά είδη αμφιβίων (185 είδη βατράχων τα οποία δικαιολογούν την απουσία των κουνουπιών το καλοκαίρι!), πολλά ερπετά καθώς και ψάρια του γλυκού νερού όπως το γριβάδι, η τούρνα, το γλίνι, η πλατίκα ή τσιρόνι. Η εκδήλωση διαρκεί μία ημέρα και περιλαμβάνει παρουσίαση τοπικών χορευτικών συγκροτημάτων και παραδοσιακό γλέντι κατά τη διάρκεια της οποίας ο σύλλογος μοιράζει στον κόσμο ψάρια από τη λίμνη Ζάζαρη και διάφορα άλλα τοπικά εδέσματα μαγειρεμένα από τις γυναίκες του χωριού (http://www.agonari.gr/agonari/giorti_psariou.html).

2.3.6.9. Καρναβάλι Ξινού Νερού

Το πατροπαράδοτο έθιμο του καρναβαλιού διοργανώνεται κάθε χρόνο στο Ξινό Νερό Φλώρινας το τελευταίο σαββατοκύριακο της Αποκριάς και προσελκύει πολλούς κατοίκους της ευρύτερης περιοχής, αλλά και πολλούς ξένους. Οι εκδηλώσεις ξεκινούν από την αρχή της αποκριάτικης εβδομάδας με τοπικούς χορούς και κορυφώνονται την Κυριακή με την μεγάλη παρέλαση των αρμάτων που κάθε χρόνο είναι όλο και περισσότερα και πάντα σατιρίζουν επίκαιρα γεγονότα. Φέτος συμπληρώνονται 34 χρόνια από την έναρξη του Ξινονερίτικου Καρναβαλιού, με την πάροδο των ετών οι αποκριάτικες εκδηλώσεις διαμορφώθηκαν σταδιακά σε ένα σημαντικό πολιτιστικό γεγονός.

Πλήθος κόσμου επισκέπτεται το μοναδικό Καρναβάλι του Νομού για να διασκεδάσει και να απολαύσει τις πρωτότυπες εμπνεύσεις των καρναβαλιστών, την φιλοξενία των κατοίκων, το ξακουστό ανθρακούχο Νερό και τα υπέροχα κρασιά της περιοχής. Την επόμενη μέρα (Καθαρά Δευτέρα) γίνεται το πέταγμα του χαρταετού στο βουνό Ραντόσι στους πρόποδες του οποίου είναι χτισμένο το δημοτικό διαμέρισμα του Ξινού Νερού (<http://www.eovitsiou.gr/navigate.php?keyid=71>).

2.3.7. Πολιτιστικοί Φορείς

2.3.7.1. Νομαρχιακό Ωδείο

Το Νομαρχιακό Ωδείο της Φλώρινας ιδρύθηκε το 1997 και είναι ο χώρος που προσφέρει μουσική παιδεία στους κατοίκους της περιφέρειας της Φλώρινας και ιδιαίτερα στη νεολαία. Το κεντρικό τμήμα του βρίσκεται στην πόλη της Φλώρινας και έχει δυναμικό περίπου 300 μαθητές, ενώ το παράρτημα του Αμυνταίου αριθμεί γύρω στους 100 μαθητές. Στο Ωδείο λειτουργούν διάφορες σχολές και τμήματα, όπως ανωτέρων θεωρητικών σπουδών, πιάνου, κλασικής κιθάρας, εγχόρδων, πνευστών, κρουστών, ελαφρού τραγουδιού, ακορντεόν και σύγχρονων οργάνων. Ακόμα, λειτουργεί τμήμα βυζαντινής μουσικής, καθώς και τμήμα παραδοσιακών οργάνων (<http://www.omikron.tv/magazine/index.php/politismos/354-2008-09-08-18-56-55>).

2.3.7.2. Δημόσια Βιβλιοθήκη «Βασιλική Πιτόσκα»

Η Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Φλώρινας «Βασιλική Πιτόσκα» δημιουργήθηκε το 1984 με τη χρηματική δωρεά του Γεωργίου Πιτόσκα εις μνήμην της θυγατέρας του Βασιλικής Πιτόσκα. Η δημιουργία ενός τέτοιου πολιτιστικού φορέα συνέβαλε πολύ θετικά στην αναβάθμιση του τομέα της πληροφόρησης του κοινού της περιοχής. Η βιβλιοθήκη λειτουργεί ως Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη από το 1989 σύμφωνα με το ΦΕΚ 42/23.01.89. Η Κεντρική Βιβλιοθήκη στεγάζεται στο Πολιτιστικό Κέντρο Φλώρινας και διαθέτει δυο παραρτήματα. Το πρώτο παράρτημα βρίσκεται στο Αρμενοχώρι και το δεύτερο είναι το παιδικό παράρτημα στην οδό Ναούσης στην πόλη της Φλώρινας. Στόχος της βιβλιοθήκης ήταν από την πρώτη στιγμή της ύπαρξής της να φτάσουν τα βιβλία σε όλα τα χωριά και σε όλα τα σχολεία του νομού. Για το λόγο αυτό δημιούργησε τρεις κινητές μονάδες βιβλιο- αυτοκίνητα, μια μεγαλύτερη και δυο μικρότερες. Σε όλους αυτούς τους χώρους οι άνθρωποι της περιοχής μπορούν να βρουν και να δανειστούν βιβλία ποικίλου περιεχομένου, αφού η βιβλιοθήκη διαθέτει βιβλία επιστημονικού περιεχομένου, ιστορικών βιβλίων και, ιδιαίτερα, βιβλία που σχετίζονται με την τοπική παράδοση

και ιστορία. Ακόμα, μπορεί κανείς να βρει μεγάλο αρχείο του τοπικού τύπου (<http://www.library-florina.gr/>).

2.3.7.3. Πολιτιστικό Τρίγωνο Πρεσπών

Το Πολιτιστικό Τρίγωνο Πρεσπών είναι μια τοπική και ανεξάρτητη οργάνωση μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα στην περιοχή των συνόρων Ελλάδας, Αλβανίας και Σκοπίων. Η οργάνωση αυτή δημιουργήθηκε και λειτουργεί από το 2000 και δίνει έμφαση στη σημασία που έχει η συνεργασία μεταξύ των τριών λαών σε όλους τους τομείς και ιδιαίτερα στον τομέα του πολιτισμού. Για το Τρίγωνο σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η ισότιμη και ποιοτική ανάπτυξη και στα τρία κράτη, καθώς και η ανάδειξη του πολιτιστικού και περιβαλλοντικού πλούτου. Η άρση της απομόνωσης της υπαίθρου σε κοινωνικο-οικονομικό, πολιτιστικό και εκπαιδευτικό επίπεδο έχει μεγάλη σημασία για τον φορέα αυτό, όπως και η ύπαρξη ευκαιριών απασχόλησης, ενημερωτικών δράσεων και συνεργασιών μεταξύ πολιτών και φορέων.

Πιο συγκεκριμένα, το Πολιτιστικό Τρίγωνο Πρεσπών στοχεύει στη συνεργασία φορέων των περιοχών των Πρεσπών και της Οχρίδας με στόχο τη βιώσιμη ανάπτυξη. Ακόμα, εκπονεί διάφορα προγράμματα έρευνας και αξιοποίησης της πολιτιστικής κληρονομιάς στις ίδιες περιοχές με απώτερο σκοπό την ανάπτυξη και εδραίωση ενός εναλλακτικού μοντέλου τουρισμού. Μια άλλη, πιο ιδιαίτερη, δράση του Τριγώνου είναι η παροχή ευκαιριών σε παιδιά και νέους ανθρώπους, ώστε να αναπτύξουν ικανότητες στον τομέα των τεχνών και των νέων τεχνολογιών.

Αναμφίβολα, οι δράσεις του Πολιτιστικού Τριγώνου Πρεσπών είναι ποικίλες και βοηθούν στη γενικότερη ανάπτυξη της περιοχής. Πιο αναλυτικά, οι δράσεις που αναπτύσσει ο οργανισμός είναι:

- Λειτουργία δανειστικής βιβλιοθήκης και κέντρου δημιουργικής απασχόλησης
 - εκπαιδευτικά παιχνίδια, ζωγραφική και χειροτεχνία
 - επισκέψεις συγγραφέων και εικονογράφων
- Εκπαιδευτικά και ενημερωτικά προγράμματα και εργαστήρια
 - μουσικό, θεατρικό, εικαστικό και λογοτεχνικό εργαστήρι

- εργαστήριο δημοσιογραφίας, πληροφορικής και χορού
- Λειτουργία Στεκιού για Νέους
 - internet-café
 - καλλιτεχνικές δράσεις και εκδηλώσεις και εργαστήρια
- Πρόγραμμα «Νεολαία»
 - υποδοχή ευρωπαίων εθελοντών (πρόγραμμα EVS)
 - ανταλλαγές νέων από την Ευρώπη
 - συντονισμός πρωτοβουλιών νέων και ενημερωτικές δράσεις
- Οργάνωση εκδηλώσεων, καλλιτεχνικών δράσεων και συναντήσεων
 - συναυλίες, εκθέσεις, χοροί, λογοτεχνικές βραδιές
 - επισκέψεις καλλιτεχνών, νεανικών καλλιτεχνικών ομάδων
- Δράσεις για τα ήθη κι έθιμα, τις παραδοσιακές συνταγές, τις τέχνες και τα επαγγέλματα. Διατήρηση και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς
 - καταγραφή συνταγών της κόκκινης πιπεριάς στην Πρέσπα (Αλβανία, π.Γ.Δ.Μ., Ελλάδα) κι έκδοση τετράγλωσσου βιβλίου
 - καταγραφή της προφορικής παράδοσης της Πρέσπας (Αλβανία, π.Γ.Δ.Μ., Ελλάδα)
 - καταγραφή της παραδοσιακής χρήσης άγριων βοτάνων της Πρέσπας (Αλβανία, π.Γ.Δ.Μ., Ελλάδα)
- Ανταλλαγές πληροφοριών, εμπειριών και συνεργασίες με φορείς σε χώρες των Βαλκανίων
 - συνεργασίες για τη σύσταση της Ευρωπεριοχής Πρέσπας – Αχρίδας
 - δίκτυο ΜΚΟ της περιοχής Πρέσπας – Αχρίδας
 - συναντήσεις, συνέδρια, σεμινάρια

- Δράσεις για τον εναλλακτικό τουρισμό στην περιοχή Πρέσπας – Αχρίδας (Αλβανία, π.Γ.Δ.Μ., Ελλάδα)

- ιστοσελίδα

- εκπαιδευτικά σεμινάρια

- διοργάνωση και συντονισμός συναντήσεων (<http://www.ctp.gr/site/>)

2.3.7.4. Λέσχη Πολιτισμού

Ο φορέας ιδρύθηκε το 1980 από το Πρωτοδικείο Φλώρινας με την επωνυμία «Κινηματογραφική Λέσχη» και το καταστατικό του τροποποιήθηκε το 1990 με την αριθ.32/121/10/90 απόφαση και πάλι, του Πρωτοδικείου λαμβάνοντας την επωνυμία «Λέσχη Πολιτισμού Φλώρινας» (Παπαχρήστου Β., 1994)

Σήμερα, η Λέσχη Πολιτισμού Φλώρινας διαθέτει πολλά τμήματα και δραστηριοποιείται σε πολλούς τομείς. Αναλυτικότερα, διαθέτει:

- Την Κινηματογραφική Λέσχη, στην οποία από το 1980 έως το 2009 (με μια μικρή διακοπή δυο χρόνων το 1991) έχουν προβληθεί 665 ταινίες πραγματοποιώντας 1800 προβολές. Αξίζει να σημειωθεί ότι τον Ιούνιο του 2009 η Λέσχη σε συνεργασία με την Ομοσπονδία Κινηματογραφικών Λεσχών Ελλάδας (ΟΚΛΕ) διοργάνωσαν στην πόλη της Φλώρινας το 23^ο Συνέδριο Κινηματογραφικών Λεσχών με θέμα «Ο Κινηματογράφος στα Βαλκάνια».

- Τη Φωτογραφική Ομάδα «ΡΟΕΣ», η οποία είναι η μοναδική οργανωμένη ομάδα φωτογραφίας στο νομό. Οι «ΡΟΕΣ» έχουν καθιερώσει τον ετήσιο «Πανελλήνιο Διαγωνισμό Φωτογραφίας» και τον «Φωτογραφικό Χειμώνα» και στο χώρο του τμήματος αυτού (Καφενείο Διεθνές) λειτουργούν δυο σκοτεινοί θάλαμοι και η μοναδική «Φωτοθήκη» της Λέσχης. Η «Φωτοθήκη» αποτελείται από 10.000 περίπου φωτογραφίες που αποτυπώνουν τον πολιτισμό, καθώς και το περιβάλλον της περιοχής.

- Το Λαογραφικό Μουσείο, όπου υπάρχει πλήθος εκθεμάτων, φωτογραφιών και κειμένων. Το Μουσείο αυτό εξειδικεύεται σε εκθέματα Μελισσοκομίας, διαθέτοντας μια από τις σημαντικότερες συλλογές στην Ελλάδα, ενώ ενταχθεί και

στο πρόγραμμα «Μελίνα». Το Λαογραφικό Μουσείο της Λέσχης Πολιτισμού της Φλώρινας είναι ιδιαίτερα αξιόλογο. Στεγάζεται στο νεοκλασικό διατηρητέο κτίριο του πρώην ξενοδοχείου Διεθνές και διαθέτει περίπου 2500-3000 αντικείμενα. Περιλαμβάνει επίσης αξιόλογο φωτογραφικό υλικό της περιόδου του μεσοπολέμου με κατοίκους με τις τοπικές φορεσιές.

- Τμήμα Σκακιού
- Χοροθέατρο-Θεατρική Ομάδα
- Τμήμα latin και ευρωπαϊκών χορών
- Εικαστικό Εργαστήρι
- Ομάδα Περιβάλλοντος
- Ομάδα Αντισφαίρισης (τένις)
- Ομάδα Τοξοβολίας (<http://lpflorinas.gr/>).

2.3.7.5. Πολιτιστικοί Σύλλογοι

2.3.7.5.1. Ενωτικός Σύλλογος Λεχοβιτών «Ο Προφήτης Ηλίας»

Ο σύλλογος υφίσταται από το 1921 με έδρα το Λέχοβο, είναι ο παλαιότερος σύλλογος του νομού και έχει έντονη παρουσία στα πολιτιστικά δρώμενα της ευρύτερης περιοχής. Βασικός σκοπός του συλλόγου είναι η πνευματική και ηθική ανάπτυξη των κατοίκων του Λεχόβου μέσα από τη διοργάνωση εκδηλώσεων και εκδρομών. Στα πρώτα χρόνια ύπαρξής του ο σύλλογος συνέβαλε στην παροχή κοινωνικής βοήθειας, όπως σε περιόδους πείνας, σε αναξιοπαθούσες οικογένειες και η εισφορά προίκας σε ορφανά και άπορα κορίτσια.

Ο σύλλογος διατήρησε τη δυναμικότητά του και στη σύγχρονη εποχή και παρουσιάζει πλούσια πολιτιστική δραστηριότητα που εκτείνεται σε πολλούς τομείς. Διαθέτει χορευτικό συγκρότημα, τράπεζα αίματος, λαογραφικό μουσείο και βιβλιοθήκη με 7500 τόμους, ενώ εκδίδει τη διμηνιαία εφημερίδα «Τα Νέα Του Λεχόβου», η οποία έχει κοινωνικό, πολιτιστικό και ιστορικό περιεχόμενο. Ο σύλλογος στεγάζεται σε ένα ιδιόκτητο τριώροφο κτίριο, το οποίο βρίσκεται στην ιδιοκτησία του πριν από το 1943, όταν πυρπολήθηκε μαζί με το χωριό. Να σημειωθεί ότι η βιβλιοθήκη του συλλόγου τότε μετρούσε 5000 βιβλία, πράγμα σπάνιο για ένα χωριό και ειδικά εκείνη την εποχή.

Το Εθνολογικό – Λαογραφικό Μουσείο δημιουργήθηκε το 1976 και διαθέτει εκθέματα μεγάλης ιστορικής, εθνολογικής και παραδοσιακής αξίας. Περιλαμβάνει πολλά αντικείμενα ιστορικής και πνευματικής αξίας, όπως εκκλησιαστικά κειμήλια της περιόδου 1600-1850, ιστορικά αντικείμενα, θρησκευτικά έγγραφα, καθώς και αντικείμενα της λαϊκής ζωής (εργαλεία, λίθινα αντικείμενα, υφαντά και στολές, κλπ.). Στη διατήρηση της παράδοσης συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό και η χορωδία των γυναικών του χωριού. Ο σύλλογος του Λεχόβου διαθέτει τέσσερα χορευτικά τμήματα που συμμετέχουν σε εκδηλώσεις που διοργανώνονται σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας φορώντας την αρβανίτικη ενδυμασία.

Θα ήταν παράλειψη αν δε γινόταν αναφορά στις πολιτιστικές εκδηλώσεις που πραγματοποιεί «Ο Προφήτης Ηλίας» κατά τη διάρκεια του έτους. Αναλυτικότερα, η πρώτη εκδήλωση του χρόνου είναι το πρωτοχρονιάτικο καρναβάλι, όπου όλος ο κόσμος συμμετέχει στα δρώμενα. Η επόμενη εκδήλωση είναι η αναβίωση του εθίμου της «Μπουμπούνας», της αποκριάτικης φωτιάς που γίνεται τελευταίο Σάββατο της αποκριάς, όπου πραγματοποιείται γλέντι με άφθονο κρασί και μεζέδες. Η πιο γνωστές εκδηλώσεις του Λεχόβου είναι αυτές που διοργανώνονται προς τιμήν του Προφήτη Ηλία, στον ομώνυμο λόφο λίγο έξω από το χωριό. Στις εκδηλώσεις αυτές συμμετέχουν χορευτικά συγκροτήματα από όλη την Ελλάδα, ενώ στα πλαίσια της γιορτής αυτής πραγματοποιούνται και μουσικές συναυλίες. Τέλος, την παραμονή του Αγ. Δημητρίου διοργανώνεται η Γιορτή της Λεχοβίτικης Πίτας, όπου οι γυναίκες του χωριού προσφέρουν στους επισκέπτες παραδοσιακές χειροποίητες πίτες (Τοπική Ένωση Δήμων & Κοινοτήτων Ν. Φλώρινας, χ.χ.).

2.3.7.5.2. Σύλλογος Κιουταχειωτών και Μικρασιατών Φλώρινας «Ο Άγιος Μηνάς»

Ο Σύλλογος Κιουταχειωτών και Μικρασιατών Φλώρινας «Ο Άγιος Μηνάς» ιδρύθηκε το 1925 στην πόλη της Φλώρινας. Η αρχική ονομασία του ήταν Σύλλογος Κιουταχειωτών Φλώρινας, ενώ το 1979 ενσωματώθηκαν σε αυτόν και οι μικρασιάτες και έτσι πήρε τη σημερινή του ονομασία. Πρόκειται για ένα σύλλογο ιδιαίτερα ενεργό. Ωστόσο, κατά καιρούς υποτονούσε, αλλά στη συνέχεια βρίσκονταν στη διοίκησή του άνθρωποι που συνέβαλαν στην ανανέωσή του. Τα τελευταία, κυρίως, χρόνια ο σύλλογος αυτός συμμετέχει ακόμα πιο ενεργά στα πολιτιστικά πράγματα της πόλης. Τέλος, διαθέτει το χορευτικό τμήμα του συλλόγου, το οποίο παρουσιάζει

χορούς από την Μικρά Ασία και την Κιουτάχεια, ενώ υπάρχει και το τμήμα ιστορίας και λαογραφίας με πλούσια λαογραφική συλλογή (Αρχείο Συλλόγου Κιουταχειωτών και Μικρασιατών Φλώρινας).

2.3.7.5.3. Φιλεκπαιδευτικός Σύλλογος Φλώρινας «Ο Αριστοτέλης»

Ο Φιλεκπαιδευτικός Σύλλογος Φλώρινας «Ο Αριστοτέλης» ιδρύθηκε στις 30 Ιουλίου 1941 με την αριθ.153/1942 απόφαση του Πρωτοδικείου Φλώρινας με έδρα την οικία του Τραϊανού Νοβάτση από ομάδα κατοίκων της Φλώρινας (Παπαχρήστου Β., 1994). Στόχος του Συλλόγου ήταν να αναδείξει θέματα πολιτισμού δίνοντας βαρύτητα στη μουσική και στηρίζοντας την προσπάθεια στη διάθεση των μελών για καλλιτεχνική προσφορά. Τον Αύγουστο του 1943 σκοτώθηκαν πολλά από τα μέλη του συλλόγου από τα γερμανικά στρατεύματα. Προς τιμήν των πεσόντων υπάρχει σήμερα ένα λιτό μνημείο στην είσοδο του Συλλόγου, ενώ η πλατεία μπροστά από το κτίριο ονομάζεται Πλατεία 7 Ηρώων. Ο Φ.Σ.Φ. «Αριστοτέλης» με την ίδρυσή του εγκαταστάθηκε στο κτίριο που του παραχώρησε ο Λ. Γούναρης (εκεί σήμερα βρίσκεται η Στέγη Φιλοτέχνων), αργότερα (το 1970) λόγω έλλειψης χώρου του παραχωρήθηκαν αίθουσες του Πνευματικού Κέντρου και το 1977 ο δήμος Φλώρινας παραχώρησε στο Σύλλογο ένα οικοπέδο δίπλα στον ποταμό Σακουλέβα, όπου ξεκίνησε η ανέγερση νέου κτιρίου, η οποία ολοκληρώθηκε και εγκαινιάστηκε στις 28 Οκτωβρίου 1983 με την οικονομική βοήθεια των Φλωρινιωτών.

Ο «Αριστοτέλης» διοργανώνει κατά καιρούς διάφορες εκδηλώσεις, η σημαντικότερη από τις οποίες είναι οι «Νύχτες Χειμώνα», όπου τα τμήματα του συλλόγου παρουσιάζουν τη δουλειά που έκαναν κατά τη διάρκεια του έτους (<http://www.fsfa.gr/newsite/>).

Ο Σύλλογος ανέπτυξε και αναπτύσσει δραστηριότητες σε διάφορα τμήματα:

- Το Μορφωτικό τμήμα. Το συγκεκριμένο τμήμα του Συλλόγου φαίνεται να δημιουργήθηκε το 1943, καθώς αναφέρεται στο Πρακτικό του έτους εκείνου και περιλαμβάνει 4 τμήματα (αθλητικό, μορφωτικό, ψυχαγωγίας και πρόνοιας), ο σκοπός των οποίων δε διευκρινίζεται και δεν είναι σαφής (Τσαπάνου Σ., 1964 & www.fsfa.gr).

- Τη Μικτή Χορωδία. Το πρώτο βασικό τμήμα που δημιουργήθηκε στο Σύλλογο, το οποίο παραμένει ενεργό έως σήμερα.

- Το Εικαστικό τμήμα απ' όπου ξεκίνησαν την πορεία τους πολλοί καταξιωμένοι Φλωρινιώτες καλλιτέχνες. Σημειώνεται ότι στο κτίριο του Συλλόγου υπάρχει αίθουσα πινακοθήκης, στην οποία φιλοξενούνται οι περισσότερες εκθέσεις της περιοχής.

- Το τμήμα Εθνικής Μουσικής, που δίνει έμφαση στην ποιοτική αναβάθμιση των βυζαντινών μουσικών σπουδών (<http://www.fsfa.gr/newsite/>).

- Το τμήμα Εθνογραφίας και Χορού, το οποίο υπήρχε από το 1954, όταν το χορευτικό συγκρότημα του χωριού Άλωνα που διηύθυνε ο κ. Σίμος Κωνσταντίνου εκπροσωπούσε το σύλλογο σε πολιτιστικά γεγονότα στην περιοχή. Η επίσημη ίδρυση του τμήματος πραγματοποιήθηκε το 1979 με δάσκαλο τον Β. Παπαχρήστου, τον οποίο μετά το 1980 διαδέχτηκαν πολλοί άλλοι χοροδιδάσκαλοι (Παπαχρήστου Β., 1994). Επίσης, το τμήμα έχει ξεκινήσει από το 1993 έρευνα προκειμένου να γίνει μια όσο το δυνατό αντικειμενικότερη καταγραφή της τοπικής μουσικοχορευτικής κουλτούρας. Η έρευνα αυτή συνεχίζεται έως σήμερα. Ο αριθμός των μελών του τμήματος κυμαίνεται περί τα 250 με 300, ενώ θα ήταν παράλειψη αν δεν γινόταν αναφορά στον ιματισμό του συλλόγου, ο οποίος περιλαμβάνει φορεσιές από διάφορα χωριά της περιοχής, αλλά και της Ελλάδας γενικότερα.

- Το Θεατρικό τμήμα

- Το Λαογραφικό Μουσείο. Η λαογραφική συλλογή του συλλόγου αποτελεί τη μεγαλύτερη λαογραφική συλλογή στην περιφέρεια της Φλώρινας με υλικό αντιπροσωπευτικό της λαϊκής τέχνης της περιοχής της Φλώρινας. Σήμερα, αριθμεί 4500-5000 αντικείμενα (όπως γεωργικά και υφαντικά εργαλεία, μουσικά όργανα, ιστορικά αντικείμενα, κ.ά.).

- Παιδική Χορωδία

- Αθλητικό τμήμα (καλαθοσφαίριση, πετοσφαίριση, ποδόσφαιρο, σκάκι) (<http://www.fsfa.gr/newsite/>).

2.3.7.5.4. Λύκειο Ελληνίδων Φλώρινας

Το Λύκειο Ελληνίδων ιδρύθηκε το 1952 στη Φλώρινα ως παράρτημα του Λυκείου Ελληνίδων Αθηνών. Ιδρύτριά του ήταν η Τσάμη Στεφανία και πρώτος

δάσκαλο ο Βασίλης Παπαχρήστου (Παπαχρήστου Β, 1994 & Λύκειον των Ελληνίδων, 2008). Από το 2008 χοροδιδάσκαλοι του συλλόγου είναι ο Γιάννης Κωνσταντίνου και η Ήρα Κολώνη – Κωνσταντίνου. Το Λύκειο Ελληνίδων Φλώρινας υπήρξε το πρώτο οργανωμένο χορευτικό συγκρότημα που δημιουργήθηκε στην περιοχή, ενώ ο ρόλος του είναι σημαντικός γιατί συνέβαλε στην διάδοση και ανάδειξη των τοπικών εθίμων. Τα τμήματα του συλλόγου είναι τα εξής: χορευτικά τμήματα (παιδιών, εφήβων, ενηλίκων), τμήμα ζωγραφικής, εργαστήρι τέχνης, τμήμα μαζικού-ψυχαγωγικού αθλητισμού, βιβλιοθήκη. Πρόσφατα κατασκευάστηκαν και δυο προθήκες για την προβολή τοπικών παραδοσιακών φορεσιών (Προφορική μαρτυρία Νόνης Παυλίδου).

Ο σύλλογος συνεχίζει μέχρι σήμερα τη δράση του, ενώ στο ενεργητικό του έχει σημαντικές εμφανίσεις και συμμετοχές σε φεστιβάλ, όπως η συμμετοχή του στο Α' Βορειοελλαδίτικο Φεστιβάλ λαϊκών χορών και σε Πανελλήνιο Φεστιβάλ λαϊκών χορών (Παπαχρήστου Β., 1994). Επίσης, το Λύκειο συμμετέχει σε εθνικές και τοπικές γιορτές με παρελάσεις και εκδηλώσεις. Κατά καιρούς έχει συμμετάσχει σε συνέδρια που αφορούν την παράδοση (Λύκειον των Ελληνίδων, 2008). Τα τελευταία χρόνια συμμετέχει στις πολιτιστικές εκδηλώσεις του Δήμου Φλώρινας και στο παραδοσιακό έθιμο «Φωτιές Χριστουγέννων» που γιορτάζεται στις 23 Δεκεμβρίου με συμμετοχή πλήθους κόσμου και επισκεπτών. Τέλος, έχει καθιερωθεί να παρουσιάζει σε αναπαράσταση το μαντικό έθιμο του «Κλήδονα» που οργανώνει κάθε χρόνο το ΛΕΦ στις 24 Ιουνίου (Προφορική μαρτυρία Νόνης Παυλίδου).

2.3.7.5.5. *Εύξεινος Λέσχη Φλώρινας*

Η Εύξεινος Λέσχη Φλώρινας ιδρύθηκε το 1951 και νομιμοποιήθηκε με την αριθ.68/1972 απόφαση του Πρωτοδικείου Φλώρινας. Ο σύλλογος αυτός ιδρύθηκε από πρόσφυγες του Πόντου που εγκαταστάθηκαν στην περιοχή της Φλώρινας το 1922, ενώ σήμερα αριθμεί 1000 και πλέον μέλη που δεν είναι απαραίτητα ποντιακής καταγωγής. Κατά καιρούς η Εύξεινος Λέσχη έκανε αξιόλογες εμφανίσεις, συμμετείχε πολλές φορές σε Φεστιβάλ χορευτικών συγκροτημάτων, αποσπώντας μάλιστα και βραβεία, ενώ πήρε μέρος και στο Συνέδριο της Παμμακεδονικής

Ομοσπονδίας Αυστραλίας, Καναδά και Αμερικής. Πρώτος χοροδιδάσκαλος της Ευξείνου Λέσχης υπήρξε ο Σταύρος Γυμνόπουλος (Παπαχρήστου Β., 1994).

Η Εύξεινος Λέσχη διαθέτει πολλές δραστηριότητες: έχει χορευτικά τμήματα (παιδικό, εφηβικό, ενηλίκων), αθλητικό τμήμα, χορωδία, τμήμα εκμάθησης διαλέκτου και λύρας. Επίσης, η Λέσχη διαθέτει εφημερίδα, τράπεζα αίματος, βιβλιοθήκη, μουσείο, ενώ παρέχει υποτροφίες και φοιτητική εστία σε φοιτητές ποντιακής καταγωγής (Αρχείο Ευξείνου Λέσχης Φλώρινας).

2.3.7.5.6. Εθνικομορφωτικός Σύλλογος Αμυνταίου «Ο Αμύντας»

Ο Εθνικομορφωτικός Σύλλογος Αμυνταίου «Ο Αμύντας» ιδρύθηκε στις 12 Ιουνίου 1960 με απόφαση του Πρωτοδικείου Φλώρινας από μια ομάδα φιλοπρόοδων Αμυνταιωτών. Ο σύλλογος υπάρχει έως σήμερα και παρουσιάζει έντονη δράση και η παρουσία του είναι καθοριστική στα πνευματικά δρώμενα της πόλης και της περιοχής. Έδρα του είναι η κωμόπολη του Αμυνταίου Φλώρινας. Τα ενεργά μέλη του συλλόγου προέρχονται είτε από το Αμύνταιο είτε από τη γύρω περιοχή, στεγάζεται στο Πολύκεντρο Αμυνταίου και απαρτίζεται από περίπου 450 μέλη. Ο σύλλογος έχει πραγματοποιήσει κατά καιρούς εκδηλώσεις σε διάφορες περιοχές της χώρας και έχει συμμετάσχει σε φεστιβάλ χορευτικών συγκροτημάτων (Παπαχρήστου Β., 1994).

Το 1975, ο κ. Θανάσης Ζάκας, πρότεινε την ίδρυση χορευτικού συγκροτήματος στο σύλλογο και με μεγάλη προσπάθεια και πολλή διάθεση, στήθηκε το πρώτο οργανωμένο χορευτικό τμήμα του συλλόγου του Αμυνταίου (http://www.inflorina.gr/index.php?MODULE=bce/application/inguide&Branch=NN0000000002_N0000000044_N0000000064_N0000000080_N0000002002_S0000001079). Ωστόσο, ο Παπαχρήστου (1994) αναφέρει ότι ο πρώτος χοροδιδάσκαλος του συλλόγου ήταν ο Κωνσταντίνος Λαζαρίδης. Το συγκρότημα συνέχισε την πορεία του με χοροδιδάσκαλο τον κ. Γκοτζαμανίδη, ο οποίος το καθιέρωσε και το ανέδειξε. Σήμερα λειτουργούν τμήματα ενηλίκων και ανηλίκων. Το τμήμα παραστάσεων δίνει το παρόν στα πολιτιστικά δρώμενα της περιοχής, αλλά και στο σύνολο του ελλαδικού χώρου και του εξωτερικού, συμμετέχοντας σε παραδοσιακές εκδηλώσεις, προβάλλοντας με υπευθυνότητα και σεβασμό την μουσικοχορευτική μας κληρονομιά.

Ο «Αμύντας» εκτός από το χορευτικό διαθέτει και άλλα τμήματα:

- τη χορωδία, η οποία ξεκίνησε τη δράση της πριν από 45 χρόνια περίπου και είχε έντονη παρουσία στα πολιτιστικά δρώμενα του τόπου. Για περισσότερα από 35 έτη, η χορωδία δίνει συναυλίες σε όλη σχεδόν την χώρα, ενώ διαγωνίστηκε σε διάφορα χορωδιακά φεστιβάλ, με κορυφαία στιγμή την παρουσία της στο 1ο Πανελλήνιο Χορωδιακό Φεστιβάλ Αθηνών το 1981. Τα επόμενα χρόνια η χορωδία δεν παρουσιάζει δράση λόγω οργανωτικών προβλημάτων του συλλόγου. Μετά το 2000, όμως, η χορωδία παρουσιάζει και πάλι κινητικότητα και συμμετέχει σε αξιόλογες εκδηλώσεις, όπως αυτή που διοργάνωσε ο Δήμος Αμυνταίου για την διέλευση της Ολυμπιακής Φλόγας.

- Το Τμήμα Φωτογραφίας, το οποίο πρωτολειτούργησε το 1998, με απώτερο σκοπό τη δημιουργική έκφραση και την εισαγωγή στην καλλιτεχνική φωτογραφία

- Το Τμήμα Νεολαίας που συμμετέχει σε ανταλλαγές νέων με χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και εκτός αυτής.

- Το Τμήμα Περιβάλλοντος. Το τμήμα ιδρύθηκε το 2000 και οι κύριες δραστηριότητες του είναι οι εξορμήσεις και οι περίπατοι, με σκοπό την γνωριμία και προστασία των ιδιαίτερης αισθητικής και οικολογικής αξίας ορεινών και πεδινών περιοχών του τόπου μας. Κατά τη διάρκεια του έτους το τμήμα διοργανώνει ημερίδες με θέματα οικολογικού ενδιαφέροντος.

- Την ομάδα χάντμπολ. Υφίσταται από το 1977 και είχε κατά καιρούς πολλές επιτυχίες σε πανελλήνιους αγώνες.

- Την ομάδα μπάσκετ. Λειτουργούν τα τμήματα ανδρών, παιδών και γυναικών.

Τέλος, άλλη δραστηριότητα του συλλόγου είναι η έκδοση δεκαπενθήμερης εφημερίδας που πραγματεύεται θέματα πολιτιστικά, πολιτικά και κοινωνικά (http://www.inflorina.gr/index.php?MODULE=bce/application/inguide&Branch=N_N0000000002_N0000000044_N0000000064_N0000000080_N0000002002_S0000001079).

2.3.7.5.7. Μορφωτικός Σύλλογος Παπαγιάννη «Μέγας Αλέξανδρος»

Ο «Μέγας Αλέξανδρος» Παπαγιάννη ιδρύθηκε το 1979 με την αριθ. 42/79 απόφαση του Πρωτοδικείου Φλώρινας και τροποποιήθηκε με την αριθ.15/85/9/92 απόφαση του ίδιου Πρωτοδικείου. Ο σύλλογος υπάρχει έως σήμερα στο ομώνυμο χωριό της Φλώρινας. Ο «Μέγας Αλέξανδρος» έχει πραγματοποιήσει αξιόλογες εμφανίσεις στην Ελλάδα (Λαογραφικές εκδηλώσεις Ξάνθης, “Έλευθερία” Ελασσόνας, Θάσος κλπ.) και στην Αυστραλία το 1989 (Παπαχρήστου Β., 1994).

Ο «Μέγας Αλέξανδρος» ιδρύθηκε από ανθρώπους που διακρίνονταν για την ευαισθησία και αγάπη του για το παρελθόν του τόπου, προβληματισμό για το μέλλον του και βασικό σκοπό την ανάπτυξη πνεύματος αλληλεγγύης μεταξύ των μελών. Αρχικά, ο σύλλογος ενασχολούνταν με αθλητικές και πνευματικές δραστηριότητες. Όμως, η επιθυμία ορισμένων ανθρώπων να διατηρήσουν την παράδοση του χωριού τους και να την μεταβιβάσουν στις νεότερες γενιές, τους παρακίνησε να καταγράψουν τα ήθη και έθιμα του χωριού έτσι ώστε να διασωθεί ό,τι μπορεί ακόμα από την πολιτιστική κληρονομιά που άφησαν οι παλαιότεροι. Ο σύλλογος λίγο μετά την ίδρυσή του δημιούργησε χορευτικό συγκρότημα, το οποίο έχει λάβει μέρος σε εκδηλώσεις, τόσο στην Ελλάδα, όσο και σε χώρες του εξωτερικού, κάνοντας γνωστό το χωριό, αλλά και τις παραδόσεις του σε πολύ κόσμο (http://www.inflorina.gr/index.php?MODULE=bce/application/inguide&Branch=N_N0000000002_N0000000044_N0000000064_N0000000080_N0000002002_S0000001090). Σημειώνεται ότι πρώτος δάσκαλος του συλλόγου υπήρξε ο Βασίλης Παπαχρήστου (Παπαχρήστου Β., 1994).

Ο «Μέγας Αλέξανδρος» διαθέτει μια πλούσια λαογραφική συλλογή, που αποτελείται από αντικείμενα όπως γεωργικά εργαλεία, οικιακά σκεύη, αργαλειό, μυλόπετρες, κάρα, εργαλεία διαφόρων επαγγελμάτων, ενώ στόχος είναι η ίδρυση ενός Λαογραφικού Μουσείου που θα στεγάσει αυτά τα ευρήματα. Ο σύλλογος αναπτύσσει και άλλες δράσεις, όπως την τράπεζα αίματος που λειτουργεί από το 1997 με σκοπό να παρέχει βοήθεια στους συγχωριανούς που έχουν ανάγκη. Άλλη αξιόλογη δράση είναι το γεγονός ότι ο σύλλογος εκδίδει τη διμηνιαία εφημερίδα «Φωνή Του Κάμπου», την οποία μπορούν όλοι να προμηθεύονται και να ενημερώνονται για πολλά και ποικίλα θέματα.

Η αναβίωση εθίμων είναι ένα χαρακτηριστικό του χωριού αυτού, αφού γίνεται πολλή μεγάλη προσπάθεια για τη διατήρησή τους. Το πιο γνωστό έθιμο που

πραγματοποιείται στο χωριό είναι τα «Μπαμπάρια». Πρόκειται για ένα παραδοσιακό καρναβάλι που σχετίζεται με τη λατρεία του θεού Διόνυσου. Το καρναβάλι αυτό πραγματοποιείται την ημέρα της Πρωτοχρονιάς και οι συμμετέχοντες φορούν πάνω τους δέρματα ζώων. Το ευχάριστο είναι ότι το έθιμο αυτό, έπειτα από πολλές προσπάθειες του συμβουλίου και των μελών του συλλόγου, εντάχθηκε στο πρόγραμμα LEADER II. Το έθιμο αυτό πραγματοποιείται μέχρι σήμερα, είναι μια εκδήλωση σήμα κατατεθέν του χωριού και θα αναλύεται σε άλλο κεφάλαιο (Παπαχρήστου Β., 1994). Επιπλέον, «Μέγας Αλέξανδρος» πραγματοποιεί εκδηλώσεις προς τιμήν των προστατών του χωριού Κωνσταντίνου και Ελένης όπου συμμετέχουν χορευτικά συγκροτήματα, γίνονται εκθέσεις ζωγραφικής και άλλοι διαγωνισμοί

(http://www.inflorina.gr/index.php?MODULE=bce/application/inguide&Branch=NN0000000002_N0000000044_N0000000064_N0000000080_N0000002002_S0000001090).

2.3.7.5.8. Πολιτιστικός Μορφωτικός Σύλλογος «Το Φλάμπουρο»

Ο Πολιτιστικός Μορφωτικός Σύλλογος «Το Φλάμπουρο» ιδρύθηκε το 1986 με την αριθ.95/86 απόφαση του Πρωτοδικείου Φλώρινας και πρώτος χοροδιδάσκαλος υπήρξε ο Γρηγόρης Κετσετζής (Παπαχρήστου Β., 1994). Στο σημείο αυτό να σημειωθεί ότι ο λόγος για τον οποίο έχουν συγκεντρωθεί αρκετά στοιχεία για το συγκεκριμένο πολιτιστικό σύλλογο συγκριτικά με τα χρόνια παρουσίας του στα πολιτιστικά δρώμενα της περιοχής είναι ότι πρόκειται για έναν από τους ελάχιστους συλλόγους της Φλώρινας που παρουσιάζει έντονη δράση και δυναμικότητα, κάτι που θα διαπιστωθεί και στη συνέχεια.

Ο σύλλογος έχει δημιουργήσει πολλά τμήματα και ασχολείται με ποικίλες δραστηριότητες:

- Το πρώτο τμήμα που δημιουργήθηκε ήταν το χορευτικό συγκρότημα, το οποίο αρχικά είχε δυο τμήματα (παιδικό, εφηβικό), ενώ σήμερα ο σύλλογος διαθέτει τέσσερα χορευτικά τμήματα (δυο παιδικά, εφηβικό και γυναικείο) με εμφανίσεις σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας.

- Τη γυναικεία χορωδία που συμμετέχει σε διάφορες εκδηλώσεις στην περιοχή.
- Την παιδική θεατρική ομάδα, η οποία διοργανώνει κατά τη διάρκεια του έτους παραστάσεις.
- Την τράπεζα αίματος, η οποία βοηθά τους συγχωριανούς που έχουν ανάγκη για αίμα.
- Το τμήμα εκμάθησης αγγλικής γλώσσας.
- Την έκδοση της διμηνιαίας εφημερίδας «ΤΑ ΦΛΑΜΠΟΥΡΙΩΤΙΚΑ», που πραγματεύεται θέματα κοινωνικά, ιστορικά, πολιτιστικά, επικαιρότητας.

Ο Πολιτιστικός Μορφωτικός Σύλλογος «ΤΟ ΦΛΑΜΠΟΥΡΟ» απέκτησε προσφάτως λαογραφικό μουσείο με πολλά εκθέματα που σχετίζονται με τον τόπο, τα οποία δίνουν πολλά στοιχεία για τον τρόπο ζωής των κατοίκων και την πολιτιστική κίνηση του χωριού στο παρελθόν. Ακόμα, στο μουσείο υπάρχει και έκθεση φωτογραφίας, όπου μπορεί κανείς να βρει πολύ σπάνιες και μοναδικές φωτογραφίες από παλαιότερες εποχές. Ακόμα, ο σύλλογος κάθε χρόνο διοργανώνει διάφορες αξιόλογες εκδηλώσεις. Πρώτη εκδήλωση του έτους είναι η κοπή της πρωτοχρονιάτικης πίτας, ακολουθεί η αποκριάτικη «Τζουτζουνάτε» (έτσι λέγεται η φωτιά στα αρβανίτικα), οι πολιτιστικές εκδηλώσεις της Ζωοδόχου Πηγής και το Κανάτσειε στα τέλη Ιουνίου (γιορτή του Κλήδονα).

Το πιο σημαντικό πολιτιστικό γεγονός του χωριού είναι οι τετραήμερες εκδηλώσεις του Δεκαπενταύγουστου κατά τη διάρκεια του οποίου διοργανώνονται διαφόρων ειδών εκδηλώσεις, όπως χορευτικά φεστιβάλ, ημερίδες πολιτιστικού περιεχομένου, ποδηλατικοί αγώνες, αθλοπαιδιές κ.λπ. Σημειώνεται, ότι οι πολιτιστικές εκδηλώσεις του Δεκαπενταύγουστου ονομάζονται «Λαμπράκεια» προς τιμήν του αείμνηστου Δημητρίου Λαμπράκη, ο οποίος πήρε μέρος στους αγώνες για την απελευθέρωση της Μακεδονίας, είχε ως έδρα το Φλάμπουρο, ενώ είχε παρουσιαστεί στο χωριό ως δάσκαλος. Σήμερα, υπάρχει σε κεντρικό σημείο του χωριού η προτομή του. Τέλος, ο σύλλογος διοργανώνει εκδηλώσεις με αφορμή εθνικές επετείους και μεγάλες θρησκευτικές γιορτές, όπως των Χριστουγέννων (Αρχείο Πολιτιστικού Συλλόγου «ΤΟ ΦΛΑΜΠΟΥΡΟ»).

2.3.8. Η Λογοτεχνία στη Φλώρινα

Κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας υπήρχε μια σχετική πνευματική κίνηση σε μικρό, όμως, βαθμό. Μετά την απελευθέρωση της Φλώρινας το 1912 η περιοχή άρχισε να αναπτύσσεται πνευματικά. Στην κατάσταση αυτή συνέβαλλε σε μεγάλο βαθμό η άφιξη των Ελλήνων του Μοναστηρίου αρκετοί από τους οποίους ήταν λογοτέχνες, εκπαιδευτικοί, τυπογράφοι και βοήθησαν στην ανάπτυξη της λογοτεχνικής δραστηριότητας της Φλώρινας. Ανάλογα αποτελέσματα είχε και ο ερχομός των προσφύγων του Πόντου και της Μικράς Ασίας το 1922. Η εγκατάσταση νέων κατοίκων στην περιοχή έδωσε μια άλλη όψη στον τόπο και ειδικά η πόλη της Φλώρινας απέκτησε αστικό χαρακτήρα.

Μέχρι το 1950 ο Τύπος, τα περιοδικά και οι εφημερίδες συνέβαλλαν καθοριστικά στην πνευματική ανάπτυξη της πόλης. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο αριθμός των ανθρώπων που δημοσίευσαν κείμενα στον τοπικό Τύπο ή έγραψαν κάποιο βιβλίο κυμαίνεται γύρω στους 250. Οι πνευματικοί αυτοί άνθρωποι ασχολήθηκαν με είδη, όπως η λογοτεχνία, η ποίηση, η ιστορία, η λαογραφία, η δημοσιογραφία και άλλα είδη. Το έτος 1957 αποτελεί ορόσημο για την πνευματική ζωή της πόλης, καθώς τότε εκδόθηκε για πρώτη φορά το περιοδικό «Αριστοτέλης» από τον ομώνυμο σύλλογο της Φλώρινας. Αρκετά χρόνια αργότερα, και συγκεκριμένα, το 1989 κυκλοφόρησε το περιοδικό «Εταιρία» από την Εταιρία Γραμμάτων και Τεχνών. Ουσιαστικά τα δυο αυτά περιοδικά αποτελούν το σύνολο της λογοτεχνικής δραστηριότητας της περιοχής.

Εκτός από τα περιοδικά αυτά κάποιοι Φλωρινιώτες συγγραφείς τύπωσαν και μερικά βιβλία ποίησης, διηγήματος και δοκιμίου. Το διήγημα φαίνεται να επηρεάζεται συνήθως από τον Μακεδονικό Αγώνα και τα γεγονότα του 1940. Από τις έρευνες προκύπτει ότι το πρώτο λογοτεχνικό βιβλίο που εκδόθηκε στη Φλώρινα είναι του Άνθη Θαλή «Φιληβικά ποιήματα» το 1932 και αποτελεί μια συλλογή πεζών και ποιημάτων. Βιβλία έγραψαν, επίσης, ο Στερίκας Κούλης, ο Γεώργιος Μόδης, ο Κων/νος Λούστας, ο Λάζαρος Μέλλιος, ο Νίκος Μέρτζος και άλλοι (Πύρζας Κ., 2002).

Β' ΠΡΑΚΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

3. Στατιστική Ανάλυση Δεδομένων Ερωτηματολογίου

3.1. Σκοπός Παρούσας Έρευνας

Η παρούσα έρευνα έχει ως σκοπό τη συσχέτιση της πολιτισμικής κληρονομιάς της ευρύτερης περιοχής της Φλώρινας και την απήχισή της στους νέους. Ο λόγος για τον οποίο επιλέχθηκε η συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα (15-28 ετών) είναι ότι οι νέοι αποτελούν το πιο ενεργό κομμάτι του πληθυσμού και από αυτούς εξαρτάται η διατήρηση της πολιτισμικής κληρονομιάς του τόπου. Η συγκεκριμένη εργασία αποτελεί μια μελέτη παρατήρησης ενός τυχαίου δείγματος σχετικά με τη στάση τους απέναντι στην πολιτισμική κληρονομιά της Φλώρινας. Η επιλογή του νομού Φλώρινας για τη διεξαγωγή της έρευνας στηρίχτηκε στο γεγονός της καταγωγής της ερευνήτριας από την περιοχή.

Με τη χρήση κατάλληλων ερευνητικών εργαλείων θα διαπιστωθεί, αρχικά, η επαφή που έχουν οι νέοι με την υλική κληρονομιά του τόπου τους. Πιο συγκεκριμένα, οι ερωτώμενοι καλούνται να απαντήσουν αν γνωρίζουν τα Μουσεία του νομού και τους χώρους ιδιαίτερου πολιτισμικού ενδιαφέροντος, καθώς και αν έχουν επισκεφτεί κάποια από αυτά.

Στη δεύτερη ενότητα του ερωτηματολογίου διατυπώνονται ερωτήσεις που σχετίζονται με την άυλη κληρονομιά του τόπου. Το πρώτο τμήμα της ενότητας αυτής αφορά την παραδοσιακή διατροφή της Φλώρινας. Σε αυτό το τμήμα οι ερωτώμενοι καλούνται να απαντήσουν στο αν γνωρίζουν τα τοπικά παραδοσιακά τρόφιμα, στο αν τα φαγητά αυτά μαγειρεύονται στο σπίτι τους, αλλά και πιο θεωρούν ως το πιο χαρακτηριστικό προϊόν διατροφής. Επίσης, καλούνται να απαντήσουν και στο κατά πόσο η παραδοσιακή διατροφή είναι σημαντική για την υγεία, αν πρέπει να διατηρηθεί και γιατί.

Το δεύτερο τμήμα της ενότητας που αφορά την άυλη κληρονομιά αναφέρεται στους πολιτιστικούς φορείς της περιοχής. Οι συμμετέχοντες καλούνται να απαντήσουν σε ερωτήσεις, όπως ποιους πολιτιστικούς φορείς γνωρίζουν, αν

συμμετέχουν σε κάποιον από αυτούς, αν πιστεύουν ότι οι πολιτιστικοί φορείς συμβάλλουν στη διατήρηση του τοπικού πολιτισμού.

Στο τρίτο τμήμα της ενότητας οι ερωτήσεις σχετίζονται με τις πολιτιστικές εκδηλώσεις και τα ήθη και έθιμα του τόπου. Πιο συγκεκριμένα, οι νέοι που συμμετέχουν στην έρευνα καλούνται να απαντήσουν ποιες εκδηλώσεις ή αναβιώσεις εθίμων γνωρίζουν, αν έχουν παρευρεθεί σε κάποιες από αυτές, καθώς και αν πιστεύουν ότι οι πολιτιστικές εκδηλώσεις συμβάλλουν στην ανάδειξη του τόπου.

Η συγκέντρωση των πληροφοριών αυτών πραγματοποιήθηκε μέσω ερωτήσεων που διατυπώθηκαν σε συνεργασία με την κα Γεωργιτσογιάννη και αποτυπώθηκαν σε ένα κατευθυνόμενο ερωτηματολόγιο που αποτελείται 17 ερωτήσεις, πολλές από τις οποίες έχουν και υποερωτήματα.

3.2. Συμμετέχοντες

Στην παρούσα έρευνα συμμετείχαν 136 νέοι που κατοικούν στο νομό Φλώρινας. Από τους 136 νέους οι 51 είναι άνδρες και οι 85 γυναίκες. Η μικρότερη ηλικία που παρατηρείται είναι 15 και η μεγαλύτερη 28 χρονών. Το μορφωτικό επίπεδο των γονέων των συμμετεχόντων είναι κυρίως απόφοιτοι Λυκείου/ΤΕΕ/ΤΕΛ.

3.3. Ερευνητικά Εργαλεία

Τα ερευνητικά εργαλεία τα οποία χρησιμοποιήθηκαν στην έρευνα ήταν τα εξής:

- Γενικό ερωτηματολόγιο δημογραφικών χαρακτηριστικών δείγματος
- Ερωτηματολόγιο σχετικά με την πολιτισμική κληρονομιά της Φλώρινας (Μουσεία, χώροι πολιτισμικού ενδιαφέροντος, παραδοσιακή διατροφή, πολιτιστικοί φορείς, πολιτιστικές εκδηλώσεις, ήθη και έθιμα).

Τα εργαλεία αυτά μαζί με τη φόρμα συγκατάθεσης δόθηκαν ως ένα ενιαίο πακέτο ερωτήσεων σε μια και μοναδική φάση. Μαζί με αυτά δόθηκαν και οι απαραίτητες πληροφορίες για τη σωστή συμπλήρωση του ερωτηματολογίου και οι

συμμετέχοντες διαβεβαιώθηκαν ότι οι απαντήσεις που δόθηκαν θα παραμείνουν απόρρητες.

Γενικό ερωτηματολόγιο δημογραφικών χαρακτηριστικών:

Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο είναι κατάλληλα διαμορφωμένο και περιλαμβάνει δυο ενότητες, τα ανθρωποκεντρικά και τα κοινωνικο-δημογραφικά χαρακτηριστικά. Τα ανθρωποκεντρικά χαρακτηριστικά που ερωτήθηκαν είναι το φύλλο και η ηλικία και τα κοινωνικο-δημογραφικά είναι στοιχεία, όπως το επίπεδο εκπαίδευσης και η εργασία των κηδεμόνων των ερωτηθέντων.

Ερωτηματολόγιο σχετικά με την πολιτισμική κληρονομιά της Φλώρινας

Σε αυτό το τμήμα του ερωτηματολογίου παρατηρείται και αξιολογείται η γνώση των πολιτιστικών στοιχείων του τόπου από τους νέους. Η ερευνήτρια αυτής της μελέτης και η επιβλέπουσα κα Ε. Γεωργιτσογιάννη συνέταξαν κατάλληλα 17 ερωτήσεις, πολλές από τις οποίες έχουν και υποερωτήματα, σχετικά με την πολιτιστική κληρονομιά της περιοχής της Φλώρινας. Οι ερωτήσεις συντάχθηκαν με τρόπο όσο γίνεται πιο απλό και κατανοητό για τους νέους και με άμεση κατεύθυνση προς αυτούς. Με αυτόν τον τρόπο συγκεντρώθηκαν πληροφορίες που σχετίζονται με το κατά πόσο οι νέοι της Φλώρινας γνωρίζουν τα διάφορα πολιτιστικά στοιχεία της περιοχής. Πιο συγκεκριμένα, μέσω του ερωτηματολογίου συγκεντρώθηκαν πληροφορίες για τα μουσεία, τους χώρους πολιτισμικού ενδιαφέροντος, την παραδοσιακή διατροφή, τους πολιτιστικούς φορείς, τις πολιτιστικές εκδηλώσεις και τα ήθη και έθιμα.

3.4. Διαδικασία

Η επαφή με τους συμμετέχοντες πραγματοποιήθηκε στη Φλώρινα, και συγκεκριμένα, σε έξι τυχαία φροντιστήρια της περιοχής, αλλά και άλλους χώρους. Οι συμμετέχοντες ήταν άτομα που η ερευνήτρια συνάντησε στα φροντιστήρια, αλλά και άτομα από το κοινωνικό της περιβάλλον, δηλαδή φίλοι και γνωστοί. Όσον αφορά τα φροντιστήρια, η πρώτη ενέργεια για την προσέγγιση των νέων ήταν η επαφή με τους υπευθύνους, αλλά και με τους καθηγητές που διδάσκουν εκεί. Οι υπεύθυνοι και οι

καθηγητές ενημερώθηκαν για τους στόχους της έρευνας και μελέτησαν το ερωτηματολόγιο που θα μοιραζόταν στους μαθητές, ώστε να ενημερωθούν για το σκοπό της έρευνας. Αφού συμφώνησαν για τη συνεργασία παραχωρήθηκαν δέκα λεπτά της διδακτικής ώρας για τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων. Τρία από τα φροντιστήρια που συμμετείχαν στην έρευνα ήταν φροντιστήρια ξένων γλωσσών, στα οποία υπήρχαν και ενήλικοι μαθητές μέχρι 28 ετών.

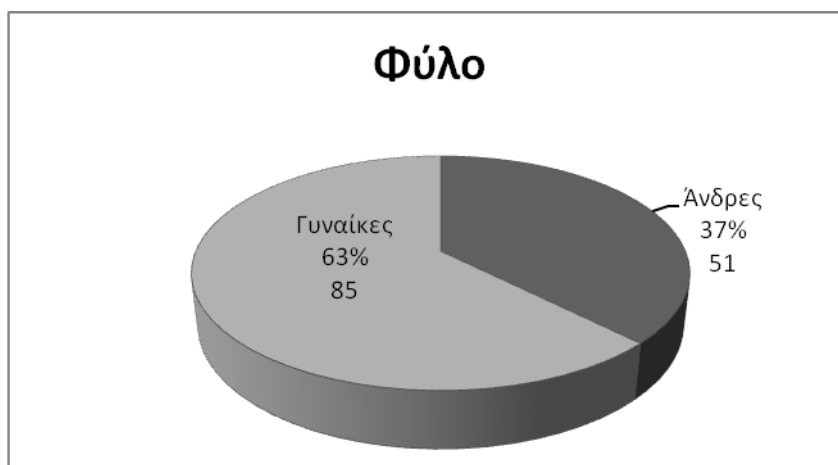
Μέσα στην αίθουσα διδασκαλίας γινόταν μια σύντομη εισαγωγή από τον εκάστοτε καθηγητή σχετικά με την ταυτότητα και την ιδιότητα της ερευνήτριας, καθώς και με τον σκοπό της εργασίας. Έπειτα, οι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν από την ερευνήτρια σχετικά με τη συγκεκριμένη έρευνα, την ανωνυμία του ερωτηματολογίου, καθώς και για το γεγονός ότι τα στοιχεία είναι αυστηρά απόρρητα. Στη συνέχεια, ζητήθηκε από τους μαθητές να ξεκινήσουν τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων και να απαντήσουν με ειλικρίνεια στις ερωτήσεις. Η ερευνήτρια τόνισε ότι δεν υπάρχουν σωστές και λάθος απαντήσεις και ζήτησε από τους συμμετέχοντες να είναι προσεκτικοί, ώστε να μην παραλείψουν να απαντήσουν σε κάποια ερώτηση. Μετά την ενημέρωση οι μαθητές προχώρησαν στη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων, με την παρουσία της ερευνήτριας και του καθηγητή στην αίθουσα κατά τη διάρκεια της συμπλήρωσης προκειμένου να απαντηθούν τυχόν απορίες.

Όταν κάποιος συμμετέχων ολοκλήρωνε τη συμπλήρωση, παρέδιδε το ερωτηματολόγιο και παρέμενε στην αίθουσα διδασκαλίας. Οι νέοι που συμμετείχαν ήταν πρόθυμοι για τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων, γεγονός που διευκόλυνε τη διαδικασία. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε εντός 6 ημερών και κάθε μέρα πραγματοποιούνταν επίσκεψη σε διαφορετικό φροντιστήριο. Μετά τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων η ερευνήτρια συγκέντρωνε τα συμπληρωμένα ερωτηματολόγια.

3.5. Αποτελέσματα Έρευνας

3.5.1. Δημογραφικά Χαρακτηριστικά Δείγματος

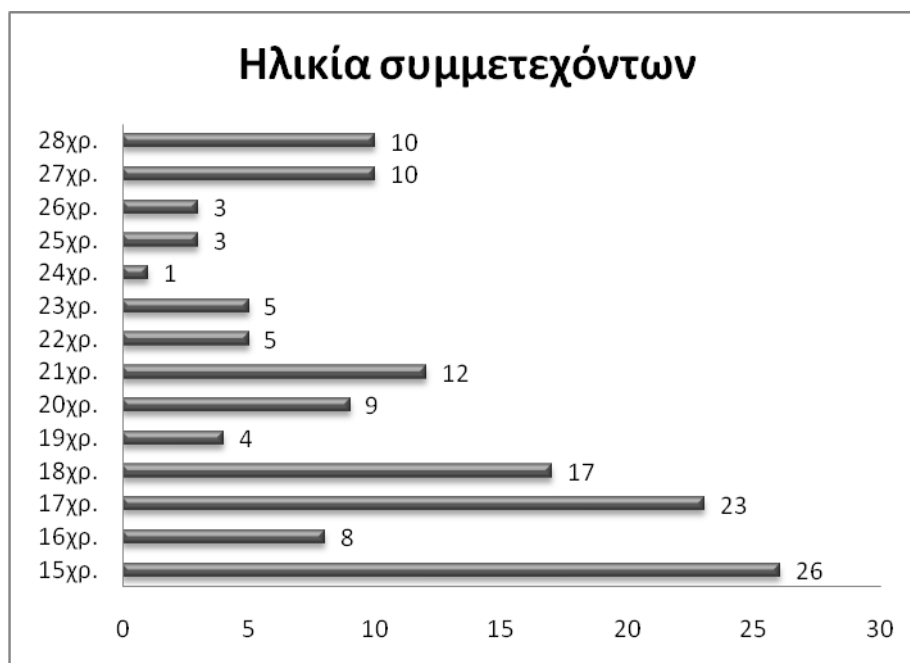
- Στο παρακάτω διάγραμμα παρατηρείται το φύλο των συμμετεχόντων στην έρευνα.

Διάγραμμα 1 – Φύλο συμμετεχόντων

Στο διάγραμμα φαίνεται ότι από τους 126 συμμετέχοντες που επιλέχτηκαν τυχαία οι 85 είναι γυναίκες, με ποσοστό 63% και οι 51 είναι άνδρες με ποσοστό 37%.

- Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζεται η ηλικία των νέων που συμμετείχαν στην έρευνα.

Διάγραμμα 2 – Ηλικία συμμετεχόντων

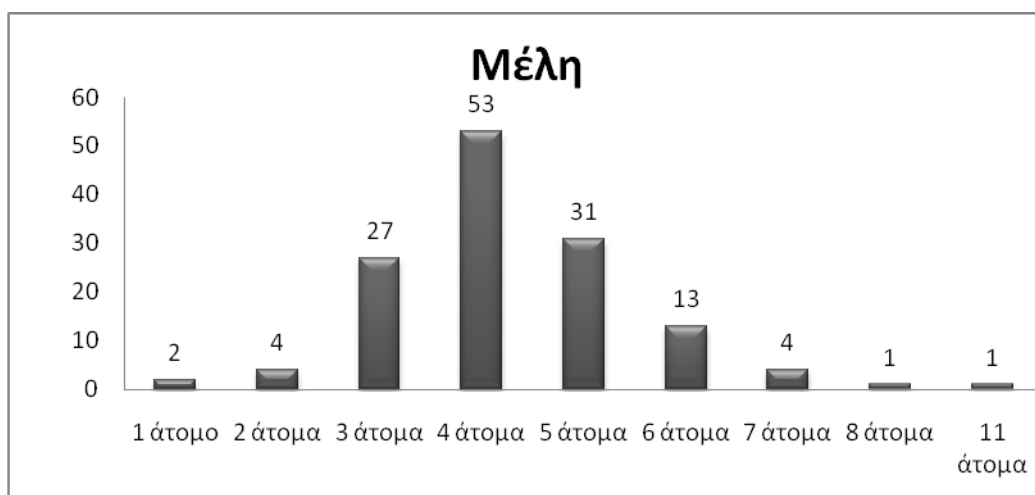
Στο παραπάνω διάγραμμα παρατηρούνται οι ηλικίες των νέων και το ποσοστό των νέων που αντιστοιχεί σε κάθε ηλικία. Η μικρότερη ηλικία που παρατηρείται είναι 15 χρονών και η μεγαλύτερη 28 χρονών. Σε μεγαλύτερο ποσοστό (19%)

εμφανίζεται η ηλικία των 15 ετών και σε μικρότερο (1%) η ηλικία των 24 ετών. Στον παρακάτω πίνακα παρατίθενται αναλυτικά ο αριθμός και το ποσοστό των συμμετεχόντων για κάθε ηλικία.

Ηλικία	Αριθμός συμμετεχόντων	Ποσοστό
15	26	19%
16	8	6%
17	23	17%
18	17	12%
19	4	3%
20	9	7%
21	12	9%
22	5	4%
23	5	4%
24	1	1%
25	3	2%
26	3	2%
27	10	7%
28	10	7%

Πίνακας 1 – Ηλικία συμμετεχόντων

- Στο διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζεται ο αριθμός των μελών της οικογένειας των συμμετεχόντων. Στον αριθμό αυτό συμπεριλαμβάνεται και ο ίδιος ο συμμετέχων.

Διάγραμμα 3 – Μέλη οικογένειας συμμετεχόντων

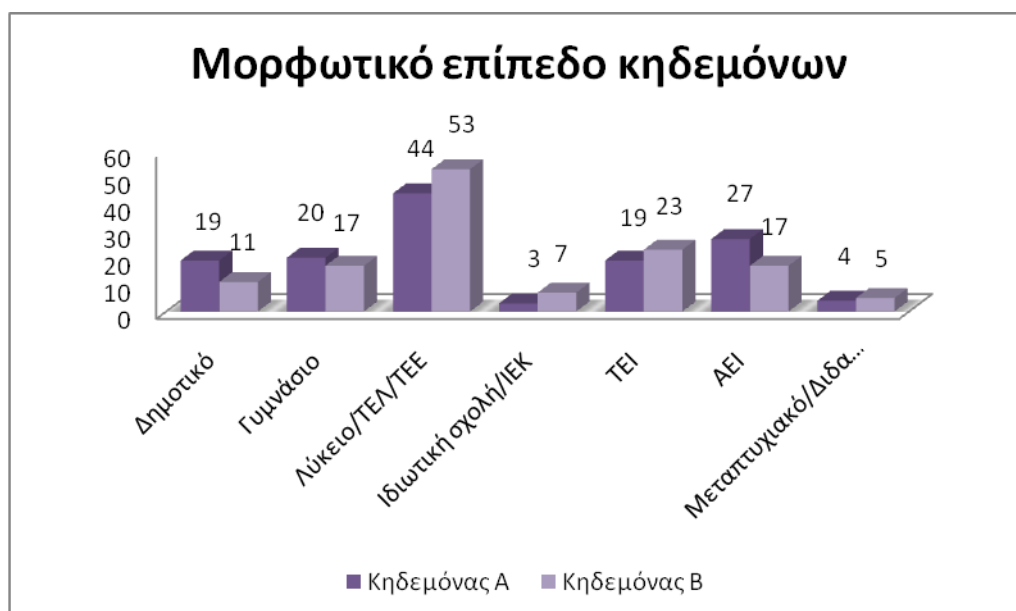
Στο παραπάνω διάγραμμα παρατηρείται ότι οι οικογένειες των συμμετεχόντων έχουν από 1 μέλος έως 11 μέλη. Στον πίνακα που ακολουθεί παρατίθενται τόσο ο

αριθμός των μελών των οικογενειών όσο και τα ποσοστά τους. Παρατηρείται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων (39%) ανήκει σε τετραμελή οικογένεια, ενώ το μικρότερο (1%) ανήκει σε οικογένειες που αποτελούνται από οχτώ ή έντεκα μέλη.

Μέλη οικογένειας	Αριθμός συμμετεχόντων	Ποσοστό
1 άτομο	2	1%
2 άτομα	4	3%
3 άτομα	27	20%
4 άτομα	53	39%
5 άτομα	31	23%
6 άτομα	13	9%
7 άτομα	4	3%
8 άτομα	1	1%
11 άτομα	1	1%

Πίνακας 2 – Μέλη οικογένειας συμμετεχόντων

- Στο διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζονται στοιχεία σχετικά με το μορφωτικό επίπεδο των γονέων / κηδεμόνων των συμμετεχόντων.

Διάγραμμα 4 – Μορφωτικό επίπεδο κηδεμόνων

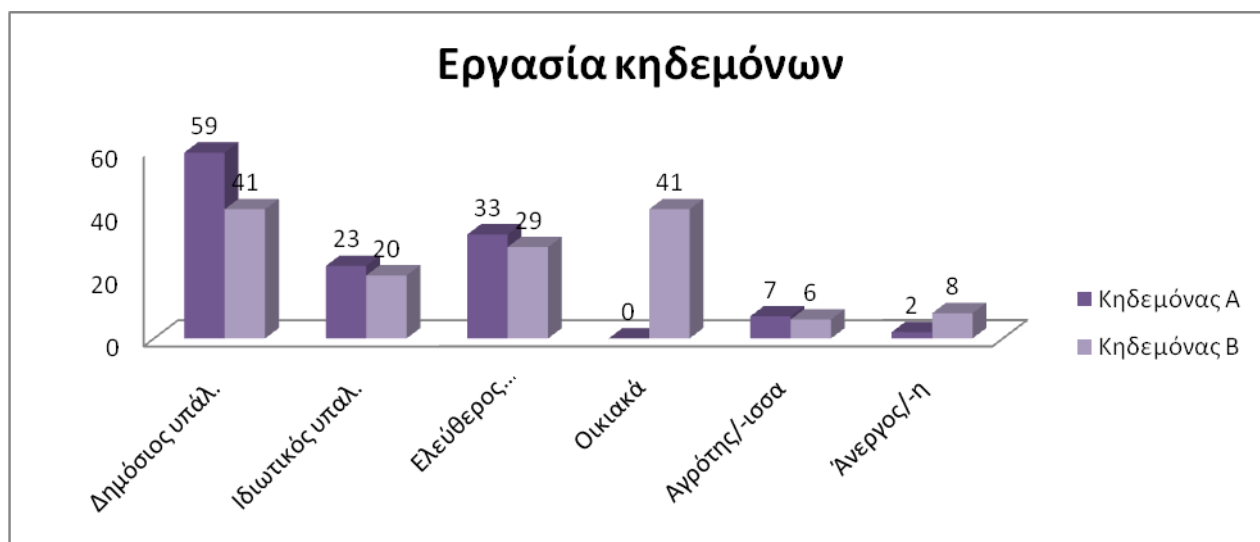
Στο παραπάνω διάγραμμα παρατηρείται ότι τα μεγαλύτερα ποσοστά των γονέων / κηδεμόνων (το 32% για τον πρώτο κηδεμόνα και το 40% για το δεύτερο κηδεμόνα) έχουν ως επίπεδο εκπαίδευσης το Λύκειο / ΤΕΛ / ΤΕΕ. Τα μικρότερα

ποσοστά των γονέων / κηδεμόνων διαθέτουν κάποιο μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο (το 3% για τον πρώτο κηδεμόνα και το 4% για το δεύτερο). Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται αναλυτικά ο αριθμός των κηδεμόνων σε κάθε εκπαιδευτικό επίπεδο και τα ποσοστά τους.

Μορφωτικό επίπεδο	Κηδεμόνας Α		Κηδεμόνας Β	
	Πλήθος	Ποσοστό	Πλήθος	Ποσοστό
Δημοτικό	19	14%	11	8%
Γυμνάσιο	20	15%	17	13%
Λύκειο/ΤΕΛ/ΤΕΕ	44	32%	53	40%
Ιδιωτική σχολή/ΙΕΚ	3	2%	7	5%
ΤΕΙ	19	14%	23	17%
ΑΕΙ	27	20%	17	13%
Μεταπτυχιακό/Διδακτορικό	4	3%	5	4%

Πίνακας 3 – Μορφωτικό επίπεδο κηδεμόνων

- Στο παρακάτω διάγραμμα παρατηρείται η κύρια ασχολία των κηδεμόνων των συμμετεχόντων.

Διάγραμμα 5 – Κύρια εργασία κηδεμόνων

Στο παραπάνω διάγραμμα παρατηρείται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των γονέων / κηδεμόνων απασχολείται στον δημόσιο τομέα (59 άνδρες και 41 γυναίκες). Επίσης, ένας μεγάλος αριθμός γυναικών (41 άτομα) ασχολείται με τα οικιακά. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται αναλυτικά ο αριθμός των κηδεμόνων σε κάθε είδος

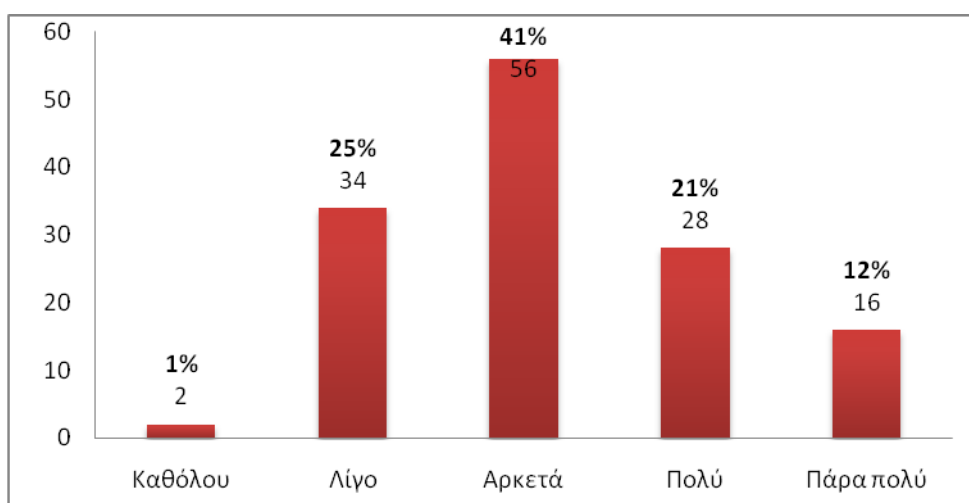
εργασίας και τα ποσοστά τους. Όσον αφορά τον πρώτο κηδεμόνα παρατηρείται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό (47%) εργάζεται στο δημόσιο τομέα και το μικρότερο (2%) δηλώνει ότι βρίσκεται σε κατάσταση ανεργίας, ενώ κανείς δεν ασχολείται με τα οικιακά. Επίσης, όσον αφορά το δεύτερο κηδεμόνα μπορεί κανείς να παρατηρήσει ότι το 28% εργάζεται στο δημόσιο τομέα, ενώ ίδιο ποσοστό ασχολείται με τα οικιακά, ενώ το μικρότερο ποσοστό (4%) ασχολείται με αγροτικές εργασίες.

Εργασία κηδεμόνα	Κηδεμόνας Α		Κηδεμόνας Β	
	Πλήθος	Ποσοστό	Πλήθος	Ποσοστό
Δημόσιος υπάλληλος	59	47%	41	28%
Ιδιωτικός υπάλληλος	23	18%	20	14%
Ελεύθερος επαγγελματίας	33	27%	29	20%
Οικιακά	0	0%	41	28%
Αγρότης/ -ισσα	7	6%	6	4%
Άνεργος/ ή	2	2%	8	6%

Πίνακας 4 – Κύρια εργασία κηδεμόνα

3.5.2. Περιγραφικά Χαρακτηριστικά Δείγματος

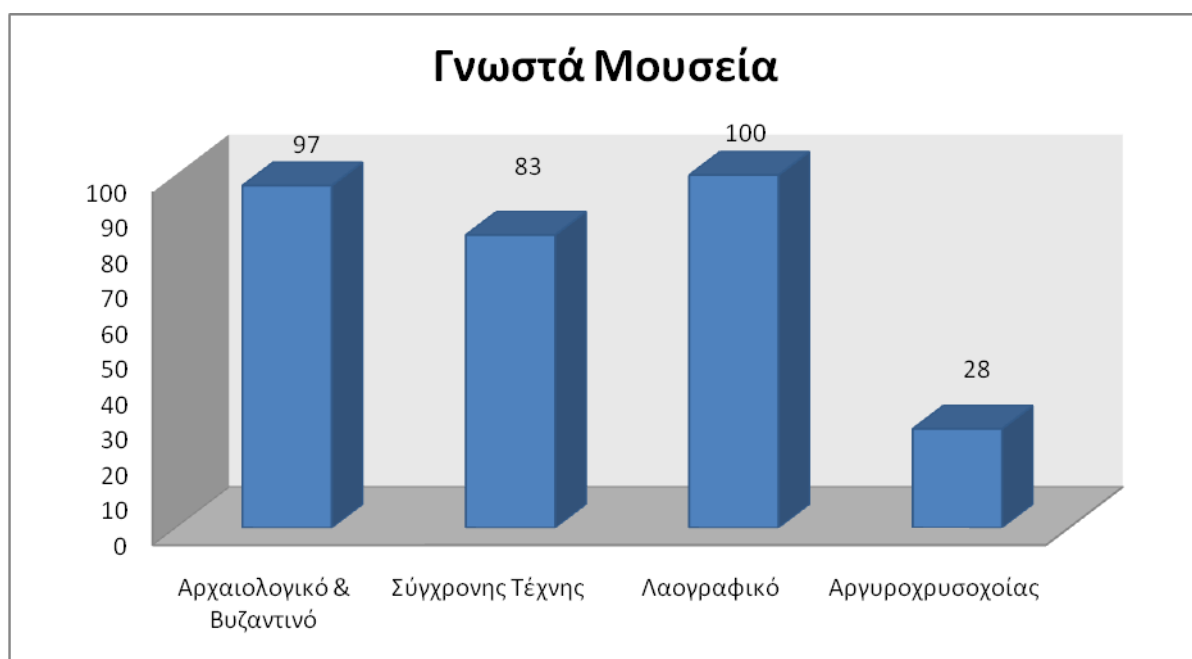
- Παρακάτω παρατίθενται τα αποτελέσματα των ερωτήσεων που σχετίζονται με τον πολιτισμό. Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζονται οι απαντήσεις της ερώτησης 1: «Πιστεύεις ότι η Φλώρινα είναι από τις περιοχές της Ελλάδας που έχουν έντονα τα στοιχεία του πολιτισμού;»

Διάγραμμα 6 – Βαθμός πολιτισμικού στοιχείου

Από το παραπάνω διάγραμμα προκύπτει ότι το μεγαλύτερο ποσοστό συμμετεχόντων (41%, δηλαδή 56 άτομα) θεωρεί ότι η Φλώρινα διατηρεί τα πολιτισμικά της στοιχεία σε αρκετά ικανοποιητικό βαθμό, το 25% (34 άτομα) θεωρεί ότι τα στοιχεία αυτά διατηρούνται λίγο, το 21% (28 άτομα) των νέων θεωρεί ότι διατηρούνται πολύ και το 12% (16) πάρα πολύ. Το 1% (2 άτομα) των συμμετεχόντων πιστεύει ότι στη Φλώρινα δεν υπάρχει έντονο το στοιχείο του πολιτισμού.

- Το διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζει τον αριθμό των ατόμων που γνωρίζουν κάποια από τα μουσεία της περιοχής. (Ερώτηση 2: Ποιο/ποια από τα παρακάτω μουσεία που υπάρχουν στη Φλώρινα γνωρίζεις;)

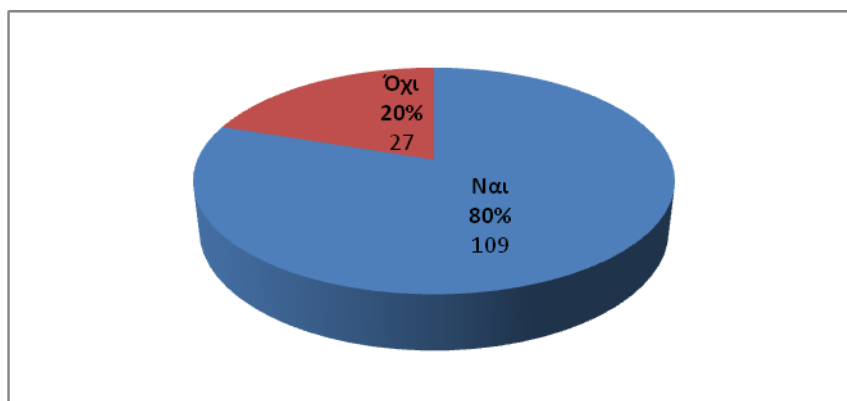

Διάγραμμα 7 – Γνωστά Μουσεία

Από το παραπάνω διάγραμμα προκύπτει ότι οι περισσότεροι νέοι γνωρίζουν κάποιο Λαογραφικό Μουσείο που υπάρχει στην περιοχή της Φλώρινας (100 άτομα). Δεύτερο γνωστότερο μουσείο είναι το Αρχαιολογικό & Βυζαντινό Μουσείο το οποίο γνωρίζουν 97 από τους 136 νέους. Τρίτο είναι το Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, το οποίο γνωρίζουν 83 άτομα και τελευταίο είναι το Μουσείο Αργυροχρυσοχοΐας στο Νυμφαίο το οποίο γνωρίζουν 28 νέοι.

- Το παρακάτω διάγραμμα δείχνει τον αριθμό και το ποσοστό των νέων που έχουν επισκεφτεί, αλλά αυτών που δεν έχουν επισκεφτεί κάποιο από τα

Μουσεία της περιοχής. (Ερώτηση 3: Έχεις επισκεφτεί κάποιο / κάποια αυτά τα Μουσεία αυτά;)

Διάγραμμα 8 – Επίσκεψη σε μουσείο

Από το παραπάνω διάγραμμα προκύπτει ότι οι το 80% των συμμετεχόντων, δηλαδή οι 109 από τους 136, έχουν επισκεφτεί ένα ή περισσότερα μουσεία της περιοχής. Επομένως, το 20% των συμμετεχόντων, δηλαδή οι 27 από τους 136, δήλωσαν ότι δεν έχουν επισκεφτεί κάποιο μουσείο.

- Το παρακάτω διάγραμμα σχετίζεται με το υποερώτημα της ερώτησης 3: «Ποιο / ποια μουσεία έχεις επισκεφτεί;». Σε αυτό το υποερώτημα απάντησαν οι 109 νέοι που απάντησαν θετικά στο διάγραμμα 8.

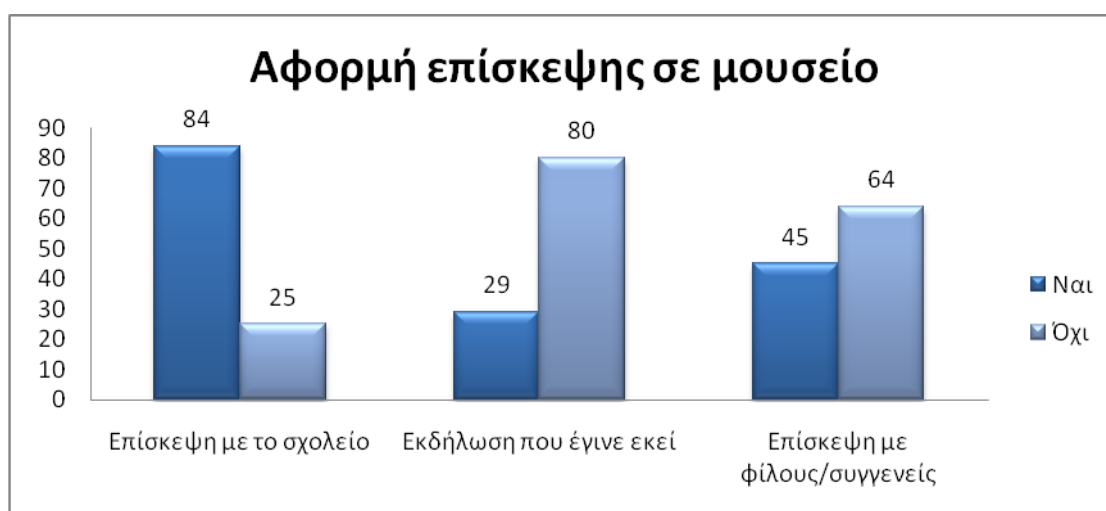

Διάγραμμα 9 – Επισκεψιμότητα Μουσείων

Στο διάγραμμα παρατηρείται ότι από τους 109 νέους οι 68 έχουν επισκεφτεί το Αρχαιολογικό & Βυζαντινό Μουσείο το οποίο είναι το πρώτο σε επισκεψιμότητα, ενώ οι 41 δεν το έχουν επισκεφτεί. Το Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης (3ο σε επισκεψιμότητα) έχουν επισκεφτεί 63 νέοι, ενώ οι 46 δεν το έχουν επισκεφτεί. Σε

κάποιο Λαογραφικό Μουσείο δηλώνουν ότι έχουν πάει 71 νέοι (2ο σε επισκεψιμότητα), ενώ οι 38 όχι. Τέλος, το Μουσείο Αργυροχρυσοχοΐας «Σπίτι του Χρυσικού» έχουν επισκεφτεί 12 συμμετέχοντες, ενώ οι υπόλοιποι 97 δεν το έχουν επισκεφτεί.

- Στο διάγραμμα που ακολουθεί παρατίθενται οι λόγοι για τους οποίους οι 109 από τους 136 συμμετέχοντες επισκέφτηκαν ένα ή περισσότερα από τα παραπάνω μουσεία. Το παρακάτω διάγραμμα, λοιπόν, σχετίζεται με το υποερώτημα της ερώτησης 3: «Με ποια αφορμή έχεις επισκεφτεί κάποιο / κάποια από τα μουσεία αυτά;». Σε αυτό το υποερώτημα απάντησαν οι 109 νέοι που απάντησαν θετικά στο διάγραμμα 8.

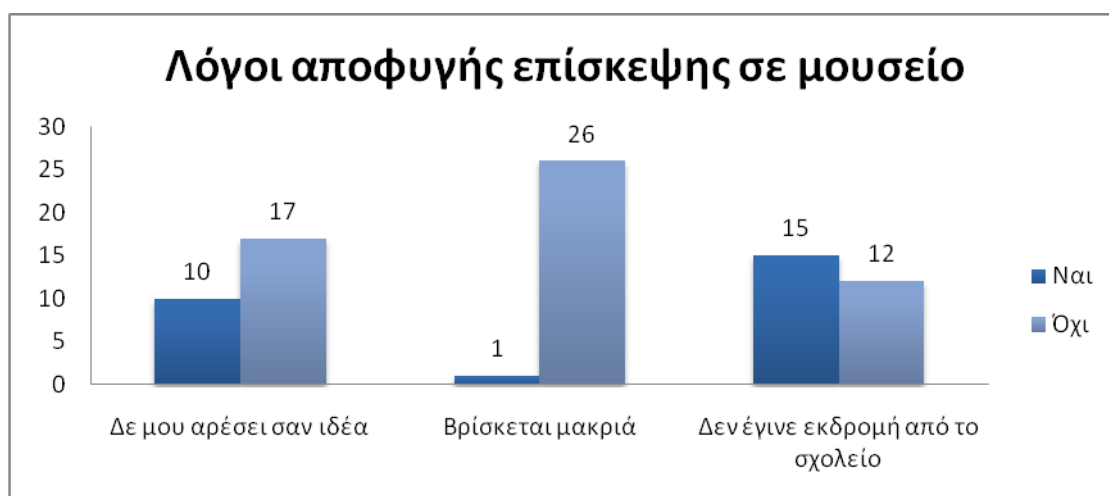

Διάγραμμα 10 – Αφορμή επίσκεψης σε κάποιο / κάποια μουσεία.

Από το παραπάνω διάγραμμα εξάγεται το συμπέρασμα ότι οι περισσότεροι νέοι έχουν πραγματοποιήσει επίσκεψη σε κάποιο μουσείο στα πλαίσια εκπαιδευτικής εκδρομής με το σχολείο. Πιο συγκεκριμένα, 84 από τους 109 νέους δηλώνουν ότι η αφορμή με την οποία επισκέφτηκαν κάποιο μουσείο είναι μια εκπαιδευτική εκδρομή του σχολείου. Με αφορμή κάποια εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε στο χώρο του μουσείου δηλώνουν ότι επισκέφτηκαν κάποιο μουσείο οι 29 από τους 109 νέους. Τέλος, επίσκεψη σε μουσείο με φίλους ή συγγενείς δηλώνουν ότι πραγματοποίησαν 45 από τους 109 συμμετέχοντες.

- Το παρακάτω διάγραμμα σχετίζεται με το υποερώτημα της ερώτησης 3: «Για ποιον / ποιους λόγους δεν έχεις επισκεφτεί κάποιο από τα μουσεία αυτά;». Σε

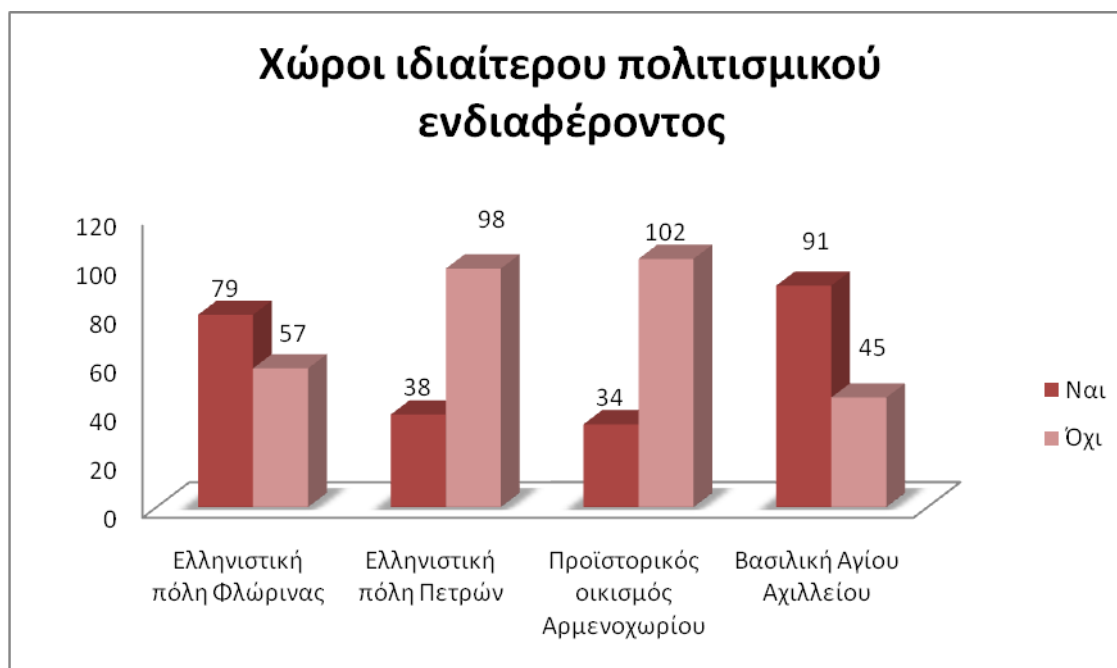
αυτό το υποερώτημα απάντησαν οι 27 νέοι που απάντησαν αρνητικά στο διάγραμμα 8.

Διάγραμμα 11 – Λόγοι αποφυγής επίσκεψης σε μουσείο

Από το παραπάνω διάγραμμα γίνεται φανερό ότι ο κυριότερος λόγος που οι συμμετέχοντες δεν επισκέφτηκαν κάποιο μουσείο είναι ότι δεν πραγματοποιήθηκε εκδρομή από το σχολείο. Την παραπάνω άποψη υποστηρίζουν οι 15 από τους 27 νέους που δεν έχουν επισκεφτεί ποτέ κάποιο μουσείο της περιοχής. Δέκα από τους 27 συμμετέχοντες δηλώνουν ότι δεν έχουν πραγματοποιήσει επίσκεψη σε κάποιο μουσείο επειδή δεν τους αρέσει σαν ιδέα. Τέλος, 1 από τους 27 νέους δηλώνει ότι ο λόγος που δεν έχει επισκεφτεί κάποιο μουσείο είναι ότι βρίσκεται μακριά και η πρόσβαση δεν είναι εύκολη.

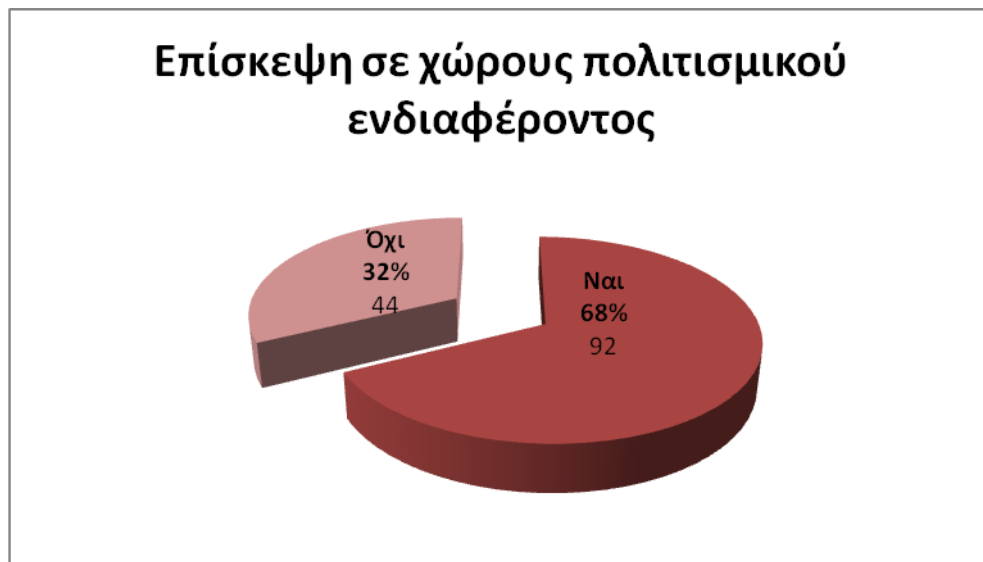
- Το διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζει τον αριθμό των ατόμων που γνωρίζουν τους χώρους ιδιαίτερου πολιτισμικού ενδιαφέροντος της περιοχής. (Ερώτηση 4: Ποιο/ποιους από τους παρακάτω χώρους ιδιαίτερου πολιτισμικού ενδιαφέροντος που υπάρχουν στη Φλώρινα γνωρίζεις;)

Διάγραμμα 12 – Χώροι ιδιαίτερου πολιτισμικού ενδιαφέροντος

Από το παραπάνω διάγραμμα προκύπτει ότι ο πιο γνωστός χώρος ιδιαίτερου πολιτισμικού ενδιαφέροντος στους συμμετέχοντες είναι η Βασιλική του Αγίου Αχιλλείου στις Πρέσπες. Συγκεκριμένα, οι 91 από τους 136 νέους δηλώνουν ότι γνωρίζουν τον χώρο αυτό. Δεύτερος γνωστότερος χώρος είναι η Ελληνιστική πόλη της Φλώρινας, την οποία γνωρίζουν 79 συμμετέχοντες. Τρίτος γνωστότερος χώρος είναι η Ελληνιστική πόλη των Πετρών, τον οποίο γνωρίζουν 38 νέοι. Τέλος, λιγότερος γνωστός χώρος είναι ο Προϊστορικός οικισμός του Αρμενοχωρίου, τον οποίο γνωρίζουν 34 από τους 136 συμμετέχοντες.

- Το παρακάτω διάγραμμα δείχνει τον αριθμό και το ποσοστό των νέων που έχουν επισκεφτεί, αλλά αυτών που δεν έχουν επισκεφτεί κάποιον από τους χώρους ιδιαίτερου πολιτισμικού ενδιαφέροντος της περιοχής. (Ερώτηση 5: Έχεις επισκεφτεί κάποιον / κάποιους αυτά τους χώρους αυτούς;)

Διάγραμμα 13 – Επίσκεψη σε χώρους πολιτισμικού ενδιαφέροντος

Το παραπάνω διάγραμμα παρουσιάζει τον αριθμό και το ποσοστό των συμμετεχόντων που έχουν επισκεφτεί και αυτών που δεν έχουν επισκεφτεί κάποιο χώρο ιδιαίτερου πολιτισμικού ενδιαφέροντος. Πιο συγκεκριμένα, το 68% των νέων (92 άτομα) δηλώνουν ότι έχουν επισκεφτεί κάποιο χώρο πολιτισμικού ενδιαφέροντος, ενώ το 32% (44 άτομα) δεν έχουν επισκεφτεί κάποιο χώρο πολιτισμικού ενδιαφέροντος.

- Το παρακάτω διάγραμμα σχετίζεται με το υποερώτημα της ερώτησης 5: «Ποιόν / ποιούς χώρους πολιτισμικού ενδιαφέροντος έχεις επισκεφτεί;». Σε αυτό το υποερώτημα απάντησαν οι 92 νέοι που απάντησαν θετικά στο διάγραμμα 13.

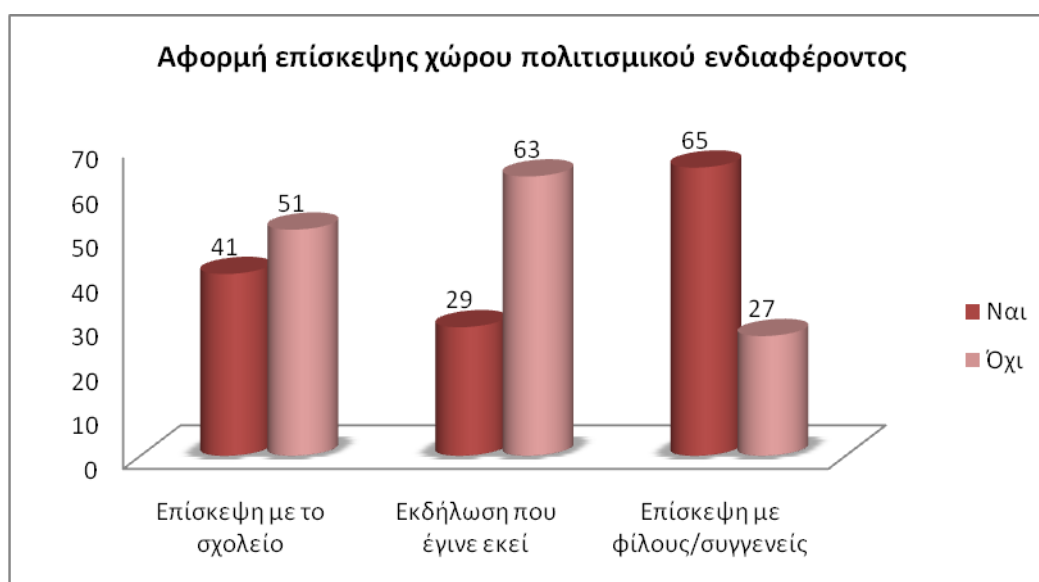

Διάγραμμα 14 – Επισκεψιμότητα χώρων πολιτισμικού ενδιαφέροντος

Το παραπάνω διάγραμμα παρουσιάζει το πλήθος των συμμετεχόντων που έχουν επισκεφτεί τους διάφορους χώρους ιδιαίτερου πολιτισμικού ενδιαφέροντος.

Πιο συγκεκριμένα, τη Βασιλική του Αγίου Αχιλλείου έχουν επισκεφτεί 69 από τους 136 συμμετέχοντες, ενώ την Ελληνιστική πόλη της Φλώρινας έχουν επισκεφτεί 53 νέοι. Χαμηλή επισκεψιμότητα έχουν η Ελληνιστική πόλη των Πετρών (20 άτομα) και ο Προϊστορικός οικισμός του Αρμενοχωρίου (17 άτομα).

- Στο διάγραμμα που ακολουθεί παρατίθενται οι λόγοι για τους οποίους οι 92 από τους 136 συμμετέχοντες επισκέφτηκαν έναν ή περισσότερους από τους παραπάνω χώρους ιδιαίτερου πολιτισμικού ενδιαφέροντος.. Το παρακάτω διάγραμμα σχετίζεται με το υποερώτημα της ερώτησης 5: «Με ποια αφορμή έχεις επισκεφτεί κάποιον / κάποιους από τους χώρους αυτούς;». Σε αυτό το υποερώτημα απάντησαν οι 92 νέοι που απάντησαν θετικά στο διάγραμμα 13.

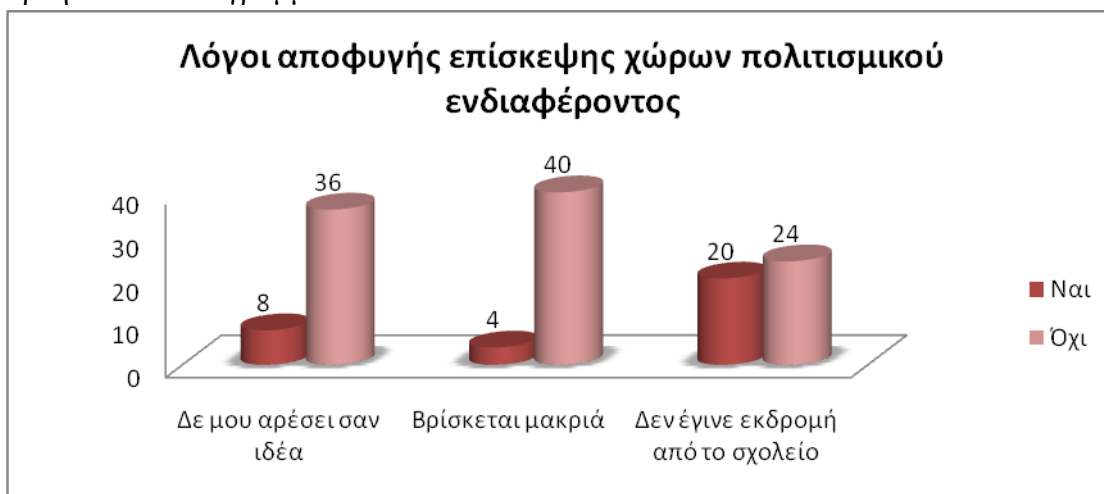

Διάγραμμα 15 – Αφορμή επίσκεψης χώρου πολιτισμικού ενδιαφέροντος

Στο παραπάνω διάγραμμα παρουσιάζονται οι πιθανές αφορμές επίσκεψης των χώρων ιδιαίτερου πολιτισμικού ενδιαφέροντος. Οι περισσότεροι ερωτηθέντες (65 άτομα) δήλωσαν ότι επισκέφτηκαν κάποιον ή κάποιους από τους χώρους αυτούς μαζί με φίλους ή συγγενείς. Οι 41 από τους 92 που απάντησαν ότι έχουν επισκεφτεί κάποιον ή κάποιους χώρους δήλωσαν ότι πήγαν εκεί σε επίσκεψη που πραγματοποίησε το σχολείο. Τέλος, οι 29 από τους 92 δήλωσαν ότι βρέθηκαν σε κάποιον από αυτούς τους χώρους με αφορμή κάποια εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε εκεί.

- Το παρακάτω διάγραμμα σχετίζεται με το υποερώτημα της ερώτησης 5: «Για ποιον / ποιους λόγους δεν έχεις επισκεφτεί κάποιον από τους χώρους

αυτούς;». Σε αυτό το υποερώτημα απάντησαν οι 44 νέοι που απάντησαν αρνητικά στο διάγραμμα 13.

Διάγραμμα 16 – Λόγοι αποφυγής επίσκεψης χώρων ιδιαίτερου πολιτισμικού ενδιαφέροντος

Το παραπάνω διάγραμμα παρουσιάζει τους λόγους για τους οποίους κάποιοι νέοι δεν έχουν επισκεφτεί τους χώρους ιδιαίτερου πολιτισμικού ενδιαφέροντος της περιοχής. Συγκεκριμένα, οι 20 από τους 44 νέους δηλώνουν ότι δεν επισκέφτηκαν κάποιον από αυτούς τους χώρους λόγω του γεγονότος ότι δεν έγινε εκδρομή από το σχολείο. Ο δεύτερος λόγος είναι ότι σε ορισμένους δεν αρέσει σαν ιδέα η επίσκεψη σε κάποιον χώρο πολιτισμικού ενδιαφέροντος και ο τρίτος είναι ότι βρίσκεται μακριά.

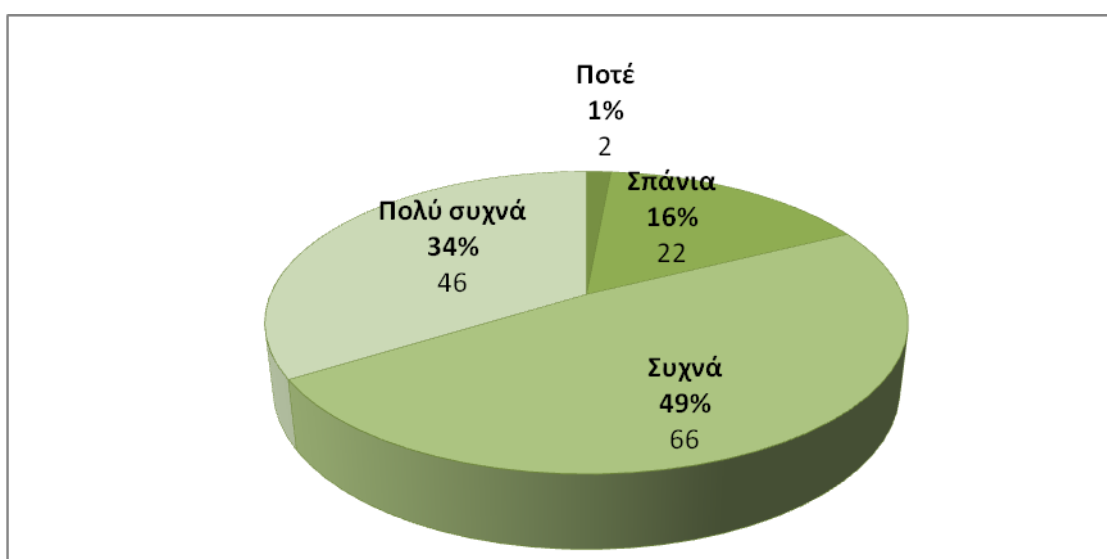
- Στο διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα αποτελέσματα που αφορούν την ερώτηση 6: «Ποιο / ποια από τα παρακάτω παραδοσιακά τρόφιμα της Φλώρινας γνωρίζεις;»

Διάγραμμα 17 – Γνώση παραδοσιακών τροφίμων της Φλώρινας

Το παραπάνω διάγραμμα παρουσιάζει τα παραδοσιακά τρόφιμα της Φλώρινας που γνωρίζουν οι συμμετέχοντες. Το γνωστότερο τρόφιμο είναι η πιπεριά Φλωρίνης την οποία δήλωσαν ότι γνωρίζουν 131 από τους 136 νέους που συμμετείχαν στην έρευνα. Δεύτερο γνωστότερο τρόφιμο είναι τα φασόλια Πρεσπών τα οποία γνωρίζουν 124 νέοι και τρίτο είναι τα γλυκά του κουταλιού που γνωρίζουν 114 άτομα. Τέλος, η αρβανίτικη πίτα είναι γνωστή σε 70 συμμετέχοντες.

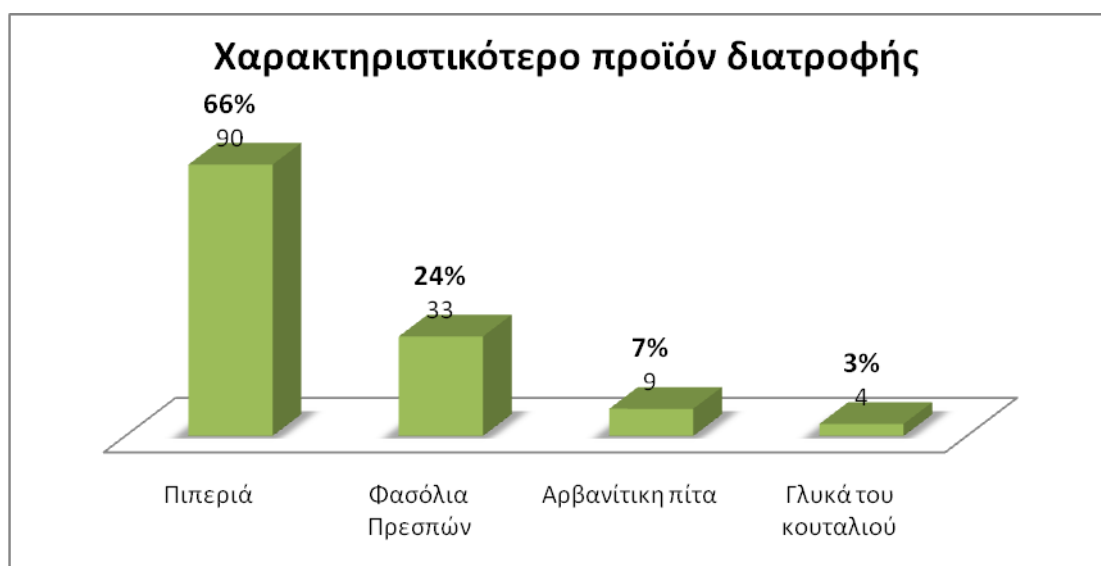
- Στο διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζεται η συχνότητα με την οποία μαγειρεύονται στο σπίτι των συμμετεχόντων παραδοσιακά φαγητά, καθώς και τα ποσοστά τους. (Ερώτηση 7: «Μαγειρεύονται το σπίτι σου παραδοσιακά φαγητά;»).

Διάγραμμα 18 – Συχνότητα μαγειρέματος παραδοσιακών φαγητών

Στο παραπάνω διάγραμμα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα σχετικά με το πόσο συχνά μαγειρεύονται παραδοσιακά φαγητά στο σπίτι των συμμετεχόντων. Το 83% (112 άτομα) των νέων δηλώνει ότι στο σπίτι του μαγειρεύονται συχνά ή πολύ συχνά παραδοσιακά φαγητά. Το 16% (22 άτομα) δηλώνει ότι παραδοσιακά φαγητά μαγειρεύονται σπάνια και το 1% (2 άτομα) δηλώνει ότι στο σπίτι του δεν μαγειρεύονται ποτέ παραδοσιακά φαγητά.

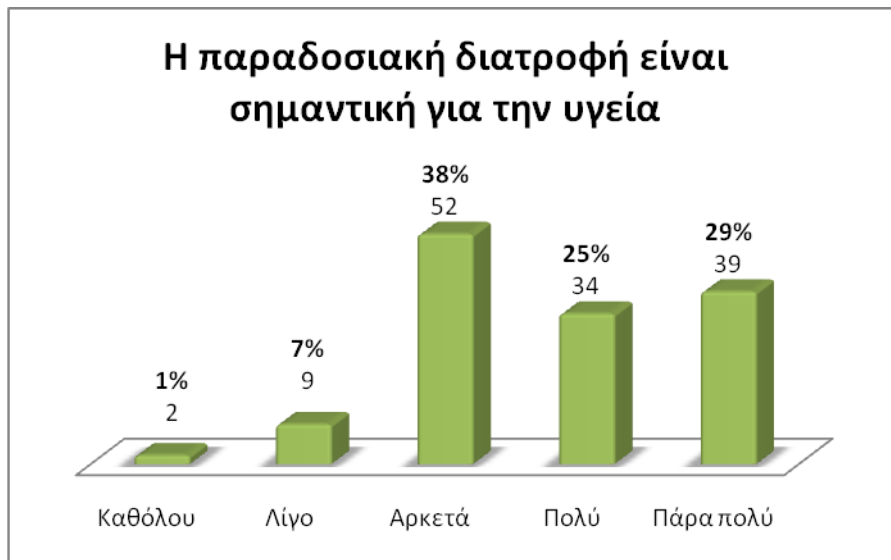
- Στο διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζεται τα αποτελέσματα της ερώτησης 8: «Ποιο νομίζεις ότι είναι το πιο χαρακτηριστικό προϊόν διατροφής που παράγεται στη Φλώρινα;»

Διάγραμμα 19 – Χαρακτηριστικότερο προϊόν διατροφής που παράγεται στη Φλώρινα

Από τα στοιχεία του παραπάνω διαγράμματος προκύπτει ότι το 66% των νέων πιστεύουν ότι η πιπεριά Φλωρίνης είναι το πιο χαρακτηριστικό προϊόν διατροφής του τόπου και ακολουθούν τα φασόλια Πρεσπών με ποσοστό 24%. Το τρίτο πιο χαρακτηριστικό τοπικό προϊόν διατροφής είναι η πίτα με ποσοστό 7% και τελευταία τα γλυκά του κουταλιού (3%).

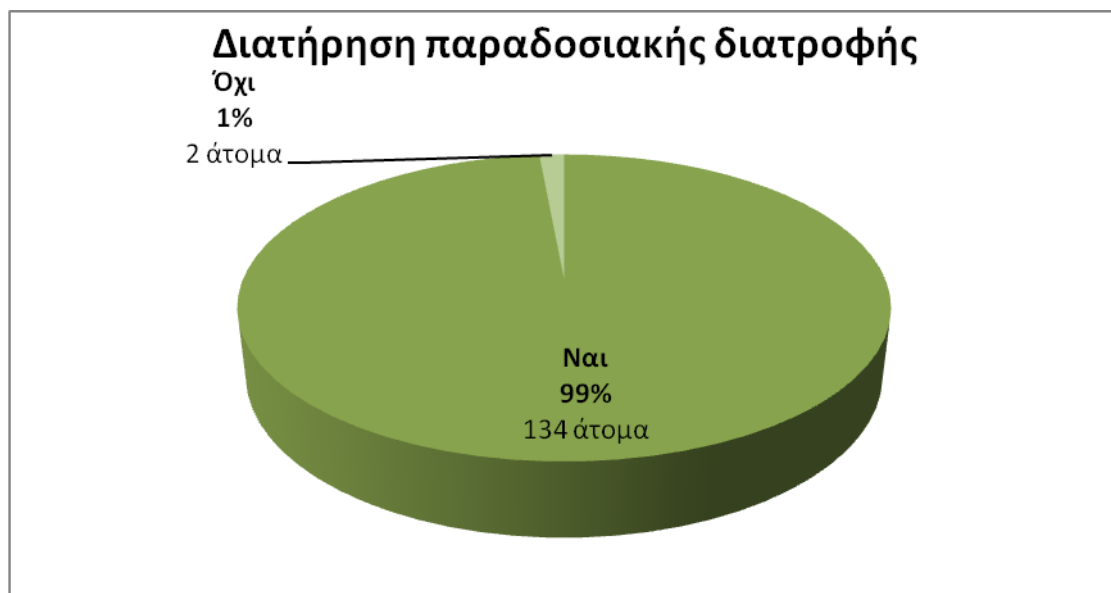
- Το παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζει τα αποτελέσματα της ερώτησης 8 του ερωτηματολογίου: «Πιστεύεις ότι η παραδοσιακή διατροφή είναι σημαντική για την υγεία μας;».

Διάγραμμα 20 – Η παραδοσιακή διατροφή είναι σημαντική για την υγεία

Από το παραπάνω διάγραμμα προκύπτει ότι το 38% (52 άτομα) των νέων θεωρεί ότι η παραδοσιακή διατροφή είναι αρκετά σημαντική για την υγεία, το 54% (73 άτομα) δηλώνει ότι είναι πολύ ή πάρα πολύ σημαντική η παραδοσιακή διατροφή. Επίσης, το 8% (11 άτομα) θεωρεί ότι η παραδοσιακή διατροφή δεν είναι πολύ ή καθόλου σημαντική για την υγεία.

- Στο επόμενο διάγραμμα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της ερώτησης 10: «Πιστεύεις ότι η παραδοσιακή διατροφή πρέπει να διατηρηθεί;»

Διάγραμμα 21 – Διατήρηση παραδοσιακής διατροφής

Από το παραπάνω διάγραμμα προκύπτει ότι το 99% των ερωτηθέντων, δηλαδή 134 άτομα, δηλώνουν ότι η παραδοσιακή διατροφή πρέπει να διατηρηθεί. Αντίθετη

άποψη έχει το 1% των νέων (2 άτομα). Οι λόγοι που οι 2 ερωτηθέντες έχουν αυτή την πεποίθηση είναι επειδή θεωρούν τα παραδοσιακά φαγητά εξίσου υγιεινά με τα κοινά τρόφιμα, αλλά και επειδή τα παραδοσιακά φαγητά απαιτούν χρόνο και εμπειρία για την Παρασκευή τους.

- Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζονται οι λόγοι για τους οποίους οι συμμετέχοντες πιστεύουν ότι η παραδοσιακή διατροφή πρέπει να διατηρηθεί.

Διάγραμμα 22 – Λόγοι για τους οποίους η παραδοσιακή διατροφή πρέπει να διατηρηθεί

Από το παραπάνω διάγραμμα προκύπτει ότι οι 76 από τους συμμετέχοντες θεωρούν ότι η παραδοσιακή διατροφή κάνει καλό στην υγεία και οι 100 ότι συμβάλλει στη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου. Οι 64 από τους 134 νέους δηλώνουν ότι η παραδοσιακή διατροφή συμβάλλει στην ανάπτυξη του τουρισμού, ενώ 99 νέοι πιστεύουν ότι με την αγορά παραδοσιακών προϊόντων ενισχύονται οι ντόπιοι παραγωγοί. Τέλος, 25 συμμετέχοντες δηλώνουν ότι η παραδοσιακή διατροφή είναι πιο οικονομική και οι 18 θεωρούν ότι ένας από τους λόγους διατήρησης των παραδοσιακών τροφίμων είναι ότι μαγειρεύονται πιο εύκολα.

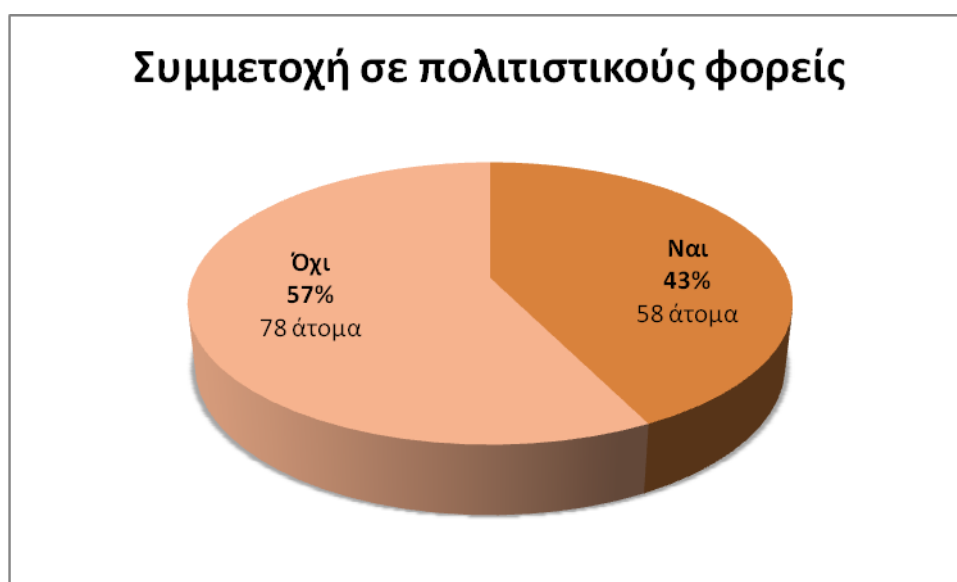
- Το διάγραμμα που ακολουθεί αναφέρεται στην ερώτηση 11: «Ποιον/ ποιους πολιτιστικούς φορείς της περιοχής σου γνωρίζεις;»

Διάγραμμα 23 – Γνώση πολιτιστικών φορέων

Από το παραπάνω διάγραμμα προκύπτει ότι οι 117 νέοι γνωρίζουν το Νομαρχιακό Ωδείο, οι 107 γνωρίζουν κάποιον πολιτιστικό ή χορευτικό σύλλογο, ενώ οι 102 γνωρίζουν τη Λέσχη Πολιτισμού.

- Το παρακάτω διάγραμμα αναφέρεται στην ερώτηση 12: «Συμμετέχεις στις δραστηριότητες κάποιου πολιτιστικού φορέα της περιοχής σου;»

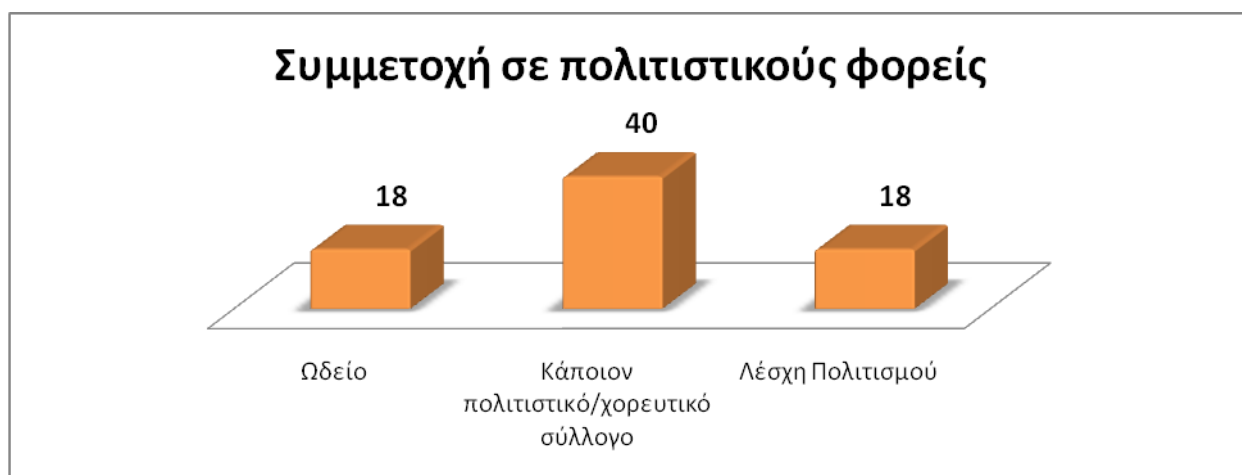

Διάγραμμα 24 – Συμμετοχή σε κάποιον πολιτιστικό φορέα της περιοχής

Στο διάγραμμα αυτό παρουσιάζεται το ποσοστό, αλλά και ο αριθμός των νέων που συμμετέχουν ή όχι στις δραστηριότητες κάποιου πολιτιστικού φορέα της περιοχής. Έτσι, προκύπτει ότι το 43% (58 άτομα) των νέων συμμετέχει στις

δραστηριότητες κάποιου πολιτιστικού φορέα, ενώ το 57% (78 άτομα) των συμμετεχόντων δε συμμετέχει.

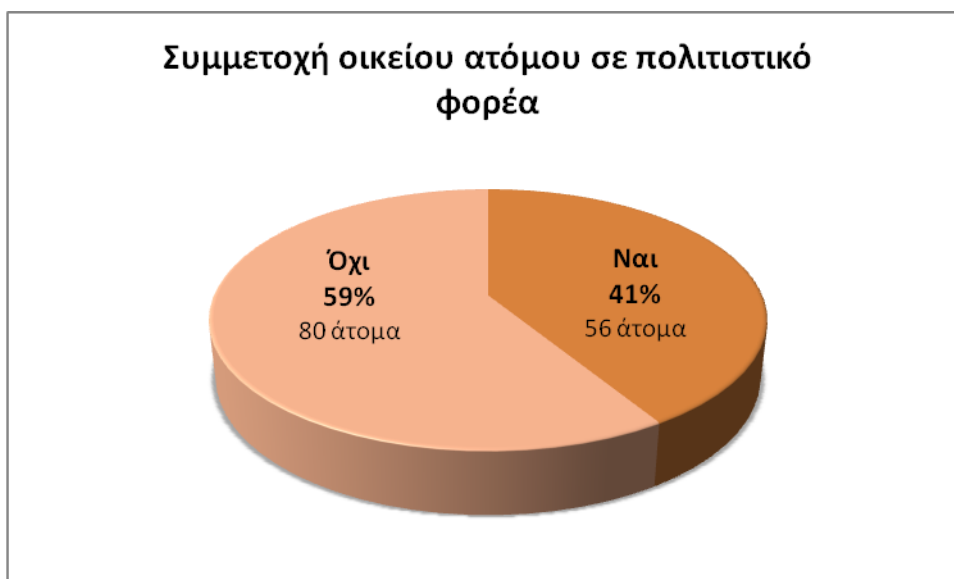
- Το διάγραμμα που ακολουθεί σχετίζεται με το που (σε ποιον φορέα) συμμετέχουν οι νέοι που απάντησαν θετικά στο προηγούμενο ερώτημα. (Υποερώτημα της ερώτησης 12: «Αν ναι, που συμμετέχεις;»).

Διάγραμμα 25 – Συμμετοχή σε πολιτιστικούς φορείς

Από το παραπάνω διάγραμμα προκύπτει ότι από τους 58 νέους που απάντησαν θετικά στην προηγούμενη ερώτηση οι 40 συμμετέχουν στις δραστηριότητες κάποιου πολιτιστικού ή χορευτικού συλλόγου, 18 συμμετέχουν στο Ωδείο και, επίσης, 18 άτομα συμμετέχουν στις δραστηριότητες της λέσχης πολιτισμού.

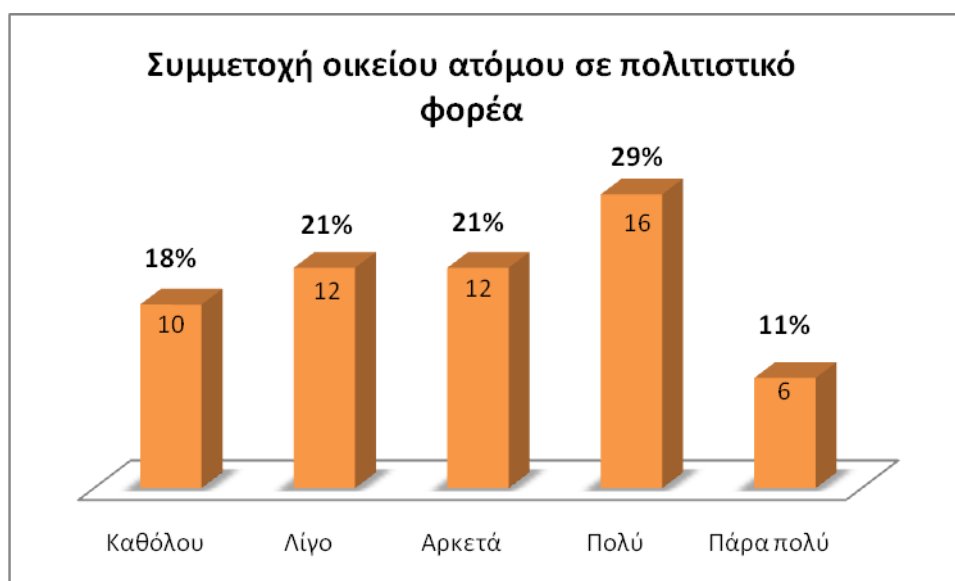
- Το παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζει τα αποτελέσματα της ερώτησης 13: «Υπάρχει κάποιο άτομο στο οικογενειακό σου περιβάλλον που συμμετέχει σε κάποιον πολιτιστικό φορέα;»

Διάγραμμα 26 – Συμμετοχή ατόμου από το οικογενειακό περιβάλλον που συμμετέχει σε κάποιον πολιτιστικό φορέα.

Όπως προκύπτει από το παραπάνω διάγραμμα το 41% των συμμετεχόντων (56 άτομα) δηλώνουν ότι κάποιο άτομο του οικογενειακού τους περιβάλλοντος συμμετέχει στις δραστηριότητες κάποιου πολιτιστικού φορέα. Από την άλλη, το 59% των συμμετεχόντων (80 άτομα) δηλώνει ότι δεν συμμετέχει σε κάποιον φορέα πολιτισμού κάποιο οικείο του πρόσωπο.

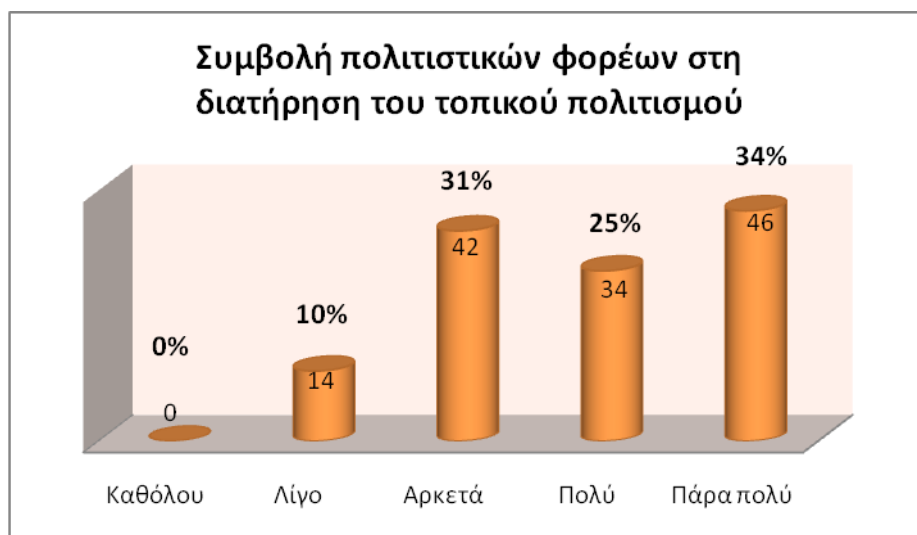
- Το διάγραμμα που ακολουθεί σχετίζεται με το κατά πόσο το άτομο του οικογενειακού περιβάλλοντος που συμμετέχει σε κάποιον πολιτιστικό φορέα έχει ωθήσει τον συμμετέχοντα νέο ώστε να συμμετάσχει και ο ίδιος (Υποερώτημα της ερώτησης 13: «Αν ναι, κατά πόσο πιστεύεις ότι σε έχει ωθήσει ώστε να συμμετάσχεις και εσύ σε κάποιον πολιτιστικό φορέα;»).

Διάγραμμα 27 – Βαθμός επηρεασμού από οικείο πρόσωπο για συμμετοχή σε κάποιον πολιτιστικό φορέα

Από το παραπάνω διάγραμμα προκύπτει ότι το 39% (22 άτομα) θεωρεί ότι η συμμετοχή κάποιου οικείου προσώπου σε πολιτιστικό φορέα δεν τον ώθησε καθόλου ή τον ώθησε λίγο, ενώ ένα ποσοστό 21% (12 άτομα) δηλώνει ότι η συμμετοχή κάποιου οικείου προσώπου το ώθησε αρκετά. Το 40% (22 άτομα) δηλώνει ότι η συμμετοχή αυτή το επηρέασε πολύ ή πάρα πολύ.

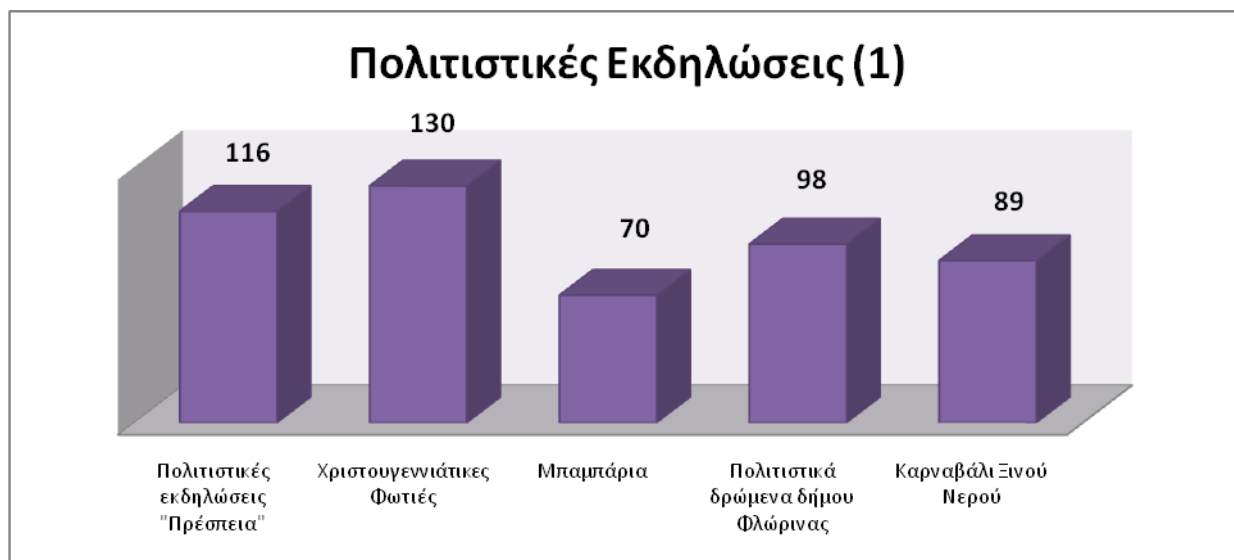
- Το παρακάτω διάγραμμα σχετίζεται με το κατά πόσο πιστεύουν οι νέοι ότι οι πολιτιστικοί φορείς συμβάλλουν στη διατήρηση του τοπικού πολιτισμού (Ερώτηση 14: «Κατά πόσο πιστεύεις ότι οι πολιτιστικοί φορείς συμβάλλουν στη διατήρηση του τοπικού πολιτισμού;»)

Διάγραμμα 28 – Συμβολή πολιτιστικών φορέων στη διατήρηση του τοπικού πολιτισμού

Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι το 10% των συμμετεχόντων θεωρεί ότι οι πολιτιστικοί φορείς συμβάλλουν λίγο στη διατήρηση του τοπικού πολιτισμού και το 31% δηλώνει ότι συμβάλλουν αρκετά. Ακόμα, το 59% (80 άτομα) πιστεύει ότι οι πολιτιστικοί φορείς συμβάλλουν πολύ ή πάρα πολύ στη διατήρηση του τοπικού πολιτισμού.

- Το παρακάτω διάγραμμα σχετίζεται με την ερώτηση 15: «Ποια / ποιες πολιτιστικές εκδηλώσεις που πραγματοποιούνται στο νομό Φλώρινας γνωρίζεις;»

Διάγραμμα 29 – Γνώση πολιτιστικών εκδηλώσεων

Τα αποτελέσματα του παραπάνω διαγράμματος δείχνουν ότι οι 116 από τους 136 συμμετέχοντες γνωρίζουν τις πολιτιστικές εκδηλώσεις «Πρέσπεια», οι 130 γνωρίζουν τις Χριστουγεννιάτικες Φωτιές και οι 70 γνωρίζουν τα Μπαμπάρια. Ακόμα, 98 συμμετέχοντες γνωρίζουν τα πολιτιστικά δρώμενα του δήμου Φλώρινας, ενώ οι 89 το Καρναβάλι του Ξινού Νερού.

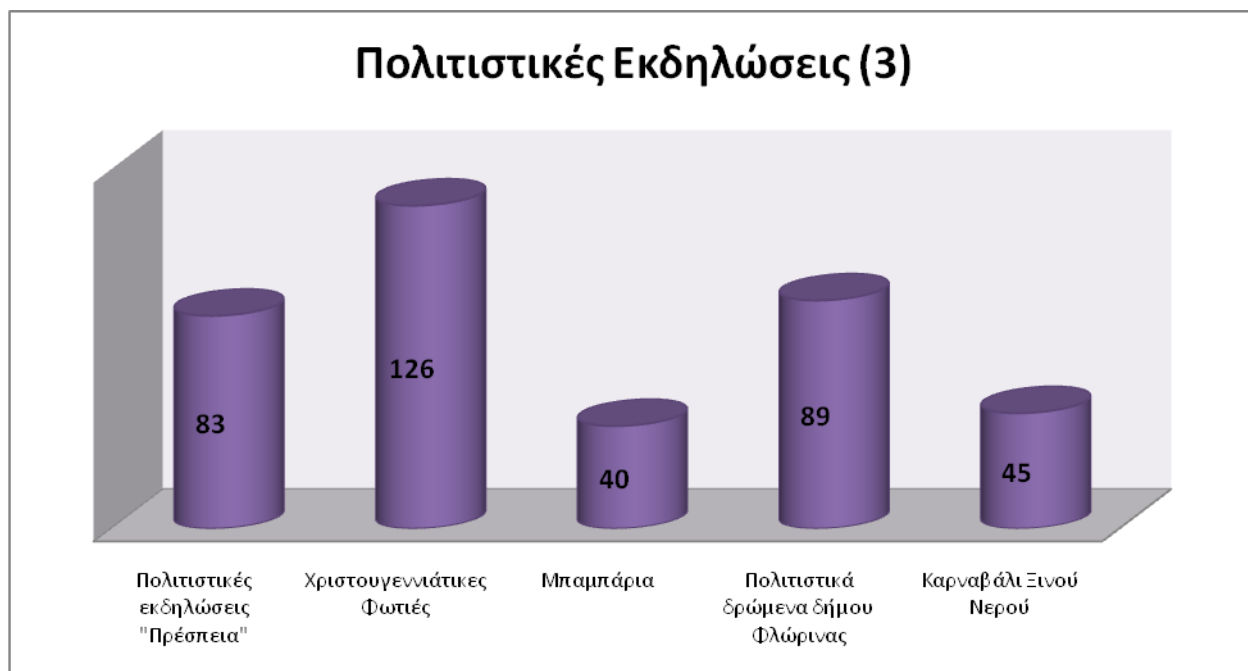
- Το παρακάτω διάγραμμα σχετίζεται με την ερώτηση 16: «Έχεις παρευρεθεί σε κάποια από αυτές;»

Διάγραμμα 30 – Παρέυρεση σε κάποια /-ες πολιτιστικές εκδηλώσεις

Από το παραπάνω διάγραμμα προκύπτει ότι το 96% των συμμετεχόντων απάντησαν θετικά (131 άτομα) και τα 5 άτομα, δηλαδή το 4%, απάντησαν αρνητικά στην ερώτηση αυτή.

- Το διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζει τα αποτελέσματα του δεύτερου σκέλους της ερώτησης 16: «Αν ναι, σε ποια/ποιες εκδηλώσεις έχεις παρευρεθεί;»

Διάγραμμα 31 – Εκδηλώσεις που οι συμμετέχοντες έχουν παρευρεθεί

Από το παραπάνω διάγραμμα προκύπτει ότι οι 83 από τους 136 συμμετέχοντες έχουν παρευρεθεί στις πολιτιστικές εκδηλώσεις Πρέσπεια, οι 126 στις Χριστουγεννιάτικες Φωτιές και οι 89 στα πολιτιστικά δρώμενα του δήμου Φλώρινας. Επίσης, στα Μπαμπάρια έχουν παρευρεθεί 40 και στο Καρναβάλι του Ξινού Νερού 45 νέοι.

- Το παρακάτω διάγραμμα σχετίζεται με την ερώτηση 17 του ερωτηματολογίου: «Κατά πόσο πιστεύεις ότι οι πολιτιστικές εκδηλώσεις συμβάλλουν στην ανάδειξη του τόπου;»

Διάγραμμα 32 – Συμβολή των πολιτιστικών εκδηλώσεων στην ανάδειξη του τόπου

Από το παραπάνω διάγραμμα προκύπτει ότι το 81% των συμμετεχόντων (110 άτομα) θεωρεί ότι οι πολιτιστικές εκδηλώσεις συμβάλλουν πολύ ή πάρα πολύ στην ανάδειξη του τόπου. Επιπροσθέτως, το 18% (24 άτομα) πιστεύουν ότι οι πολιτιστικές εκδηλώσεις συμβάλλουν αρκετά στην ανάδειξη του τόπου, το 1% (2 άτομα) θεωρούν ότι συμβάλλουν λίγο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

4. Σχολιασμός αποτελεσμάτων - Συμπεράσματα

Η συγκεκριμένη πτυχιακή μελέτη παρουσιάζει πρωτοτυπία όσον αφορά το αντικείμενο που διερευνά, αλλά και τον σκοπό της. Στην εποχή που ζούμε είναι σημαντικό για τον πολιτισμό μιας περιοχής οι πολίτες να γνωρίζουν την πολιτισμική κληρονομιά και να συμβάλλουν στη διατήρησή της. Οι νέοι είναι ένα τμήμα των πολιτών της κοινωνίας πολύ σημαντικό, καθώς αποτελεί το δίαυλο για την πνευματική μεταβίβαση της πολιτισμικής κληρονομιάς από τους παλαιότερους στους νεότερους. Αυτός, άλλωστε, είναι και ο λόγος επιλογής του συγκεκριμένου ηλικιακού δείγματος για τη διεξαγωγή της παρούσας έρευνας.

Η έρευνα αυτή αποτέλεσε πηγή εξαγωγής σημαντικών συμπερασμάτων ενθαρρυντικών, αλλά και αποθαρρυντικών. Ενθαρρυντικό αποτέλεσμα αποτελεί το γεγονός ότι ένα μεγάλο ποσοστό νέων γνωρίζει και έχει επισκεφτεί κάποιο ή κάποια μουσεία της περιοχής. Από τα αποτελέσματα προκύπτει ότι το 80% των νέων έχει επισκεφτεί ένα ή περισσότερα μουσεία της περιοχής, οι περισσότεροι από τους οποίους έχουν επισκεφτεί κάποιο λαογραφικό μουσείο (71 άτομα) και το Αρχαιολογικό και Βυζαντινό Μουσείο (68 άτομα). Η επικρατέστερη αφορμή επίσκεψης είναι η εκπαιδευτική εκδρομή με το σχολείο. Ιδιαίτερως ενθαρρυντικά είναι και τα συμπεράσματα που προκύπτουν και από τις ερωτήσεις που σχετίζονται με τους χώρους πολιτισμικού ενδιαφέροντος, καθώς το 68% των συμμετεχόντων έχει επισκεφτεί έναν ή περισσότερους χώρους ιδιαίτερου πολιτισμικού ενδιαφέροντος. Είναι ευχάριστο το γεγονός ότι αρκετοί νέοι όχι μόνο γνωρίζουν, αλλά έχουν επισκεφτεί κιόλας κάποιους από τους χώρους αυτούς. Η Βασιλική του Αγίου Αχιλλείου, αλλά και η Ελληνιστική Πόλη της Φλώρινας είναι οι περισσότερο γνωστοί χώροι στους νέους και, ταυτόχρονα, οι χώροι που έχουν επισκεφτεί οι περισσότεροι. Η επικρατέστερη αφορμή επίσκεψης στους χώρους αυτούς είναι η επίσκεψη με συγγενείς ή φίλους, γεγονός που συνεπάγεται ότι ίσως το σχολείο θα έπρεπε να συμβάλλει περισσότερο στη γνωριμία των νέων με τους χώρους αυτούς.

Πολύ ενθαρρυντικά είναι και τα αποτελέσματα που σχετίζονται με την παραδοσιακή διατροφή της περιοχής, καθώς τα παραδοσιακά προϊόντα και φαγητά είναι γνωστά από το μεγαλύτερο ποσοστό των νέων. Το 49% των συμμετεχόντων δηλώνει ότι στο σπίτι του μαγειρεύονται συχνά παραδοσιακά φαγητά και το 34% δηλώνει ότι μαγειρεύονται πολύ συχνά. Επιπροσθέτως, το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων (92%) θεωρεί ότι η παραδοσιακή διατροφή είναι σημαντική για την υγεία και το 99% πιστεύει ότι πρέπει να διατηρηθεί. Οι λόγοι που πρέπει να γίνει αυτό είναι κυρίως η συμβολή της παραδοσιακής διατροφής στη διατήρηση της πολιτισμικής κληρονομιάς, αλλά και το γεγονός ότι μ' αυτό τον τρόπο ενισχύονται οι ντόπιοι παραγωγοί. Τέλος, όσον αφορά τη διατροφή το 66% πιστεύει ότι το πιο χαρακτηριστικό προϊόν διατροφής του τόπου είναι η πιπεριά Φλωρίνης.

Χρήσιμα είναι, όμως, και τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τις απαντήσεις που σχετίζονται με τους πολιτιστικούς φορείς και τις πολιτιστικές εκδηλώσεις. Όσον αφορά τους πολιτιστικούς φορείς οι περισσότεροι νέοι φαίνεται να τους γνωρίζουν και το 43% των νέων συμμετέχει σε κάποιον από αυτούς. Σημειώνεται ότι ένα μεγάλο ποσοστό των νέων δηλώνει ότι η συμμετοχή σε κάποιον φορέα πολιτισμού οφείλεται στη συμμετοχή κάποιου οικείου προσώπου σε αυτόν. Γενικότερα, οι νέοι δηλώνουν ότι η συμβολή των πολιτιστικών φορέων είναι πολύ σημαντική για τη διατήρηση του τοπικού πολιτισμού. Οι πολιτιστικές εκδηλώσεις της Φλώρινας είναι πολύ γνωστές στο νεανικό πληθυσμό, καθώς όλοι σχεδόν οι συμμετέχοντες έχουν παρευρεθεί σε κάποια από αυτές και οπωσδήποτε η συμβολή τους για την ανάδειξη του τόπου είναι αδιαμφισβήτητη.

Από την έρευνα προκύπτουν και αποθαρρυντικά στοιχεία, όπως το γεγονός ότι οι περισσότεροι νέοι δε γνωρίζουν και ούτε έχουν επισκεφτεί το Μουσείο Αργυροχρυσοχοΐας στο Νυμφαίο Φλώρινας και ο βασικός λόγος που συμβαίνει αυτό είναι το γεγονός ότι βρίσκεται εκτός Φλώρινας. Επίσης, πολλοί από τους νέους δε γνωρίζουν κάποιους χώρους πολιτισμικού ενδιαφέροντος (Ελληνιστική πόλη Πετρών, Προϊστορικός οικισμός Αρμενοχωρίου). Πιθανόν το σχολείο θα μπορούσε να συμβάλλει περισσότερο στη γνωριμία των νέων ανθρώπων με τους χώρους αυτούς.

Τα συμπεράσματα της συγκεκριμένης έρευνας μπορούν να χρησιμοποιηθούν και να αποτελέσουν κίνητρο για τη Φλώρινα και για κάθε άλλη περιοχή της χώρας.

Ωστόσο, προτείνονται επιπλέον μελέτες στο μέλλον σε μεγαλύτερο δείγμα του πληθυσμού. Η ουσιαστική αδυναμία της έρευνας αυτής είναι ο σχετικά μικρός αριθμός του δείγματος που οπωσδήποτε δεν αντιπροσωπεύει τις απόψεις του συνόλου των νέων. Ακόμα, το γεγονός ότι χρησιμοποιήθηκαν ερωτηματολόγια αυξάνει τις πιθανότητες οι νέοι να μην απάντησαν με απόλυτη ειλικρίνεια.

Συμπερασματικά, πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη ότι η διάσωση και διατήρηση της πολιτισμικής κληρονομιάς αποτελεί ένα σημαντικό και απαραίτητο κεφάλαιο που πρέπει να διαθέτει κάθε λαός, αφού είναι αδύνατον να υπάρξει μέλλον χωρίς παρελθόν. Η πολιτισμική κληρονομιά είναι το βασικό στοιχείο που πρέπει να διαθέτει ένας λαός, ένας τόπος, ώστε να αντέξει στο χρόνο και οι νέοι είναι το τμήμα του πληθυσμού που μπορεί να το διασώσει και να το μεταλαμπαδεύσει στις επόμενες γενιές.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Ελληνόγλωσση:

1. Αδάμ – Βελένη Π. (2000), *Πέτρες Φλώρινας, περιήγηση σε μια ελληνιστική πόλη*, Θεσσαλονίκη
2. Ακαμάτης Ι., Λιλιμπάκη – Ακαμάτη Μ. (1996), *Ελληνιστική Πόλη Φλώρινας*, Θεσσαλονίκη
3. Αλιμπάκη-Ακαμάτη Μ. & Αδάμ-Βελένη Π. (2002), *Η Φλώρινα και η περιοχή της. Η Ιστορική Διαδρομή στο Χρόνο. Από τους Προϊστορικούς Χρόνους μέχρι την Υστερη Αρχαιότητα*, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Φλώρινας, Φλώρινα, σ. 40-59
4. Γεωργιάδης Λ. (2002), *Η Φλώρινα και η περιοχή της. Ο χώρος και οι άνθρωποι. Το Φυσικό Περιβάλλον*, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Φλώρινας, Φλώρινα, σ. 6 - 23
5. Γεωργιάδης Λ., Παπαγιαννάκης Μ. & Πιτόσκα Η. (χ.χ.), *Περιηγήσεις στη γη της Φλώρινας*, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Φλώρινας, σ. 14
6. Γκοσιόπουλος Τ. (1980), *Η Φλώρινα και η ιστορία της*, Αριστοτέλης, τ. 140, σ. 17-22
7. Γούναρης Β. & Μιχαηλίδης Ι. (2002), *Η Φλώρινα και η Περιοχή της. Η Ιστορική Αναδρομή στο Χρόνο. Η Νεότερη και Σύγχρονη Περίοδος*, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Φλώρινας, Φλώρινα, σ. 106 – 125
8. Διδασκάλου Ιφ. (1958), *Παρακαλώντας τη βροχή «Η Ντουντούλκα»*, Αριστοτέλης, τευχ. 7, σ.26-34
9. Ευγενίδου Δ., Κανονίδης Ι. & Παπαζώτος Θ. (1991), *Τα Μνημεία των Πρεσπών*, έκδ. Τ.Α.Π.Α., Υπ. Πολιτισμού, Αθήνα
10. Ζαρκάδα – Πιστιόλη Χριστίνα (2002), *Η Φλώρινα και η περιοχή της. Τέχνες και Παραδοσιακός Πολιτισμός. Η Κοσμική Αρχιτεκτονική στη Νεότερη Περίοδο*, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Φλώρινας, Φλώρινα, σ. 168-175
11. Ιωαννίδης Ηλ. (2011), *Φωτιές 2010: Ζέσταναν τις ψυχές μας*, 4seasons, τευχ. 1, σ. 8-11
12. Κόνσολα Ν. (1995), *Η διεθνής προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς*, Αθήνα

13. Κρομυάδου Χ. & Πετρίδου Β. – Αρκτούρος (χ.χ.), *Οι Χαρτοφάγοι του Βέρνου και του Βαρνούντα*, εκδ. Σχήμα και Χρώμα
14. Κυριακούδης Ε. (2002), *Η Φλώρινα και η Περιοχή της. Η Ιστορική Διαδρομή στο Χρόνο. Οι Βυζαντινοί Χρόνοι*, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Φλώρινας, Φλώρινα, σ. 66 - 85
15. Λάββας Γ. (1993), *Πολιτιστική κληρονομιά. Βασικές έννοιες, ιδεολογία, διεθνείς συμφωνίες, μεθοδολογία*, Αθήνα
16. Λύκειον των Ελληνίδων (2008), «*Δελτίο 2008*», Αθήνα
17. Μάνος Ι. (2002), *Η Φλώρινα και η Περιοχή της. Τέχνες και Παραδοσιακός Πολιτισμός. Ο Χορός και το Τραγούδι*, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Φλώρινας, Φλώρινα, σ. 244-253
18. Μαυροπούλου – Τσιούμη Χρ. (2002), *Η Φλώρινα και η Περιοχή της. Η Ιστορική Αναδρομή στο Χρόνο. Τα Χρόνια της Τουρκοκρατίας (14^{ος}-18^{ος} αι.)*, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Φλώρινας, Φλώρινα, σ. 88 – 105
19. Μέλλιος Λ. (1973), *Κάλαντα στη Φλώρινα*, Αριστοτέλης, τευχ. 102, σ.38.
20. Μέλλιος Λ. (1977), *Λαογραφικά Φλωρίνης. Αίμα και χρυσάφι στεριώνουν τα θεμέλια των σπιτιών μας*, Αριστοτέλης, τευχ. 124, σ. 33-42
21. Μέλλιος Λ. (2002α), *Η Φλώρινα και η περιοχή της. Ο χώρος και οι άνθρωποι. Από τη μυθολογία της Φλώρινας*, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Φλώρινας, Φλώρινα, σ. 2-5
22. Μέλλιος Λ. (2002β), *Η Φλώρινα και η Περιοχή της. Τέχνες και Παραδοσιακός Πολιτισμός. Ήθη και Έθιμα*, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Φλώρινας, Φλώρινα, σ. 238-243
23. Μηλιατζήδου – Ιωάννου Ε. (1994), *Πρώτη γνωριμία με τον παραδοσιακό πολιτισμό της Φλώρινας*, Λαογραφικό και Εθνολογικό Μουσείο Μακεδονίας – Θράκης, Θεσσαλονίκη
24. Μηλιατζήδου – Ιωάννου Ε. (2002α), *Η Φλώρινα και η Περιοχή της. Τέχνες και Παραδοσιακός Πολιτισμός. Οι Τοπικές Ενδυμασίες*, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Φλώρινας, Φλώρινα, σ. 220-237
25. Μηλιατζήδου – Ιωάννου Ε. (2002β), *Η Φλώρινα και η Περιοχή της. Τέχνες και Παραδοσιακός Πολιτισμός. Παραδοσιακά Επαγγέλματα*, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Φλώρινας, Φλώρινα, σ. 188-219
26. Μερακλής Μ. (2004), *Ελληνική Λαογραφία*, εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα

27. Μπέσσας Δ. (1993), *Η Εικαστική Φλώρινα (1941-1976)*, έκδ. Δημοτικής Βιβλιοθήκης Φλώρινας «Βασιλικής Πιτόσκα-Βάρνα», Φλώρινα
28. Μπέσσας Δ. (2002), *Η Φλώρινα και η Περιοχή της. Τέχνες και Παραδοσιακός Πολιτισμός. Οι Εικαστικές Τέχνες*, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Φλώρινας, Φλώρινα, σ. 176-187
29. Παπαχρήστου Β. (1994), *Χορευτικές δραστηριότητες του νομού Φλώρινας*, Πρέσπες
30. Πόγας Αν. (2003), *Φλάμπουρον Φλωρίνης. Διάσημο Μαστοροχώρι*, Γραφικές Τέχνες Φλώρινας, Φλώρινα
31. Πολιτιστικός Σύλλογος Αλώνων «Η Ειρήνη» (2000), *Αρμενσκο. Τα Άλωνα. Φωτογραφικές μνήμες μιας πεντηκονταετίας (1915-1965)*, Οργανισμός «Πρέσπες»
32. Πύρζας Κ. (2002), *Η Φλώρινα και η Περιοχή της. Πνευματικός Βίος και Πολιτισμός. Η Λογοτεχνία στη Φλώρινα*, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Φλώρινας, Φλώρινα, σ. 262-265
33. Ρουκαλής Α. Γ. (χ.χ.), *Ρίζες Ελλήνων. Μακεδόνες*, Πήγασος Εκδοτική ΑΕ, Αθήνα
34. Σκενδέρης Δ. (2002), *Η Φλώρινα και η Περιοχή της. Πνευματικός Βίος και Πολιτισμός. Πολιτιστικές Εκδηλώσεις*, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Φλώρινας, Φλώρινα, σ. 272-281
35. Σφήκας Γ. & Σφήκας Κ. (2005), *Πρέσπες. Ένας πλήρης ταξιδιωτικός οδηγός*, Εκδ. Explorer, Αθήνα
36. Σφυρόερας Β. (χ.χ.), *Μακεδονία. Οι νεώτεροι χρόνοι «Ο Μακεδονικός Αγώνας»*, άρθρο στη Πάπυρους Λαρούς – Μπριτάνικα, λήμμα «Μακεδονία», τ. 40, σ. 71-73
37. Τοπική Ένωση Δήμων & Κοινοτήτων Ν. Φλώρινας (χ.χ.), *Τουριστικός Οδηγός Νομού Φλώρινας. Άνθρωπος – Ιστορία – Φύση*, Περιφερειακές Εκδόσεις «έλλα», Λάρισα
38. Τσαπάνος Σ. (1964), *Ο Φ.Σ.Φ. «Αριστοτέλης» και η εποχή του*, Αριστοτέλης, τ. 45-46
39. Τσιπλακούλης Δ.(χ.χ.), *Τα χάλκινα πνευστά της Μακεδονίας*, Λύκειο Ελληνίδων Λάρισας

40. Φλώρινα (2000), Στην *Ελλαδική Εγκυκλοπαίδεια* (Τομ. 14, σ. 96 – 98).
Αθήνα: εκδόσεις Γιάννη Ρίζου

Ξενόγλωσση:

1. Howard P. (2003), *Heritage Management. Interpretation, Identity*, London
2. Jokilehto J. (1999), *A History of Architectural Conservation*, London

Ηλεκτρονικές πηγές:

1. Γαλάνη Χρυσούλα (2011), «Τοπική ιστορία και πολιτισμική κληρονομιά-Μια διδακτική πρόταση για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση». Διαθέσιμο στο:
<http://www.alfavita.gr/artro.php?id=26011>
2. Διαδικτυακές Πύλες – Δήμος Φλώρινας. Διαθέσιμο στο:
http://www.cityoflorina.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=50&Itemid=250 <http://www.florinacity.gr/Florina/istorika-stoixeia>
3. Διαδικτυακές Πύλες – Δήμος Πρεσπών. Διαθέσιμο στο:
http://www.prespes.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=28&Itemid=63
4. Ελληνική Στατιστική Αρχή. Διαθέσιμο στο:
http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/General/A1602_SAM01_DT_DC_00_2011_01_F_GR.pdf
5. Εταιρία Οικοτουρισμού Βιτσίου. Καρναβάλι Ξινού Νερού. Διαθέσιμο στο:
<http://www.eovitsiou.gr/navigate.php?keyid=71>
6. Εταιρία Οικοτουρισμού Βιτσίου. Λαογραφική Συλλογή Λεχόβου. Διαθέσιμο στο:
<http://www.eovitsiou.gr/navigate.php?keyid=64>
7. Εταιρία Οικοτουρισμού Βιτσίου. Λαογραφική Συλλογή Ροδόνα. Διαθέσιμο στο:
<http://www.eovitsiou.gr/navigate.php?keyid=65>
8. Εταιρία Οικοτουρισμού Βιτσίου. Πατάτες Σκλήθρου. Διαθέσιμο στο:
<http://www.eovitsiou.gr/navigate.php?keyid=84>

9. Εταιρία Οικοτουρισμού Βιτσίου. Πιπεριά Αετού. Διαθέσιμο στο:
<http://www.eovitsiou.gr/navigate.php?keyid=82>
10. Ζαρκάδα – Πιστιόλη Χρ. (2005), Η κοσμική αρχιτεκτονική στη νεότερη περίοδο. Διαθέσιμο στο:
http://www.inflorina.gr/index.php?MODULE=bce/application/inside&Branch=N_N0000000002_N0000000044_N0000000062_N0000000069_N0000000113_S0000000187
11. Λέσχη Πολιτισμού Φλώρινας. Διαθέσιμο στο:
<http://www.lpflorinas.gr/news/%CF%84%CE%BC%CE%AE%CE%BC%CE%B1-%CE%BB%CE%B1%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%AF%CE%B1%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%AC%CE%B4%CE%BF%CF%83%CE%B7%CF%822/%CE%BB%CE%B1%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%BC%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B5%CE%AF%CE%BF>
12. Μουτίδης Σωκράτης, «Δόμνα Ευνουχίδου: Καλλιτεχνική διευθύντρια Νομαρχιακού Ωδείου Φλώρινας». Διαθέσιμο στο:
<http://www.omikron.tv/magazine/index.php/politismos/354-2008-09-08-18-56-55>
13. Πολιτιστικό Τρίγωνο Πρεσπών. Διαθέσιμο στο: <http://www.ctp.gr/site/>
14. Φιλεκπαιδευτικός Σύλλογος Φλώρινας «Αριστοτέλης». Διαθέσιμο στο:
<http://www.fsfa.gr/newsite/>
15. «Η αρχιτεκτονική του Νυμφαίου». Διαθέσιμο στο:
http://www.inflorina.gr/index.php?MODULE=bce/application/inside&Branch=N_N0000000002_N0000000044_N0000000062_N0000000069_N0000000113_S0000000188
16. «Παραδοσιακή αρχιτεκτονική». Διαθέσιμο στο:
http://www.inflorina.gr/index.php?MODULE=bce/application/inside&Branch=N_N0000000002_N0000000044_N0000000062_N0000000069_N0000000113_S0000000216
17. www.library-florina.gr
18. www.lpflorinas.gr

19. <http://www.e-city.gr/florina/home/view/1101.php>www.e-florina.gr
20. <http://www.florina.gr/el/%CE%A0%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82/%CE%97-%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BF%CF%87%CE%AE%CF%82>
21. <http://www.florina.gr/el/%CE%A0%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82/%CE%97-%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BF%CF%87%CE%AE%CF%82>
22. http://www.agro-tour.net/web/guest/8/~/-/topicarts/view/50275/273/174?_topicarts_redirect=%2Fweb%2Fguest%2F8%2F%257E%2Ftopic%2F273%2F174
23. <http://www.florinacity.gr/tourist-guide/topika-proionta>
24. http://www.agonari.gr/agonari/giorti_psariou.html
25. http://www.inflorina.gr/index.php?MODULE=bce/application/inguide&Branch=N_N0000000002_N0000000044_N0000000064_N0000000080_N000002002_S0000001079
26. http://www.inflorina.gr/index.php?MODULE=bce/application/inguide&Branch=N_N0000000002_N0000000044_N0000000064_N0000000080_N000002002_S0000001090

Προφορικές μαρτυρίες – Πληροφορίες αρχείων:

1. Αρχείο Δήμου Πρεσπών
2. Αρχείο Δήμου Φλώρινας
3. Αρχείο Ευξείνου Λέσχης Φλώρινας
4. Αρχείο Πολιτιστικού Συλλόγου Παπαγιάννη Φλώρινας
5. Αρχείο Πολιτιστικού Συλλόγου «ΤΟ ΦΛΑΜΠΟΥΡΟ»
6. Αρχείο Συλλόγου Κιουταχειωτών και Μικρασιατών Φλώρινας

7. Γεωργιάδου Ελισάβετ, κάτοικος Φλάμπουρου Φλώρινας
8. Γεωργιάδου Σοφία, κάτοικος Αμμοχωρίου Φλώρινας
9. Γιάντσης Θωμάς, τεχνίτης οικοδόμος από το Φλάμπουρο Φλώρινας
10. Κακαράντζα Ολυμπία, πρόεδρος Πολιτιστικού Μορφωτικού Συλλόγου Φλάμπουρου Φλώρινας
11. Κακαράντζας Βασίλειος, κάτοικος Πρεσπών, συνταξιούχος γεωργός – κτηνοτρόφος
12. Κυρατσούς Ηλίας, κάτοικος Φλώρινας, ιδιοκτήτης επιχείρησης παραγωγής τσίπουρου
13. Κωνσταντίνου Γιάννης, χοροδιδάσκαλος Λυκείου Ελληνίδων Φλώρινας
14. Ντίτουρα Ελευθερία, κάτοικος Πρεσπών, συνταξιούχος γεωργός
15. Παυλίδου Νόνη, μέλος Διοικητικού Συμβουλίου του Λυκείου Ελληνίδων Φλώρινας
16. Πέικου Κυριακή, κάτοικος Φλάμπουρου, ψάλτης
17. Τσούκας Δημήτριος, κηροπλάστης από τη Φλώρινα

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Α. Ερωτηματολόγιο

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ

Ερωτηματολόγιο για την πτυχιακή μελέτη με θέμα:

«Η Πολιτιστική Κληρονομιά της Φλώρινας και η απήχυσή της στους νέους»

Ερευνήτρια: Γιάντση Ελισάβετ

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Γεωργιτσογιάννη Ευαγγελία

Αγαπητέ/ή μαθητή/τρια,

Η συμμετοχή σου στη συμπλήρωση του παρακάτω ερωτηματολογίου είναι πολύ σημαντική, επειδή οι απαντήσεις σου θα βοηθήσουν στην εξαγωγή αξιόπιστων συμπερασμάτων. Σε παρακαλώ να αφιερώσεις λίγο χρόνο για να διαβάσεις προσεκτικά τις παρακάτω ερωτήσεις και να επιλέξεις την απάντηση που σε εκφράζει.

Δεν υπάρχουν σωστές και λάθος απαντήσεις, αρκεί να είσαι απολύτως ειλικρινής. Τα στοιχεία και οι απαντήσεις σου θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για τους σκοπούς της εργασίας και είναι αυστηρά εμπιστευτικά.

Α' ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Φύλο μαθητή:

Αγόρι

☐

Κορίτσι

☐

2. Ηλικία:.....

3. Τάξη φοίτησης:.....

4. Πόσα άτομα κατοικούν στο σπίτι σου (συμπεριλαμβανομένου και εσένα);

.....

5. Ποιο είναι το μορφωτικό επίπεδο του/των κηδεμόνα/κηδεμόνων σου;

	Κηδεμόνας Α	Κηδεμόνας Β
Δημοτικό		
Γυμνάσιο		
Λύκειο / ΤΕΛ / ΤΕΕ		
Ιδιωτική σχολή / ΙΕΚ		
ΤΕΙ		
ΑΕΙ		
Μεταπτυχιακό/Διδακτορικό		

6. Ποια είναι η εργασία του/των κηδεμόνα/κηδεμόνων σου; (σε περίπτωση συνταξιοδότησης σημείωσε την απασχόληση πριν τη συνταξιοδότηση)

	Κηδεμόνας Α	Κηδεμόνας Β
Δημόσιος υπάλληλος		
Ιδιωτικός υπάλληλος		
Ελεύθερος επαγγελματίας		
Οικιακά		
Αγρότης / αγρότισσα		
Άνεργος / -η		

Β' ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

ΥΛΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

1. Πιστεύεις ότι η Φλώρινα είναι από τις περιοχές της Ελλάδας που έχουν έντονα τα στοιχεία του πολιτισμού;

Καθόλου ☐ Λίγο ☐ Αρκετά ☐ Πολύ ☐ Πάρα πολύ ☐

2. Ποιό / ποια από τα παρακάτω μουσεία που υπάρχουν στη Φλώρινα γνωρίζεις;

Α. Αρχαιολογικό & Βυζαντινό Μουσείο ☐

Β. Μουσείο Σύγχρονης (ή Μοντέρνας) Τέχνης ☐

Γ. Λαογραφικό Μουσείο κάποιου Πολιτιστικού Συλλόγου ☐

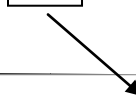
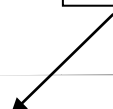
Δ. Μουσείο Αργυροχρυσοχοΐας «Σπίτι του Χρυσικού» στο Νυμφαίο ☐

Ε. Άλλο.....

3. Έχεις επισκεφτεί κάποιο / κάποια από αυτά;

Ναι ☐

Όχι ☐

Ποιό/ποια έχεις επισκεφτεί; (μπορείς να σημειώσεις περισσότερες από 1 επιλογές)

A. Αρχαιολογικό & Βυζαντινό Μουσείο ☐

B. Μουσείο Σύγχρονης (ή Μοντέρνας) Τέχνης ☐

Γ. Λαογραφικό Μουσείο ☐

Δ. Μουσείο Αργυροχρυσοχοΐας στο Νυμφαίο ☐

E. Άλλο.....

Με ποια αφορμή έχεις επισκεφτεί κάποιο/κάποια από τα μουσεία αυτά; (μπορείς να σημειώσεις περισσότερες από 1 επιλογές)

A. Έχω πάει επίσκεψη με το σχολείο ☐

B. Έχω πάει σε μια εκδήλωση που έγινε εκεί ☐

Γ. Έχω πάει επίσκεψη με φίλους ή συγγενείς ☐

Δ. Άλλο.....

Για ποιόν/ποιους λόγους **δεν** έχεις επισκεφτεί κάποιο από τα μουσεία αυτά; (μπορείς να σημειώσεις περισσότερες από 1 επιλογές)

A. Δεν μου αρέσει σαν ιδέα ☐

B. Βρίσκεται μακριά ☐

Γ. Δεν έγινε εκπαιδευτική εκδρομή από το σχολείο ☐

Δ. Άλλο.....

4. Ποιο / ποιους από τους παρακάτω χώρους ιδιαίτερου πολιτισμικού ενδιαφέροντος γνωρίζεις;

A. Ελληνιστική πόλη της Φλώρινας

B. Ελληνιστική πόλη των Πετρών

Γ. Προϊστορικός οικισμός Αρμενοχωρίου

Δ. Βασιλική Αγίου Αχιλλείου στις Πρέσπες

5. Έχεις επισκεφτεί κάποιον / κάποιους από αυτούς;

Ναι

Όχι

Ποιόν/ποιους έχεις επισκεφτεί; (μπορείς να σημειώσεις περισσότερες από 1 επιλογές)

Για ποιόν/ποιους λόγους **δεν** έχεις επισκεφτεί κάποιον από αυτούς τους χώρους; (μπορείς να σημειώσεις περισσότερες από 1 επιλογές)

A. Ελληνιστική πόλη της Φλώρινας ☐

B. Ελληνιστική πόλη των Πετρών ☐

Γ. Προϊστορικός οικισμός Αρμενοχωρίου ☐

Δ. Βασιλική Αγίου Αχιλλείου στις Πρέσπες ☐

Ε. Άλλο.....

Με ποια αφορμή έχεις επισκεφτεί
κάποιον/κάποιους από τους χώρους αυτούς;
(μπορείς να σημειώσεις περισσότερες από 1 επιλογές)

A. Έχω πάει επίσκεψη με το σχολείο ☐

B. Έχω πάει σε μια εκδήλωση που έγινε εκεί ☐

Γ. Έχω πάει επίσκεψη με φίλους ή συγγενείς ☐

Δ. Άλλο.....

A. Δεν μου αρέσει σαν ιδέα ☐

B. Βρίσκεται μακριά ☐

Γ. Δεν έγινε εκπαιδευτική εκδρομή από το σχολείο ☐

Δ. Άλλο.....

ΑΥΛΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

Παραδοσιακή Διατροφή (ή παραδοσιακά τρόφιμα)

6. Ποιο/ποια από τα παρακάτω παραδοσιακά τρόφιμα της Φλώρινας γνωρίζεις;

A. Πιπεριά Φλωρίνης ☐

B. Φασόλια Πρεσπών ☐

Γ. Αρβανίτικη πίτα ☐

Δ. Γλυκά του κουταλιού ☐

Ε. Άλλο.....

7. Μαγειρεύονται στο σπίτι σου παραδοσιακά φαγητά;

A. Ποτέ ☐ B. Σπάνια ☐ Γ. Συχνά ☐ Δ. Πολύ συχνά ☐

8. Ποιο νομίζεις ότι είναι το πιο χαρακτηριστικό προϊόν διατροφής που παράγεται στη Φλώρινα;

A. Κόκκινη Πιπεριά ☐

B. Φασόλια Πρεσπών ☐

☐

Γ. Αρβανίτικη πίτα

Δ. Γλυκά του κουταλιού ☐

Ε. Άλλο.....

9. Πιστεύεις ότι η παραδοσιακή διατροφή είναι σημαντική για την υγεία μας;

Καθόλου ☐ Λίγο ☐ Αρκετά ☐ Πολύ ☐ Πάρα πολύ ☐

10. Πιστεύεις ότι η παραδοσιακή διατροφή πρέπει να διατηρηθεί;

Ναι ☐

Όχι ☐

Γιατί η παραδοσιακή διατροφή πρέπει να διατηρηθεί; (μπορείς να επιλέξεις περισσότερες από 1 απαντήσεις)

A. Κάνει καλό στην υγεία ☐

B. Είναι πιο οικονομική ☐

Γ. Συμβάλλει στη διατήρηση της πολιτισμικής κληρονομιάς του τόπου ☐

Δ. Συμβάλλει στην ανάπτυξη του τουρισμού ☐

Ε. Τα παραδοσιακά προϊόντα μαγειρεύονται ευκολότερα ☐

ΣΤ. Με την αγορά παραδοσιακών τροφίμων ενισχύουμε τους ντόπιους παραγωγούς ☐

Z. Άλλο.....

Γιατί η παραδοσιακή διατροφή **δεν** πρέπει να διατηρηθεί; (μπορείς να επιλέξεις περισσότερες από 1 απαντήσεις)

A. Τα παραδοσιακά & τα κοινά τρόφιμα είναι εξίσου υγιεινά ☐

B. Τα παραδοσιακά τρόφιμα έχουν μεγάλο κόστος ☐

Γ. Τα παραδοσιακά προϊόντα δεν αποτελούν μέσο ανάδειξης του τόπου ☐

Δ. Τα παραδοσιακά προϊόντα δεν αποτελούν μέσο προσέλκυσης τουρισμού ☐

Ε. Τα παραδοσιακά φαγητά έχουν μεγαλύτερο βαθμό δυσκολίας στο μαγείρεμα ☐

ΣΤ. Τα παραδοσιακά προϊόντα απαιτούν χρόνο & εμπειρία για την παρασκευή τους ☐

Z. Άλλο.....

Πολιτιστικοί Φορείς

11. Ποιόν/ποιους πολιτιστικούς φορείς της περιοχής σου γνωρίζεις;

A. Ωδείο ☐

B. Κάποιον πολιτιστικό ή χορευτικό σύλλογο ☐

Γ. Λέσχη Πολιτισμού ☐

Δ. Άλλο.....

12. Συμμετέχεις στις δραστηριότητες κάποιου πολιτιστικού φορέα της περιοχής σου (ωδείο, πολιτιστικό σύλλογο, λέσχη πολιτισμού κ.λπ.);

Ναι ☐

Όχι ☐

Αν ναι, πού συμμετέχεις;

Α. Ωδείο ☐

Β. Κάποιον πολιτιστικό ή χορευτικό σύλλογο ☐

Γ. Λέσχη Πολιτισμού ☐

Δ. Άλλο.....

13. Υπάρχει κάποιο άτομο στο οικογενειακό σου περιβάλλον που συμμετέχει σε κάποιον πολιτιστικό φορέα;

Ναι ☐

Όχι ☐

Αν ναι, κατά πόσο πιστεύεις ότι σε έχει ωθήσει, ώστε να συμμετάσχεις και εσύ σε κάποιον πολιτιστικό φορέα;

Καθόλου ☐ Λίγο ☐ Αρκετά ☐ Πολύ ☐ Πάρα πολύ ☐

14. Κατά πόσο πιστεύεις ότι οι πολιτιστικοί φορείς συμβάλλουν στη διατήρηση του τοπικού πολιτισμού;

Καθόλου ☐ Λίγο ☐ Αρκετά ☐ Πολύ ☐ Πάρα πολύ ☐

Πολιτιστικές Εκδηλώσεις – Ηθη & Εθιμα

15. Ποια / ποιες πολιτιστικές εκδηλώσεις που πραγματοποιούνται στο νομό Φλώρινας γνωρίζεις;

Α. Πολιτιστικές Εκδηλώσεις «Πρέσπεια» ☐

Β. Χριστουγεννιάτικες Φωτιές ☐

Γ. Μπαμπάρια (κάθε Πρωτοχρονιά) ☐

Δ. Πολιτιστικά Δρώμενα Δήμου Φλώρινας (κάθε Αύγουστο) ☐

Ε. Καρναβάλι Ξινού Νερού ☐

ΣΤ. Άλλο.....

16. Έχεις παρευρεθεί σε κάποια από αυτές;

Ναι ☐

Όχι ☐

Αν ναι, σε ποια/ποιες εκδηλώσεις έχεις παρευρεθεί;

Α. Πολιτιστικές Εκδηλώσεις «Πρέσπεια»

Β. Χριστουγεννιάτικες Φωτιές

Γ. Μπαμπάρια (κάθε Πρωτοχρονιά)

Δ. Πολιτιστικά Δρώμενα Δήμου Φλώρινας (κάθε Αύγουστο)

Ε. Καρναβάλι Ξινού Νερού

ΣΤ. Άλλο.....

17. Κατά πόσο πιστεύεις ότι οι πολιτιστικές εκδηλώσεις συμβάλλουν στην ανάδειξη του τόπου;

Καθόλου Λίγο Αρκετά Πολύ Πάρα πολύ

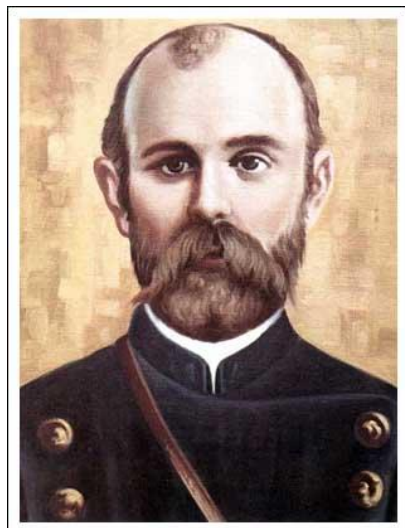
Ευχαριστώ πολύ για το χρόνο σου!!!

Β. Φωτογραφίες

Χάρτης του νομού Φλώρινας

(Πηγή: <http://hellas.teipir.gr/prefectures/greek/Florinas/Florinas.htm>)

Καπετάν Κώττας

Παύλος Μελάς

Πηγή: <http://www.egolpion.com/kapetan-kottas.el.aspx>

Ελληνιστική Πόλη Φλώρινας

Βασιλική Αγίου Αχιλλείου Πρεσπών

Αρχαιολογικά και βυζαντινά ευρήματα που κοσμούν το Αρχαιολογικό & Βυζαντινό Μουσείο Φλώρινας (Πηγή: Αρχαιολογικό & Βυζαντινό Μουσείο)

Λαογραφικό Μουσείο του Πολιτιστικού Μορφωτικού Συλλόγου «Το Φλάμπουρο»

Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης

Άποψη της πόλης στο παρελθόν

Απεικόνιση φλωρινιώτικου σπιτιού

Νεοκλασικά κτίρια στο Σακουλέβα

Παραδοσιακή αρχιτεκτονική Πρεσπών

Σπίτι στους Ψαράδες

Η πλόσκα του γάμου

Χριστουγεννιάτικες Φωτιές

Η Ντουντούλκα

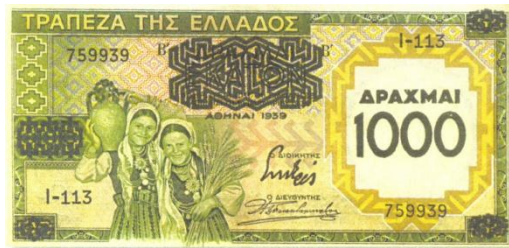
Φορεσιά Ανταρτικού

Φορεσιά Σκοπιάς

Φορεσιά Φλάμπουρου

Η φορεσιά της Σκοπιάς σε χαρτονόμισμα

Στιγμές διασκέδασης στο παρελθόν

Τα Χάλκινα σε γάμο στο Κρατερό Φλώρινας

Αποξηραμένες πιπεριές και τσιρόνια στους Ψαράδες

Χορτοπλεκτική στη Χειμαδίτιδα Έργο κηροπλαστικής

Πολιτιστικές εκδηλώσεις «Πρέσπεια»

Μπαμπάρια